VITT. EMANUEL

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 K
39

ACVTISSIMI DOCTORIS THEOlogi magiſtri Iacobi Almain Senonenſis, clariſſima & admodum vtilis expoſitio:circa deciſiones quæſtionum M.Guillermi Ockam, ſuper poteſtate ſummi pótificis,nouiſſimè recognita purgataq́;.

PARISIIS

Ex officina Claudij Cheuallonij.

1537

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶Index alphabeticus materiarum, in ſequēti tractatulo contentarum.

ABrogari lex quādo dicatur. fol.xxiij. facie.j.
Aliquid eſſe immediate à deo,dupliciter intelligitur. fol.xxxvj.fa.j.
Angelos iudicabimus &c.exponitur.fo.xix.fa.j.
Apoſtoli quando baptizati.folio ij.fa.j.
Apoſtolicus principatus,ad quid inſtitutus.fo.lij.fa.ij.
Aragoniæ regni cōſuetudo in iuriſdictionibus.fo.liiij.fa.j.
Ariſtocratica policia, quid.folio, viij.fa.j.
Auguſtus, vnde dicatur imperator.fo.xxviij.fa.ij.
BAptiſmalis character prærequiritur ad alia ſacramēta. fol.iiij.fa.j.
Baptiſmi neceſſitas.fo.iiij.fa.j.
In bello,an liceat hoſtem occidere.fo.xlvj.fa.ij.
Bello capta,quibꝰ caſibus nō efficiantur capientis. fol.lvij.fa.ij.
Bigamiæ diſpenſatio, an ſit licita.fo.xxiiij.fa.ij.
CÆſar erat verꝰ imperator.fol. lvj.fa.j.
Canon pro futuro peccato ferri poteſt.fo.iij.fa.ij.
Capta bello,quibꝰ caſibus non efficiātur capientis. fo.lvij.fa.ij.
Caput eccleſiæ,vnum. fol.viij.fa. ij.& fo.ix.fa.j.
Carcerem frangere,an liceat vinculatis.fo.j.fa.j.
Carolus magnus, & de eo multa, qđ ad īperiū ſpectat.fo.lv.fa.ij.
Caroli magni victoriæ. fol.lvij. facie.ij.
Cauſarum,duo genera.fo.ij.fa.ij.
Charitas,an fundamentū ſit poteſtatis eccleſiaſticæ.fo.iij.fa.j.
Chordiger aliquis poteſt habere ſupremā poteſtatē iuriſdictiōis in temporalibus.fo.x.fa.j.
Chriſtus,an fuerit verꝰ rex Iſraël. fol.xiij.fa.j.
Chriſtus,an habuerit ſupremā poteſtatē in temporalibus.fo.xij. fa.j.&.ij.
Chriſtus mendicus non fuit.folio xiij.fa.j.
Chriſtus non omnē poteſtatem, quam habuit in temporalibus, Petro cōtulit.fo.xiiij.fa.j.&.ij.
Chriſtus poteſtatem ſupremā iuriſdictionis aliquādo exercuit. fo.xxix.fa.j.in fi.
Chriſti monarchia à conceptione incepit.fo.xiiij.fa.j.
Clerici,an habeant proprietatem in rebus beneficio ſuo annexis. fo.xxxviij.fa.ij.
Comes vel dux ſacerdos eſſe poteſt.fo.xij.fa.j.
Conciliū generale, quid.fol.xxx. facie.ij.
Concilium,an poſſit errare. folio xxxiij.fa.ij.
Concilium generale,an poſſit aliquem eximere,à poteſtate papæ.fo.xxxij.fa.ij.
Conciliū generale in tribus caſibꝰ congregari poteſt, ſine authoritate ſummi pōtificis.fo.xxx. facie.j.
Conciliū generale ritè cōgregatū errare nō poteſt.fo.xxxij.fa.ij.
Cōcilium generale ſub pœna peccati mortalis aliquid præcipere poteſt.fo.xxj.fa.ij.
Concilij generalis authoritas,ac poteſtas.fo.xxxj.fa.ij.

Conciliorũ concluſiones, ſub qua forma poni debeãt. fol.xxxiij. facie.j.
Condemnatus ad mortem, an fugere poſſit.fo.xlix.fa.j.
Condemnatus ad mortem, fugere non debet.fo.xxj.fa.ij.
Confeſſio peccatorum, vnũ eſt ex grauiſſimis pręceptis. f.v.fa.ij.
Confirmationis ſacramentũ, quis adminiſtret.fo.vij.fa.j.
Conſcientiã contra, an facere liceat.fo.xlviij.fa.ij.
Conſtantini modeſtia erga ſacerdotes.fo.xv.fa.ij.
Contumax debitor non ſoluens creditori, excommunicari poteſt.fo.xx.fa.ij.
Coronatio nihil iuris addit imperatori electo.fo.xlij.fa.ij.
Coronatio papæ nihil adijcit.fo. lvij.fa.j.
Corpus politicum.fo.xlv.fa.ij.
Cõſuetudinis vis.fo.xxiiij.fa.j.
DAuid panes propoſitionis comedit, & quõmodò. folio xxxvj.fa.j.& fo.xxxvij.fa.j.
Democratica policia, quid.folio viij.fa.j.
Deſpotes, & rex differũt.fol.xlv. fa.ij.in fine.
Deſpotes, quis dicatur.fol.x.fa.j.
Deus regulariter poteſtatem laicam non confert.fol.j.fa.ij.
Diſpenſatio, & abrogatio differunt.fo.xxiij.fa.j.
Diſpenſatio in obligatiõib⁹, quæ ex cõſenſu obligati fiunt.folio xxvj.fa.j.
Diſpẽſationum materia.fo.xxiij. fa.j.&.ij.
Diſſenſio in regno, tripliciter ꝑuenire poteſt.fo.liij.fa.j.
Dominium, & iuriſdictio differunt.fo.ix.fa.ij.
Dominiũ in aliqua re, dupliciter habet aliquis.fo.l.fa.j.
Dominiũ iuriſdictionis, ad quæ ſe extẽdit. fo.xxxviij.fa.ij.ĩ fi.
Dominium regale mutari poteſt. fo.ix.fa.j.
Dominiũ tẽporale, an fundetᷓ in gratia &c.fol.xxxvj.fa.j.
Dominium tẽporale, in quo fundetur.fo.xxxvj.fa.ij.
Dominus, quid importat. folio xxxix.fa.j.
Domini eſt terra &c. quomodò intelligendum.fo.xij.fa.ij.
ECcleſia vna eſt. fol.viij.fa.ij. & fo.ix.fa.j.
Eccleſiaſtici, an ſint exempti à tributis principi ſoluendis. folio xiiij.fa.j.&.ij.
Electio regis Romanorũ, ad q̃d. fo.lvij.fa.j.
Elect⁹ imperator, an eandẽ iuriſdictionẽ habeat, quã vnctus & coronatus.fo.lv.fa.ij.
Epikaia, quid ſit.fo.xxiij.fa.j.
Epiſcopus quale dominiũ in rebus habeat.fo.xl.fa.j.
Epiſcopus vnde poteſtatem habeat.fo.xxxviij.fa.j.
Epiſcopi, an duo ſimul eſſe poſſint in eadẽ diœceſi. f.vij.fa.ij.
Epiſcopi multi duces ſunt.folio xij.fa.j.
Excommunicandi poteſtas, vbi inſtituta.fo.iiij.fa.j.
Excommunicari in antiqua lege, quid erat.fo.j.fa.ij.
Excõicati vitatio, an ſit ex pręcepto diuĩo, an ab hũano.f.xix.f.ij
Excommunicato, an familiares, & domeſtici communicare poſſint.fo.xliiij.fa.j.
Excommunicatio, an pro quocũque mortali inferri à papa poſſit.fo.xvij.fa.j.
Excõicato ſacerdoti, an quis ĩ caſu aliquo cõfiteri poſſit.f.vj.f.ij.
Excommunicet vt quis, tria requiruntur.fo.xviij.fa.j.
Excommunicatur quis multipliciter.fo.xviij.fa.j.

facta,

FActa, multiplicia ſũt.f.xxxiiij. facie.j.
Fama præſtãtior fortunæ bonis. fo.xlix.fa.ij.
Famis morti adiudicatus,an cibũ poſſit ſumere. fol.xlix.fa.ij.& fo.l.fa.j.
Fides,an ſit fundamẽtũ ptãtis eccleſiaſticę.fo.iij.fa.j.&.ij.
Fides in ſolis laicis remanere nõ poteſt.fol.xv.fa.ij.
Fdeles,an coram infidelibus litigare poſſunt.fo.xxvij.fa.ij.
Filia in regno Franciæ,in quibus ſuccedit.fol.xxxix.fa.ij.
Fugere mortẽ,quando reo liceat. fo.xlix.fa.j.
GErmania aliquando imperio deputata.fo.lviij.fa.j.
Gladius in ſacris literis, quid ſignificat. fo.xliiij.fa.j.&.ij.
Græcorum penuria.fo.xxxj.fa.j.
HÆretici,an hoc ipſo,ꝙ hęretici,priuentur poteſtate eccleſiaſtica.fo.iij.fa.ij.
Hierarchici ſtatꝰ duo.fo.xxx.fa.ij
Homo dupliciter obligari poteſt. fo.xxiij.fa.j.
Hominũ duo genera.fo.ij.fa.ij.
Homo omnium rerum dominus. fol.xl.fa.ij.& fo.xlj.fa.j.
IMmobiles res,quæ dicãtur.fo. xxxviij.fa.ij.
Imperator,à quo immediate habeat ſibi appropriata.f.xl.fa.ij.
Imperator,an à papa deponi poſſit.fo.xlj.fa.j.&.ij.
Imperator,an ſit dominus omnium.fo.xxxix.fa.j.
Imperator dicitur auguſtus.folio xxviij.fa.ij.
Imperator duabꝰde cauſis à papa deponi poteſt.fo.xl.fa.j.
Imperator electus,cur papæ pręſentetur.fo.xliij.fa.j.
Impator in oĩbꝰ terris ſibi ſubiectis nõ idẽ ius habet.f.lviij.fa.j.
Imperator in regnũ Frãciæ iuriſdictionẽ nõ habet.f.xxxix.fa.j.
Imperator magis eſt ſucceſſor eorũ,qui fuerũt tẽpore Chriſti,& aliorum.fo.lvj.fa.j.
Imperator papæ filius,quomodò dicatur.fo.xlv.fa.j.
Imperator quale iuramentum papæ præſtat.fo.xliij.fa.j.
Imperator quomodò Carolo Magno ſuccedit.fo.lvij.fa.j.
Imperatoris, & regis Romanorum, an eadem ſit iuriſdictio. fo.lv.fa.ij.
Imperatoris poteſtas iudiciaria. fol.xlv.fa.ij.
Imperatore vacante, quis imperium regat.fo.xlv.fa.j.
Imperatores duo ſimul regnantes.fo.vij.fa.ij.
Imperiũ,an ſit à papa.fol.xl.fa.j.
Infideli coram iudice,an fideles litigare poſſunt.fo.xxvij.fa.ij.& fo.xxviij.fa.ij.
Infideles,an papa iudicet.fo.xix. fa.j.&.ij.
Infideles papæ nõ ſubduntur. fo. xlj.fa.ij.
Innocentem,an principi occidere liceat.fo.xlvij.fa.j.
Inſontem,& iuſtum nõ occides, exponitur.fo.xlviij.fa.ij.
Inſtituere poteſtatem,& aliquem in poteſtate inſtituere,differũt. fo.iiij.fa.j.
Interpretatio,& epikaia differũt. fol.xxiij.fa.j.
Inuaſor occiſurꝰ,an occidi poſſit. fo.xlvj.fa.j. & deinceps fo.ſeq.
Italia aliquãdo imperio deputata.fol.lviij.fa.j.
Iudex,an ſemper iudicare debeat, ſecundum allegata,& probata. fo.xlvij.fa.ij.
Iudex propriè,quid.fo.j.fa.j.
Iudicis cognitio ac ſcientia,duplex.fo.xlvij.fa.ij.in fi.
Iudicis iuſtæ ſententiæ, an ſemp ſtandum.fo.l.fa.j.

Iuramenta, in quibus papa poſſit diſpenſare, & in quibus non. fo.xliij.fa.ij.
Iuramentum duplex. ibidem.
Iuriſdictio & dominiū differunt. fo.ix.fa.ij.
Iuridictionis eccleſiaſticæ actus multiplices.fo.xxxj.fa.j.
Iuriſdictionis omnis authoritas, an à ſummo pontifice dependeat.fo.lj.fa.j.
Iuriſdictiōis tēpalis authoritas, à quo dependet.fo.xlv.fa.j.
LAicis in ſolis, fides remanere nō poteſt. fo.xv.fa.ij.
Lex euāgelica qūo dicatur lex libertatis.ibidem.
Lex libertatis, & lex ſeruitutis. fo.ij.fa.ij.
Lex naturalis. fo.xxj.fa.j.
Liberi meliores ſunt quàm ſerui. fo.liij.fa.ij.
Ligari multipliciter dicitur. fo. xvj.fa.j.& fo.xvij.fa.j.
MAchabęi.fo.xj.fa.j.
Malefici an puniēdi.fo.xlv. facie.ij.
Maleficum, priuatus nō occidat. fo.xlv.fa.ij. & fo.ſequenti.
Mali homines duplices in policia.fo.xlv.fa.ij.
Matrimoniū duplex.fo.viij.fa.ij.
Mēdic⁹an fuerit chriſt⁹.f.xxix.f.j
Mendicus non fuit Chriſtus. fo. xij.fa.ij.& fo.xiij.fa.j.
Mēdic⁹verè qs dicat.fo.xiij.fa.j.
Mobiles res.fo.xxxviij.fa.ij.
Moſis dignitas. fo.xj.fa.j.
Mortale peccatum, quod dicatur fo.xx.fa.ij.
NEceſſitas extrema multa excuſat.fo.vj.fa.ij.& f.vij.f.j.
Negociorū, duo gn̄a.fo.ij.fa.ij.
Nō occides, exponit.fo.xlvj.fa.j.
OBligatur homo dupliciter. fo.xxij.fa.ij.
Omnis anima ſubiecta ſit po.&c. exponitur. fo.xiiij.fa.ij.
PAnormitanus bigamus fuit. fo.xxiiij.fa.ij.in fine.
Papa, an de ſecularibus peccatis cognoſcat.fo.xix.fa.ij.
Papa an imperatorem deponere poſſit.fo.xij.fa.j.&.ij.
Papa an laicos dominijs ſuis priuare poſſit.fo.xvj.fa.ij.
A papa an poſſit appellari. folio xxx.fa.ij.
Papa an papatui cedere poſſit. fo.viij.fa.ij.
Papa an ſecularia poſſit iudicare. fo.xj.fa.ij.
Papa an ſub pœna peccati aliq̄d iniūgere poſſit. fo.xxj.fa.ij. & fo.xxij.fa.j.
Papa an ſucceſſorem poſſit inſtituere. fo.viij.fa.ij.& fo.ix.fa.j.
Papa deponi poteſt.fo.xxxvj.f.j.
Papa electus nō ſacerdos, necdū coronatus, omnimodā poteſtatē iuriſdictionis habet in eccleſia.fo.xliij.fa.j.
Papa, in quibus diſpenſet, vel nō. fo.xxiij.fa.ij.
Papa neminē peccatorem facere poteſt.fo.xvj.fa.ij.
Papa non habet ſupremā iuriſdictionē in tēporalib⁹.fo.x.fa.ij.
Papa quomodò & quando poteſtatē coërcitiuā exercere poſſit.fo.lj.fa.j.&.ij.
Papa quomodò in votis diſpēſare poteſt.fo.xxvj.fa.j.&.ij.
Papę, in qb⁹parēdū ſit.f.xxix.f.ij
Papā hæreticū, quis iudicare debeat, & an maneat papa. folio xxx.fa.j.
Papa vacante, qui regant eccleſiam.fo.xlv.fa.j.
Papæ duo, an ſimul aliquādo fuerint. fo.viij.fa.j.
Papalis ptās dignior eſt regali poteſtate. fo.lv.fa.j.
Papalis ptās in aliud gen⁹ ptātis mutari nō poteſt. fo.ix.fa.j.
Papalis ptās, quid.fo.vij.fa.ij.

Papalis

Papalis poteſtas quomodò à deo dependet.fo.lv.fa.j.
Pares in Francia.fo.xij.fa.j.
Pariſienſis vniuerſitas,quãdo cõdita.fo.xlj.fa.ij.
Pariſienſiũ doctorũ opinio,ꝙ papa ſit ſub concilio generali.fo.xxxij.fa.j.in fine.
Peccati definitio.fo.xviij.fa.ij.
Peccatum ſeculare, & peccatum ſpirituale.fo.ij.fa.ij.
Peccata ſemel cõfeſſa,an iterũ cõfitẽda.fo.vj.fa.ij.& fo.ix.fa.j.
Peccator dign⁹morte,& indign⁹ pane,quo veſcit.fo.xxxviij.f.j.
Pctõr ſecret⁹ & ignot⁹, an poſſit excommunicari. fo.xvij. fa.ij. & fo.xviij.fa.j.
Peccatorũ mortaliũ diuerſa genera. fo.xvij.fa.j.
Petrus Linũ & Cletum adiutores ſibi aſciuit.fo.vij.fa.ij.
Pœnitentiæ ſacramento neceſſaria.fo.xij.fa.ij.
Pertinacia hæreſi æquiualet. fo. xxx. fa.j.
Policia Chriſtiana regalis eſt. fo. xxxiiij. fa.ij.in fine.
Policia regalis,quid.fo.viij.fa.j.
Policia triplex.fo.viij.fa.j.
Politicum corpus.fo.xlvj.fa.j.
Pontifex & eccleſiaſtici, an ſint à poteſtatis laicę ſubiectiõe exẽpti.fo.xiiij.fa.j.&.ij.
Poteſtas,quid.fo.j.fa.j.
Poteſtas adminiſtrãdi ſacramẽta, an in oĩbus ſacerdotib⁹ æqualis.fo.iiij.fa.ij.& fo.v.fa.j.
Ptãs eccleſiaſtica,quid.fo.j.fa.ij.
Ptãs eccleſiaſtica, in quo fundetur.fo.iij.fa.j.
Ptãs iuriſdictionis,quid.fo.j.fa.j. & fo.xxxv.fa.ij.
Ptãs iuriſdictionis, & ptãs dñij, differũt,& quę ad ea ſpectant. fo.ix.fa.ij.& fo.ſequẽ.fa.j.
Poteſtas laica,quid.fo.j.fa.ij.
Ptãs laica an ſit à deo.fo.j.fa.ij.
Poteſtas laica, in quo fundetur. fo.xxxvj.fa.ij.
Ptãs multiplex. fo.iij.fa.j.&.ij.
Poteſtas ſpiritualis, in quo fundetur.fo.ij.fa.j.
Poteſtas ſuprema eccleſiaſtica,an duobus ſimul ex æquo cõferri poſſit.fo.vij.fa.ij.
Ptãs ſuprema tẽpalis, & q̃ ad eã ſpectãt.fo.xxxv.f.ij.&deſceps.
Poteſtatẽ aliquã à deo depẽdere, dupliciter ĩtelligit.fo.liiij.fa.ij.
Poteſtates eccleſiaſticę ſex. folio xxx.fa.ij.in fi. &.fo.xxxj.fa.j.
Pręcepta naturalia.fo.xxij.fa.ij.
Pręcepta poſitiua. ibidem.
Pręſcriptio cõtra ius diuinũ non currit. fo.x.fa.ij.
Prĩcipat⁹optim⁹quis.fo.xv.fa.ij.
Prĩcipat⁹optimi officiũ.f.liiij.f.j.
Principatui bono conuenientia. fo.lij. fa.ij.
Principatui optimo annexa. fo. liiij.fa.j.
Principis officiũ.fo.liij.fa.ij.in fi.
Proprietas propriè ꝓpria,quid. fo.xxxv.fa.ij.
Proprietas dicit alicui ꝓpriè ꝓpria tripliciter. ibidẽ. in fine.
Proprietas ſpũalis.fo.xxxv.fa.ij.
Punitiua poteſtas.fo.xlij.fa.ij.
REddite, quæ ſunt cęſaris &c. exponitur.fo.xlj.fa.j.
Reipublicę ſpecies tres.fo.viij.f.j
Res mobiles & immobiles. folio xxxviij.fa.ij.in fine.
Rerũ duo gña. fo.iij.fa.j.&.ij.
Reuocari lex,quando dicatur.fo. xxiij.fa.j.
Re⁹ mortis an fugere poſſit, ſi ei fugę locus pateat.fo.xlix.fa.j.
Rex,quis dicatur. fo.x. fa.j.
Rex & deſpotes differunt. folio xlv. fa.ij.
Rex in omnibus terris ſibi ſubiectis non idem dominiũ habet. fo.lviij.fa.j.
Rex,vtrũ ꝓprietatẽ in rebus habeat.

beat.fo.xxxvij.fa.ij.
Regis ius,qđ ſit.fo.xxxviij.fa.ij.
Regis ptās iudiciaria.fo.xlv.f.ij.
Regē eſſe,quid eſt.fo.xliij.fa.ij.
Regalis policia,quid.fo.viij.fa.j.
& fo.xxxiiij.fa.ij.
Regalis principatus,optimus.fo.
xiiij.fa.ij.
Regalis principat⁹,qūo nō ſemp optimus.fo.liiij.fa.ij.
Rex Roma. qūo Carolo Magno ſuccedit. fo.lvij.fa.j.
Regis Rom.& impatoris,an eadē iuriſdictio.fo.lv.fa.ij.
Rex Frācorū, qūo introduct⁹ in Gallia.fo.lvj.fa.j.&.ij.
SAcerdos excōmunicat⁹, an in extrema neceſſitate poſſit abſoluere.fo.vj.fa.ij.in fine.
Sacerdotes,an maiores ſint regib⁹ ac principib⁹. fo.xxviij.f.j.
Sacerdotes,de domo Aarō erāt. ibidem.in fine.
Sacerdotum fornicariorum pœna. fo.xxxj.fa.j.
Sacerdotū omniū, an æqualis ſit poteſtas.fo.iij.fa.j.
Sacerdotalis ptās. fo.ij.fa.j.&.ij.
Sacramētorū adminiſtrādorū poteſtas,an in oīb⁹ ſacerdotib⁹ ſit æqualis.fo.iiij.fa.ij.& fo.v.f.j.
Sacramentorū inſtitutio,quando fuerit.fo.ij.fa.j.
Sāguinis fūdēdi mādatū impatori,nō papę cōuenit.fo.xij.fa.j.
Secreta peccata, an puniat papa. fo.xvij.fa.ij.
Seculare pctm̄,quid.fo.ij.fa.ij.
Seculariū ac ciuiliū cauſarū,vnus eſt ſupremus iudex. fo.lij.fa.j.
Serui peiores q̄ liberi. fo.liij.fa.j.
Signatū eſt ſuper nos lumen &c. exponitur.fo.j.fa.ij.
Soluitur homo dupliciter. folio xvj.fa.ij. & fo.xvij.fa.ij.
Sorores dug, an ſucceſſiuè ab eodem vxores duci poſſint. folio xxiij.fa.ij.& fo.ſequē.fa.j.
Spūale pctm̄,quid.fo.ij.fa.ij.
Spūaliū cauſarū, vn⁹ eſt ſuprem⁹ iudex. fo.lij.fa.j.
Subiectio duplex. fo.v.fa.ij.
Subiectus ſit aliquis dupliciter. fo.lj.fa.ij.
Superior vnus in republica eſſe debet.fo.l.fa.ij.
Supiorib⁹ duob⁹cōtraria p̄cipientibus,quid agendū.fo.lv.fa.j.
TRia requirūtur, vt quis excōmunicet.fo.xviij.fa.j.
Tributorum ſoluendorum neceſſitas.fo.xiiij.fa.ij.
VAſſalli, an ſupiori ſuo excōicato communicare poſſint. fo.xliiij.fa.j.
Vim vi repellere licet. f.xlvj. f.j.
Viſum eſt ſpūiſancto &c. exponitur.fo.xxxij.fa.ij.
Vitam ſuam, quilibet ſeruare tenetur.fo.xlix.fa.ij.
Vnctio ab archiepo Remēſi regi Frācorū nihil adijcit. f.lvij.f.j.
Vniuerſitas Pariſienſis,quādo cōdita.fo.xlij.fa.ij.
Votū,qūo licitè ſoluaƭ.f.viij.f.ij.
Votum ſimplex papa diſpenſare poteſt.fo.xxvj.fa.ij.in fi.
Voti diſpenſatio.fo.xxv.fa.j.
Voti obligatio,ex duobus cōſurgit.fo.xxv.fa.ij.
Voti ſolennizatio duplex. folio xxvj. fa.ij.
Vota extrinſeca,quæ dicantur. fo.xxvj.fa.j.
Voti ſolennis diſpenſatio, an ſit pontifici poſſibilis, ac licita. fo.xxvj.fa.ij.
ZAcharias pontifex,quomodò intelligatur regē Francorum depoſuiſſe.fo.xlij.fa.ij.
Zizania,cur eradicari prohibita. fo.xvij.fa.ij.

FINIS.

CLARISSIMA ET ADMODVM VTILIS acutiſſimi doctoris Theologi, magiſtri Iacobi Almain Senonenſis expoſitio: circa quæſtionum deciſiones, magiſtri Guillermi de Ockam ſuper poteſtate ſummi pontificis.

¶De diuiſione poteſtatis in eccleſiaſticam & ſecularem, & earum definitionibus. Cap. j.

AD petitionem cuiuſdam venerabilis viri, inceptor has octo queſtiones de poteſtate ſummi pontificis ędidit. Et primò quæritur: Vtrũ poteſtas ſuprema ſpiritualis, & poteſtas ſuprema ſecularis, ſiue laica, in tãtum ex natura rei diſtinguâtur, quòd ſimul in eundem cadere non poſſint, hoc eſt, quòd non poſſit vnus & idẽ homo illas duas poteſtates habere. Sed antequàm materiam quæſtionis aggrediamur: veniunt termini declarandi. Primò videndum eſt, quid ſit poteſtas. Secundò eam diuidendo in ſpiritualẽ & temporalem. Vnde poteſtas in genere nihil aliud eſt, quàm facultas quædam propinqua ad exercendam aliquam operationem in aliquo ſuppoſito. Exemplum, domificator habet poteſtatem domificandi, id eſt, facultatem, qua in propinquo poteſt exire in talem operationem. Ignis habet poteſtatem calefaciendi. Verùm in propoſito non capitur, ita generaliter, ſed pro poteſtate iuriſdictionis. Et poteſtas iuriſdictionis eſt facultas propinqua dicendi ius, id eſt, ferendi ſententiam etiam in inuitum: Vt dicit Marcilius de Padua in ſecundo ſuo, tractans hanc materiam de origine poteſtatum: quòd iudex propriè eſt ille, qui habet facultatem propinquã ferendi ſententiam: & poteſtatem præcipiendi, vt illa ſententia demandetur executioni: & poteſtatem ferendi pœnam, contrà non facientes vel repugnantes, & ſic illa tria ſunt in iudice. Verbi gratia: iudex ſiue præſes habet poteſtatem dicendi ius, inter perſonas altercantes: & ferendi ſententiam inter illas. Et dicto iure, habet præci-

pere,vt ſententia ab eo lata demandetur executioni.hoc facto poteſt imponere pœnam ſecundum exigentiam negocij non demãdantibus ſuam ſententiam executioni vel contradicentibus. Iam doctor præſupponit,ꝙ ſunt duę tales poteſtates: vna laica ſiue temporalis, & alia ſpiritualis ſiue eccleſiaſtica. Et primò videndum eſt de eccleſiaſtica,tanꝗ de nobiliori. Poteſtas eccleſiaſtica iuriſdictionis(vt dicit de Gerſono) eſt poteſtas à Chriſto,apoſtolis,diſcipulis. & eorũ legitimis ſucceſſoribus ſupernaturaliter & ſpecialiter tradita ad ædificationem eccleſiæ militantis,ſecundum leges euangelicas, pro conſecutione felicitatis æternæ. Primò ponitur poteſtas loco generis: & tangitur cauſa efficiens huius poteſtatis, cùm dicitur: A Chriſto. Nam ante aduentum Chriſti non erat poteſtas eccleſiaſtica coërcitiua ſecundum multos:quãuis ſecundũ aliquos in antiqua lege Moſi excommunicabant. Tamen dico,quòd illo modo excommunicari, erat extra ſynagogam eijci. Quicquid ſit de hoc, non habebant talem poteſtatem eccleſiaſticam, ſicut nunc habemus in lege gratiæ. Tangitur etiam cauſa materialis, & qui ſint habentes talem poteſtatem,in iſta particula: Apoſtolis &c. Et cauſa formalis in iſto verbo, Secundum leges euangelicas. quia qui ſunt tali poteſtate præditi,in dicendo ius debent vti legibus euangelicis,eccleſiaſticis,& non ciuilibus. Vltimò tangitur cauſa finalis, in vltima particula. Sed poteſtas laica ſiue ſecularis eſt poteſtas à populo ex ſucceſſione hæreditaria,vel ex electione alicui vel aliquibus tradita regulariter ad ædificationem communitatis quantùm ad res ciuiles ſecundum leges ciuiles pro conſecutione habitationis pacificę. Primò tangitur cauſa efficiẽs & origo huius,ſcilicet à populo regulariter. Et licèt aliquãdo deus ſpecialiter dederit aliquibus hãc poteſtatem laicam,vt Sauli.1.Regum.10.& Dauidi. 2.Regum.5:& aliquibus, qui vtebantur iſta poteſtate ſuper Iſraël,vt patet Iudicum primo. tamen regulariter neminem deus inſtituit. ❡Hac occaſione quæritur: Vtrum talis poteſtas laica ſit à deo? Et videtur,quòd ſic.ad Rom.13. Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubiecta ſit. & ſequitur in textu:Non eſt poteſtas,niſi à deo. Ideo talis poteſtas laica eſt, æquè bene à deo ſicut poteſtas ſpiritualis.

❡Pro ſolutione dicit Durandus in primo de origine iuris,quòd poteſtas temporalis ſiue laica eſt à deo quantùm ad debitum: ſed frequenter non eſt à deo, quantùm ad acquiſitionem & vſum. Primùm probatur, nam ſecundum dictamen rectum,debitum eſt talem poteſtatem eſſe. Naturaliter enim iudicant homines, quòd oportet eos ſubdi alicui, qui eis iudicium & ius ſiue iuſticiam adminiſtret. ergo ſecundum iudicium rectum naturaliter nobis inſitum, debitum eſt talem poteſtatem regiam ſeu ſecularem eſſe. Ex ordinatione enim inſitum eſt, nobis tale iudicium naturale: vt conformiter ad ipſum viuamus,& hoc à deo. nam ſignatum eſt lumẽ vultus tui ſuper nos: hoc eſt,deus naturaliter nobis inſeruit lumen vultus ſui,hoc eſt vnũ iudicium,quo naturaliter iudicamus omnes politicè adinuicem viuentes debere ſubiectos eſſe alicui vel aliquibus,quibus incumbat ex officio facere mutuam iuſticiam. ergo quò ad debitum ipſa poteſtas

ſtas ſecularis ſiue laica eſt ex ordinatione diuina. ſed non eſt à deo regulariter, ad iſtum ſenſum, quòd alicui deus communicauerit iſtã iuriſdictionem laicam: quia nunquàm alicui regulariter immediate deus communicauit hanc poteſtatem, nec dedit ſpeciale præceptũ, vt alicui communicaretur. Ideo non eſt à deo, quantùm ad iſtum ſenſum. Et ſic tangitur prima differentia inter has duas poteſtates: quia eccleſiaſtica eſt immediate à Chriſto inſtituente, ſed laica quãuis à deo ſit ex ordinatione quantùm ad debitum, nunquàm tamen eſt à deo regulariter, & immediate inſtituta. Et in primo ſenſu capit Paulus: Non eſt poteſtas niſi à deo &c. Secunda differentia. Poteſtas ſpiritualis fundatur in dono ſpirituali & ſupnaturali: alia verò non. igit ex parte fundamẽti differũt. ſpũalis enim fundat in charactère. Vtrum in fide, difficultas eſt: ſed omnes concedunt illam fundari in charactère baptiſmali, hoc eſt in illo dono ſupernaturali & ſpirituali. ſed poteſtas laica nõ fundatur in illo: quia etiam ipſa eſt apud infideles. Ex hoc ſequitur, quòd fuerunt baptizati apoſtoli ante cœnam: quia valde veriſimile eſt, quòd inſtituti ſunt à Chriſto ſacerdotes, ſicut nunc inſtituuntur. ſed modo non poſſunt inſtitui, niſi priùs fuerint baptizati. Igitur. Tertia differẽtia ſumitur ex fine immediato & propinquo ordinationis poteſtatis eccleſiaſticę, vt ducãtur homines mediante ipſa ad felicitatem æternam. ſed finis alterius eſt, vt ordinentur homines ad pacificam cohabitationem. Et ſic multipliciter differunt illæ duæ poteſtates: ſcilicet ex parte inſtituentis, fundamenti, & finis.

De multiplici poteſtate eccleſiaſtica. Capitulum. ij.

Onſequenter videndum quotuplices ſunt tales poteſtates eccleſiaſticæ. De Aliaco poſt Ioannem de Pariſiis aſſignat ſex poteſtates eccleſiaſticas, immediate à Chriſto traditas. Prima eſt ordinis: hoc eſt ſacerdotalis poteſtas: & eſt eſſentialiter ipſe character ſacerdotalis. & talis fuit inſtituta à Chriſto: vt poſteà videbitur. Vnde regulariter dicit, ꝙ fuit inſtituta in cœna, quãdo dixit apoſtolis: Hoc facite. Hoc eſt, accipite poteſtatẽ hoc faciendi, hoc eſt conſecrandi. Armachanus dicit, quando vocauit eos apoſtolos. Secunda eſt poteſtas adminiſtrandi ſacramenta populo, & præcipuè ſacramentum pœnitentiæ. Et regulariùs dicitur, quòd fuit inſtituta in die quando inſufflauit, dicens: Accipite ſpiritum ſanctum. & ad hãc ſpectat poteſtas baptizandi. Et licèt omnes poſſint baptizare in caſu neceſſitatis, ſoli tamen ſacerdotes poſſunt ex officio. Tertia poteſtas eſt iuriſdictionis, quam definiuimus ſuprà: & eſt in foro exteriori, id eſt, poteſtas corrigendi & inferendi pœnam in contumaces etiã inuitos. Et fuit tradita apoſtolis Matthęi. xviij. in iſtis verbis: Si peccauerit in te frater tuus. Et habetur tãdem ibi: Sit tibi tanquàm ethnicus & publicanus. Similiter quæcunque ſolueritis & ligaueritis &c. etiam ligamine excommunicatiõis. Quarta eſt poteſtas inſtituẽ-

 di miniſtros,

di miniſtros, diſtribuẽdi beneficia & dignitates eccleſiaſticas. & quā do iſta fuerit collata, & quibus, eſt difficultas. Dicit Ockam, quod fuit data Petro, Ioan. 1. Tu vocaberis cephas. quia ad caput ſpectat diſtribuere officia membris. Sed hoc non eſt veriſimile: quia immediate ſubdit, quòd cephas interpretatur Petrus. Sed opinio communior & probabilior eſt, ꝙ fuit collata per illud verbum: Paſce oues. nã ad officium paſcendi non ſolũm ſpectat, quòd audiat cõfeſſiones & miniſtret ſacramentum pœnitentiæ, ſed etiam quòd poſſit alios inſtituere ſuper determinatas regiones & populos, ad eos paſcẽdos & erudiendos in neceſſarijs ad ſalutem. Ideo Petro fuit data poteſtas etiam inſtituendi miniſtros ad paſcendum, & inſtituendum, & diſtribuendum cæteras dignitates eccleſiaſticas, ſicut epiſcopatus, curas &c. Quinta poteſtas eſt apoſtolatus, ſeu prædicationis: quod idẽ eſt. hanc contulit apoſtolis Chriſtus Matthæi & Marci capitulis vltimis: Ite prædicate euangelium omni creaturæ. Vltima poteſtas eccleſiaſtica, quæ oritur ex ſuprà dictis, eſt poteſtas accipiendi, & etiã exigendi à ſubditis temporalia pro neceſſitatibus victus & veſtitus, inſtituta à Chriſto, quando dixit, Dignus eſt operarius mercede ſua.

¶ Notandum, quod dicit Ockam in tertia parte dia. libro. ij. cap. iij. quòd duo ſunt hominum genera. & hoc habetur ex beato Hieronymo in capitulo: duo ſunt. in decretis. Sunt enim homines ſpirituales, & laici. Item rerum quędam ſpirituales, & quædam temporales ſeu ſeculares. Res ſpiritualis, vt eſt euangelium, doctrina ſancta, ſacramenta &c. Res purè ſeculares, vt ſunt bona temporalia. Item peccatorum quoddam ſeculare, & quoddam ſpirituale. Quia in hac definitione quęritur, ad quæ peccata ſe extendat poteſtas illa: dicit Ockam, quòd ſeculare peccatum eſt, quod ſecluſa quacunque reuelatione diuina, & in lege naturæ ſtando eſſet peccatum: tale dicitur peccatum ſeculare, vt homicidium: quia ſecludendo quamcunque legẽ diuinam, adhuc eſt peccatum. Sed peccatum ſpirituale eſt, quod eſt de directo contra euangelium, quod nobis ex reuelatione diuina traditum eſt: vt peccata contra ſacramenta commiſſa: ſicut illa, quę cõmittuntur contra legem naturæ, vocantur ſecularia. Item negociorum quædam ſunt ſpiritualia, & quædam temporalia. Exemplum primi, vt celebratio miſſarum, exhibitio ſacramenti, coniunctio matrimonialis &c. Exemplum ſecundi, vt venditio, emptio, locatio. Item cauſarum quædam ſpirituales, & quædam temporales ſeu ſeculares. Seculares, quæ ſunt de negocio ſeculari, vt de emptione, de furto &c. Spirituales ſeu eccleſiaſticæ, quæ aguntur de re ſpirituali: vt de ſimonia, matrimonio &c. Item iuriſdictio quædam eccleſiaſtica, & quędã ſecularis. Item iudicum quidam eccleſiaſticus, & quidam ſecularis &c. Patet, quid eſt poteſtas laica, & quid eccleſiaſtica, & de differentijs earum, tam ex parte inſtituentis, quàm ex parte fundamẽti: quia vna eſt inſtituta immediate à Chriſto, alia à populo. Et vna fundaĩ in prudentia & in bonis naturalibus. Alia verò in bono ſpirituali & ſupernaturali, ſcilicet in charactère baptiſmali. Similiter ex parte finis differunt. Et ſic patet triplex eorum differentia.

¶ De ſum-

¶ De fundamento poteſtatis ſpiritualis ſiue eccleſiaſticæ: in quo videlicet fundetur. Cap. iij.

NVnc conſequenter mouendæ ſunt quęſtiones. Et primò circa poteſtatē eccleſiaſticā: vtrū fundetur in charitate, vel in fide, vel ſolū in charactere baptiſmali. ¶ Pro ſolutione ſit prima propoſitio. Poteſtas eccleſiaſtica non fundatur in charitate. oppoſitum huius fuit error pauperum de Lugduno, Valdēſium: quem poſteà reuouocauit Ioan. Vicleffis, & vltimatè condemnatus contra Bohemos in concilio Baſiliēſi. Apparentia pro ipſis erat, quòd antequàm Chriſtus daret hanc poteſtatem Petro, præmiſit ſignum, ſcilicet, Diligis me? & ſignum erat, quòd antequàm poſſet illam habere, requirebatur charitas: aliàs fruſtrà quæſiuiſſet, Diligis me? Sed ꝓbatur oppoſitum: & ſit probatio primæ propoſitionis: quia ſequeretur, quòd totus ordo eccleſiaſticus eſſet incertus & inſtabilis. Patet primùm, quia ſecundum hunc modum dicēdi, nullus auderet firmiter aſſerere ſe eſſe epiſcopum aut curatum &c. Patet, nullus eſt de cōmuni lege, qui auderet firmiter aſſerere ſe eſſe in gratia: quia neſcit homo vtrum odio, aut amore dignus ſit. Ergo ſi requiritur, de neceſſitate charitas tanquàm fundamentum, vt aliquis fungatur iſta poteſtate eccleſiaſtica, nullus eſſet certus, an haberet illam: quia de communi lege nullus eſt ita certus, quin poſſit à gratia ſæpius etiam in die cadere. Ergo ſi eoipſo, quòd cadit, perdatur poteſtas eccleſiaſtica, eſſet multum incertus &c. quod nemo habet concedere. Vltra dicebant Bohemi, quòd poteſtas eccleſiaſtica non ſolū fundatur in gratia gratum faciente, ſed in gratia prædeſtinationis, ſed hoc eſt multò maius periculum, quàm aſſerere quòd in gratia gratum faciente, vt imponit eis quidam doctor. Dicebant, quòd gratia prædeſtinationis facit hominem eſſe membrum eccleſiæ, & non gratia gratum faciens, ſed ad hoc ſequeretur maior incertitudo: quia eſt magis incertum aliquem eſſe prædeſtinatum, quàm eſſe in gratia. ¶ Secūda propoſitio, quā ego probabiliorē reputo, quia eius oppoſita non eſt damnata. Poteſtas eccleſiaſtica non fundatur, in fide ex iure diuino. quamuis aliqui tenuerunt oppoſitum, vt Ockam, de thure cremata. Sed Gerſon eſt eius opinionis, ꝙ non neceſſario requiritur fides, vt quis habeat hanc poteſtatem. Patet, quāuis non eſſet ita incertus ordo hierarchicus, tamen remaneret incertus adhuc. Patet, quia nullus poteſt certitudinaliter ſcire, an habeat fidem infuſam. Secundò, nullibi in euangelio reperitur paſſus ad hoc. ergo nihil eſt aſſerendum circa hoc, niſi habeatur paſſus expreſſus. Sed apparentior ponitur ratio: & ſuppono, ꝙ conferre beneficia ſpectat ad forum publicū eccleſiaſticum. tunc accipio epiſcopum, vel curatum ſimoniacum mentalem. & vt apparentior ſit ratio: capio papā hęreticum mentalem, qui habeat errorē in electu cū pertinacia in voluntate, ita ꝙ nullū ſit

ſignũ exterius,p qđ poſſit cõuinci ipſum eſſe hæreticũ.ſecundũ hãc opinionẽ nõ eſſet ampliùs papa. Patet,nullus poteſt fieri de nõ papa ſummus põtifex niſi altero iſtorũ triũ modorũ:ſcilicet,ꝙ eligatur ab eccleſia,vel à cõcilio gerẽte vices eccleſię,vel ab aliquibus gerẽtibus vices eccleſiæ vel concilij,puta à cardinalibus:vel niſi ſit ſpecialiter à Chriſto talis poteſtas papalis collata immediatè,ſed nullo iſtorum modorum talis efficeretur papa: ergo illatum verum. & non poteſt ſeipſum conſtituere papam.nec tenetur in illo caſu in foro exteriori reuelare ſuum peccatum:neque ſe diffamare. igitur iam eccleſia exponeretur magno periculo,ſcilicet,ꝙ nullus eſſet papa. Ideo probabilius eſt,quòd poteſtas eccleſiaſtica iure diuino non fundatur in fide infuſa. Dubitatio: An hæretici ſint priuati iſta poteſtate eccleſiaſtica eo ipſo facto,quo incidunt in hæreſim,vel quando incipiũt manifeſtare ſuam hæreſim? Et videtur,quòd non perdant illã, niſi quãdo incipiunt manifeſtare ſuam hæreſim, per capitulum audiuimus. de hæreticis.dicitur quòd antequàm incipiant prædicare ſuam hęreſim:adhuc ſi confinxerunt,eoipſo quòd incipiunt,neminem dãnare poſſunt. Sequitur ex hoc,quòd antequàm manifeſtarẽt ſuam hæreſim,poterant damnare,& vti tali poteſtate eccleſiaſtica. ¶ Pro ſolutione huius dico, quòd habẽtes hanc poteſtatem correctionis ſeu poteſtatem à Chriſto collatam, non ſolùm habent poteſtatem inſtituendi pœnam pro peccatis præteritis, ſed etiam inſtituere poſſunt contra peccata futura aliquos canones ſententiæ latæ:in quam incidunt tranſgreſſores,ſine aliqua alia ſententia. Prima pars patet de ſe. Secunda probatur. multi ſunt canones ſententiæ latæ: vt patet de percutiente clericum.ergo eccleſia habet hanc poteſtatem. Item notum eſt,quòd non repetens rem ſuam certo tempore,talis res per authoritatem eccleſiæ,puta per præſcriptionem vel vſucapionem efficitur alterius. Talia ſunt iura canonica ſententiæ latæ quantùm ad præſcriptiones vel vſucapiones ſecundum leges: quæ aliquæ ſunt etiam ſententiæ latæ. Ergo habens poteſtatem eccleſiaſticam poteſt ędere canonẽ pro peccato futuro,ita, quòd tranſgrediens incidit in pœnam illius canonis eoipſo facto, quòd tranſgreditur. In capitulo Quicunque.de concubinarijs in pragmatica. eoipſo ꝙ notorij ſunt concubinarij priuantur fructu futuro beneficij per ſemeſtre, id eſt, per ſex menſes.ergo ſicut eccleſia poteſt aliquem probatum hæreticum deſtituere à ſuo beneficio per ſententiam latam ab homine: ita poteſt ędere canonem,quòd quicunque incidet in hæreſim manifeſtam(quo facto cadet in illã)erit ſua poteſtate eccleſiaſtica priuatus. ¶ Secunda propoſitio. Eſt multum apparens, quòd ita eccleſia ędidit canonem ſententiæ latæ, quò ad priuationem beneficiorum, & poteſtatis eccleſiaſticæ contra hæreticos. Patet ſic, ſunt expreſſi textus ad hoc.xxiiij.q.j.in ca. Didicimus. Didicimꝰ oẽs omnino ſchiſmaticos & hæreticos nullã habere poteſtatem eccleſiaſticã. ergo eſt multùm apparens & probabile,ꝙ eccleſia ita inſtituerit canonẽ ſententię latę,quò ad priuationẽ omnis poteſtatis iuris eccleſiæ contra hęreticos,& cauſa eſt,qa ſunt in periculo maximo ouium ſibi commiſſarum.igitur.

¶ Tertia

¶Tertia propoſitio. Iuriſdictio eccleſiaſtica quælibet fundatur in charactère baptiſmali iure diuino: ita quòd nullus eſt capax illius niſi habeat charactérem baptiſmalem. Ex hoc ſequitur, quód nō baptizatus non poteſt alia ſacramenta recipere eccleſiaſtica. Iſta tertia propoſitio non poteſt euidēter probari per ſacras literas, neque per aliquod antecedens deductum ex illis: ſed expreſſè eſt determinata per eccleſiam. de presby. non baptizato. cap. Si quis. vbi dicitur, ꝙ ſi non baptizatus videatur recepiſſe ordines, baptizetur, & poſteà reordinetur. ergo ſignum eſt, quòd character baptiſmalis de neceſſitate præſupponitur, antequàm aliquis recipiat hanc poteſtatem eccleſiaſticam. nam baptiſmus eſt omnium ſacramentorum ianua: & nullus efficitur membrum eccleſię, niſi priùs fuerit baptizatus. ergo in nullum talem non baptizatum habet iuriſdictionem ſummus pōtifex. ergo non poteſt talem ordinare quantūcunq; attentet. Vltra, nō poteſt talem ordinare: ergo non eſt capax talis poteſtatis eccleſiaſticæ.

¶An poteſtas eccleſiaſtica ſit ęqualis in omnibus ſacerdotibus. Cap. iiij.

QVæritur conſequenter, vtrum in quolibet ſacerdote ſit æqualis poteſtas eccleſiaſtica: vel maior in vno, quàm in alio. & non quęritur vtrum ſit maior ſecundum inſtitutionem humanam, ſed ſecundum inſtitutionem Chriſti primariam & diuinam, hoc eſt, vtrum ipſa poteſtate eccleſiaſtica ex primaria inſtitutione diuina ſit æqualis in omnibus ſacerdotibus. ¶Pro ſolutione ſit prima propoſitio. Omnis poteſtas purè eccleſiaſtica eſt à ſolo Chriſto inſtituta. Et in iſta parte tangitur ſecunda differentia inter has duas poteſtates. Pro cuius declaratione ſupponitur illud, quod habet Hēricus in ſuo tractatu de poteſtate, ꝙ aliud eſt inſtituere poteſtatem, & aliud inſtituere aliquē in aliqua poteſtate tali. Vnde inſtitu[illegible] p[illegible]tatem, eſt facere, ꝙ in aliqua communitate ſit illa poteſtas a[illegible] talē cōmunitatem. Sed inſtituere aliquem in tali poteſtate, eſt a[illegible]cui dare authoritatē, vt in ſuppoſito illius communitatis illa poteſtate vtatur. Et inter iſta duo vnum poteſt eſſe ſine alio: & vnum eſt priùs alio. Nā priùs eſt inſtituta poteſtas, quàm aliquis inſtituatur in illa: quia poteſt eſſe dato, quòd nulli ſuppoſito detur, & ſi non tempore, ſaltē priùs natura: ſed ſic eſt, quòd Chriſtus potuit inſtituere, quòd in communitate Chriſtiana eſſet aliqua poteſtas, qua poſſet aliquis alicui ſubdi, & arceri à malis: & qua peccantes poſſet punire, puta per excommunicationem & cætera, antequàm dederit alicui authoritatē vtendi tali poteſtate. Nam Matth. xviij. inſtituit authoritatem & poteſtatem excommunicandi: Si peccauerit in te frater tuus &c. Sed pro tunc nulli ſuppoſito eccleſiæ dedit poteſtatem vtendi tali poteſtate. ſcilicet excommunicandi: ſed ſolùm Ioannis vltimo, quādo dixit Petro: Paſce oues meas. ergo inſtitutio talis poteſtatis præfuit, anteq̄ eſſet aliquis, qui haberet authoritatē vtēdi tali poteſtate. Similiter in ciuilib⁹ poteſt inſtitui poteſtas aliqua, vel aliquod genus cru-

ciandi & puniendi malefactores,anteq̃ ſit aliquis habẽs poteſtatem, & authoritatem vtendi tali poteſtate.ideo opinio cuiuſdam docto ris videtur vera,quòd quamuis Chriſtus nullum inſtituiſſet papam, puta Petrum:nihilò minùs eccleſia potuiſſet aliquem inſtituere papam,& ſupremum Hierarcham.Patet,Antequàm Petrus eſſet papa inſtitutus,authoritas papalis erat iam inſtituta.ergo per electionem potuiſſet fieri, ꝙ aliquis habuiſſet poteſtatẽ vtendi tali poteſtate in ſubditos eccleſiæ,ſicut non eligitur papa . Iſtis ſuppoſitis patet prima propoſitio,videlicet,ꝙ poteſtas eccleſiaſtica eſt,immediate à ſolo Chriſto inſtituta , imò inſtituibilis. Patet,non poteſt inſtitui poteſtas ad regendum aliquam communitatem, niſi ab illa communitate,vel à ſuperiori illius cõmunitatis,quod probatur.Nõ poteſt aliqs obligari,niſi per conſenſum ſuum,vel ex præcepto & voluntate ſuperiorum:quia non eſt,niſi iſte duplex modus obligandi.ſed iſta poteſtas eccleſiæ eſt ad regendam communitatem Chriſtianã.ergo non poteſt inſtitui,niſi à Chriſto ſuperiori huius communitatis, vel à cõmunitate Chriſtiana.& non poteſt aſſignari ſuperior communitatis Chriſtianæ,niſi Chriſtus vel papa.ſed non poteſt inſtitui à papa,nec à tali communitate Chriſtiana.ergo ſolùm ab ipſo Chriſto.Quòd nõ à papa,patet.Priùs natura eſt eſſe poteſtatem papalem,quàm ſit papa.igitur. Similiter nullus poteſt ſe inſtituere in aliqua communitate ſuperiorem,ergo.Quòd non à tota communitate, patet. Poteſtas aliquid includens,quod ſuperat & excedit omnem facultatem humanam,non poteſt inſtitui à communitate humana:ſed poteſtas eccleſiaſtica aliquid includit omnem poteſtatem humanam excedens, ſcilicet poſſe pœnam relaxare in purgatorio , & aliquem excludere à ſuffragiis eccleſiæ,puta per excommunicationem. Similiter includit poſſe conſecrare corpus Chriſti , quæ quidem excedunt omnem poteſtatem humanã.ergo minor vera.Hoc argumento vtuntur doctores ad probandum , quòd eccleſia tota non potuiſſet inſtituere aliquod ſacramentum: quia ſacramentum aliquid includit , ſcilicet conferre [illegible] quod totam poteſtatem humanã ſuperat & tranſcendit.ergo non poteſt inſtitui à poteſtate humana.

¶Secunda propoſitio.Poteſtas eccleſiaſtica eſt, in ſingulis ſacerdotibus æqualis.Patet,quilibet ſacerdos quamlibet materiam conſecrabilem conſecrare poteſt : nec poteſt quicunque alter quamcũque aliam conſtitutionem facere quin conſecret : ergo quilibet tantam habet poteſtatem conſecrandi ſicut alter.Vnde non poteſt facere papa,quod ſi ſacerdos attentet conſecrare panem triticeum,quin conſecret. ſimiliter & vinum. ergo quantum ad conſecrationem quilibet,tantam habet poteſtatem ſuper corpus Chriſti,& ſanguinem ſicut alius.

¶Tertia propoſitio.De ſecũda poteſtate eccleſiaſtica, ſcilicet adminiſtrãdi ſacramẽta fidelibus,eſt cõtrouerſia inter doctores an in oĩb9 ſit æqualis vel non:& hoc circa tria pũcta.Primũ eſt de adminiſtratione ſacramẽti pœnitentiæ,vtrũ ex inſtitutione Chriſti ſecluſa conſtitutione humana ſit tanta poteſtas in quocunq; ſacerdote, ſicut in quolibet alio,quod eſt quærere,vtrũ ſimplex ſacerdos habeat tãtam

poteſtatem

poteſtatem quęcunq; fidelem abſoluendi ſacramentaliter ſicut papa, ſecluſa conſtitutione humana. Secundum punctum eſt, vtrum ex inſtitutione Chriſti, quilibet ſacerdos habeat poteſtatē adminiſtrandi ſacramētum confirmationis. Tertiū, vtrum quilibet ſacerdos ex inſtitutione Chriſti habeat authoritatē conferendi ſacros ordines, vel nō. Quantum ad primū, duplex eſt modus dicendi. Vnus, quem recitant cōmuniter docto. & quē tenet Armachanus & Durandus, ꝙ omnes ſacerdotes ex inſtitutione prima Chriſti, ſecluſa conſtitutione & poteſtate humana, habent æqualem poteſtatē vnūquēq; fidelem abſoluendi. Patet, concurrentibus omnibus, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſecundum inſtitutionem Chriſti, eſt verum ſacramentum: & diſpoſitio ſuſcipiente, talis ſuſcipit verum effectum ſacramēti. ſed ad ſacramentū pœnitentiæ neceſſaria ſunt: miniſter, materia & forma. miniſter eſt quilibet ſacerdos ex inſtitutione Chriſti, quia cuilibet ſacerdoti dictum eſt, Ioan. xx. Quorum remiſeritis &c. Materia, ſunt peccata confeſſa. Forma, eſt ipſa abſolutio verbalis, Abſoluo te &c. Diſpoſitio ſuſcipientis, eſt ipſa contritio. Tunc arguitur ſic. ſecūdum inſtitutionem Chriſti, quilibet ſacerdos eſt miniſter: & accepit poteſtatem conferendi hoc ſacramētum: & peccata confeſſa ſunt materia: ergo quando iſta tria concurrunt, verum eſt ſacramentum pœnitentiæ. Secundò probatur, & multùm apparenter. Quilibet ſacerdos in extrema neceſſitate vnūquēq; diſpoſitum realiter de facto abſoluit: ergo realiter & de facto vnūquēq; abſoluendi habet authoritatem. Patet, quia ſi non haberet, in nullo caſu abſolueret: quia non datur ſibi noua poteſtas propter nouum caſum ſuperueniētem. Item ſecundum multos alios, nunquam fuit data iuriſdictio, niſi quando dictum eſt Petro, Paſce oues meas. & tamen erant ſacerdotes. ergo quantum ad abſolutionem ſacramentalem quilibet quemlibet habet poteſtatem abſoluendi. Præterea vt dicit Durandus, ſacerdos reuelans confeſſionem punitur, non ſolùm tanquàm reuelans ſecretum, ſed tanquàm reuelans confeſſionem: etiā dato, quòd reuelauerit confeſſionē non ſui ſubditi, ſecundum conſtitutionē eccleſiæ. Præterea ſit ſortes, qui ignoret conſtitutionē, ꝙ quilibet tenetur ſuo proprio curato confiteri: & confiteatur alteri non ſuo nō ponens obicem recipit verum ſacramentum. ergo talis ſacerdos miniſtrat ſacramentum: ergo habet poteſtatem & authoritatem. Item ſit ſortes peccator credens Platonem eſſe ſuum curatum, qui de facto non eſt. ex tali ignorantia confitetur illi Platoni, & non ponit obicem. talis recipit verum ſacramentū, & rem ſacramenti. Igitur Plato illum realiter abſoluit. & ſic ſecundum hanc opinionem quilibet ſacerdos ex inſtitutione diuina, & Chriſti, habet tantam poteſtatem quantum ad illam iuriſdictionē in foro interiori, ſicut alius, & ſicut papa: nec poteſt papa facere, quin abſoluat, ſi attentet, dummodò alius non ponat obicem. ¶ Cōtra hoc arguitur ſic. bene ſequitur. Iſte de facto, qui cōfitetur alieno, & ignorat conſtitutionem de nō confitendo alieno, eſt abſolutus. ergo ſi poſtea perueniat ad eius notitiam, ꝙ alter nō erat eius curatus, nō tenebitur amplius cōfiteri. Patet, nullus, qui cōfeſſus eſt ſua peccata, & eſt abſolutus ab illis, abſolutione ſacramētali, tenet

amplius

amplius illa confiteri,nec poteſt de nouo obligari ad illa confitenda.ſed talis eſt abſolutus ſacramentaliter:ergo non poteſt,iterum de nouo obligari ad illa confitenda. Patet, non eſt in poteſtate papæ quód fuerit realiter abſolutus & ſacramẽtaliter, & obligare eum denuo ad confitendum.& hæc eſt propoſitio Gerſon. Nam in primis confiteri peccatum,eſt vnum ex grauiſſimis & difficillimis præceptis legis nouæ.ſed eccleſia non poteſt obligare nos ad ea,quæ ſunt difficillima,puta ad ingreſſum religionis,& ad perpetuam cõtinentiam.Ergo ſi ſum iam confeſſus peccata mea,eccleſia non poteſt me obligare ad illa eadẽ confitenda.Sed conſequens propoſitionis prædictæ videtur falſum: puta ꝙ talis,qui confeſſus eſt per ignorantiã ſacerdoti,quem credebat ſuum curatum eſſe,qui tamen nõ erat,non teneatur iterum illa peccata cõfiteri.Patet,quia quilibet ſemel in anno tenetur omnia ſua peccata confiteri proprio ſacerdoti. Secundò arguit Gerſon. Capio peccatorẽ adultum,qui multa peccata cõmiſit ante baptiſmũ, poſt baptiſmũ eccleſia nõ poteſt eũ obligare vt cõfiteatur illa ante baptiſmũ cõmiſſa.Ratio eſt,quia illa ſunt ſacramẽtaliter dimiſſa per baptiſmũ.Ergo ſimiliter dicendũ eſt in caſu prædicto.Item multi dicunt,vt Scotus in quarto,quòd peccata ſemel confeſſa, & abſoluta ſacramentaliter,non ſunt amplius materia confeſſionis, & ſi confiteantur iterum , non erit abſolutio ſacramentalis, nec ſacramentum,nec aliquid operabitur in eo, qui iterum illa confitetur.hoc eſt,non cõferet gratiam.Et eſt probabilior opinio,quàm oppoſita. Et ego cõcedo cum Gerſono,quòd talis nõ tenebitur amplius confiteri ſua peccata,quæ fuerunt ſacramentaliter dimiſſa.Vnde dicit Gerſon in lectionibus ſuper Marcum,quòd eccleſia non poteſt aliquem obligare ad confitẽdum peccata, à quibus eſt ſemel abſolutus ſactamentaliter.& præcipuè innititur iſti rationi: Non poteſt eccleſia imponere onus vltrà,quod impoſitum eſt à Chriſto, & ex difficillimis.ergo cùm iam adimpletum eſt iuxta præceptũ Chriſti,eccleſia non poteſt amplius obligare ad iterum confitendum. & talis ſi commiſit aliquod peccatum à tempore præſentis abſolutionis,confiteatur proprio ſacerdoti. ¶Prima igitur opinio eſt,quòd poteſtas abſoluendi ſacramentaliter à peccatis,eſt in omnibus ſacerdotibus æqualis:& ſi attentent abſoluere,abſoluunt: niſi confitens ponat obicem.nec poteſt facere papa quin abſoluant ſi attentẽt:quia non poteſt facere papa, quòd poſitis neceſſariis ad ſacramentum quin ſit ſacramentum illis tribus ſuprà dictis poſitis.ergo non poteſt facere quin ſuſcipiens recipiat gratiam.¶Secunda opinio eſt,quòd ex inſtitutione Chriſti eſt maior poteſtas eccleſiaſtica, quantùm ad adminiſtrationem ſacramẽti pœnitentiæ in vno,quàm in alio. Hoc declarãs Gerſon cõſideratiõe quintá ait,ꝙ anteꝗ aliquis poſſit abſolui ab altero,duplex requiritur ſubiectio:Vna ſpontanea,qua quis ſe ſubiicit liberè in tali foro ſecreto.Secũda ſubiectio eſt iuridica: quæ ſcilicet nõ eſt ſpontanea ſubiectione,ſed ex authoritate ſuperioris facta.ideo dicit iſta opinio,ꝙ anteꝗ aliquis abſoluat alterũ:ſimpliciter ſi tentet,requiritur illa duplex ſubiectio,ſcilicet ſpontanea & iuridica.Vltra dicunt doct. ꝙ ex inſtitutione Chriſti,in nullius fuit poteſtate

ſtate,niſi in Petro, ita,ꝙ Chriſtus nullos homines vnquam ſubdidit alicui niſi Petro quondo fecit eum curatum vniuerſalis eccleſiæ illo verbo,Paſce oues meas.tunc Chriſtus contulit poteſtatem iuridicam Petro: & cunctos Chriſtianos ſignatos charactere baptiſmali fecit ſubiectos Petro ſub ſubiectione iuridica. Vltrà dicunt,ꝙ etiã eſt veriſimile,ꝙ ex inſtitutione humana epiſcopatus diuiſi ſunt à Petro,vel à ſucceſſoribus eius,vel ab epiſcopis. Nam ꝙ ſit vna cura hic,& alia alibi,non inſtituit Chriſtus: ſed inſtitutum eſt ab ipſo,cui collata eſt poteſtas à Petro vel à ſucceſſore eius hoc inſtituendi, & diuidendi curas & epiſcopatus.nam aliis dedit authoritatẽ iuridicam, & quibuſdam certum populum. Tunc dicunt, quòd nullus dato, ꝙ attentet,abſoluit: niſi in illo ſit illa duplex ſubiectio. & hæc opinio poteſt ſuaderi apparenter. Primò,ſi ex inſtitutione Chriſti quilibet poſſet in quemlibet vti iſta poteſtate clauis:ſequitur, ꝙ ſicut papa non poteſt impedire,quin degradatus,& ſuſpenſus conſecret ſi attentet: ita non poterit quin etiam abſoluat & ſacramentaliter in foro conſcientiæ ſi tentet abſoluere.antecedens patet, quia papa non poteſt immutare, quod eſt ex inſtitutione diuina. ſed ex inſtitutione diuina habet authoritatem conſecrandi. Eodem modò ſi habeat poteſtatem abſoluendi ex inſtitutione diuina,abſoluet.ſed conſequens eſt falſum.quod patet:quia,qui abſoluitur ab excõmunicato,nõ eſt abſolutus.in capitulo ad probandum.de ſententia & re iudi. Hoc argumentum facit de Palude:ſed non eſt multùm ad propoſitum,quia loquitur,de ſententia in foro exteriori. ſed probatur apparentiùs per capitulum,Omnis vtriuſꝗ ſexus.dicitur,quòd ſi aliquis iuſta de cauſa alieno voluerit confiteri ſacerdoti,petat licentiam à proprio:aliàs non poterit abſolui ab alio vel ligari.ergo ſi iſte,qui non eſt ſuus curatus,attentet illum abſoluere,nõ abſoluet. Et quòd hoc ſit de iure diuino,videlicet,quòd hoc nullus poſſit eligere confeſſorem ſine licentia ſui curati vel ſuperioris,patet per capitulum ſi epiſcopus. de pœnitentiis & remiſſionibus.lib.vj.vbi dicitur,quòd nulla conſuetudine introduci poteſt,quòd aliquis poſſet eligere confeſſorẽ præter licentiã ſuperioris.tunc bene ſequitur:nulla cõſuetudine introduci poteſt,ꝙ aliquis poſſet eligere confeſſorẽ,qui poſſit abſoluere per liberam ſubiectionem: ergo ꝙ iſte alteri non poſſit,eſt de iure diuino,quia contra quodlibet ius purè humanum aliqua conſuetudo introduci poteſt.patet per prſcriptionẽ:imò magis ſtatur conſuetudini quando eſt cõtra ius purè poſitiuum,quod nihil habet de iure diuino vel naturę admixtũ. Ex quo ſequitur, ꝙ in papa eſt maior poteſtas adminiſtrandi ſacramentum pœnitentiæ, quàm in quocunꝗ alio, quia iure diuino. ergo quicunꝗ ſe ſubiicit liberè, abſoluitur à papa, & non à quocunꝗ alio. Ex quo ſequitur ſecundò, quòd quicunꝗ confitetur alteri nõ curato, quem credit inuincibiliter eſſe ſuum curatum: licèt abſoluatur: propter ignorantiam nihilò minùs illa abſolutio non eſt ſacramentalis. Patet,ibi non eſt materia ſacramenti pœnitentiæ, quæ requiritur iure diuino, ſcilicet ſubiectio illa iuridica.ſed in tali caſu eſt tantummodò ſubiectio prima, quæ non ſufficit.igitur.Contra hanc opinionem ſunt apparentię magnę, quoniã

quoniam ſecundum hanc opinionem ſequitur, quòd papa à nullo poſſet abſolui ſacramentaliter. Patet, quia non eſt alicui ſubiectus niſi prima ſubiectione, ſcilicet voluntaria, & non iuridica: quia papa non habet ſuperiorem præter deum. ergo non eſt ſubiectus alicui iſta ſecunda ſubiectione. ergo ſi requiritur iſta duplex ſubiectio, papa non poterit ſacramentaliter ab aliquo abſolui. Item ſacramentum pœnitentię inſtitutum fuit, Ioan. xx. Quorum remiſeritis. in die reſurrectionis ſero cùm introiuit ianuis clauſis. poſtea fuit dictum Petro, Ioan. xxi. Paſce oues meas. Tunc arguitur ſic. In illo tempore intermedio fuerunt plus quàm octo dies intermedij, à tempore inſtitutionis ſacramenti pœnitentiæ, antequàm diceretur Petro, Paſce oues meas. In quo verbo fuit data illa ſubiectio iuridica. ergo ſimpliciter ex inſtitutione diuina nō requiritur iſta ſecūda ſubiectio, ſed ſolum prima. Quātum ad primum argumentum, ſequitur quòd papa à nullo &c. nego conſequentiam: quia papa eſt vel poteſt eſſe peccator, ergo poteſt obligari, vt confiteatur. ergo poteſt confiteri alicui ſacerdoti: quia antequàm confeſſio ſit ſacramētalis, requiritur duplex ſubiectio de neceſſitate. dicit Durandus in quarto, diſtin. xix. quòd eſt verū in omnibus alijs à papa: dans talem cauſam, quòd clauis iſta, quę vocatur poteſtas iuriſdictionis in foro pœnitētiali, quātum eſt de ſe, eſt reſpectu omniū hominū & peccatorum. & eſt primū eius dictum, quòd in inſtitutione illa: Quorum remiſeritis. nulla fuit facta exceptio. Dicit vltra quòd talis poteſtas clauis fuit facta Petro reſpectu aliorum à ſe, ita quod non eſt incluſus in illa, neque ſucceſſores eius, quia nec Petrus, nec eius ſucceſſor poteſt ſeipſum abſoluere. Igitur à quolibet ſacerdote abſolui poteſt. ideo in illo poteſt nō requiritur talis ſecunda ſubiectio iuridica. ſecus eſt de alijs, qui non poſſunt abſolui ſacramentaliter, niſi ſint ſubiecti iſta duplici ſubiectione. Quātum ad ſecundum cùm arguetur: ſacramentū pœnitētiæ fuit inſtitutum antequàm diceretur Petro: Paſce oues. ergo in illo tēpore intermedio confiteri potuit. & tunc nulla erat ſubiectio ſecunda. ergo talis nō requiritur antè, quàm quis poſſit hoc ſacramētū cōferre, & alius recipere. Dico, ꝙ conſequentia nō valet, hoc ſacramētum erat inſtitutum antequàm &c. ergo poterat conferri ab aliquo puro homine. nam Chriſtus inſtituit ſacramētum Euchariſtiæ, antequàm eſſent inſtituti miniſtri & ſacerdotes, ideo non ſequitur, eſt inſtitum, ergo poteſt conferri ab aliquo puro homine: quia ſtat quòd nondum ſit inſtitutus miniſter illius ſacramenti. Alia difficultas circa hanc materiam: & arguitur multùm apparenter. In extrema neceſſitate quilibet ſacerdos quemlibet abſolui ſacramentaliter etiam à quocunque peccato: & tamen nō habet iuridicam authoritatem ſuper perſonam illam, ſed ſolum per liberam ſubiectionem. ergo illa iuridica authoritas non requiritur. Quantum ad hoc dico quòd habet authoritatem iuridicam ex commiſſione, quia authoritate eccleſiæ vel papæ. Nam papa quemlibet ſacerdotē cōmittere poteſt, vt quēlibet abſoluere poſſit. Alia difficultas, quam tractat de Palude in iiij. Sortes eſt in extrema neceſſitate vel in maximo periculo mortis. nullum habet ſacerdotem præter ſacerdotem excōmunicatum.

Vtrum teneatur illi confiteri? videtur quòd nonquia nō debet participare cum excommunicato, à fortiori nec cum illo in ſacramētis. Similiter videtur, quòd talis ſacerdos excōmunicatus non poteſt illum abſoluere: quia ſententia lata ab excōmunicato nulla eſt. Dicit de Palude, ꝙ tenetur confiteri illi, & poteſt illum abſoluere, quia illa neceſſitas æquiparatur ignorantiæ, ideo excuſatur: & talis neceſſitas non habet legem. Nam participare cum excōmunicato, qui ignoratur excōmunicatus, non eſt peccatum. in capitulo ad probandum. de ſentētia & re judicata. ſi eſt publicè excōmunicatus, ſententia eſt nulla. ergo per argumentum à contrario ſenſu, ſi eſt ſecretè, ſententia eſt bona. Item certum eſt, quòd teneor participare cum excōmunicato in neceſſitate corporali, ergo à fortiori in ſpirituali & animæ: vt ſi non poſſum ſacramentaliter ab alio abſolui, teneor petere abſolutionem ab excōmunicato. & dicit de Palude, quòd iſte excōmunicatus non poſſit, eſt ſolum de iure poſitiuo: ſed neceſſitas nō ſubijcitur legi poſitiuę, quāuis ſemper ſubijciatur diuinæ. cū ergo neceſſitas non eſt ſubiecta legi poſitiuæ: ergo poteſt contra rigorem iuris poſitiui, non autem contra intentionem. Ideo relinquitur ſatis probatum, quòd ſecundum hanc opinionem omnes ſacerdotes ſunt impares, quantum ad hanc ſecundam poteſtatem.

¶ Alia dfficultas. Vtrum omnes ſacerdotes æquales in adminiſtratione ſacramenti confirmationis? Dicit Armachanus & Marcilius, quòd omnes ſunt æquales in collatione ſacramentorum, & quilibet poteſt de facto, quāuis non poſſit de iure, ſed opinio cōmunior eſt, quòd ſolus epiſcopus eſt miniſter huius ſacramenti confirmationis & ordinis. patet, de conſuetudine. capi. quanto.

¶ Quarta propoſitio. Quantum ad hanc materiam non omnes ſacerdotes ſunt æquales, puta quantum ad eccleſiaſticam poteſtatem iuridicam & publicam, quæ reſpicit forum exterius, ad quam ſpectat peccata punire, conferre beneficia, conſtitutiones ędere, excommunicare, degradare, indulgentias conferre. Et quāuis iſta propoſitio non poſſit ex ſacris literis deduci, eſt tamen firmiter tenenda: ita quòd in vno eſt maior poteſtas, quàm in alijs. patet ſic: quia oppoſito dato ſequitur, quòd ordo Hierarchicus eſſet omnino inordinatus & confuſus, quia quando vnus ligaret, eſſet in poteſtate alterius ſoluere. Itē ſequitur, ꝙ nullus presbyter haberet poteſtatē ſuper alterū quantū ad hāc poteſtatē coërctiuā, quia par in parem nullam habet imperiū. vnde papa omnes poteſt punire, & nullus ipſum. ergo ſequitur ꝙ ex inſtitutione Chriſti, nō omnes ſunt omnino ęquales. Itē ſi epiſcopus attētet excōmunicare nō ſuum, talis nō eſt excōmunicatus. ergo non habet authoritatē diuinam à iure diuino. Item arguitur apparenter: Chriſtus fuit ſapientiſſimus, quia plenus ſapientia: & quòd inſtituerit optimam politiam. ſed optima politia debet regi regimine regali: vt dicit Ariſtoteles in politicis, hoc eſt, quòd ſit vnus, qui in vnūquemq; habeat authoritatem punitiuam, & nullus alius in eum. ergo veriſimile eſt, quòd in ſpiritualibus Chriſtus inſtituerit ſuperiorem, qui habeat quemlibet coërcere, & nullum ſuper eum. Ideo vni, ſcilicet Petro & ſucceſſoribus eius data eſt vniuerſalis

poteſtas

poteſtas conſtituendi canones,& conferendi beneficia,dignitates ec cleſiaſticas,per totum vniuerſum orbem:& nulli alteri. Ipſe enim in vniuerſo orbe habet pręuentiones,& poteſtatē conferendi indulgē tias plenarias in toto orbe,& nullus alter hoc facere poteſt.Hinc di cit Scotus,quòd papa poteſt aliquem authoritate à Chriſto ſibi col lata excōmunicare maiori excōmunicatione. &, ratio ſua eſt : quan do eſt aliquis excōmunicatus maiori excōmunicatione, quilibet te netur talem vitare. ſed epiſcopus in diœceſi alterius non poteſt hoc prohibere, neq; ligare maiori excommunicatione. ideo ſequitur, quòd eſt maior poteſtas, ſecundum inſtitutionem Chriſti in vno quàm in ſingulis : imò in vno eſt ſuprema,& in quibuſdam alijs eſt ſolùm poteſtas inferior ad illam,quæ eſt ſuprema, & talis vocatur poteſtas papalis : & eſt libera facultas propinqua vtendi poteſtate eccleſiaſtica in quemlibet Chriſtianum. Ideo reſolutoriè dicendum eſt ad iſtam ſecundam quæſtionem,quòd quantùm ad iuriſdictionē, quæ reſpicit forum exterius, quòd non eſt in ſingulis ſacerdotibus æqualis,ſed eſt vna ſuprema,ſcilicet in ipſo papa,etiam ex inſtitutione Chriſti,& non ſolùm humana.

¶An ſuprema poteſtas eccleſiaſtica poſſit duobus ſimul ex æquo conferri, Capitulū.v.

Conſequenter videndum eſt, vtrum iſta ſuprema poteſtas,quæ eſt ſuprema in vno, poſſit duobus ſimul ex æquo conferri:ita quòd politia Chriſtiana, quæ eſt regalis,poſſit cōmutari in aliam ſpeciem,puta in ariſtocratiam vel democratiam:& hoc lege euangelica ſtante : propter aliquam legitimā ſuperuenientē cauſam. & videtur, ꝙ ſic.nam aliquando fuerunt duo,quorum quilibet erat papa ex æquo.vnde hic vnū,quod ſubponitur, veriſimile eſt, ꝙ Petrus vſq; ad mortem excluſiuè fuit papa : ſed ſimul cum eo ipſo adhuc viuente fuit Clemens etiam papa,habens plenitudinem huiuſmodi poteſtatis.ergo illa poteſtas aliquando fuit duobus cōmunicata ex æquo.maior eſt nota : quia Petrus habuit illam à Chriſto inſtituente ipſam.ſed minor patet in cap. Si Petrus.viij.quęſtione.j.dicitur,ꝙ Petrus Linum & Cletum adiutores aſſciuit,dans normā apoſtolicam: & poteſtatē ligandi nō contulit Lino,ſed tantū Clementi, qui beatō Petro tradente ſedem apoſtolicam meruit obtinere,habetur ex illo capi.ꝙ tàlis poteſtas ligandi & ſoluēdi Petro viuente fuit in Clementē.& hoc habetur in hiſtorijs ſummorū pontificum,ꝙ Petrus fecit Clementem papam, & hoc ipſo adhuc viuente. Item arguitur. poſſunt eſſe duo epiſcopi ex æquo in eodem epiſcopatu, ſimiliter duo curati in eadem cura.ergo & duo papæ. conſequētia tenet,quoniā papa nihil aliud eſt, ꝗ curatus vniuerſalis eccleſiæ. Probatur antecedens.Nam Auguſtinus acceſſit Valerio Hyponenſi epiſcopo, & factus eſt coēpiſcopus. ergo tam Valerius, quàm Auguſtinus in ſolidum quilibet erat epiſcopus Hyponenſis.ergo in vtroq;

erat poteſtas illa ex æquo. Item poſſunt ſimul eſſe duo imperatores,quorum quilibet eſt imperator,ex capitulo. Nūc autē.xxj.diſtin. dicitur,tēpore Maximiani & Diocletiani Auguſtorū, ex hoc verbo auguſtorum, ſequitur, quòd quilibet erat Auguſtus.ergo erant tunc duo imperatores.Item ſupponitur, quòd omnis verus ſucceſſor Petri habet eandem vel tantam poteſtatem ex inſtitutione Chriſti,quātam habuit Petrus. Item tunc arguitur ſic,ſi ſit poſſibile duobus iſtā ſupremam poteſtatem cōmunicari,vt Lino,& Cleto:quęritur,an Linus poſſit ligare Cletum,vel nō.Si ſic: ergo Cletus nō eſt papa, cùm habeat ſuperiorem in ſpiritualibus, ſcilicet Linum. imò implicat, quòd papa habeat ſuperiorem in ſpiritualibus, & poteſtate eccleſiaſtica,& ſit papa. Si non,ergo iſta propoſitio falſificatur de ſucceſſore Petri, Tibi dabo claues,& quodcunqꝫ ligaueris ſuper terram &c. quia non poteſt ligare illum. ergo non habet tantam poteſtatem quantam habuit Petrus ex inſtitutione Chriſti. & non loquor de ligatione in foro interiori, ſed exteriori coërcitiuo. implicat, quòd papa iuridicè ab vno ligetur. (non dico à concilio) & ſi talis non poteſt ligare: ergo non eſt papa. nam Nicolaus de Cuſa dicit, quòd papalis poteſtas eſt libera ſuper alios à ſe ligandi & ſoluendi facultas. ſed in iſto caſu Linus non eſſet papa, quia non poſſet ligare Cletum. & ſic videtur, quòd politia regalis Chriſtiana non poteſt mutari in aliam ſpeciem.& hoc quærit OcKam in ſecunda parte dialogi,libro.ij.capi.à viceſimo vſqꝫ ad viceſimum octauum.

¶Pro veritate elucidenda termini priùs declarandi ſunt. nam politia regalis non eſt niſi politia, in qua quidem vnicus rectè dominatur ad vtilitatem totius cōmunitatis. Ariſtocratica eſt,quando pauci dominantur ad vtilitatem cōmunem. Democratica quādo valde multi dominantur ad vtilitatem cōmunem.hoc declarat Ariſto.viij. Ethi.cap.x.dicens,ꝙ triplices ſunt reipublicę ſpecies, & totidem tranſgreſſiones,ſcilicet regnū,optimorū poteſtas,& tertia cenſu poteſtas.& inter has ſumma & optima eſt regnū:infima autē cēſu poteſtas:& media eſt poteſtas optimorū.& ſpecies oppoſitę ſiue trāſgreſſiones ſunt regni tranſgreſſio,tyrannis: optimatū poteſtatis,paucorum potentia:& cenſu poteſtatis,popularis poteſtas.Vltrà ſupponitur,ꝙ nulla eſt politia purè ciuilis,& nulla eſt regalis,quin poſſit mutari in aliam ſpeciem,puta Democraticam vel Ariſtocraticam: quia quęlibet talis eſt inſtituta iure purè poſitiuo. ergo quęlibet poteſt in aliam mutari.Iſtis ſuppoſitis ſit prima propoſitio.In nullo eſt ſuprema poteſtas ſpiritualis,quin ipſo viuente alteri conferri poſſit.patet, nullus habet iſtam plenitudinem poteſtatis,quin poſſit liberè cedere adueniente legitima cauſa, quo facto alteri poterit conferri. maior patet per capitulum. Quoniam.libro.vj.de renunciatione. Similiter habetur de Marcellino, qui ceſſit Marcello. Similiter de Clemente, qui ceſſit Lino. ergo nullus habet plenitudinem huius poteſtatis,quin ſimpliciter cedere poſſit, ſicut dicitur in illo capitulo præallegato. Quia difficultas erat, vtrum papa poſſit papatui cedere, hoc eſt renunciare illi poteſtati, quam nunc habet, dominus de Gerſono, allegat tres rationes pro vna parte.ſed gloſſa illius

cap.dicit

cap. dicit, quòd non, quia omnis renunciatio debet fieri in manibus ſuperiorum. ſed papa non habet ſuperiorem. igitur. Rationes Gerſon & valentiores ſunt iſtæ. notum eſt, quòd quando papa conſentit electioni, facit votum de regenda vniuerſali eccleſia, ſicut monachus de obſeruanda regula. tunc ſic, nullus poteſt diſpenſari à voto, niſi à ſuperiore: ſed papa nullum habet ſuperiorem, à quo poſſit diſpenſari ſuper tali voto emiſſo de regenda eccleſia, nec poteſt in melius commutari. ergo non poteſt cedere papatui. Secunda ratio, quia eſt verũ matrimonium ſpirituale, inter papam & eccleſiam. ſed ſicut in matrimonio carnali non fit ſolutio niſi cauſa fornicationis, ergo ſimiliter niſi papa fuerit hæreticus, non poterit cedere à poteſtate illa. tamen non obſtantibus illis rationibus fuit concluſum, quòd papa poteſt cedere & renunciare: inducti exemplo illo ſanctorum, qui ita ceſſerunt. Contrà, non fit renunciatio niſi in manibus ſuperiorũ. Dico, quòd verum eſt ſi talis habeat ſuperiorem. Ad aliud, papa emittit votum. ſed quilibet tenetur obſeruare votum niſi diſpenſetur ab iſto habente authoritatem hoc faciendi. ſed nullus eſt, qui hoc poſſit facere. igitur. Dicit Gerſon, quòd quando votum vel emiſſio & obſeruatio voti vergit in detrimentum ſalutis, vel in peiorem exitum, puta in periculum mortis corporalis, non eſt obſeruandum: vt ſi voueres rem toto iſto anno manere in hoc loco, & vigeret peſtis, nõ teneres illud obſeruare. vide in capi. de iureiurando. ſed quando poteſt haberi ſuperior, recurrẽdum eſt ad illum, vt declaret illud votum nõ obligare. ideo quando tale votum papæ vergit in peiorem exitum ſalutis, nõ amplius obligatur per illud. ſed vbi eſt ſufficiens, nõ debet cedere niſi ſit alius, qui valde notabiliter ſit ſufficientior. Quantũ ad tertium dicitur, quòd aliud eſt matrimonium corporale, & ſpirituale. nam matimorium corporale denotat matrimonium inter Chriſtum & eccleſiam præſentialiter, ſed non ſignificat ita præſentialiter matrimonium inter papam & eccleſiam: quod non eſt, ita indiſſolubile ſicut corporale. Reſolutio ergo eſt, quòd papa poteſt alteri cedere talem poteſtatem ſupremam. ¶ Secunda propoſitio. Non poteſt duobus ex æquo iſta poteſtas ſpiritualis ſtante lege euangelica conferri ita, quòd quilibet habeat plenam, hoc eſt, quòd ipſa remanente in ipſo, alicui alteri cõferatur. Iſta propoſitio ponitur in gloſſ. vij. q. j. in cap. Non autem. nam iſta duo nõ ſtant, quòd in iſto remaneat plenitudo huius poteſtatis, & alteri conferatur. & ponatur, quòd ſint duo, ſcilicet a, & b, habentes talem plenitudinẽ poteſtatis ſpiritualis ex æquo. tunc vel a poteſt ligare b, vel nõ? Si nõ, & prius potuit, ergo diminuitur eius poteſtas. Si primũ, videlicet, quòd poſſit ipſum ligare: ergo b, non habet iſtã ſupremã poteſtatẽ. gloſſa allegat multas rationes. Prima eſt, quòd eccleſia catholica eſt vna. patet, habetur in vno articulo, Credo in vnam ſanctã eccleſiam. & nõ eſt vna niſi vnitate capitis. & contra illum articulum nõ poteſt fieri diſpenſatio. ergo non poteſt talis poteſtas ſimul duobus conferri. Secunda ratio. Chriſtus inſtituit vnicum caput eccleſiæ: & non poteſt eccleſia contra inſtitutionem Chriſti, igitur. Item tertia ratio apparentior, Eccleſia eſt vnum corpus myſticum, cuius papa eſt caput. ergo ſi

eſſent

eſſent duo ex æquo, tunc illud corpus haberet duo capita non ſubordinata. erga eſſet corpus mõſtruoſum, quãuis habeat duo capita vnũ alteri ſubordinatum, ſcilicet papam, qui Chriſto vero & principali capiti eccleſiæ ſubordinatur. conſequens eſt falſum. ergo ſecũda propoſitio vera. ad rationes in oppoſitum de Petro & Clemente ſecundum hiſtorias, cùm dicitur quòd Petrus inſtituit Clementem papã: dico quantùm ad hoc, quòd non eſt euidens ex ſacris literis quòd Petrus ſemper fuerit papa vſque ad mortem. fortaſſe videns Petrus, quòd erat propinquus morti, & quòd non poſſet eccleſia neque fideles ipſo mortuo facilè congregari pro eligendo ſucceſſore, voluit vtilitati eccleſiæ conſulere, & ceſſit. vnde dicit Ockam, ꝙ non regulariter papa poteſt inſtituere ſucceſſorẽ, ſed ſolùm in caſu, puta, quãdo ſequitur magna vtilitas eccleſiæ, & periculum eſt in mora, tunc poteſt cedere, & alterum conſtituere. Secundò dicit, quòd in illo capitulo præallegato non habetur, ꝙ Petrus inſtituerit Clementẽ papam, ſed ſolum, ꝙ dederit illi poteſtatem ſignandi, & ſoluendi, ſicut ſuo vicario, ſed tamen dependenter, ſicut epiſcopus poteſt inſtituere vicarium, & tantum operabitur quantum ad hoc quod eſt ligare, & ſoluere, ſicut proprius epiſcopus, ſicut ſunt epiſcopi ſuffraganei, ſed tamen dependenter: quia poterit retrahere quando voluerit. Dico etiam, quòd Petrus inſtituit Clementem vicarium, ſed tunc eſt difficile ſaluare quomodo Clemens ſucceſſerit papatui, niſi fuerit electus poſt mortem Petri. Quantùm ad ſecundum argumentum, ſtat in eodem epiſcopatu eſſe, ex æquo duos epiſcopos, vt patet de Auguſtino, & Valerio: in ca. Nõ autem. gl. dicit ꝙ Auguſtinus non erat adeò principalis epiſcopus, vt Valerius, ſed Valerius retento titulo adminiſtrationem dedit Auguſtino tãquàm idoneo ac ſuffraganeo, retenta tamen dignitate epiſcopali. Veruntamen dato, ꝙ poſſint eſſe duo epiſcopi ex æquo, tamen non ſequitur ꝙ duo ſummi pontifices. & ratio eſt. nam ꝙ in epiſcopatu Hyponenſi vel alio ſint duo epiſcopi, hoc nõ eſt ex inſtitutione diuina & Chriſti, ſed humana. ſed ꝙ ſit aliquis, qui habeat regere totam Chriſtianitatem, eſt ex inſtitutione Chriſti, & quòd aliquis regat hunc epiſcopatum, eſt ex inſtitutione humana, ideo poteſt committi duobus ex æquo. alia verò, quę eſt ex inſtitutione Chriſti, non poteſt, neque aliquis poteſt contra talem conſtitutionem, ꝙ ex æquo duobus conferatur. ideo conſequẽtia non valuit, videlicet poſſunt eſſe duo epiſcopi in vno epiſcopatu: ergo & duo ſummi pontifices. Ad ſecundum cùm dicitur, poſſunt eſſe duo imperatores ex æquo, tranſeat. nam imperium non eſt dominium à iure diuino introductum, ſed ſolũ à iure poſitiuo. ideo dominium regale poteſt mutari in ariſtrocraticum vel democraticum. ſed ipſa poteſtas papalis ſuprema in ſpiritualibus eſt poteſtas ex iure diuino introducta, à Chriſto immediate inſtituta. ideo nõ poteſt mutari in aliud genus dominij aliud ab illo, quod Chriſtus inſtituit. Habetur ergo reſolutoriè, ꝙ plenitudo illius poteſtatis in aliquo exiſtens, non poteſt ex æquo alteri conferri ita, ꝙ quilibet eorum ſeorſum habeat illam. Similiter non poteſt aliquibus conferri ita, ꝙ nullus eorũ ſeorſum habeat, ſed ꝙ illi copulatim habeant, ſe-

cluſo concilio generali.nam concilium , id eſt,illi de concilio ſimul
iuncti.poſſunt facere ea,quæ ſunt iuriſdictionis,& nullus eorum ſe•
orſum niſi ex cōmiſſione plurium,ſicut in ariſtocratico dominio vel
democratico.Similiter dico , ꝙ iſta plenitudo poteſtatis non poteſt
eſſe in pluribus:ita,ꝙ nullus ſeorſum habeat. quod ſi hoc poſſet fie•
ri,ponatur ineſſe, videlicet ꝙ duo habeant illam, & nullus ſeorſum
ſine alio quantum ad exercitium:& ſint Linus & Cletus . iam quæ•
ritur:vel Linus eſt verus papa,vel non? Si nō,ergo Linus poteſt ex•
communicari.quæritur ergo à quo feretur ſententia excommunica•
tionis ſuper Linum?non à ſolo Cleto,quia non ſolus habet illam po
teſtatem:quia Linus habet etiam illam:& non conſentiet , quia non
poteſt Linus nec participaliter nec totaliter ferre ſententiam ſuper
ſeipſum.Similiter dicendum eſt è diuerſo,ꝙ Linus non poſſet excō•
municare Cletum.Ergo videtur mihi,ꝙ hoc repugnet , videlicet ꝙ
aliquibus duobus copulatim cōferatur,ita ꝙ nullus eorum ſeorſum
habeat illam,ſed illi ſimul iuncti.Igitur ſoli vni poteſt conferri,& ta
lis poteſt pro rationabili cauſa cedere,ſed ipſo cedente neceſſe eſt,ꝙ
vnico ſuppoſito conferatur.

¶An ſupremæ duæ poteſtates, ſcilicet eccle ſiaſtica & laica , in eadem perſona concur- rant. Cap.vj.

VIſum eſt in præcedentibus, quid poteſtas ſuprema ec•
cleſiaſtica,quomodò illa non poteſt duobus ex æquò
conferri, ſed de neceſſitate ex inſtitutione diuina reſi•
det in vnico ſuppoſito:non tamen quin aliquādo poſ•
ſit ſtare in nullo ſuppoſitò, vt quādo papa eſt mortu9.
ſed ſi ipſa ſit,oportet de neceſſitate, ꝙ ſit in aliquo de•
terminato,& non in duobus.Quæritur nunc,vtrum iſta ſuprema po
teſtas ſpiritualis,& ſuprema poteſtas laicalis in eadem perſona con•
currant.

¶Circa hanc quæſtionem ponuntur tres opiniones . ſed anteꝗ ac•
cedamus ad illas,primò notandum eſt ex Ioanne de Pariſijs.vij.ca•
pit.ſui tractatus,ꝙ iſta duo differūt,ſcilicet habere dominiū ſeu pro•
prietatem in rebus temporalibus, & habere iuriſdictionem in ipſis.
nam habere dominiū proprietatis,in aliquibus rebus temporalibus
nihil aliud eſt,quàm habere facultatem propinquam vtendi ; diſpo•
nendi,alienandi,retinendi illas res pro libito:ſicut habet vnuſquiſꝗ
laicus in rebus,quas labore proprio aut ſucceſſione acquiſiuit ſibi,&
hoc regulariter.ſed habere poteſtatem iuriſdictionis eſt habere facul
tem propinquam dicendi ius,& ſententiandi,quid iuſtum , aut quid
iniuſtū,& authoritatiuè ſententiandi,quæ res ad vnū,& quę ad aliū
ſpectet.vnde in rebus meis habeo poteſtatem dominij,ſed non pote
ſtatem iuriſdictionis,ſed ipſe princeps,vt ſubſtitutus à principe . nā
certū eſt,ꝙ poteſt perturbari pax,& reſpublica per hoc, ꝙ alius vſur
pat alienum,vel per hoc,ꝙ aliquis nimis amat,quæ ſua ſunt,& nulle

pro

pro vtilitate reipublicæ cõmunicare.hinc eſt ꝙ à populo conſtitut⁹ eſt prĩceps,qui habeat authoritatiuè ſentẽtiare,quid hui⁹ vel illi⁹,& q̃d faciẽdũ ꝓ reipublicæ vtilitate,& pro tuitione ipſi⁹aliq̃d exigere. ❡Ex iſto inſeto correlario. Primùm, ꝙ tria ſunt de integritate poteſtatis iuriſdictionis in rebus temporalibus.primùm,eſt poteſtas ſeu facultas propinqua(quod idem eſt)authoritatiuè ſententiandi,quid ad vnum ſpectet,vel quid ad alterum.& hinc orta diſputatione inter duos dicentes,hoc eſt meum,hoc eſt tuum:recurritur ad principẽ vt rectè ſententiet.Secundum, eſt poteſtas iniuriantem alterum pœnis condignis ad eius peccatum afficiendi. Tertiùm,eſt poteſtas ab vnoquoq; ſecundum debitam proportionem tributa & vectigalia exigendi.hinc eſt ꝙ in principibus eſt poteſtas imponendi pedagia & tributa.Secundum correlarium.Iſta duo ſimul ſtant:iſte habet poteſtatem ſupremam iuriſdictionis, & iſte eſt pauperrimus quantùm ad poteſtatem dominij aut proprietatis in rebus temporalibus. patet,ſi eſſet aliqua communitas,in qua eſſet vnus pauper abũdans ſapientia,poteſt illa communitas illum conſtituere eorum principem. tunc arguitur ſic:Ex iſta electione,iſte habet poteſtatem iuriſdictionis,hoc eſt ſentẽtiandi,quid vnius,& quid alterius,exigẽdi ab eis,& eos pœnis cõdignis afficiẽdi.& talis eſt pauperrim⁹.ergo correlariũ ſecundũ verũ.Tertiũ correlariũ eſt,ꝙ talis ex iure naturali habet ius ab vno quoq; exigẽdi,ſecũdũ debitã propoſitionẽ ad condecẽtiã ſui ſtat⁹.patet,ſi ſeminet inter eos ius,debet eorũ tẽporalia ſecũdũ decẽtiam ſui ſtatus metere.ergo iure naturali tales illi obligãtur. Quartũ correlarium.Quamuis habeat poteſtatem etiam in homines, illi tamen non ſunt eius ſerui,ſed manẽt liberi. Vnde Ariſtoteles dicit,ꝙ rex eſt,qui dominatur aliquibus tanquàm liberis,ſed deſpotes eſt ille,qui dominatur aliquibus tanquàm ſeruis. & talem ponit differẽtiam Ariſtoteles inter deſpoten & regem. Vnde de ratione regalis dominij eſt,quòd rex dominetur aliquib⁹ tanq̃ liberis. & de ratione deſpotis,quod dominetur aliquibus tanquàm ſeruis.Primum correlarium.Multùm refert de Chriſto quærere,an habuerit poteſtatẽ dominij in ſingulis rebus temporalibus, vel an habuerit poteſtatẽ iuriſdictionis in ſingulis rebus tẽporalibus. patet,quia multùm differunt habere poteſtatẽ dominij,aut iuriſdictionis. Vltimum correlarium probabile.Non repugnat fratri minori habere ſupremam poteſtatẽ iuriſdictionis in rebus temporalibus,quãuis ei repugnet habere ſupremam poteſtatẽ dominij aut proprietatis in ipſis.prima pars probatur,& apparẽter.nam ſi aliquis frater minor eligatur in papã, habet poteſtatẽ dicendi ius in illis rebus tẽporalibus aut terris, quæ immediate quò ad tẽporalia ſubdũtur iuriſdictioni papæ. hoc eſt,habet poteſtatẽ & authoritatẽ ſententiãdi duobus altercantibus de re, hoc tuũ,& non illius.& hoc eſt habere poteſtatẽ iuriſdictionis in tẽporalibus.ergo non repugnat profeſſus habere poteſtatem iuriſdictionis in temporalibus.Quòd autem repugnet ipſis habere dominium,patet,ex voto.Iſtis ſuppoſitis ſit prima propoſitio. Summus pontifex vel ille,qui habet ſupremam poteſtatẽ in ſpiritualibus,non habet in ſingulis hominibus, & ſingulis rebus tẽporalibus ſupre-

mam poteſtatem dominij ſeu proprietatis (quod idem eſt) ex inſtitutione diuina. patet ſic. lex Chriſtiana ex inſtitutione diuina eſt lex maximæ libertatis in ordine ad legē Moſaicam, quæ dicebatur lex ſeruitutis in ordine ad nouam. ſed ſi ſummus pontifex haberet ſupremam poteſtatem dominij in ſingulis rebus, eſſet lex intolerabilis, & nullo modo libertatis. patet, quia quilibet eſſet ſeruus pontificis, & poſſet de rebus cuiuſcunq; diſponere ad libitum, & ipſis inuitis res ſuas in dominium alterius transferre. ſed hoc eſſet intolerabilis ſeruitutis. ergo ex inſtitutione diuina non habet ſupremam poteſtatem dominij in ſingulis hominibus & rebus ipſorum. imò dicere oppoſitum, vt dicit Ockam, eſt multùm hæreticale & pernicioſum: quia aliqui voluerunt dicere, q̄ erat dominus quantùm ad proprietatem rerum, & poterat diſponere de ipſis dummodò non eſſet contra legem diuinā vel naturalem. ſed hoc ſapit hæreſim. Quantū ad id, quod tactum eſt in probatione huius propoſitionis, notādum quòd lex Chriſtiana eſt lex ſupremæ libertatis præcipuè in ordine ad veterem legem. patet Iacobi primo capite: Qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis. & ad Gal. iiij. Sumus filij liberæ & nō ancillæ, vbi comparat legem nouam ad veterem &c.

¶ Secunda propoſitio, in qua iacet difficultas totius materiæ, quæ eſt de intentione ipſius OcKam, eſt: quòd ſummus pontifex ex inſtitutione Chriſti non habet ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in rebus temporalibus. patet: ille, qui poſſidet res temporales iure alterius puri etiam hominis, non habet in illis ſupremam poteſtatē iuriſdictionis: imò alter, cuius iure poſſidet, habet maiorem poteſtatem in illis. ſed ſummus pontifex eſt huiuſmodi: ergo. patet minor ex Auguſtino, & ponitur in capitulo, Quo iure. octaua diſtinctiōe. Dicitur: Quo iure defendis villas eccleſiæ? loquitur de temporalitate, & vocat ius humanum ciuile. ideo quærit, quo iure, an diuino, vel humano. ſtatim probat quòd non iure diuino: quia domini eſt terra. ergo iure imperatoris dicitur, hæc villa eſt mea: hæc eſt tua. ergo ſequitur manifeſtè quòd iure imperatoris dicitur, hæc villa vel hic ſeruus dicitur eſſe eccleſię. ergo iure alterius papa poſſidet terras eccleſię. Itē ille non habet ſupremam poteſtatē iuriſdictiōis in rebus temporalibus, qui per curſum rerum temporalium habet alterius legibus vti. ſed papa eſt huiuſmodi. igitur. maior eſt nota: quia iſte, cuius legibus vtitur: habet maiorem poteſtatem & proprietatem. minor patet in capitulo, Cùm ad verùm. diſtin. lxxxvj. vbi ponuntur duæ dignitates diſtinctæ, & vnaquæq; indiget altera. Item tertiò, ille non habet ſupremam poteſtatem (loquor ex iure diuino) contra quem in temporalibus poteſt fieri præſcriptio: quia in ijs, quæ debentur iure diuino, non poteſt fieri præſcriptio. ſed contra papam in temporalib⁹ poteſt fieri præſcriptio. igitur. Nota quòd nonquam poteſt fieri præſcriptio contra ius diuinum. hinc eſt quòd nunquā poteſt fieri præſcriptio de obedientia, quæ debetur papæ &c. ſed contra res temporales papæ ſaltem centum annorum poteſt fieri præſcriptio. Et iſtæ ſunt rationes ſatis apparentes, quòd ſummus pontifex non habet ſupremam iuriſdictionem in rebus temporalibus, & hoc poteſt probari

bari per authoritates ſcripturæ.nam habetur Matthæi. xx. Principes gentium dominãtur eorum:vos autem non ſic:dicebat Chriſtus apoſtolis. Similiter videtur quòd Chriſtus non habuerit hanc poteſtatem:quia duobus litigantibus reſpondit.Quis me conſtituit diuiſorem inter vos?

¶Tertia propoſitio,quæ magis de mente doctoris eſt, q̃ oppoſita, & ponitur contra opinionẽ priùs tactam,quòd iſtæ duæ poteſtates ex natura rei non ita repugnant,quin in eodẽ ſuppoſito poſſint inueniri.patet multipliciter. nam ad habendam iuriſdictionem ſupremam in temporalibus,ſatis eſt habere prudentiam de rebus temporalibus,per quam iudicandum eſt,quid agendum,vel non agendum in illis,& iuſticiam,per quam poſſit aliquis ſententiare quid vnius, & quid alterius.ſed iſta duo non repugnant illis,quæ requirũtur ad poteſtatem in ſpiritualibus.igitur.Itẽ probatur ſecundò:vt dicit Durandus de origine iuriſdictionis . nam in Moſe erat ſuprema poteſtas iuriſdictionis in tẽporalibus:quia ad ipſum erat recurſus pro iuſticia habenda.ſed in ipſo eodem fuit ſuprema poteſtas in ſpiritualibus.maior eſt ex pentateucho Moſi,ſed minor probatur. nam Moſes conſecrauit Aaron in presbyterum.ergo erat ſuperior.Similiter ipſe Moſes obtulit ſacrificium domino : ergo in ipſo erat ſuprema poteſtas tam ſpiritualis, quàm laicalis. Similiter Machabæi habuerunt ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in temporalibus , & erant ſacerdotes.Igitur ſuprema poteſtas & vtraq; tam in ſpiritualibus,q̃ in temporalibus non repugnat eidem ſuppoſito . Similiter matrimonium ex natura rei non repugnat in ſpiritualibus.Item habens ducatum,qui efficitur epiſcopus,non perdit iuriſdictionem , quam priùs habuit.ergo ſi aliqua poteſtas particularis in ſpiritualibus , & temporalibus non repugnat,eidem nec ſuprema.Reſolutio huius eſt: Papa non habet ſupremam poteſtatem dominij aut proprietatis in hominibus aut rebus com:m.Item non habet ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in temporalibus.Et tertiò habetur,quod iſtæ duæ ſupremæ poteſtates ex natura rei non repugnant:ita quod non implicat contradictionem eas eidem ſuppoſito conuenire.

¶De ſuprema poteſtate laicali,an iure diuino ſit annexa ſpirituali. Cap.vij.

QVæritur conſequenter circa ſecundum capitulum quod ponit OcKam in prima queſtione:Vtrum ſuprema poteſtas laicalis ex iure diuino, & ex inſtitutione Chriſti ſit annexa ſupremæ poteſtati ſpirituali ? In iſto ſeptimo capitulo allegatur opinio contraria ſecundæ propoſitioni priùs poſitæ.vnde opinio prima fuit , quod ex natura rei iſtæ duæ poteſtates ſunt ita diſtinctæ,quod eidem ſuppoſito competere poſſunt.Secunda opinio , quod de facto cadunt in eundem hominem,ſcilicet in ſummum pontificem,non ad iſtum ſenſum , quod ſummus pontifex ſit laicus,ſed ad iſtum ſenſum,quod ſuper res temporales,& homines tanta. vti poteſt poteſtate,quanta quicunq; alius

etiam imperator vel rex. & vltra addunt aliqui de iſta opinione, quod papa habet tantam poteſtatem in rebus temporalibus, & ſpiritualibus, quòd quicquid attentet facere circa illas, dummodò non repugnet iuri naturali, vel diuino: quamuis repugnet iuri ciuili vel canonico, ipſum factum tenet, quamuis ipſe peccet faciendo, vt puta ſi tẽtet trãsferre rem meam in dominium alterius: quãuis peccet hoc faciendo, tamen ipſum factum tenet. Similiter ſi tentet me obligare ad aliquid faciendũ, quod non repugnet directè iuri naturali vel diuino, quod ſim obligatus, quamuis peccet me obligando. Et vt dicit Gerſon, iſta fuit opinio adulatorum papæ, & fundamentum huius opinionis, videlicet quòd ſuprema poteſtas laicalis reſidet ĩ ſummo pontifice, habetur vt dicunt, ex multis authoribus ſcripturę, etiam ex inſtitutione Chriſti, primò. probatur. ille, qui habet poteſtatem ligandi quemcunque, ſi tentet aliquem ligare, de facto eſt ligatus. ſed ſummus pontifex habet poteſtatem vnũquenque ligandi & ſoluendi. ergo. Patet, minor. dictum eſt Petro pro ſe & ſucceſſoribus ſuis: Quemcunque ligaueris &c. Similiter, Tibi dabo claues regni cælorũ. in iſtis verbis fuit facta promiſſio ſummo pontifici. ergo aliquando Chriſtus illam promiſſionem impleuit, & nihil excepit dicens, quodcunque &c. Hoc argumento vtitur Innocentius in capitulo ſolitæ. de maioritate & obedientia. volens oſtendere poteſtatem eccleſiaſticam maiorem laicali. Item arguitur, ille, qui à Chriſto cõſtitutus eſt ſuper reges & regna. habet ſupremam poteſtatem in temporalibus. ſed papa ex ordinatione diuina ſic conſtitutus eſt: ergo habet ſupremam poteſtatem in temporalibus. conſequentia certa eſt. ſed minor patet. nã dictum eſt Hieremiæ, qui non erat ſupremus ſacerdos: Et miſit domin⁹ manum ſuam, & tetigit os meum, & dixit ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna vt euellas & plantes. Hieremiæ primo. ergo à fortiori illi, qui erat ſupremus ſacerdos. Item tertio ille, qui habet in temporalibus, & ſecularibus iudicare, & nullus alius ſuper ipſum, habet ſupremam poteſtatem in ſecularibus, & temporalibus. ſed ſummus pontifex eſt huiuſmodi. Patet. 1. ad Corin. vj. dicit Paulus, Angelos iudicabimus: quantò magis ſecularia? Ergo ſummus pontifex ex inſtitutione Chriſti habet ſecularia iudicare. ¶ Quarto arguitur, Chriſtus habuit ſupremam poteſtatem in temporalibus: ſed ſic eſt, quod omnis poteſtas, quã habuit Chriſtus, collata fuit Petro ſuo vicario & ſucceſſoribus: aliâs non fuiſſet plenè vicarius Chriſti. Patet maior. dicit enim ipſe Chriſtus, Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra. ergo habuit ſupremam poteſtatem in quibuſcunque temporalibus. vnde miſit dæmones in porcos, & ſubmerſi ſunt. Marci. v. & maledixit ficulneæ, & arida facta eſt. ergo ſi non habuiſſet poteſtatẽ in illis, damnificaſſet proximum. ergo habuit ſupremam in temporalibus, & per conſequẽs ſucceſſores eius. ſed de hoc poſteà videbitur. ¶ Conſequenter Ockam allegat tertiam opinionem in tertio capitulo, cuius principium eſt tale, Alia eſt opinio quodãmodo media. & in illo tertio capi. allegat primum dictũ huius ſecundæ opinionis, quod iſtæ duæ poteſtates non ita repugnant ex natura rei, quòd eidem non poſſint conuenire de fa-

cto. Secundum dictum, Non cadunt de lege in eũdem ex inſtitutio-
ne diuina, primum dictum probat cum tertia propoſitione ſuprà po
ſita in ſexto capitulo aliquibus rationibus ipſe Ockam. Prima, ſupre
ma poteſtas laicalis non repugnat ordini: ergo neq́ ſupremæ pote-
ſtati in ſpiritualibus. Patet antecedens, aliqua poteſtas in tẽporali-
bus, quæ non ſit ſuprema, non repugnat ordini. ergo nec ſuprema,
quia non videtur maior ratio de vno, quàm de alio. Aſſumptum pa
tet, ſi vnus comes vel dux efficiatur epiſcopus vel ſacerdos, remanet
dux. ergo habet poteſtatem iuriſdictionis, quia de ratione comitis
vel regiæ poteſtatis hoc habet. Similiter ſunt multi epiſcopi, duces,
vt ſunt illi, qui dicuntur pares in Francia, ergo habent poteſtatem
iuriſdictionis. imò non repugnat fratri minori. ergo nullo modo re-
pugnat ſupremæ poteſtati in ſpiritualibus. Sed quantùm ad ſecun-
dam partem, puta ꝙ de lege non cadant in eundem hominem, imò
ex ordinatione diuina non debẽt cadere, quamuis eis non repugnet
ex natura ſua, patet: ille, qui habet ſupremam poteſtatem in tempo-
ralibus, decet ſe temporalibus implicare. qui verò habet ſupremam
in ſpiritualibus, minimè debet ſe implicare negociis ſecularibus. er-
go illę duæ poteſtates non debent cadere in eundem hominem. Ma
ior pro prima parte patet: quia ille eſt finis suę poteſtatis, ſcilicet mu
tuam pacem cõſeruare. ergo debet illis ſe implicare. Alia pars patet,
Nemo militans deo debet ſe negociis ſecularibus implicare. ſecun-
dæ ad Tim. ij. Similiter Petrus in canonica ait, Nõ ſis fideiuſſor &c.
Vide alias authoritates ad hoc ꝓpoſitũ, quas citat ipſe Ockã, ca. iiij.

¶Secundò ad idem arguitur, illæ duę poteſtates, quæ diuerſis acti-
bus & dignitatibus ſunt à Chriſto inſtitutæ, non debent eidẽ perſo-
nę cõpetere, ſed illę duę ſuꝑmę poteſtates ſunt hmõi. Patet. lxxxvi.
diſtin. cap. Cùm ad verũ. dicitur ꝙ ſicut imperator nõ debet ſibi aſſu-
mere ſummũ pontificis honorẽ, ita nec ſummus põtifex imperato-
ris honorẽ. Ratio, quia Chriſtꝰ illa diſtinxit diſtinctis actibꝰ, & diſtin
ctis ꝑſonis cõpetere voluit. Itẽ qui habet ſupremã poteſtatẽ in tpa-
libꝰ, debet vel poteſt ſanguinẽ fundere vel iubere, ꝙ ſanguis humanꝰ
fundat̃ à miniſtris ſuis ꝓ iuſticia ſeruãda, vnũquẽq́ plectẽdo ꝓ pec
catis. ſed hoc nõ licet illi, qui habet ſuꝑmã in ſpũalibꝰ, licèt in vniuer
ſali poſſit inuenire maleficos eſſe puniẽdos: ſed nõ ĩ particulari, ſcꝫ
accuſando vel cõdẽnãdo. ergo illa ſuꝑma ptãs in tpalibꝰ. non debet
conuenire illi, qui habet ſupremã in ſpiritualibꝰ. & iſtę ſunt rationes
apparẽtiores, quas latiꝰ in capitulo quarto ipſiꝰ Ockã videbis, ſi vis.

¶An Chriſtus habuerit ſupremam poteſtatem in temporalibus. Cap. viij.

VIſis tribus opinionibus, quarum prima fuit, ꝙ ſupre-
ma poteſtas ſpiritualis, & ſuprema laicalis, ex natura
rei ita diſtingunt̃, ꝙ in eandẽ cadere non poſſunt ꝑſo-
nam: ſecũda, ꝙ cõcurrũt in eandẽ ꝑſonam, & tertia ꝙ
nõ diſtinguntur ita ex natura rei, quin poſſint in eãdẽ
concurrere ꝑſonã, verumtñ nõ cõcurrũt nec debẽt: his

poſitis doctor præcipuè nititur impugnare ſecundam opinionem, in qua iacet tota difficultas. Vnum motiuum ſecūdæ opinionis fuit quod qui habet ſupremam in ſpiritualibus, eſt vicarius Chriſti. ſed Chriſtus habuit ſupremam in temporalibus, quemadmodum & in ſpiritualibus. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. ergo qui habet ſupremam poteſtatem in ſpiritualibus, habet etiam in tēporalibus. ſed papa habet ſupremam poteſtatem in ſpiritualibus, cū ſit verus vicarius Chriſti: ergo habet etiam ſupremam in vtraq;, & ſic habet ſupremam in temporalibus. ¶ Occaſione huius rationis talis mouetur difficultas: Vtrum Chriſtus habuerit ſupremum dominium in quibuſcunq; rebus temporalibus? Suponitur primò ex prę habitis, ꝙ aliud eſt quærere, an Chriſtus habuerit in ſingulis rebus temporalibus proprietatem, vel an habuerit poteſtatem iuriſdictionis. Secundò ſupponitur, quòd quando quæritur, an Chriſtus habuerit ſupremam iuriſdictionem, quòd dupliciter hoc intelligi poteſt: vel ſecundum dignitatem, vel ſecundum humanitatem, & quæritur de vtroq;. Secūdum dignitatem non eſt difficultas: quia domini eſt terra & plenitudo eius. Pſalmo. xxiij. Ideo ſecundum diuinitatem habet poteſtatem vnamquanq; rem in dominium alterius transferre ad libitum eius: ſicut patet de vaſis argenteis Ægyptiorum & de terra promiſſionis, quæ tranſtulit in filios Iſraël. Ideo ſecundum diuinitatem habet proprietatem rei, & poteſtatem iuriſdictionis. Solùm ergo reſtat difficultas, an ſecundum humanitatem. Et ſupponitur tertiò, ꝙ aliud eſt quærere de Chriſto ſecundum humanitatem, vtrum habuerit in ſingulis rebus temporalibus proprietatem, & poteſtatem iuriſdictionis iure hæreditario matris vel patris putatiui: vel vtrū habuerit aliquo ab priuilegio ſibi à deo collato, puta ꝙ deꝰ tranſtulerit ei, quò ad humanitatem verum dominium cunctarum rerum, & poteſtatem iuriſdictionis. Quartò ſupponitur, ꝙ aliud eſt quærere de Chriſto exiſtente in mortali vita, vel poſt reſurrectionē. Iſtis ſuppoſitis non quæritur, vtrum Chriſtus habuerit in temporalibus proprietatem, aut poteſtatem, iuriſdictionem ſecundum diuinitatem, ſed ſecundum humanitatem. & in iſto ſenſu dupliciter intelligitur, vel vtrum iure hæreditario tāquàm verus hæres Marię, vel vtrum habuerit quia diuinitas in eum tranſtulit.

¶ Pro ſolutione huius quæſtionis ſit prima propoſitio. Chriſtus ſecundum humanitatem habuit proprietatem in aliquibus rebus tēporalibus iure hæreditario. Patet ſic. Notiſſimū eſt, ꝙ Ioſeph pater Chriſti putatiuus, cuius Chriſtus erat verꝰ hæres legalis & ſucceſſor, habuit dominium in aliqua re. & veriſimile eſt, imò tenetur cōmuniter, ꝙ Ioſeph mortuus eſt antè, ꝙ̄ Chriſtus pateretur. Similiter virgo Maria, cuius ſecundū humanitatem fuit verus hęres, habuit proprietatem in aliquibus rebus. ergo cùm Chriſtus fuerit verus hæres ipſorum, veriſimile eſt ꝙ habuit dominium proprietatis in aliqua re cuius erant proprietarij. ergo Chriſtus iure hæreditario non ſolùm poteſtatē iuriſdictionis, ſed etiam habuit proprietatem in aliquibus rebus. imò malè ſonare videtur, ꝙ Chriſtus fuerit mendicus: quandoquidem dicitur verè mendicus, qui ſolo titulo indigentiæ petit aliquid;

aliquid.verè & realiter talis dicitur mendicus,&notum eſt ꝙ quãuis Chriſtus non habuiſſet proprietatem in aliquibus rebus,habuiſſet tamen ius petendi,quia ſeminabat & docebat: ergo non ſolùm titulo indigentiæ petebat: ergo non fuit verè mendicus, ſicut rex adminiſtrans iuſticiam ſubditis & communitati,petens & exigens ab illis ꝓ manutenentia ſui ſtatus,non eſt mendicus, quia non titulo indigentiæ petit,ſed adminiſtrationis.ſic de beneficiatis poteſt dici.Patet igitur, ꝙ Chriſtus non fuit mendicus, ſed habuit non ſolùm aliquarum rerum vſum:verumetiam proprietatem in illis rebus. Sed difficultas eſt,an habuerit in regno Iſrael veram proprietatem,hoc eſt,an habuerit poteſtatem iuriſdictionis iure hæreditario in regno Iſrael, præcipuè in regno Iudæ.Primò non eſt difficultas de toto vniuerſo ꝙ nõ habuit ſupremam poteſtatem iuriſdictionis,in toto vniuerſo iure hęreditario. Patet,nullus parẽtum eius fuit verus monarcha totius mũdi,nec Dauid,nec Salomon,igitur. Sed difficultas eſt,vtrum habuerit in regno Iuda veram poteſtatem iuriſdictionis iure hæreditario, ita,ꝙ fuerit verus rex Iuda nõ ſolùm priuilegio conceſſo à Deo.Reſpõdet Amarchanus in quarto cap.xvj.ꝙ Chriſtus fuit verus rex Iuda ſecundùm humanitatem iure hæreditario:& quãuis hoc non poſſit euidenter probari, tamen aſſumit,id quod habetur Nume. xxvij. ꝙ ſi in aliqua domo non ſit maſculus,filia eſt hæres bonorum paternorum & maternorum:& ſic non erat ita in regno Iudæ,& Franciæ. Vltra ſupponit vnum quod verũ eſt, ſcilicet ꝙ ipſa virgo Maria realiter deſcendit ex Dauid, & non ſolùm Ioſeph. Patet, ſi non deſcendiſſet virgo ex Dauid,Chriſtus non deberet vocari in ſcripturis ſemẽ & filius Dauid,quia non eſt realiter filius Ioſeph,ſed virginis.ergo ſi virgo non realiter deſcẽdiſſet ex Dauid ,non fuiſſet filius Dauid,neꝗ ſemen eius. Sed quandocunꝗ in lege antiqua non erat maſculus, filia ſuccedebat. ergo viro ceſſante in domo Dauid,ad virginem deuoluebatur ſucceſſio, & ſic virgo Maria habuit verum ius hæreditariũ in regno Iudæ & ex cõſequenti Chriſtus filius eius. ¶Quantùm ad hoc, vtrum iure hæreditario ſpectaret verum regnum Iudæ ipſi Chriſto: apparet mihi, ꝙ non pertinet ad eum regnum Iudæ ſecundum humanitatem.Et ratio,quæ me mouet contra Armachanũ, eſt, quia vt notũ eſt, Machabæi verè & realiter dominati ſunt in regno Iuda,& nõ erant tyranni. ergo realiter habebant poteſtatem iuriſdictionis in regno Iudæ, & tamen ipſi Machabæi erãt de genere Leui. & ſi deſcendebant ex domo Dauid,hoc erat per matres & fœminas, quia erant ſacerdotes. ergo de domo Leui. & ſic longo tempore antequàm virgo Maria naſceretur,erat ablata poteſtas à domo Dauid, ergo ipſa virgo Maria nõ habuit poteſtatem iuriſdictionis in regnò Iudæ. ergo credendum eſt, quòd Chriſtus non habuit poteſtatem in illo ſecundum humanitatem. ¶Reſolutio,ergo quantũ ad tria puncta eſt. Primum,certiſſimum eſt, quòd Chriſtus iure hæreditario habuit proprietatem in aliquibus rebus. Secundum punctum, quod eſt ambiguum,Chriſtus iure hæreditario nõ habuit poteſtatem in regno Iudæ.Tertium,quod eſt certiſſimum,Chriſtus iure hæreditario ſecũdum humanitatem non habuit poteſtatem iuriſdictionis in vniuerſo

orbe, ſiue in ſingulis rebus, cùm nec Dauid, nec aliquis eorum, à qui bus deſcendit, illam habuerit: ergo nec ipſe Chriſtus. Reſtat modo dif ficultas inter doctores, cùm Chriſtus non fuerit verus monarcha iu re hæreditario, an fuerit per priuilegium ſibi collatũ à deo verus mo narcha. Aliqui dixerunt ꝙ Chriſtus non habuit illam poteſtatem iu riſdictionis eo tempore, quo viuebat in carne ſecundum humanita tem. Rationes habēt multùm apparentes. Primò, habetur Luc.xij. ꝙ venit aliquis ad Chriſtum dicens ei, Magiſter, dic fratri meo, vt di uidat mecum hæreditatem. At ille dixit ei, Homo, quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem inter vos? q.d. nullus. Tunc ex illo arguitur ſic, Chriſtus non habuit poteſtatem diuidendi hereditatem inter iſtos duos fratres. ergo non habuit ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in temporalibus. Et hoc argumentum eſt multùm apparens. Nam quicunq; habuit ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in temporali bus, habuit poteſtatem diuidendi & dicendi ius, puta, quid iuſtum, & quid iniuſtum in quacunq; re temporali, quo ad omnia: ergo vide tur ex dicta authoritate, ꝙ Chriſtus non habuit ex priuilegio, à diui nitate conceſſo ſecundùm humanitatem talem poteſtatem iuriſdi ctionis in omnibus rebus temporalibus. Item dixit, Regnum meum non eſt de hoc mundo: ergo non habuit poteſtatem regiam in hoc mundo: & per conſequens non habuit ſupremam iuriſdictionis po teſtatem in temporalibus. Vnde quatuor dicit hæc opinio. Primùm, Chriſtus ſecundum humanitatem non habuit proprietatem & pote ſtatem in ſingulis rebus. Patet, Volucres cæli nidos habent, filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. Secundùm, Iure hære ditario non habuit poteſtatem iuriſdictionis in ſingulis rebus tem poralibus. Tertiùm, Iure hæreditario non habuit poteſtatem iu riſdictionis in regno Iudæ. Quartò, Non habuit illam in rebus tem poralibus ex priuilegio ſibi à diuinitate conceſſo. Sed contra hanc ſunt multi textus. Primùm, ꝙ Deus fecit illum hæredem omnium: ergo ex priuilegio habuit poteſtatam in omnib⁹. Vnde dicit ſanctus Thomas, de regimine principum, ꝙ Chriſtus ex conceſſione à Deo ſecundum humanitatem habuit ſupremam iuriſdictionis poteſtatem in ſingulis rebus temporalibus: ideo elicitur ex dictis ſancti Thomæ ꝙ ſecundum humanitatem non iure hæreditario, ſed conceſſione à diuinitate ſibi facta habuit ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in ſin gulis rebus temporalibus. Similiter in Apocalyp. ꝙ habet in femo re ſuo, id eſt, humanitate ſcriptum, rex regum &c. Tunc bene ſequi tur, Chriſtus ſecundum humanitatem habet poteſtatem ſuper reges: ergo habet poteſtatem ſuper ſingula, quæ habent reges: ſed ipſi re ges habent poteſtatem in temporalibus, ad minus iuriſdictionis: quã uis non habeant in ſingulis proprietatem dominij, tamen habent iu riſdictionem, id eſt, dicendi ius, & definiendi de vnaquaq; re tempo rali: & dicto iuri tenentur ſubditi obedire: quod ſi non fecerint, habēt poteſtatem rebellantes & contumaces iuſtis afficiendi pœnis: ergo Chriſtus ſecundum humanitatem ex cõceſſione, habet poteſtatem iu riſdictionis in ſingulis rebus tẽporalibus. Similiter habentur multæ authoritates in Eſaïa, & euangelio facientes ad hoc. Propterea dicit

Tho.

Tho. ꝙ monarchia Chriſti incepit à conceptione: & ꝙ habuit ſupremã poteſtatẽ in tẽporalibus, & iuriſdictionẽ in ſingulis rebus. Et ꝓbatur à ſigno. Reges adorauerũt eũ, tanꝗ ſubiecti tẽporaliter: ergo ſignũ erat, ꝙ erat verus dominus, & monarcha in ſingulis rebus tẽporalibus. Et ꝓ iſta opinione facio talẽ rationẽ. Chriſtus habuit poteſtatẽ ſecũdũ humanitatẽ ex cõceſſione à diuinitate ſibi facta obligandi hoĩes etiã ad mortale. & Chriſtus ſecundũ humanitatẽ nõ potuit errare: & quilibet alius ei ſecundũ humanitatem tenebatur credere, & exequi, qđ Chriſtus ſecundũ humanitatẽ ei aſſeruiſſet & pręcepiſſet: ſed ſi Chriſtus aſſeruiſſet ſententialiter de aliqua re tẽporali: hæc res eſt iſtius, & non alterius, tunc alter fuiſſet obligatus reddere illã rem illi, cui Chriſtus adiudicaſſet: & illã reddere ſecundũ Chriſti ſententiã, ergo erat in illo ſuperioritas & authoritas iuriſdictionis, etiam erga quoſcũq; hoĩes: imò habuit poteſtatẽ vnũquẽq; regẽ priuare, & oppoſitã legem inſtituere: dãnatis gratiam facere, & eos liberare: habuit igitur iuriſdictionis poteſtatẽ ſecundũ humanitatẽ, & oẽs illi parére tenebantur: & ratione ſubiectionis ad illius ſententiam adimplẽdam obligabãtur: & hæc opinio eſt probabilior. Poteſt etiam ſuaderi hoc modo. Nam Paulus habuit poteſtatẽ petendi temporalia pro ſeminatione ſpiritualium, quàmuis non vſus fuerit illa. Similiter Chriſtus habuit poteſtatem in ſingulis rebus, quàmuis non ſit vſus illa poteſtate. Iam quæritur cùm ſit probabile, ꝙ habuerit iſtam poteſtatem in ſingulis rebus temporalibus, & fecit papam vicariũ ſuum, an concesserit ſucceſſoribus ſuis, iſtã ſupremã poteſtatẽ iuriſdictionis in tẽporalibus. Reſpondent cõiter doc. vt dicit Ioãnes de Pariſiis, ꝙ non oportet Chriſtũ oẽm poteſtatẽ, quã habuit in temporalibus, cõtuliſſe Petro. Nã poteſtas Chriſti ſcđm humanitatẽ nõ fuit allegata ſacramẽtis. Nã ſcđm humanitatẽ habuit poteſtatẽ remittendi peccata etiam abſq; ſacramẽtis: ſed papa nõ habuit poteſtatẽ illã remittẽdi peccata ſine ſacramẽtis: ergo Chriſtus nõ cõtulit Petro, & eius ſucceſſoribus oẽm poteſtatẽ, quã habuit: ergo hoc dato ꝙ Chriſtus habuerit ſupremã poteſtatẽ iuriſdictionis in tẽporalibus ſcđm humanitatẽ, nõ poteſt inferri ꝙ totã illã cõtulerit Petro. Similiter habuit poteſtatẽ faciẽdi miracula: & ꝗuis illã cõtulerit Petro: non tamen omnibus ſucceſſoribus eius. Similiter non contulit Petro poteſtatem inſtituendi ſacramenta: ergo quantum ad iſta tria non cõtulit omnẽ poteſtatem iuriſdictionis, quam habuit in rebus temporalibus Petro & ſucceſſoribus. ¶ Alia difficultas. Cũ ergo ſummus põtifex nõ habeat ſupremã poteſtatẽ laicã iuriſdictionis, nec in corpora, nec in res hominũ: quęritur, an ipſe & eccleſiaſtici ſint ſupremę poteſtati laicali ſubiecti, vel ſint ex inſtitutione diuina exempti, & hoc quãtũ ad iudicium coërcitiuum, quò ad bona ſua & corpora. Pro cuius declaratione ſupponitur, ꝙ qui habet iuriſdictionem temporalem, non ſolùm habet illam ſuper res, ſed etiam ſuper corpora. Secundò ſupponitur, ꝙ habens illam, non ſolùm homines pro demeritis iuſtis poteſt afficere pœnis: ſed etiam ab eis exigere aliquod tributum perſonale, ſicut eccleſiaſtici habent ius decimas petendi non ſolùm prædiales, ſed etiam perſonales: ita ad iſtam poteſtatem ſupremam laicam

iuriſdictionis non ſolûm ſpectat eos punire, ſed etiam tributum perſonale exigere. Nam licitè poteſt princeps pro republica & ſuſtentatione ſui ſtatus rationabile tributum petere. Hoc fecit Cęſar, quod approbauit Chriſtus, cûm dixit: Reddite, quæ ſunt cæſaris cæſari. Similiter dictum fuit diſcipulis, Magiſter veſter non ſoluit didrachma, & veriſimile eſt quòd didrachma erat tributum perſonale. Iſtis ſuppoſitis quæritur, an ipſi prælati eccleſiaſtici ſint iure diuino ab ipſa poteſtate laica coërcitiua exempti, ita quòd ille, qui illam exercet, non poſſit eccleſiaſticorum peccata punire, nec ab illis tributa exigere. Quantûm ad hoc ſit prima propoſitio. Eccleſiaſtici quantûm ad prędia ſua, & res immobiles non ſunt iure diuino à iuriſdictione laica coërcitiua exempti. & loquor de omnibus eccleſiaſticis vniuerſaliter. patet, eccleſiaſtici iure diuino nullam habent talem poteſtatem, ſed ex iure diuino habent ius petendi decimas. & quamuis ius ſit immobile: tamen ipſæ res, puta decimæ, ſunt res mobiles. Præterea notum eſt, quòd aliquod prædium aliquando donatur eccleſiaſtico, & ſtat quòd ſit obnoxium alicui principi, quãtûm ad redditus annuos. quo facto ſi transferatur in dominium eccleſiaſtici, tranſit cum onere ſuo id eſt, cum obligatione ad ſoluendum tributum vel cenſum annuum illi domino laico. ergo non ſunt iure diuino exempti à tributo, quò ad res immobiles. Item poſſident illas tres ſolùm iure principũ, quia tenent illas in feudum à regibus & principibus.

¶Secunda propoſitio. Eccleſiaſtici non ſunt ſubiecti poteſtati laicæ coërcitiuę, quantûm ad eas res, quæ eis competunt iure diuino, puta quantûm ad decimas, ita quòd nihil ab eis exigi poteſt. Patet duplici ratione. Nam laici exercentes poteſtatem laicam tenentur ipſis eccleſiaſticis ſoluere. ergo eccleſiaſtici ad nihil tenẽtur eis. Itẽ quandocũque quis poſſidet aliquid lege vel authoritate ſuperioris: in illo quod poſſidet lege ſuperioris, nõ obligatur inferiori: ſed eccleſiaſtici habẽt decimas, & ius in illis immediate auctoritate dei, qui eſt ſuprem⁹ ſup oẽs reges exercẽtes iuriſdictionẽ laicã & coërcitiuã, ergo quãtũ ad hoc nullo modo obligãtur illis exercẽtibus iuriſdictionem coërcitiuam.

¶Tertia propoſitio, in qua iacet difficultas inter doctores. An eccleſiaſtici, quantũ ad perſonas eorum ſint exempti iure diuino à poteſtate coërcitiua laica, ita quod laici iudices nõ poſſint pro demeritis eccleſiaſticos punire, nec ab eis tributũ perſonale exigere? Dicit Marcilius in.ij.c.iiij. Quod nõ. Oppoſitũ tenet Carlerius in quibuſdã tractatibus, quos ędidit poſt cõcilium Baſilieſe de geſtis in illo. Dicit Marcilius, qui multũ exaltauit poteſtatẽ laicã, quod eccleſiaſticę perſonæ ſũt à deo iudicio laicali coërcitiuo ſubiectæ. Et ad hoc probandũ adducit tres rationes pręcipuas, ex ſacris literis. dicit notũ eſſe ex priuilegio ipſos eccleſiaſticos eſſe exẽptos. ſed quantũ eſt ex inſtitutione diuina, ſunt iudicio coërcitiuo laicali ſubiecti. ad Ro. xiij. Omnis anima ſubiecta ſit poteſtatibus ſublimiorib⁹. Dicit glo. quod in verbo omnis, nullus excipitur, & nullus excludit. Omnis anima ſecũdũ glo. i. omnis homo. Item quæ à deo ſunt, ordinata ſunt. Et qui poteſtati reſiſtit, ordinationi dei reſiſtit. Et ſubdit, Reddite ergo omnibus debita: cui tributũ, tributũ: cui vectigal, vectigal: cui honorẽ, honorẽ. tamen nõ expreſſe

videtur ſequi, quòd perſonæ eccleſiaſticæ ſint ſubiectę, quãtũ ad corpora eorũ ad tributa. ¶ Secunda authoritas habetur .j. Pe. ij. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ, propter deũ, ſiue regi quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquã ab eo miſſis ad vindictã malefactorũ, laudem verò bonorũ, quia ſic eſt voluntas dei. ergo videtur ꝙ perſonæ eccleſiaſticæ ſint ſubiectæ, quantùm ad corpora eorũ ad tributum.

¶ Tertia ratio eſt, quę magis eſt apparens: nam habetur Actuũ. xxv. ꝙ Paulus declinauit iuriſdictionem ſacerdotũ legis, & appellauit ad tribunal Cæſaris, à quo (vt inquit) oportet me iudicari. Sed certum eſt, ꝙ Paulus erat eccleſiaſticus, imò epiſcopus, & non eſt mentitus, nec timore pœnæ hoc dicebat: imò pro veritate mori decreuerat, & iudicari volebat à Cæſare. ergo perſona eccleſiaſtica non eſt ex iure diuino à laicali iuriſdictione exempta; nec quantùm ad corpus, nec quantũ ad tributum, & hæc eſt opinio Marcilij. Sed oppoſitũ tenet Carlerius quondam regalis collegij Nauarræ ſocius meritiſſimus, in quodam tractatu, quem ędidit contra Bohemos, ꝙ eccleſiaſticę perſonæ ex iure diuino ſunt exẽptæ, quo ad corpus à iuriſdictione coërcitiua laicali, & fundat ſe, Matt. xvij. Venerũt exactores, qui didrachma accipiebant, & dixerunt Petro, Magiſter veſter nõ ſoluit didrachma? ait, Etiã. Et cùm intraſſet in domum, præuenit eum Ieſus dicẽs, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ, à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filij. Vt autẽ non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle; & aperto ore eius inuenies ſtaterem: illum ſumens da eis ꝓ me & te. Ex iſto textu videtur, ꝙ non ſoluerit ex debito. Dicit Carlerius, ꝙ per liberos intellexit eccleſiaſticos. ergo exemit eccleſiaſticos à tributo perſonali ſoluẽdo laicis. Et hoc eſt probabile, ꝙ eo ipſo, ꝙ aliquis eſſet effectus eccleſiaſticus, poteſtas laica nullã habet in illũ poteſtatem, quia eſt effectus filius & liber. Et iſta opinio videtur ꝓbabilior.

¶ Caput. ix. in quo ſoluũtur rationes primæ opinionis recitatæ à doctore Ockam, in .j. ca. ſuæ primæ quæſtionis.

Iſtæ ſunt tres opiniones, & doctor ad tertiam ſe reſoluit, quæ probat duo. Primùm, ꝙ ex natura rei non habent repugnantiam illæ duæ ſupremæ poteſtates. Secundùm eſt, ꝙ non debent de facto in eandem perſonã concurrere. Reſtat modò ſoluere rationes primæ opinionis, quas adducit in primo capitulo ſuę primę quęſtionis. Iam ſoluit illas in ſuo quinto capitulo eiuſdem quæſtionis. Prima ratio erat illa, quæ ex oppoſito diuiduntur, habent repugnantiam, quia non poſſunt omnimodè conuenire: ſed poteſtas laica & eccleſiaſtica ex oppoſito diuiduntur. ergo. Dicit doctor ad maiorem ꝙ quãuis ea, quæ ex oppoſito diſtinguntur tanquàm cõtraria, ex natura rei non poſſint idem ſubiectum primum habere, licèt poſſint cadere in diuerſas perſonas eiuſdem ſubiecti, tamen ſæpe iſta, quæ diſtinguntur

ſtinguuntur ex oppoſito tanq̃ diuerſę ſpecies,aut aliquo modo ex op poſito inter ſe diſtinctai& ideo licet nō ſecundū idem, tamē poſſunt cadere in eandem perſonam, imò nonnunquam in idem ſubiectum. Dat doctor duo exēpla. Primum,ordo ſacer,& ordo non ſacer,quodammodò ex oppoſito diuiduntur: & tamen in eundem hominem cadunt.Secundum exemplum,bonum honeſtum, & delectabile, ex oppoſito diuiduntur,& tamen in eundem cadunt.

¶ Secūdò arguitur,illæ poteſtates,quæ duo capita conſtituūt, ſimul in eodē eſſe non poſſunt; quia tunc vnū corpus haberet duo capita, vel duo corpora idem caputi ſed illæ duæ poteſtates ſunt huiuſmodi,vt patet,igitur. Dico ꝙ laici & eccleſiaſtici ſunt vnum corpus myſticum,quia omnes inſigniti charactere baptiſmali,qui habent charitatem,ſunt membra illius corporis ſana: & qui habent fidem & non charitatem,ſunt membra illius corporis, ſed non ſana: & qui carent vtroq;,ſunt membra aridai& ſic dico ꝙ eſt vnum corpus. Vnde dicit Gerſon; ꝙ non eſt poſſibile de lege poſita, ꝙ in ſolis laicis remaneat fides,vel ꝙ in corpore myſtico eccleſiæ ſint ſoli laici: quia tunc eſſet poſſibile de lege poſita,quòd ab eccleſia ceſſarent ſacramenta omnia præter baptiſmum,ſed hoc eſt falſum.

¶ Tertiò, & apparentiùs arguitur. poteſtas ſuprema laica includit dominationem: nam principes gentium dominantur terræ,ſed ſpiritualis excludit illam dominationem coërcitiuam authoritate Petri, Paſcite; qui eſt in vobis gregem non dominantes: ergo eccleſiaſtica excludit illam dominationē:& ſic videtur,ꝙ ita ex natura rei diſtinguantur,ꝙ in eodem cōuenire non poſſint. Dico ꝙ dupliciter intelligitur,ꝙ poteſtas eccleſiaſtica excludat dn̄ationē. vno modo ꝙ de ratione poteſtatis eccleſiaſticæ & integritate eius ſit, ꝙ habēs eam dominetur dominio coërcitiuo,quo dominatur princeps laicus:& ſic dico,ꝙ excludit illā dominationē. Alio modo,ꝙ de ratione ipſius,nullā habeat poteſtatem dominādi:& ſic falſum eſt,neq; excludit omnimodā dominationem. Dat doctor exemplum,lex euāgelica dicitur lex libertatis,id eſt,non eſt de ratione legis euangelicæ, ꝙ aliquis ſit ſeruus,quia nullum facit ſeruū.Similiter poteſtas euāgelica de ratione ſua nullū facit dominātem:& eſt egregium verbū Ockam, & bona ſimilitudo de ſeruo .Patet ex dictis quomodò ſuprema hierarchia ſpiritualis non habet plenā poteſtatē in temporalibus, & quomodò ex opinione Carlerii perſonę eccleſiaſticę, quantū ad perſonas earū ſunt exemptæ à poteſtate laica coërcitiua.Poſſunt adduci alię rationes ad hoc probandum de Conſtantino,cui obtulerunt librum &c. Dixit autem Conſtantinus, qui erat ſupremus hierarchia in temporalibus,Vos autē ab homine iudicari non poteſtis: ergo ipſe,qui erat verus imperator, aſſeruit ſe nullam habere poteſtatē ſuper ipſos epiſcopos:ergo veriſimile eſt,ꝙ eccleſiaſticę perſonæ, quantū ad earum perſonas ſunt à laicali iuriſdictione exemptæ.Itē quādo Ioſeph reddidit terrā ſubiectam Pharaoni,terra ſacerdotum manſit libera:& ſic valde apparenter probat Carlerius ſuam opinionem.Modo veniunt ſoluendæ rationes Marcilii,prima erat authoritas Pauli ad Romañ. xiii. Omnis anima &c.Et per ſublimes poteſtates intelligit imperatores

ctores & reges,quia ſubdit.Non ſine cauſa gladiũ portat. Quantũ ad hoc de lira ſoluit ſic: omnis anima,id eſt, homines quilibet, puta laici laicis,& eccleſiaſtici eccleſiaſticis. Nihilò minùs,quia per ſublimes poteſtates videntur intelligi principes ſeculares, alias expoſitiones dat Carlerius.Prima,omnis anima,id eſt, omnis homo animalem,id eſt,ciuilem vitã ducens. Nam hominũ quidã animalem,id eſt,ciuilẽ, alij ſpiritualem ducunt vitam:& vocantur illi animales, iſti verò ſpirituales:& hanc ponit Paulus,Spiritualis homo omnia diiudicat, & à nemine iudicatur:& ſic nulli eſt ſubiectus,quò ad iſtam poteſtatem laicam coërcitiuam. Secunda expoſitio ex intentione textus & gloſſæ eſt,ꝙ eſt ibi diſtributio accommodata: Omnis anima,hoc eſt,omnis homo,id eſt,de aliquo ſtatu hominum,aliquis homo eſt ſubiectus poteſtatibus ſublimioribus. Ad ſecundum argumentum Marcilij, & authoritatem primæ Petri ſecundo,dupliciter exponit Carlerius,nã dicebant Bohemi ꝙ principe negligente punire clericos,populus poterat ſine peccato eos interimere. Prima expoſitio Carlerij eſt,ꝙ loquitur laicis,cùm dicit,Subditi eſtote omni creaturæ. Primò, loquitur ſeruis,vt ſint ſubditi dominis,& filij parentibus,quia ſtatim ſubiunxit de filijs,ſeruis,& vxoribus.Secũdò dicit gloſſa cõmunis.Subditi eſtote,per humilitatẽ ꝓpter deũ (& eſt cõſiliũ) non ſubiectione iuridica,ſed humili ſubiectione.❡ Ad tertiã authoritatẽ fortiſſimam de Paulo,qui declinauit iudicium ſacerdotum,videtur, ꝙ erat ſubiectus Cæſari iuridica ſubiectione.Primò,iſtud verbũ Pauli, A quo me oportet iudicari:ſic primò exponitur, hoc eſt, à quo iudicabor: quia fuit condemnatus à Cæſare, non ꝙ habuiſſet poteſtatem iudicandi, ſed ꝙ eum iudicauit. Secũdò appellauit Paulus Cæſarem:nõ ꝙ eſſet ſuperior eius, ſed quia erat ſuperior iudicibus volentibus condẽnare Paulũ,quia habebat poteſtatem decernendi,ꝙ male iudicabant Paulum,& vt declararet eorũ iudicium nullum. Et ſic ſoluuntur authoritates,quas adducit Marcilius. ❡ Aliæ ſunt authoritates, ſcilicet, Nullam haberes ſuper me poteſtatem,niſi data eſſet tibi deſuper. Illa intelligitur de poteſtate permiſſa. Nam Pilatus iudicauit Chriſtũ de facto,non de iure. Relinquitur ergo opinio Carlerij probabilior,quã altera, imò altera videtur condemnata in concilio Baſilienſi. cap. x. in quo oſtenditur, quænam poteſtas data fuit Petro per iſta verba, Quodcunq; ligaueris ſuper terram.❡ Doctor in ſecundo cap.ſuę primæ quæſtionis adducit rationes aliquorum,quibus nituntur probare papam habere poteſtatem plenariam, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus: ad quas reſpondetur in hoc ſeptimo cap. eiuſdem quæſtionis. Prima fuit, Matthæi. xvi. Chriſtus illam plenitudinem poteſtatis promiſit Petro, per illa verba, Quodcunque ligaueris. ergo promiſit poteſtatem vnumquemque ligandi. nullum excipiendo: & circa hoc argumentum mouebuntur quatuor bonę quæſtiones. Et pro intellectu notandum primò,quòd contingit hominẽ dupliciter ſolui.Vno modo,ab aliquo præcepto,quo priùs obligabatur: & illud vocatur diſpenſatio. Iam difficultas eſt, an per iſta verba, Quodcunque ligaueris ſuper &c. promiſit Petro poteſtatem

vnumquemq;

vnumquemq; à quocunq; præcepto ſoluendi. Similiter contingit hominem ligari multipliciter. ligari, id eſt, ad nouum quid obligari: vt ſi voueam paupertatem, ligor de nouo, id eſt, ad nouum quid obligor. Secundò, contingit hominem ligari, id eſt, ad certam pœnā obligari in foro interiori. & iſta verba: Quodcunq; ſolueritis & ligaueritis, nō intelliguntur de ligamine peccati: quia papa non poſſet vnum facere peccatorem: ſed de ligamine, ad pœnam ſoluendam ratione peccatorum. Alio modo, cōtingit aliquem ligari ligatione excommunicationis. ¶ Vtrum Chriſtus promiſerit Petro hanc poteſtatem ligandi pro quacunq; re? Dicit doctor ad hanc authoritatem dans duas ſolutiones. Prima, quòd per talia verba: Quodcunq; ligaueris, ſolum promiſit, & dedit duas poteſtates Petro. Primò, poteſtatē abſoluendi hominem peccatorem à peccato, non q; ipſe remittat peccatum, vel det gratiam & gloriam æternam. Secundò, eſt data Petro authoritas pœnam in tali foro ſecreto taxandi: non q; habeat poteſtatem coërcendi ad pœnam ſuſtinendam. & eſt opinio Marcilij de Padua, q; nec papæ nec clerico dedit poteſtatem coërcitiuam. Sed dicit doctor, q; vltra illas duas poteſtates adhuc dedit Petro poteſtatem coërcitiuam, qua vnumquēq; fidelem ea, quæ ſunt neceſſaria pro conſecutione felicitatis æternæ, cogeret obſeruare: & ſi omitteret, punire. ideo data eſt poteſtas coërcitiua Petro vnumquēq; fidelē coërcēdi ad diuina præcepta ſeruanda, & non obſeruantes excommunicandi. Vnde nunquā papa habuit poteſtatem coërcitiuam ad conſilia, ſed bene ad præcepta. Dicit doctor, ſaluis iuribus & libertatibus eorum, qui nō meruerunt, quia nunquàm dedit Chriſtus authoritatem Petro aliquem regem temporalem à iuriſdictione ſua deponendi. ergo in iſta authoritate, quodcunq; ligaueris, promiſit poteſtatem abſoluendi ſacramentaliter, & taxandi pœnam, & poteſtatem coërcitiuam ad obſeruationem mandatorum dei, & non ad conſilia, & non dedit poteſtatē laicos ſuis proprietatibus, & dominijs priuandi: niſi in caſu, ſi contingeret principem ſecularem abuti re ſua in perniciem Chriſtianitatis, vel fidei, ita q; ille abuſus eſſet in maximo nocumento pro conſecutione felicitatis æternæ. non negat, quin in tali caſu papa poſſit eum deponere, etſi alij doctores hoc negent, quāuis habeat poteſtatem declarandi ipſum eſſe deponendum. Patet, quia eſſet occaſio, q; ratione talis poteſtatis papa efferretur in maximam ſuperbiam. & illa plenitudo poteſtatis eſſet multùm damnoſa ſubiectis. Ideo illa eſſet nociua papæ & ſubiectis: & ſic non eſt veriſimile, q; Chriſtus ei talem contulerit. Dices, ſi neminem excepit, quomodò audes aliquem excipere? ¶ Reſpondetur, quòd Chriſtus & apoſtoli verbo, & exemplo docuerunt aliqua excipienda. Reges dominantur: vos autem non ſic. Similiter exemplo, quando voluerunt eū facere regem, aufugit. Et ſic patet, quomodò contingit multipliciter hominem ligari. Primò, ligamine peccati, id eſt, eſſe in mortali. Secundò, ligari, id eſt, ad pœnam obligari. Tertiò, ligari ligamine excommunicationis, quæ eſt obligatio ad non participandum in ſacramentis eccleſiæ, & cum fidelibus. Quartò, ligari, id eſt, obligari ad aliquam operationem faciendam, vel omittendam. Similiter quadrupliciter intelligi poteſt, q; Petro data

fuit

fuit poteſtas ſoluendi. Primò ſoluendi, id eſt abſoluēdi à peccato per ſacramentum pœnitentiæ. Secundò ſoluendi, ſcilicet à pœna debita peccatis, per indulgentiarum largitionem. Tertiò ſoluendi ab excommunicatione. Quarto ſoluendi, id eſt diſpenſandi in præceptis. ¶ Circa prædicta mouetur difficultas, vtrum Petro fuerit collata poteſtas vnumquemq; fidelem pro quocumq; peccato mortali ligandi ligamine excommunicationis. Apparet quòd ſic: quia dictum eſt indifferenter: Si peccauerit in te frater tuus &c. (non diſtinguendo de quocunq; peccato) ſit tibi tanquam ethnicus, id eſt, excommunicatus. ibi eſt collata poteſtas excommunicandi. ergo videtur quòd pro quocunq; peccato poſſit excommunicare. ¶ Secundo ad idem. Data eſt papæ omnis poteſtas pro regimine fidelium ad conſequutionem felicitatis æternæ. ſed à quocunque mortali exire neceſſarium eſt vnicuique fideli pro conſequutione vitæ æternæ. ergo poteſtatem habet ſummus pontifex vnumquemque peccatorem pro quocunque mortali excommunicandi: cùm excammunicatio ſit ei medicinalis. In oppoſitum arguitur, quia tunc vnus malefactor poſſet à duobus ex æquo puniri pro eodem peccato. hoc eſt, inconueniens. igitur. Pro ſolutione primo ſupponitur, quòd non loquimur de veniali, quia nullus poteſt excommunicari pro veniali: imo nec corrigi fraternaliter, niſi ſit de proximis mortali. non enim perditur anima pro veniale, ideo veniale non eſt materia coërctionis. Secundo ſupponitur quòd mortalium quædam conſiſtunt in actu interiori, qui ex natura rei eſt incognoſcibilis hominib9, ſicut eſt volitio occidendi: vel odium, quod nondum progreſſum eſt in opus, & illud peccatum eſt incognoſcibile hominibus, quia ſolus deus eſt, qui intuetur cor. Aliud eſt peccatum, quod eſt progreſſiuum ad opus, vt furtum, percuſſio clerici &c. Et eſt multiplex: primũm, quod quamuis ſit cognoſcibile, non poteſt tamen propter defectum teſtium cognoſci iuridicè: vt cum ſortes occidit platonem, & ipſi ſoli erant. Aliud eſt peccatum exterius, quod poteſt iuridicè probari, & conſtare hominibus iuridicè. Peccatum vero, quod conſiſtit in opere exteriori primo modo, eſt multiplex. Nam eſt aliquod ſic ſe habēs, quòd nec poteſt probari peccatum nec peccans, hoc eſt, nec factum nec factor: vt aliquis dat alapam alteri, & nullum ex illa reſtat veſtigium: nec hoc factum nec reus huius facti probari poteſt. Aliquando factum & actor facti probari poſſunt. ¶ Supponitur tertio, quòd peccatorum quoddam eſt ſpirituale, quoddam vero temporale. Spirituale eſt quod de directo eſt contra legem euangelicam, & contra ſacramenta, ita quòd ſecluſa lege euangelica non foret peccatũ. Aliud eſt temporale ſeu ſeculare, quod ſecluſa quacunque reuelatione diuina & euangelica, ſtando in lege naturæ adhuc eſſet peccatum. exemplum primi, vt ſunt peccata commiſſa contra ſacramenta. exemplũ ſecundi, vt peccata, contra præcepta decalogi. ¶ Quartò ſupponitur, quòd in temporalibus contigit dupliciter peccare: vno modò peccato erroris ſiue oppoſitionis: hoc eſt iudicãdo de peccato, quod committitur circa temporalia, non eſſe peccatum: vt iudicando furtum non eſſe peccatum. Similiter homicidium &c. Alio modò con-

tingit peccare peccato vendicationis, id eſt, vendicando ſibi vel retinendo, quod eſt alterius. ¶ Iſtis ſuppoſitis reſpondetur ad quæſtionem, cùm quæritur vtrum Petro fuerit collata poteſtas vnumquemq; fidelem pro quocunque peccato excommunicare. Et ſit prima propoſitio. Nec Petro nec ſucceſſoribus eius, nec iudicibus eccleſiaſticis eſt collata poteſtas excommunicandi peccatorem pro peccato interiori. & hanc tenent omnes theologi. patet, ex euangelio Math. xiii. ex parabola de zizania. prohibuit zizaniam eradicari ex frumento. per zizaniam intelligit malum hominem eradicari, id eſt, excommunicari, propter duas cauſas. Primò, propter defectum cognitionis. Secundò, propter periculum inquietationis ſeu perturbationis reipublicæ. propter hæc prohibuit ſaluator zizaniam, id eſt, malum hominem ab agro, id eſt, ab eccleſia eradicari, id eſt, excommunicari. ergo ex tali parabola apparet, quòd non eſt collata poteſtas iudici eccleſiaſtico, pro tali peccato, quod nullo modo cognoſci poteſt excommunicanti.

¶ Item probatur. de pœnitentia diſtin. prima. Cogitationis pœnam nullus patiatur. ſupple ab homine: ſed ab illo, qui cognouit corda. Breuiter dicunt communiter doctores, quod ſummus pontifex non habet poteſtatem ſuper actus interiores, ſed ſolùm exteriores. Sed tenentes oppoſitum adducunt aliquas rationes. Prima, argumentum glo. in clementina, de hæreticis, quia ſecundum illam gloſſam excommunicantur inquiſitores fidei quando omittunt inquirere. ergo. Item præcepto papæ, & eccleſiæ homo tenetur ſemel in anno confiteri, ſed præcepto diuino ſemel in vita. ergo habet iuriſdictionem ſupra peccata ſecreta. Similiter in clemētina multorum, excommunicantur pro negligentia. Dico, quòd illa negligentia eſt aliquid exterius, & ſicut opus exterius probari poteſt, ita & ipſa omiſſio exterior poteſt probari. ¶ Quantùm ad ſecundum, dicit Durandus in quarto, quòd verùm eſt, quòd tenemur confiteri ſemel in anno pręcepto humano, & non diuino. ergo habet iuriſdictionem ſupra ſecreta cordium. Diſtinguo: vel de per ſe, negatur: vel per accidens, conceditur. Nam ſumere ſacramentum Euchariſtiæ, eſt opus exterius, & ſuper tale opus exterius habet eccleſia iuriſdictionem de per ſe. & quia non poteſt aliquis dignè illud ſacramentum ſuſcipere, niſi priùs contritus, & confeſſus fuerit ſecreta cordis, ſic de per accidens præcepit eccleſia illa confiteri, in quātum eſt vnum neceſſarium ad opus exterius, quod de per ſe pręcepit: aliâs nullo modo poſſet pręcipere illam confeſſionem interiorem.

¶ Secunda propoſitio. Iudex eccleſiaſticus, vt ſupremus pontifex, habet poteſtatem infligendi pœnam pro exteriori peccato manifeſto, quamuis peccator ſit ſecretus. Aliqui tamen dicunt oppoſitum, vt Godofredus in quodlibetis. probatur iſta ſecunda propoſitio. habetur. v. quæſt. prima de quodam, qui ędidit libellum diffamatoriū, qui erat ignotus. Dicit Grego. niſi talis confeſſus fuerit, ipſum priuamus perceptione corporis, & ſanguinis, & ſi ſumat, à corpore eccleſiæ ſit diuiſus. ergo quamuis peccator ſit occultus, & peccatum publicum, poteſt feriri ſententia excommunicationis, ſi peccatum ſit

publicum

publicum,& iuridicè probatum. in capitulo,Quidam malignus ſpiritus.v.quæſt.prima.Et illud eſt vnum argumentum, quòd ſi ſecularis iudex non poteſt exercere ſuam iuriſdictionem coërcitiuam in illum peccatorem, quia ſecretus eſt, eccleſiaſticus debet ſuam exercere in illum.

¶Tertia propoſitio,difficilis & problematica inter doctores. Si vtrunque ſit ignotum: an talis poſſit feriri ſententia excommunicationis? Dicunt multi,quòd non.Primò habetur ex iure diuino parabola.Secundò de proceſſu euangelico. Tertiò quia excommunicare eſt actus iuriſdictionis,& tria requiruntur, antequam quis poſſit excommunicare.Primò iuriſdictio ex parte ferentis. Secundò conuictio, & pax ſalua.Ergo ſententia lata,nulla eſſet in illo caſu. Primùm habetur expreſſè in capitulo,Sicut in tuis. de ſimonia.Conſtat eos in tantum culpabiles,quòd ſi exceſſus eorum eſſet eccleſiæ manifeſtus,venirent ſententia excommunicationis feriendi. ergo per oppoſitum(quod eſt fortiſſimum argumentum in iure) ſi exceſſus non ſit manifeſtatus, non ſunt feriendi cenſura eccleſiaſtica. ergo vbi nec peccatum eſt publicum nec peccator,non poteſt quis excōmunicari.xxxij.diſtin.Tua nos. Alij dicunt oppoſitum ex cap.Si ſacerdos.prima.quæſt.ij. quod ſi ſacerdos aliquem cognouerit reum etiam ex confeſſione ſolùm, quamuis non poſſit iuridicè probari, tenetur illum excommunicare,ipſo,qui paſſus eſt damnum petente: quāuis tenetur non nominare.nam neq; peccatum neq; reus eſt notus iuridicè,quia talis ſacerdos cognoſcēs in confeſſione,ſcit vt de9. Ergo poteſt aliquis feriri ſententia excōmunicationis, quamuis actor & peccatum ſint ſecreta. ¶Pro iſta difficultate ſupponitur, ꝙ contingit aliquem multipliciter feriri iſta pœna ſpirituali, ſcilicet excommunicatione.Vno modo quòd excommunicetur ſententia lata à iure:quando,ſcilicet facta contra præceptum iuris,quod datum eſt cum additione pœnæ.& iſti canones ſententiæ latæ non dantur niſi pro peccatis futuris,& nunquam pro præteritis:ita,quòd ſi ante canonem latum ſi quis ſuadente &c.quis percuſiſſet clericum, non fuiſſet excommunicatus. Aliquando contingit aliquem excommunicari ab homine,& hoc è contrario:puta pro peccatis præteritis.& adhuc ab homine dupliciter, vno modo nominatim, hoc eſt,quòd nominetur in prolatione ſententię. Alio modo non nominatim,ſed excommunicatione generali. ¶Quantùm ad iſta cùm quæritur, quando peccatum eſt ignotum,& actor etiam,an poſſit excommunicari ſuppoſito,ꝙ peccatum ſit exteri9.¶Dico primò,quòd poteſt feriri ſententia lata à iure,vt percutiens clericū,quamuis hoc probari non poſſit,non eſt dubium quin ſit excommunicatus. ¶Sed vtrū poſſit excommunicari ab homine? Dico quòd non nominatim, per cap.Si ſacerdos. ſi ſit ſecretum,certum eſt quòd nō debet nominari, nec poteſt.ſed ſi feratur ſententia iſto modo, quicumque fecit hoc, ſit excommunicatus: dicunt plerique, quòd talis non eſt excommunicatus,niſi factum fuerit iuridicè probatum. & eſt opinio multorum in theologia. & vtrunque eſt probabile, vel quòd poteſt, vel quòd non poteſt.

¶Ad authoritates.prohibuit Chriſtus zizaniã eradicari antequàm cognoſceretur. Dicũt,qui tenent oppoſitum, quòd prohibuit ſolùm excommunicari nominatim.Similiter ad proceſſum,quem Chriſtus prædixit Math.xviij.eodem modo dicunt nominatim. Ad capitulum de ſimonia.Ex tuis literis.ſi exceſſus eſſet manifeſtatus eccleſię, eſſent excommunicandi:verum eſt nominatim.Ideo quamuis exceſſus non ſit manifeſtus,veniunt excommunicandi ſententia generali.Sed tenendo oppoſitum difficultas eſt,ꝙ non debent abſolui. Dicunt ꝙ in foro conſcientiæ abſoluuntur ab illa excommunicatione: imò ſi non poſſint ſe ſeparare à fidelibus, niſi prodendo ſuum crimen,tenent nõ ſe ſeparare, quia tenentur nõ ſe diffamare & ſcandalizare.ſed ſi poſſint ſe ſeparare ſine ſcandalo,tenentur ſe ſeparare.

¶An ex ordinatione diuina ad papã ſpectet de quolibet peccato ordinariè cognoſcere. Capitulum.xj.

Conſequenter quæritur: Vtrum ſit conceſſa ex inſtitutione Chriſti Petro regulariter poteſtas pro omni mortali excommunicandi,etiam ſuppoſito,ꝙ actor & peccatum nota ſint? Supponuntur ꝙ iam dicta ſunt quomodò duplex eſt peccatum , ſcilicet ſeculare , & ſpirituale.ſimiliter peccatum ſeculare eſt duplex,ſcilicet erroris,& vendicationis. ¶Iſtis ſuppoſitis ſit prima propoſitio:Ad iudicem eccleſiaſticum,vt eſt papa,epiſcopus,officialis &c. ſpectat ordinariè cognoſcere de quocunqꝫ mortali etiam oppoſitionis , & erroris in rebus ſecularibus ex ordinatione diuina. Et in iſta propoſitione coincidunt omnes doctores.& loquor de mortalibus ſemper. Patet,nullum eſt mortale niſi quia contra legem dei, vt patet ex definitione peccati data ab Auguſtino:Peccatum eſt dictum factũ vel concupitum contra legem Dei.ſed ſic eſt,quòd ad iudicem eccleſiaſticum, quia eccleſiaſticus eſt , ſecundum hanc conſiderationem de omni, quod eſt contra legem Dei:ſpectat ordinariè iudicare , an ſit contra legem Dei,vel non.Ex ore enim eius legem requirent . ergo ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat ordinariè , & iudicariè cognoſcere,de omni peccato erroris vel oppoſitionis in rebus ſecularibus: vt ſi quis diceret furtum non eſſe peccatum , imò ſi cum pertinacia diceret,talis eſſet hæreticus.ſed notum eſt,ꝙ hoc ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum,de talibus cognoſcere.

¶Secunda propoſitio.Regulariter ad iudicem eccleſiaſticum non ſpectat ordinariè cognoſcere de vendicatione rerum ſecularium,puta cuius ſint,aut cuius non ſint.patet,nam quòd iſta res ſit iſtius , & illa illius,hoc eſt ex iure ciuili ex capitulo.Quo iure.ſupra allegato. ergo hoc debet iudicari ſecundum leges ciuiles . ſed ad eccleſiaſticũ vt eccleſiaſticus eſt,non ſpectat cognitio iuris ciuilis . in capitulo Quo iure.& capitulo.Nouit.de iudicijs . Non intendimus de feudo

iudicare, quia ad ipſum ſpectat, id eſt, regem vel imperatorem. in criminibus, non in poſſeſſionibus noſtra poteſtas eſt. Et iſtud apparenter deducitur ex ſacris literis. nam ſummus pontifex non habet maiorem authoritatem, quàm habuit Chriſtus, ſecundum humanitatem. ſed Chriſtus ſecundum humanitatem, non habuit hanc authoritatem diſcernendi de feudis, & de rebus ſecularibus, & de vendicatione rerum ſecularium. nam ipſe quaſi negans à ſe authoritatem illam, reſpondit iuueni interroganti eum, vt iuberet fratrem ſuum diuidere hæreditatem: Quis conſtituit me diuiſorem inter vos?

¶ Contra hanc authoritatem ſunt duæ authoritates, quæ videntur expreſſè ſonare oppoſitum. Prima habetur. xj. queſt. j. cap. Quęcunque diſſenſiones oriuntur inter Chriſtianos, ad eccleſiaſticos ſunt deferendæ, & ab eis terminandæ. ergo etiam diſſenſiones, quæ oriuntur de venditionibus. Dico quòd iſtud capitulum expreſſè ponitur à palea. & ideo nec approbatur nec reprobatur, imò nullius eſt approbationis. ¶ Alia authoritas habetur. j. ad Corinth. vj. Angelos iudicabimus: quantò magis ſecularia? ergo magis ex officio, quia clerici ſunt, ſpectat de ſecularibus iudicare. ¶ Quantùm ad hoc OcKam optimè ſoluit. Repræhendebat enim Paulus fideles, qui conueniebant ſeſe mutuo coram iudicibus infidelibus. admonebat enim eos, vt componerent inter ſe antequàm adirent iudicium. & ſi non, quòd ex conſenſu partium aliquos deligerent arbitros. ſi autem non, recurrerent ad ordinarium. & ita debet facere quilibet bonus iudex. Vnde nos angelos iudicabimus: ſupple iudicio approbationis approbando beatitudinem bonorum, & damnationem malorum. quantò magis ſecularia? iudibicamus iudicio ſupple approbationis approbando illud eſſe tuum &c. Vnde in iſtis duabus propoſitionibus concordat maior pars doctorum. ¶ Iam difficultas eſt, nam notum eſt hoc eſſe meum, & illud eſſe ſortis: nihilò minùs ſortes detinet, & ſic notum eſt ipſum peccare detinendo me inuito: & in illud peccatum ſortis eſt peccatum ſeculare, & non ſpirituale: quia non eſt de directo contra ſacramenta. quæritur modo, vtrum ad ſummum pontificem, vel iuicem eccleſiaſticum ſpectet ordinariè tale peccatum punire, vel ſolùm ad iudicem laicum? ¶ Quantùm ad hoc ſunt tria dicta. Primùm. Non ſpectat ad ſummum pontificem quemlibet, de quolibet tali peccato etiam, quod noſcitur eſſe peccatum, ordinariè iudicare ſeu punire. & hoc conceditur ferme ab omnibus doct. Patet, non ſpectat ad ſummum pontificem de tali peccato punire infidelem purum ordinariè. patet, antecedens. j. ad Corinthios. v. Non eſt mihi curæ de iis, quæ foris ſunt, id eſt, de infidelibus. hoc eſt, nullam habeo poteſtatem coërcitiuam ſuper eos. Hoc dato de peccato puri infidelis, quod ſit notum, & quod ipſe concedat realiter alienum detinere: adhuc ad pontificem, vt pontifex eſt non ſpectat iſtum de tali peccato ordinariè punire. quod maior pars doctorum concedit, & hoc ſatis Paulus innuit: qui poſtquàm idololatras ebrios maledicos rapaces præmiſit, ſtatim ſubiunxit, Quid enim mihi de iis,

quæ foris ſunt iudicare? ¶Panormitanus in cap. Nouit. de iudiciis. tenet oppoſitum: videlicet, quòd ſummus pontifex in peccatis, quæ ſunt contra legem naturæ, poteſt infideles excommunicare, & coërcere cenſura eccleſiaſtica: ſed communis ſententia doct. tenet oppoſitum.

¶Ex iſto dicto ſequuntur aliqua correlaria. Primùm, infidelis non tenetur vitare excommunicatum fidelem. Ratio eſt, quia ſummus pontifex non poteſt obligare illum ad vitandum, quia nullam habet iuriſdictionem in ipſum. Secundò ſequitur, quòd fidelis excommunicatus non tenetur vitare infidelem. Nam in excommunicatione ſunt duo. excommunicatus enim tenetur vitare fratres ſuos Chriſtianos, & illi ipſum: & vltrà tenetur ſe à ſacramentis abſtinere. Tertiùm quod ſequitur eſt, quòd vitare excommunicatum, quantùm ad collocutionem, & quantùm ad illa, quæ ſunt merè ciuilia, non videtur eſſe de iure diuino: vt dicit Ockam in dia. ſed ſolùm de iure poſitiuo: tamen videntur aliquæ authoritates oppoſitum ſonare. ¶Difficultas eſt, vtrum vitare excommunicatum ſit præceptum diuinum, vel humanum. Dicit Ockam, quòd eſt ſolùm humanum. Ratio eſt, quia ſi eſſet diuinum, nulla indigentia etiam extrema poſſet aliquem excuſare de participando cùm excommunicato: quia propter nullam indigẽtiam etiam extremam ſunt præcepta diuina frangenda. ſed indigentia extrema excuſat de participando cum excommunicato, ergo illud eſt ſolùm iure humano prohibitũ. & hoc argumentum eſt multùm apparens: ideo vitare quantùm ad ciuilia iſta, & non ſacramenta, eſt ſolùm de iure humano, & non diuino.

¶Secundum dictum, in quo non eſt difficultas, eſt quòd ad pontificem ſpectat ordinariè iudicare vnumquenq; pro crimine, quod eſt purè ſpirituale, puta pro peccatis contra ſacramenta, vel articulos fidei commiſſis. Patet, ad ipſum ſpectat noſcere ius diuinum, & aliis manifeſtare, & inobedientes aliqua pœna punire. igitur. ſola igitur eſt difficultas in hoc: puta ſit ſortes fidelis, qui peccat mortali peccato, quod ſolùm eſt ſeculare peccatum: vtrum ad ſummum pontificem ordinariè ſpectet iudicare de tali crimine, vel ad laicum? Apparentia eſt, quòd ſolùm ad laicum, quia pro eodem peccato nullus debet puniri diuerſis pœnis. ſed talis punietur à iudice laico: igitur.

¶Quantùm ad hoc eſt difficultas, in qua aduerſantur doct. Durandus in tertia quæſtione, de iuriſdictione eccleſiaſtica tenet, quòd ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat ordinariè de omni actione humana cognoſcere, præſertim ſi conſideretur per modum iniuriæ aut peccati: & ſic vnumquenq; pro omni peccato mortali pœna eccleſiaſtica punire. & loquitur ſemper de fidelibus. Patet multis argumentis, & faciam duo apparentiora. Primùm eſt. cuius eſt conſiderare finẽ, ſemper eſt conſiderare media ordinata ad illum finem, quia ſemper media ſumunt rationem à fine. & illa propoſitio videtur ſatis nota: ſicut medicus, cuius eſt conſiderare ſanitatem, conſiderat ea, quæ inducunt ſanitatem, & quæ impediunt ipſam. ſed ſic eſt quòd cor-

pus

pus eſt propter animam & temporalia propter ſpiritualia: & quælibet actio humana debet ordinari in vltimũ finem, id eſt,beatitudinem.ergo cuius eſt ordinariè cognoſcere de ſpiritualib⁹, & fine vltimo,& de ſpiritu,eiuſdem eſt cognoſcere de omnibus ordinatis ad illa, & præſertim de actionibus humanis, quando ponuntur ſub ratione conuenientis, vel impedimenti ad illum finem. Et ipſe Durandus vocat hanc rationem irrefragabilem.Secunda ratio,quæ eſt apparentior,ſumpta eſt ex authoritate Chriſti,Math.xviij.Si peccauerit in te frater tuus &c.nam ſi detineat mea, vel percutiat me, peccat in me.tandem ex proceſſu dicitur, Dic eccleſiæ,id eſt,prælato eccleſiæ poteſtatem habenti illum excommunicare,pro quocunque peccato, quod eſt in fratrem commiſſum. & hoc eſt multùm apparens, & probabile,quòd ad ſummum pontificem, & eccleſiaſticos iudices ſpectat ordinariè iudicare, de omni actione humana propoſita, vel conſtituta ſub ratione iniuriæ vel peccati, & vnumquemque pro tali peccato pœna afficere, præcipuè pro peccato contumaciæ.

¶ Aliter dicit Ioan. de Pariſijs & Ockam,quòd ſummus pontifex regulariter non debet iudicare, ſeu aliquem punire pro peccato, quod eſt purè ſeculare (quod dico propter adulterium, quod non eſt purè ſeculare, imò contra matrimonij ſacramentum. Similiter vſura non eſt peccatum purè ſeculare) ſed ſolùm in tribus caſibus. Exemplum. Iudex eccleſiaſticus non debet punire furantem pro furto, nec homicidam pro homicidio, ſuppoſito quòd ſit laicus. Tunc dicit Auguſtinus ſuper Amos prophetam: Quædam ſunt peccata ita enormia, quòd non veniunt à iudice eccleſiaſtico punienda, ſed à ſeculari. Vltrà dicit Ockam in fine diale. quòd papa in tribus caſibus poteſt. cui concordat Gerſon.Primus,quando peccans eſt iuridicialiter ſubiectus iuriſdictione laica ſummo pontifici: poteſt tunc ipſum punire. Secundus eſt,quando in terra, in qua talis peccat, non eſt aliquis dominus temporalis: vel ſi ſit pernicioſè negligit peccatorem punire. Patet per capitu.Licet. de foro competenti. vbi expreſſè ponitur talis caſus. Tertius, Quando iudex ſecularis nullam pœnam poteſt infligere, vt in caſu cùm peccator eſt occultus. nam pœna temporalis non infligitur, niſi perſonæ cognitæ. Ideo in iſtis tribus caſibus ad ſummum pontificem, & iudices eccleſiaſticos ſpectat punire de tali crimine purè ſeculari.ſed illis exceptis,dicit Ockam, non ſpectat ad ſummum pontificem ipſum laicum de crimine purè laico regulariter punire. Quid ergo reſpondebit Ockam ad argumentum Durandi? Dicit Ioan. de Pariſijs ad maiorem,cuius eſt iudicare de fine, eiuſdem eſt iudicare (ſupple innuitiuè, id eſt, innuere) quæ ſunt media neceſſaria ad illum finem conſequendum, & quæ impedimenta. & hoc verum eſt, quòd ſpectat ad eccleſiaſticum, quia ad eum ſpectat oſtendere, quod eſt neceſſarium ad felicitatem conſequendam.Sed ſi intelligas,cuius eſt iudicare de fine, eiuſdem eſt iudicare iudicio coërcitiuo,& correctiuo de quolibet neceſſario, ad illum finem,negatur,imò illa eſt falſa vniuerſaliter,cuius eſt iudicare de fi-

ne,illius eſt iudicare de medijs iudicio coërcitiuo, & hoc ordinariè de quolibet neceſſario vel impediante reſpectu talis finis.

¶Etiam dico, ꝙ ſummus pontifex nō iudicat de beatitudine æterna iſto iudicio,de quo loquimur,ſed per modum doctrinæ,& incitamenti oſtendendo de medijs neceſſarijs ad ſalutem. Regulariter ergo ciuilia ad laicos pertinent.¶Ad ſecūdum.Si peccauerit in te frater tuus:non excludit aliquod peccatum,neqꝫ ſpirituale, neqꝫ tēporale:ergo eccleſiaſtic⁹ ſuper quodlibet peccatū habet authoritatem. Dicit Ockam primo:ſi peccauerit,dic eccleſiæ. quòd per eccleſiam non intelligitur eccleſiaſticus ſolùm, ſed quæcunqꝫ communitas fidelium,ſiue ſint ſoli eccleſiaſtici, ſiue ſoli laici, ſiue vtrięꝫ ſimul iuncti.& hoc modo exponitur dic eccleſiæ,id eſt,tali communitati,puta tali parochiæ.Dicit ſecundo,quòd per illam authoritatem nō datur poteſtas coërcitiua iudici eccleſiaſtico,ſed ſolùm datur eadem poteſtas,quæ datur ipſis teſtibus.nā dicitur:Adhibe duos teſtes.& non datur teſtibus authoritas excommunicandi,ſed increpandi & admonendi.ideo dicit,quòd ſimiliter non datur iudici eccleſiaſtico poteſtas excommunicandi,ſed declarandi ipſum eſſe excommunicatum. Verùm videtur Durandi opinio probabilior,& conformior proceſſui euangelico,ꝙ quicunqꝫ de aliquo certum eſt, quòd eſt mortale: ſaluo ordine iuris,puta ſaluo proceſſu de correctione fraterna, tandem pro contumacia venit excommunicādus,quia nult deſiſtere ab illo peccato.¶Hanc defenſat & ad longum nititur probare Carlerius ponens vltimum ſuum correlarium tale, quod aſſerere iudicem eccleſiaſticum non poſſe cogere laicum ad ſoluendum debitū quando certum eſt,quòd ipſe debet illud,vel ad cedendum bonis,eſt errare in materia clauium.Habetur ergo reſolutoriè, quando de aliquo exteriori facto certo,quòd eſt peccatum, poteſt iudex eccleſiaſticus ſeruato ordine iuris,de quocunqꝫ tali ordinariè cognoſcere,& in foro exteriori publico peccantem cenſura,id eſt, excōmunicatione eccleſiaſtica punire,& præcipuè ſi fuerit cōtumax. Et hæc opinio eſt ſacris literis conformior.

¶Capitulū.xij. An papa poſſit aliquid præcipere, cuius tranſgreſſio inducat mortale peccatum.

COnſequenter videndum eſt,de ſecundo ligamine: vtrū papa vnumqueꝫ ligare poſſit ligamine præcepti obligantis ad peccatum,hoc eſt,vtrum Petro & ſucceſſoribus eius fuerit in illo verbo,Quodcūqꝫ ligaueris &c. à Chriſto collata vel promiſſa poteſtas vnicuique aliquid præcipiendi ſub pœna peccati. ¶Arguitur primo,quòd non.nam non eſt peccatum niſi contra legem dei. Patet per definitionem peccati ab Auguſtino datam. ergò nullus legiſlator humanus habet poteſtatem præcipiendi ſub pœna peccati.

¶In oppoſitū arguitur.habeť in ſacris literis,vt primæ Petri ca.ij.

Obedite

Obedite præpoſitis veſtris etiam diſcolis. Similiter habetur, Qui vos audit, me audit. Cõmuniter habetur circa hoc controuerſia inter doctores. De Gerſono in quarta parte de vita ſpirituali animæ dicit, Nulla tranſgreſſio legis naturalis, aut humanæ ea ratione, qua eſt naturalis, aut humana, eſt peccatum mortale, & hæc propoſitio eſt conformis ad dicta Durandi. Dicitur notanter ea ratione, qua naturalis vel humana, quia eadem lex poteſt eſſe naturalis & diuina: vnde voco legem naturalem illam, quæ omnibus ratione vtentibus ex iudicio rationis communis eſt ſecluſo, quocunq; ſigno ſenſibili exteriori. ¶ Vnde dicit Gerſon, ꝙ mortale eſt, quod operatur reatũ ad pœnã æternã, id eſt, obligationẽ ad pœnam æternam, ſiue deacceptationẽ. His ſuppoſitis ſic arguit, legiſlator non poteſt condere legem cũ adiectione pœnę, quam non poteſt infligere. Nam legiſlator ciuilis fruſtrà conderet legem de aliquo faciẽdo ſub pœna excõmunicationis; quia illam non poteſt infligere nec exercere. Similiter legiſlator eccleſiaſticus fruſtrà conderet legem ſub pœna ſuſpendij, quia illã non poſſet exercere: ſed ſic eſt, quòd nullus legiſlator humanus poteſt infligere pœnam æternam, quæ debetur mortali, nec de ea cognoſcerę in ſuo foro: ergo nullus legiſlator humanus poteſt condere legem, quò ad adiectionẽ pœnæ æternæ: ergo non poteſt obligare ſub pœna peccati mortalis capiendo mortale pro illo, quod operatur reatũ ad pœnam æternam: aliâs legiſlator poſſet condere legem cum adiectione pœnæ impoſſibilis. Vndẽ dicit Durandus, ꝙ legiſlator non poteſt condere legem de actibus interioribus, quia de illis non poteſt aliquid cognoſcere in ſuo foro, nec eos punire: ſed ſolius dei eſt pœnam æternam cognoſcere, & eam infligere: ergo non ſpectat ad legiſlatorem humanum &c. hoc eſt, nullus prælatus, aut ciuilis, aut canonicus, ſiue eccleſiaſticus poteſt ſubditis aliquid præcipere ſub pœna peccati mortalis. ¶ Ex iſta prima propoſitione ſequitur ſecunda correlaria, ꝙ aliquis poteſt ſatisfacere, & adimplere præceptum humanum per mortale peccatum, ſicut & aliquis poteſt mereri tranſgrediendo præceptum humanum. Patet primũ de illo, qui ieiunat propter appetitum vanæ gloriæ. Actus interior nõ ſubiacet imperio hominis, & per illum interiorem, dummodò impleatur exterior, non tranſgreditur præceptum humanum. Exemplum ſecundi, patet de illo, qui aliquam mulierem deſponſauit clamdeſtinẽ per verba de præſenti, poſt modum cum alia contrahit in facie eccleſiæ: cogitur habitare cum ſecunda, quę non eſt ſua vxor, ſub pœna excommunicationis: talis nolendo cohabitare ſecum propter deum meretur, & tranſgreditur præceptum humanum, & iſta eſt ſumma opinionis de Gerſono. ¶ Sed pro opinione oppoſita, quæ videtur rationabilior, ſit prima propoſitio. ¶ Non ſolùm papa, ſed quilibet ſacerdos virtute clauium in foro pœnitentiali, & ſecreto ei in tali foro ſubiecto ex vi præcepti, poteſt ipſum ſubiectum obligare ad aliquam pœnam, quam tenetur acceptare, & facere ſub pœnę peccati, qui ſecluſo ſuo præcepto nullo modo peccaret tranſgrediẽdo: & hęc eſt etiam opinio ſancti Thomæ: quãuis Scotus oppoſitum dicat. Ratio eſt, vnuſquiſq; iudex ordinarius ſuum ſubditum conui-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ne,illius eſt iudicare de medijs iudicio coërcitiuo, & hoc ordinariè de quolibet neceſſario vel impediante reſpectu talis finis.

¶Etiam dico, ꝙ ſummus pontifex nõ iudicat de beatitudine æterna iſto iudicio,de quo loquimur,ſed per modum doctrinæ,& incitamenti oſtendendo de medijs neceſſarijs ad ſalutem. Regulariter ergo ciuilia ad laicos pertinent.¶Ad ſecũdum.Si peccauerit in te frater tuus:non excludit aliquod peccatum,neqꝫ ſpirituale, neqꝫ tẽporale:ergo eccleſiaſtic⁹ ſuper quodlibet peccatũ habet authoritatem. Dicit Ockam primo:ſi peccauerit,dic eccleſiæ. quòd per eccleſiam non intelligitur eccleſiaſticus ſolùm, ſed quæcunqꝫ communitas fidelium,ſiue ſint ſoli eccleſiaſtici, ſiue ſoli laici, ſiue vtriqꝫ ſimul iuncti.& hoc modo exponitur dic eccleſiæ,id eſt,tali communitati,puta tali parochiæ. Dicit ſecundo,quòd per illam authoritatem nõ datur poteſtas coërcitiua iudici eccleſiaſtico,ſed ſolùm datur eadem poteſtas,quæ datur ipſis teſtibus.nã dicitur:Adhibe duos teſtes.& non datur teſtibus authoritas excommunicandi,ſed increpandi & admonendi.ideo dicit,quòd ſimiliter non datur iudici eccleſiaſtico poteſtas excommunicandi,ſed declarandi ipſum eſſe excommunicatum. Verùm videtur Durandi opinio probabilior,& conformior proceſſui euangelico,ꝙ quicunqꝫ de aliquo certum eſt, quòd eſt mortale: ſaluo ordine iuris,puta ſaluo proceſſu de correctione fraterna, tandem pro contumacia venit excommunicãdus,quia nult deſiſtere ab illo peccato.¶Hanc defenſat & ad longum nititur probare Carlerius ponens vltimum ſuum correlarium tale, quod aſſerere iudicem eccleſiaſticum non poſſe cogere laicum ad ſoluendum debitũ quando certum eſt,quòd ipſe debet illud,vel ad cedendum bonis,eſt errare in materia clauium.Habetur ergo reſolutoriè, quando de aliquo exteriori facto certo,quòd eſt peccatum, poteſt iudex eccleſiaſticus ſeruato ordine iuris,de quocunqꝫ tali ordinariè cognoſcere,& in foro exteriori publico peccantem cenſura,id eſt, excõmunicatione eccleſiaſtica punire,& præcipuè ſi fuerit cõtumax. Et hæc opinio eſt ſacris literis conformior.

¶Capitulũ.xij. An papa poſſit aliquid præcipere, cuius tranſgreſſio inducat mortale peccatum.

COnſequenter videndum eſt,de ſecundo ligamine: vtrũ papa vnumquẽqꝫ ligare poſſit ligamine præcepti obligantis ad peccatum,hoc eſt,vtrum Petro & ſucceſſoribus eius fuerit in illo verbo,Quodcũqꝫ ligaueris &c. à Chriſto collata vel promiſſa poteſtas vnicuique aliquid præcipiendi ſub pœna peccati. ¶Arguitur primo,quòd non.nam non eſt peccatum niſi contra legem dei. Patet per definitionem peccati ab Auguſtino datam. ergò nullus legiſlator humanus habet poteſtatem præcipiendi ſub pœna peccati.

¶In oppoſitũ arguitur.habet in ſacris literis,vt primæ Petri ca.ij.

Obedite præpoſitis veſtris etiam diſcolis. Similiter habetur, Qui vos audit, me audit. Cōmuniter habetur circa hoc controuerſia inter doctores. De Gerſono in quarta parte de vita ſpirituali animæ dicit, Nulla tranſgreſſio legis naturalis, aut humanæ ea ratione, qua eſt naturalis, aut humana, eſt peccatum mortale, & hæc propoſitio eſt conformis ad dicta Durandi. Dicitur notanter ea ratione, qua naturalis vel humana, quia eadem lex poteſt eſſe naturalis & diuina: vnde voco legem naturalem illam, quæ omnibus ratione vtentibus ex iudicio rationis communis eſt ſecluſo, quocunque ſigno ſenſibili exteriori. ❡ Vnde dicit Gerſon, quod mortale eſt, quod operatur reatū ad pœnā æternā, id eſt, obligationē ad pœnam æternam, ſiue deacceptationē. His ſuppoſitis ſic arguit, legiſlator non poteſt condere legem cū adiectione pœnę, quam non poteſt infligere. Nam legiſlator ciuilis fruſtrà conderet legem de aliquo faciēdo ſub pœna excōmunicationis: quia illam non poteſt infligere nec exercere. Similiter legiſlator eccleſiaſticus fruſtrà conderet legem ſub pœna ſuſpendij, quia illā non poſſet exercere: ſed ſic eſt, quòd nullus legiſlator humanus poteſt infligere pœnam æternam, quæ debetur mortali, nec de ea cognoſcerę in ſuo foro: ergo nullus legiſlator humanus poteſt condere legem, quò ad adiectionē pœnæ æternæ: ergo non poteſt obligare ſub pœna peccati mortalis capiendo mortale pro illo, quod operatur reatū ad pœnam æternam: aliâs legiſlator poſſet condere legem cum adiectione pœnæ impoſſibilis. Vndē dicit Durandus, quod legiſlator non poteſt condere legem de actibus interioribus, quia de illis non poteſt aliquid cognoſcere in ſuo foro, nec eos punire: ſed ſolius dei eſt pœnam æternam cognoſcere, & eam infligere: ergo non ſpectat ad legiſlatorem humanum &c. hoc eſt, nullus prælatus, aut ciuilis, aut canonicus, ſiue eccleſiaſticus poteſt ſubditis aliquid præcipere ſub pœna peccati mortalis. ❡ Ex iſta prima propoſitione ſequitur ſecunda correlaria, quod aliquis poteſt ſatisfacere, & adimplere præceptum humanum per mortale peccatum, ſicut & aliquis poteſt mereri tranſgrediendo præceptum humanum. Patet primùm de illo, qui ieiunat propter appetitum vanæ gloriæ. Actus interior nō ſubiacet imperio hominis, & per illum interiorem, dummodò impleatur exterior, non tranſgreditur præceptum humanum. Exemplum ſecundi, patet de illo, qui aliquam mulierem deſponſauit clamdeſtinè per verba de præſenti, poſt modum cum alia contrahit in facie eccleſiæ: cogitur habitare cum ſecunda, quę non eſt ſua vxor, ſub pœna excommunicationis: talis nolendo cohabitare ſecum propter deum meretur, & tranſgreditur præceptum humanum, & iſta eſt ſumma opinionis de Gerſono. ❡ Sed pro opinione oppoſita, quæ videtur rationabilior, ſit prima propoſitio. ❡ Non ſolùm papa, ſed quilibet ſacerdos virtute clauium in foro pœnitentiali, & ſecreto ei in tali foro ſubiecto ex vi præcepti, poteſt ipſum ſubiectum obligare ad aliquam pœnam, quam tenetur acceptare, & facere ſub pœna peccati, qui ſecluſo ſuo præcepto nullo modo peccaret tranſgrediēdo: & hęc eſt etiam opinio ſancti Thomæ: quāuis Scotus oppoſitum dicat. Ratio eſt, vnuſquiſque iudex ordinarius ſuum ſubditum conui-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ctum & accuſatũ de peccato, cuius cognitio ad ſuum forum ſpectat, poteſt punire, & certam pœnam imponere, quam tenetur ſufferre. Hinc dicit ſanctus Thomas, ꝙ iuſtè condemnatus ad mortem, etiam ſi pateat ei locus fugæ, tenetur obedire illi ſententiæ: & ſi aufugiat, peccabit: ſed ſic eſt, ꝙ iſte ſacerdos eſt ordinarius, quantùm ad forũ pœnitentiale & ſecretum, & alter ſubditus, quãtùm ad illum forum: & ſufficienter conuictus & accuſatus, quia ſua confeſſio eſt ſufficiẽs conuictio: cùm in tali foro idem ſit reus, teſtis, & accuſator, ergo poteſt illi indicere & imponere pœnam, quã tenetur ſufferre: & ſecluſo tali præcepto de illa pœna ſufferenda, quãuis fuiſſet confeſſus, non fuiſſet obligatus ſub pœna peccati: verũtamen apud Tho. & (apparentia eſt) ſuperueniente tali præcepto ſacerdotis, cui ſe ſubiecit, tenetur illam ferre, & non poteſt renuere, dummodò ipſa pœna ſit rationalis: imò tenetur ſub pœna peccati adimplere illam pœnam.

¶ Vnde authoritas illa, quodcunꝗ ſolueris, intelligitur à peccato, & ligaueris, ſupple ad pœnam, erit ligatum &c. videtur hoc ſonare: ergo ex vi præcepti ſacerdotis ordinarij pœnitens ſub pœna peccati tenetur illam adimplere: & hæc opinio videtur probabilior, ꝗ oppoſita. Scotus dicit, ꝙ ſi ſubijciat ſe, ad vtrunꝗ tenetur.

¶ Secunda propoſitio. Conciliũ generale quantùm ad forum exterius (quia per ſe non habet poteſtatem ſuper actus interiores: nã non poteſt audire confeſſiones) poteſt aliquid præcipere ſub pœna mortalis, quod ſecluſo præcepto nõ foret peccatũ ſtando præciſè in lege diuina: & cõmuniter doct. ſatis cõcordant in hoc. Patet, conciliũ generale eſt tantę poteſtatis, ſicut erat in primitiua eccleſia: ſed in primitiua eccleſia poterat cõdere legem & ſtatutũ, cuius tranſgreſſio erat mortale peccatũ, ergo & nunc. Patet maior ex tempore apoſtolorũ, Actuum. x. Viſum eſt ſpirituiſancto, & nobis nihil vobis imponere, præterquam hæc neceſſaria, vt abſtineatis ab immolato & ſuffocato ſanguine, & fornicatione. Licitum erat gentibus ante & poſt cõuerſionem ſuffocatum ſanguinem, id eſt, occiſum ſine emiſſione ſanguinis comedere: & hæc prohibebantur in lege Moſi, quæ non obligabat gentiles, & abrogata iam eſt quantùm ad cerimonialia: nihilò minùs in tali concilio fuit eis prohibitum ſub pœna peccati, vt abſtinerent ab immolato & ſuffocato: & erat eis neceſſariũ pro mutua conuerſatione. Similiter fornicatio erat ſimpliciter prohibita, & ſic tranſgreſſio erat peccatum: ergo poteſt concilium aliquid prohibere ſub pœna peccati. ¶ Præterea eſt præceptum ſub pœna excommunicationis (quę non poteſt fieri niſi pro peccato) ſumere ſemel in anno euchariſtiam. Similiter poteſt cõcilium generale ipſam eccleſiam obligare ad aliquid, ad quod priùs non erat obligata, quia concilium gerit vices eccleſiæ, & repræſentat totam eccleſiam, ideo poteſt ipſam eccleſiam obligare. ¶ Tertia propoſitio, quam pono ſecundum hanc opinionem. Summus pontifex in foro exteriori poteſt aliquid præcipere ratione, cuius tranſgreſſio erit mortalis, quæ nõ eſſet tali præcepto ſecluſo. Pro cuius ſuaſione dicit Gerſon, quòd ſi medicus expertus & ſcientificus diceret mihi, iſte cibus eſt peſtifer: ſi ex illo comedas, morieris: teneor non comedere, non vi præcepti

medici, ſed vi huius præcepti, non occides: quia teneor non me occidere. Similiter quando prælatus dat aliquod præceptum mihi: teneor illud adimplere, non vi præcepti prælati, ſed vi præcepti diuini & ſuperioris. Dico vltrà, ꝙ poteſt pontifex virtute poteſtatis ſibi datæ condere præceptum, cuius actio contraria erit peccatum, & adæquatè contra tale præceptum ſummi pontificis: ita, ꝙ non erit contra præceptum diuinum directè, neq; contra aliquam alteram legem, præterquàm contra legem ſummi pontificis. Patet ſic, ſummus pontifex obligat ex vi præcepti eius conſanguineos in quarto gradu non contrahere: ita, ꝙ illegitimi reputantur in gradu, vel ſtatu prohibito geniti, vt habetur extrà de clamdeſtina deſponſatione, cap. Cum inhibitio. Sint ergo Sortes & Berta conſanguinei in quarto. tunc obligantur non contrahere ad inuicem, ita, ꝙ ſi contrahant, peccabunt mortaliter, & non erit matrimonium, & ad hoc nō obligantur virtute præcepti diuini, quod notificetur nobis per pręceptū ſummi pontificis: ergo ex præcepto ſummi pontificis obligantur: & vltrà, ex præcepto ſummi pontificis obligantur: igitur talis trāſgreſſio eſt peccatum ex hoc ſolùm, quia contra præceptum ſummi pontificis, & non ſolùm diuinum. Similiter ſi poſt iſtam obligationem factam à ſummo pontifice in quarto & tertio gradibus Sortes cognoſceret Bertam carnaliter, grauiùs peccaret, quàm faceret ſecluſa tali illegitimatione, quia committeret inceſtum: ergo illud peccatum efficitur notabiliter grauiùs ineſſe peccati mortalis, quàm foret ſine tali conſtitutione ſummi pontificis: igitur talis conſtitutio ligat ad mortale. ❡ Item poſſunt adduci ad hoc ſuadendum multæ rationes, & authoritates variorum authorum. Nam ponit OcKam in fine primæ partis dialogorum, & circa tertiam, ꝙ ſummus pontifex ratione delicti priùs cōmiſſi in foro exteriori, poteſt aliquem detrudere in monaſterium, & ligare eum, vt ſeruet perpetuam caſtitatem, ita, ꝙ ſi attentet cōtrahere, peccabit. & ſecluſo pręcepto pontificis poſſet cōtrahere: ergo poteſt aliquem ligare ad aliquid, cuius trāſgreſſio inducit peccatum mortale. Præterea ante pręceptum de non participando cum excōicato, nullus peccabat cōmunicando cū illo, ergo poteſt pōtifex in foro publico & exteriori ratione clauis ſibi datæ à Chriſto aliquem ligare ad mortale. Similiter ratione delicti poteſt præcipere pœnam in foro exteriori: & ille, cui præcipit, illam tenetur adimplere. Ideo quantùm ad pœnam ſoluendam poteſt ligare ſub pœna peccati. Item in ſacramentis, vt in matrimonio, poteſt aliquem ligare ſub pœna peccati mortalis, vt viſum eſt de non contrahendo in tertio & quarto gradibus. Similiter quantùm ad ſpecificationem præceptorum Dei poteſt ad aliquid ligare ſub pœna peccati mortalis: nam ex iure diuino teneor cōfiteri, & ſuſcipere euchariſtiā, ſed non eſt ex iure diuino ſpecificatum tempus quando teneor, niſi ex vehementi probabilitate, quòd nunquàm poſtea daretur opportunitas: & ſummo pontifici data eſt authoritas à Chriſto certū tempus determinare, in quo quilibet fidelis Chriſtianus rationis compos ſub pœna peccati mortalis teneretur, vt dictum eſt in lectione quarti, in allegatione & declaratione illius capituli omnis vtriuſq;

ſexus,

ſexus: de pœnitentijs & remiſſionibus: & ſic in iſtis tribus caſibus ſe extendit poteſtas ſummi pontificis ad arctandum fideles ad aliquid, ſub pœna peccati mortalis. prima ratione culpæ, quia habet poteſtatem punitiuam. Secundus in ſacramētis, præcipuè matrimonij, quia poteſt materiam illegitimare. Tertius, præcepta diuina ad certū tempus limitando. ❡ Ad rationes domini de Gerſono, ad primam, quæ præcipua eſt inter alias: nullus legiſlator poteſt condere legem cum adiectione & appoſitione alicuius pœnę, quam non poteſt in ſuo foro infligere, vt argutum eſt de laico, qui non poteſt ſtatuere aliquod ſtatutum obſeruandum ſub pœna excommunicationis. Diſtinguo, vel ſi talis legiſlator non habeat authoritatem ab aliquo, qui poſſit eam infligere in ſuo foro, verum eſt, ſed vbi habet authoritatem ab illo, qui poteſt cognoſcere diſcrimen, & pœnam condignam illi infligere, negatur. Vnde dico, ꝙ ſummus pontifex, quia eſt vicarius Chriſti, habet authoritatem ab illo cognoſcendi in ſuo foro de crimine, & aliquid præcipere ſub obligatione ad pœnam æternam. Et non eſt ſimile de prælato ciuili, puta de rege vel alio temporali iuriſdictionem habente in tēporalibus, cùm talis nō habeat poteſtatem aliquē obligare ad aliquid, cuius tranſgreſſio inducat pœnam æternā: quia non eſt immediate vicarius Chriſti, ſicut ſummus pontifex, cui poteſtas immediate ab ipſo Chriſto commiſſa & collata eſt, igitur.

❡ Capitulum tridecimum. An papa poſſit diſpenſare in præceptis.

VIſum eſt de prima parte authoritatis, quomodò papa poteſt vnumquēq; ligare, puta ligamine excommunicationis pro peccato. Secundò ligare poteſt, id eſt, ad pœnam obligare pro culpa præcedente. Item ligare poteſt ligamine præcepti ad aliquid faciendum vel omittendum. ❡ Iam videndum eſt de ſecundo membro authoritatis, vtrum ſummus pontifex authoritate à Chriſto ſibi collata immediate poſſit vnumquēq; fidelem ſoluere. Et non loquor, an ſummus pontifex poſſit vnumquēq; fidelem ſoluere à ligamine excōmunicationis, quia notum eſt ꝙ ſic. Similiter nō quærimus, an papa poſſit ſoluere à ligamine peccati, quia certum eſt ꝙ ſic, ſi ſit preſbyter, (non presbyter in papam electus, habet authoritatem in foro exteriori) nec eſt difficultas, an papa poſtit ſoluere à pœna poſt remiſſionem culpæ, puta per indulgentiarum largitionem. Difficultas ergo præcipua eſt, vtrum papa poſſit vnumquēq; Chriſtianum ligatum ligamine præcepti, id eſt, obligatum, ſoluere, id eſt deobligare, & hoc eſt quærere, an poſſit diſpenſare à præcepto. ❡ Secundò ſupponitur, ꝙ inter præcepta, aliqua ſunt purè naturalia, iuris purè naturalis, & illa ſunt, quę vnicuiq; vtenti ratione nota ſunt, vel ſaltem ex eis deducibilia immediate, prima vocantur principia, & ſecūda concluſiones. ❡ Alia ſunt præcepta poſitiua, quæ vnicuiq; vtenti ratione non ſunt nota, neq; deducibilia ex eis in conſequentia euidenti, ſed fortè multùm eis conformia, & propter illam conformitatem

ab ipſo ſuperiore præcepta, & iſta ſunt duplicia:nam quædam ſunt diuina, altera verò humana. Exemplum primi,vt præcepta à Chriſto data pro lege euangelica, puta quòd vnuſquiſq; baptizetur,confiteatur &c. Quãuis enim ſint diuina,ſunt tamen poſitiua, quia non ſunt de lege naturali, ſed ex tempore poſita: & non ſunt neceſſariò vnumquẽq; obligantia.Exemplum ſecundi,vt ſunt multa præcepta humana. ¶ Tertio ſupponitur,quòd dupliciter homo obligari poteſt. Nam eſt quædã obligatio, qua obligatur homo abſq; omni conſenſu eius, etiam ipſo inuito: & iſta obligatione obligatur homo ad omnia præcepta,quæ à deo ſunt data. Ex quo ſequitur, ꝙ quilibet homo obligatur ad ſuſceptionem baptiſmi, & talis obligatio nõ dependet à conſenſu libero hominis. Alia eſt obligatio,quæ ortum hábet à conſenſu obligati: & ſecluſo tali conſenſu nunquã orietur talis obligatio,vt obligatio, qua obligatur religioſus ſeruare obedientiam & caſtitatem.Nam per liberum conſenſum ſuum ad hoc ſe obligauit,& per promiſſionem liberam. Similiter ſit ſortes maritus Bertæ:obligatur illi, quantùm ad actus matrimoniales ex libero cõſenſu,& promiſſione illius. Iſtis ſuppoſitis. quæritur an papa poſſit aliquem ſoluere à prima obligatione vel ſecunda. Tertiò ſupponitur, quòd iſti ſex termini differunt, ſcilicet reuocatio legis, & abrogatio eiuſdem diſpenſatio in lege, & derogatio illius, interpretatio legis, & epikaizatio. Nam reuocatio & abrogatio in hoc conueniunt, ꝙ lex totaliter aufertur, quantùm ad omnes, & quantùm ad conditionem legis, etiam in ordine ad quodlibet tẽpus, vt lex Moſi eſt reuocata & abrogata,quantũ ad cerimonialia & iudicialia,quia nullus manſit obligatus ad illa.Sed differunt,quia reuocatio fit à legiſlatore vel ſuperiori,& abrogatio à conſuetudine, & in hoc ſolùm differũt. Reuocatur lex,quando caſſatur obligatio illius ab ipſo,qui illam condidit, vel à ſuperiore: ſed abrogatur quando caſſatur eius obligatio omnimodò per conſuetudinem oppoſitam. ¶Ex quo ſequitur, ꝙ lex diuina nullo modo poteſt abrogari,quãuis poſſit reuocari, ſed lex humana poteſt,& abrogari,& reuocari. Item diſpenſatio & abrogatio in hoc conueniunt, quia diſpenſatio & abrogatio, non auferunt totaliter legem, ſed ſolùm in ordine ad quandam certam perſonam,vel in ordine ad certum tempus, vt data eſt ſorti poteſtas copulandi in tertio gradu cum Berta. cum tali eſt facta diſpenſatio lege,quia non niſi ad certam vel certas perſonas.Sed differunt quia diſpenſatio fit à legiſlatore,& abrogatio à conſuetudine. Item interpretatio & epikaia differunt, quia interpretatio fit à legiſlatore, & præcipue vbi lex habet duos ſenſus. Sed epikaia eſt,quando occurrit caſus particularis, in quo ſeruare legem eſſet contra rationem legis: & iudicare in tali caſu legem non eſſe obſeruandam, eſt vti epikaia. ¶ Iſtis ſuppoſitis eſt nunc quæſtio terminanda, qua quæritur,vtrum ſummus pontifex ex authoritate à Chriſto ſibi collata habeat poteſtatem vnumquẽq; obligatum, tam præter conſenſum, quàm ex conſenſu ſuo ab illa obligatione ſoluendi.

¶ Quantùm ad illud ſit,prima propoſitio. Papa non poteſt in lege purè naturali,aut diuina diſpenſare,aut reuocare:& ſic neminem,nec

totam communitatem à debito illius legis poteſt ipſe ſoluere. Patet ſic. Quãdocũq; ſunt duo ſuperiores,& inter illos eſt ordo, quia vnus ſuperior, ſi talis ſuperior præcipiat aliquid vni tertio, & inferior oppoſitum, vel prohibeat, obediendum eſt ſuperiori, neglecto præcepto, vel prohibitione inferioris: ergo cùm deus ſit ſuperior in ordine ad omnes præcipiens aliquid vel prohibens,contra illud non poteſt papa, nec diſpenſare, nec reuocare,nec oppoſitum pręcipere,vel prohibere. Nã ſi ita eſt inter homines,puta ſi imperator aliquid pręcipiat,& dux oppoſitum, ꝙ obediẽdum eſt imperatorii à fortiori ita erit inter deum & homines. Iſta propoſitio patet manifeſtè ex vigeſimo ſecũdo cap. Apocalyp.& vltimò. Si quis appoſuerit ad hęc,apponet deus ſuper eũ plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis diminuerit de verbis libri prophetię huius,auferet deus partem eius de libro vitæ,& ciuitate ſancta: & de his,quæ ſcripta ſunt in libro iſto, dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum.Ergo ſummus põtifex nullo modo poteſt diſpenſare in his,quæ ſunt de lege euangelica: & iſta propoſitio põnitur in multis,capit.xxv. quæſt.j. Omne quod actum eſt contra legem naturæ,aut euangelicam, irritum habeatur. Ideo fermè conceditur ab omnibus,quod non poteſt.papa obligationem ortam à iure diuino,vel naturali etiam in inuitum aliquo modo reuocare,nec in eã diſpenſare.Aliqui tamen iuriſtæ tenẽt oppoſitum iſtius propoſitionis. Panormitanus in capitulo,Licet. de ferijs.dicit, ꝙ papa poteſt diſpenſare in lege diuina,in præceptis affirmatiuis ſaltẽ. Patet,de ſanctificatione ſabbati, & hoc eſt contra præceptum diuinum. Similiter hoc tenet Angelus in ſumma. Nam Martinus quintus conſilio maturo habito diſpenſauit inter aliquos in ſecundo gradu conſanguinitatis,qui eſt lege diuina prohibitus.Similiter temporibus noſtris papa diſpenſauit cum aliquo, quòd haberet duas ſorores vnam poſt alteram,contra legem dei,quia habetur. Nõ reuelabis turpitudinẽ vxoris fratris tui,vt patet in regẽ Portugallię:qui ſucceſſiuè duas habuit ſorores,imò nunc tenet ſecũdam:& de rege Anglię, qui cepit vxorem fratris defuncti: ergo poteſt papa diſpenſare in illis,quæ ſunt lege diuina prohibita. Item contra legẽ naturæ eſt non maleficos punire: non patiaris maleficum viuere: ſed princeps laicus ſæpe condonat vitam malefactoribus: ergo diſpenſat contra legem non ſolùm diuinam,ſed naturæ. Quantùm ad primum nego, ꝙ papa diſpenſet in præceptis diuinis:& cùm arguitur de diſpenſatione ſabbati,dico ꝙ non diſpenſat,ſed declarat.Aliquando capitur diſpenſatio pro iuris declaratione: & ſic poteſt:ſed non poteſt diſpenſare,id eſt,ius diuinum relaxare:& cùm dicitur,de iure diuino eſt nullum opus ſeruile exercere: dico quòd in antiquo teſtamento erat, ꝙ nullũ opus ſeruile die ſabbato exerceretur:ſed illud erat cerimoniale: & non eſt de iure diuino euangelico, multòm tamen conforme iuri diuino euangelico: ſed non eſt ſimpliciter de iure diuino,ſed præciſè humano.Item in antiquo teſtamento,quãuis eſſet prohibitum nullum opus ſeruile exercere: tamen ſi fuiſſet neceſſarium, erat eis licitum,puta extrahere bouem de puteo:& hoc oſtendit Chriſtus Iudęis repræhendentibus diſcipulos euellentes ſpicas die ſabbati: & non loquitur

quitur hîc de ſeruitute peccati, quia talis omni tempore iure diuino eſt prohibita &c. Item fuit licitum Machabæis pugnare: ideo diſpẽſare in illo, eſt ſolùm ius declarare, & non reuocare ſiue relaxare. Vnde papa ꝑmittit piſcari & capere haleca die feſto, & in hoc ius declarat, & non relaxat. Ad aliud de affinitate in ſecundo gradu affinitatis, dico ꝙ non habetur ꝙ ſit prohibitũ iure diuino: & ſi de facto ita eſſet, dico ꝙ nõ erat diſpenſatio, ſed diſſipatio: & ad authoritatẽ. Nõ reuelabis turpitudinem vxoris fratris tui: dico ꝙ illud in veteri teſtamento erat cerimoniale: ideo non manet in lege euangelica. Sed inſtatur, quia eccleſia tenet eſſe de iure diuino non contrahere in illis gradibus affinitatis: & licèt hoc non reperiatur in ſacra ſcriptura, tamen dicit hoc tenere verbo tenus ab apoſtolis, ſicut tenet formam ſacramentorũ, quæ nõ reperitur in ſacra ſcriptura, & eſt de iure diuino. Solutionẽ quærat rex Portugalliæ, qui ſucceſſiuè duxit duas ſorores. ¶ Ad aliud de laico prçcipuè, qui multis malefactoribus dat gratias & cõdonat: dico primò, ꝙ de lege naturæ eſt maleficũ punire. Secũdò dico, ꝙ nulla determinata pœna de lege naturę determinatur iſti malefacto. Tertiò dico, quãdo nõ punire nõ cedit in detrimentũ reipublicę, nõ eſt cõtra ius naturale nõ punire: ſed vbi punire eſt neceſſariũ ad trãquillã cõuerſationẽ reipublicę, & nõ punire cedit in detrimẽtũ reipublicæ & in perditionẽ: tũc eſt de iure naturali punire: & tũc neq; rex, neq; princeps poteſt legitimè malefactori dare veniã. Ex dictis relinquitur prima propoſitio manifeſta. ¶ Secunda propoſitio. Papa authoritate à Chriſto ſibi immediate collata poteſt obligatum obligatione purè humana ſoluere, etiam quãuis non habeat ortũ à ſuo cõſenſu, ſcilicet obligati. Patet per illud cõmune, Cuius eſt legem cõdere, illius eſt reuocare: ſed ſummi põtificis eſt legem condere obligantem Chriſtianos (habet enim à Chriſto authoritatẽ cõſtituendi canones & præcepta) ergo ipſe habet authoritatẽ ſoluẽdi ab illo ligamine obligationis. Vnde papa non eſt ſub iure, ſed ſupra ius, ſupple canonicũ. Illud, quod eſt inſtitutũ pro charitate & cõmuni vtilitate, nõ debet cõtra charitatẽ militare, ſed leges humanæ ſunt tales, ꝙ in aliquo caſu obſeruatio illarũ eſſet in detrimentũ charitatis, aut cõmunis vtilitatis: ergo in tali caſu apud legiſlatorem eſt authoritas remouendi talem legem. ¶ Difficultas prima. Vtrũ ſine cauſa quacunq;, ſed ex ſola voluntate ſua papa poſſit legem canonicã reuocare vel diſpenſare? Exempli gratia, vt nulla eſt cauſa, neq; vtilitas magna, quòd Sortes capiat conſanguineam in tertio gradu. an papa pro ſuo beneplacito poſſit diſpenſare, quòd illã ducat: & quòd vterq;, tam papa, ꝙ̃ cæteri, cum quibus diſpenſauit, ſint ſecuri in ſua cõſcientia? ¶ Ockam in dialo. ponit decem & nouem caſus, in quibus papa non poteſt: & eiuſdem ſententiæ eſt Durandus de origine iuris. Et Bonauẽtura affert rationẽ, quia non poteſt licitè & ſine cauſa rationabili lex obſeruata reuocari, vel caſſari à quocũq; legiſlatore vel ſucceſſore eius, & prçcipuè, quãdo affert detrimentũ reipublicę eius reuocatio vel caſſatio: ergo nõ poteſt reuocari vel caſſari, niſi tantùm vtilitatis, vel plus afferetur reipublicę, quantùm ex reuocatione vel caſſatione eius auferatur. Patet antecedens: conſuetudo

tudo multùm valet ad obſeruationem legis humanæ: & quæ contra conſuetudinem fiunt, quãuis minùs mala, grauiora tamen ęſtimãtur. Nam conſuetudo mala peruertit intellectum, ꝙ facit iudicare illud, quod eſt peccatum, non eſſe peccatum. Ideo lex, quæ diu obſeruata fuit, & conſueta obſeruari in aliquo populo: ſi reuocetur vel auferatur, aliquid detrimenti reipublicæ illius afferet: conſuetudo enim multùm confert ad obſeruationem legis. ¶ Alia difficultas, an papa poſſit ſoluere ab obligatione ortum habente à ſtatuto concilij generalis. Nam communiter dicitur, ꝙ concilium generale eſt ſupra papam. Gerſon decima conſideratione de poteſtate eccleſiaſtica, dicit reſolutoriè, ꝙ ſi occurrat caſus, in quo ſeruando eſt contra intentionẽ concilij, ita ꝙ ſi concilium eſſet congregatum (nam rariſſimè congregatur) diſpenſaret in tali ſtatuto, concilium in tali caſu relinquit authoritatem papæ diſpenſandi: ideo poteſt diſpenſare, non tamen regulariter, quãuis concilium ſit ſupra ipſum.

¶ An contra apoſtolorum ſtatuta poſſit papa diſpenſare. Cap. xiiij.

Conſequenter quæritur, vtrum diſpenſare poſſit contra ſtatutum alicuius apoſtoli: & quæritur hoc. xxvij. q. iiij. an poſſit diſpẽſare de bigamia. Nam ſtatuit Paulus, ꝙ nullus bigamus eſſet presbyter & epiſcopus. Et apparet ꝙ papa non poteſt in tali caſu: quia poſtq̃ illud eſt in ſacro canone, eſt de iure diuino, & quicquid in illo continetur: ergo papa non poteſt ſuper illo diſpenſare. Sed oppoſitum arguitur: nam quantùm ad ea, quæ ſunt iuriſdictionis, Paulus erat inferior Petro, ergo papa in illis ſtatutis Pauli, & cõſtitutionibus Apoſtolicis poteſt diſpenſare, imò etiam in conſtitutionibus Petri. Iuriſtæ dicunt quòd ſic. In capit. Authoritatem. v. q. vj. in gloſ. habetur ꝙ poteſt diſpenſare contra apoſtolum. Similiter & pleriq; theologi, vt. xxvij. diſtinc. quarti Durandus, ſanctus Thomas, de Palude, qui multas rationes adducunt. ¶ Ratio Durandi, in omnibus pœnis, quæ non ſunt de iure diuino vel naturali, poteſt diſpenſare, quia eſt ſuprà omne ius poſitiuum non diuinum: ſed irregularitas, quæ ſequitur ad bigamiam, eſt vna pœna, quæ non eſt de iure diuino nec naturali. Patet, nihil eſt de iure diuino poſitiuo, niſi quod eſt de veritate fidei, vel neceſſitate ſacramẽtorum: ſed quòd ſacerdos nõ ſit bigamus, non eſt de veritate articulorum, nec de neceſſitate ſacramentorum: ergo non eſt de iure diuino. Quantùm ad hoc dicit, quòd apoſtoli fuerunt reuelatores multarum conſtitutionum, quę fuerunt ſtatutæ à Chriſto, quãuis non ſint ſcriptæ in euangelio, ſed ſcriptę in apoſtolo: & veriſimile eſt, quòd nunq̃ retulit Paulus aliquid ſub pręcepto quin habuerit à Chriſto. ¶ De bigamia, apparet mihi, quòd non poteſt conſequenter diſpenſare: quia Paulus poſuit per modum præcepti, & habuit authoritatem præcipiendi toti eccleſiæ, ideo referebat præceptum illud tanquàm acceptum à Chriſto. Contrà, Lucius papa diſpenſauit cum Panormitano, qui erat bigamus. Dico ꝙ

ſi diſpen

ſi diſpenſauerit cum vero bigamo,qui de facto habuit duas vxores, non fuit vera diſpenſatio,ſed diſſipatio:quia eadem authoritate,qua Paulus dicit de epiſcopo oportere ipſos eſſe pudicos, non vinolentos &c.Eadem authoritate dicit,& vnius vxoris virum.ſed illa con cedunt omnes dixiſſe,tanquàm tradita à Chriſto. Igitur illud eſt,de iure diuino. ¶Habetur igitur ex reſolutione, quòd papa poteſt in ſtatutis à puro homine diſpenſare,ſed nō ſine cauſa rationabili.Item non poteſt ſoluere aliquem obligatum obligatione hortum habente à iure diuino vel naturali. De obligatione autem, quæ oritur ex iure poſitiuo etiam ſine conſenſu obligati,poteſt diſpenſare & ſoluere ab illa obligatione.

¶Reſtat difficultas de illa obligatione,quæ oritur ex conſenſu obligati:qua ſcilicet non poteſt obligari inuitus,vt obligatione,quæ oritur ex iuramento,voto, promiſſione, matrimonio &c. Nam nullus obligatur ad caſtitatem antequàm conſenſerit,neq; ad aliquid,quod iurauit ſe facturum priùs,quàm liberè conſentiat & iurauerit.& iſta eſt duplex difficultas.Prima,Vtrum papa poſſit diſpenſare in obligatione,quæ oritur ex voto ſimplici. Secunda, An in obligatione, quæ oritur ex voto ſolenni. ¶Quantùm ad primum, conueniunt doctores omnes in hoc,quòd papa poteſt diſpenſare,ſeu ſoluere hominem ab obligatione,quæ oritur ex conſenſu proprio per votum ſimplex.Sanctus Thomas ſecunda ſecūdæ.quæſt.lxxviij.articulo.x. dicit,quòd diſpenſatio voti intelligenda eſt ad modum diſpenſationis,quæ fit in obſeruantia alicuius legis.Nam lex fertur vel ponitur à legiſlatoribus reſpiciendo, ad id, quod eſt,vt in pluribus bonum. ſed cùm contingit in aliquo caſu non eſſe bonum: oportuit per aliquem determinari in illo particulari caſu legem non eſſe ſeruandā. & hoc propriè eſt diſpenſare in lege. Similiter,qui vouet, quodammodò ſtatuit ſibi legem obligans ſe ad aliquid, quod eſt ſecūdum ſe & vt in pluribus bonum,poteſt tamen cōtingere, quòd in aliquo caſu ſit vel ſimpliciter malum,vel inutile,vel maioris boni impedimē tum:quod eſt contra rationem eius,quod cadit ſub voto.& ideo neceſſe eſt,quòd determinetur in tali caſu votum non eſſe ſeruandum. & ſi quidem abſolutè determinetur votum aliquod non eſſe ſeruādum,dicitur eſſe diſpenſatio voti.Si autem pro hoc, quod ſeruandū erat,aliquid aliud imponatur: tunc dicitur commutatio voti. Vnde minùs eſt votum commutare,quàm in voto diſpenſare: vtrūque tamen in poteſtate eccleſiæ cōſiſtit. Hæc Thomas.Contra hoc eſt difficultas totius materię. nam ex deductione ſancti Thomæ ſequitur, quòd papa non poteſt diſpenſare in voto, capiendi diſpenſare,pro relaxare ius,id eſt, ſoluere ab obligatiōe:ſed ſolùm videtur,quòd poteſt diſpenſare,id eſt,ius declarare. Patet conſequentia ex illo diſcurſu,papa non diſpenſat niſi pro caſu in quod illud,de quo eſt votum, eſt malum,vel maioris boni impedimentum:ſed in tali caſu votum priùs emiſſum non obligat ampliùs:ergo in tali caſu non diſpenſat, id eſt,non relaxat,ſed ius declarat. Patet minor. Nullum votum periculoſum eſt obligatorium(& hoc conceditur ab omnibus) ſed in caſu illud eſt pernicioſum,quia vouere aliquid malum, eſt pernicioſum.

ſum. Similiter vouere aliquid non malum, ſed maioris boni impedimentum, eſt etiam pernicioſum. Tunc bene ſequitur: iſtud eſt nũc malum, vel ſaltem maioris boni impedimentum. ergo votum de illo eſt incautum vel pernicioſum, & per conſequens non obligatorium. Dices: ſi nunc emitteretur votum de illo, verum eſt, quòd eſſet malum & incautum: ſed pro tempore, quo fuit emiſſum, non erat malum, nec maioris boni impedimentum. ergo. Contrà, eſt maxima doctoris (& hanc ponit Bonauentura in tertio circa finem) talis: Quandocũq; eſt votum de aliquo, quòd in caſu obſeruare vergit in peiorem exitum, vel impedit profectum maioris boni, & in caſu non: superueniente caſu, in quo non vergit, non oligat pro tunc. Propterea dicit ſanctus Thomas in quarto illud quod ſi præſens eſſet impediret votum ne fieret: ſi poſt votum ſuperueniat, aufert obligationem, ergo, quãuis in caſu, in quo emittebatur, votum tale non fuiſſet incautum: ſi tamen ſuperueniat caſus, in quo de nouo emittere eſſet incautum & incautè vouere, votum priùs emiſſum non obligat. & ſic videtur, quòd papa non diſpenſat, id eſt, relaxat, ſed declarat. ¶ Dicit Bonauentura, quòd in nullo voto poteſt papa diſpẽſare, id eſt, ius relaxare: ſed tantummodò declarare. Ratio eius eſt, poſtquàm votum eſt emiſſum, non eſt à iure poſitiuo, quòd oriatur obligatio, ſed à iure naturali vel diuino, quòd remaneat talis obligatio. ſed papa nihil poteſt ſuper diſpoſitione iuris naturalis aut diuini, quia inferior nihil poteſt ſuper diſpoſitiõe iuris ſuperioris. ergo, quãuis emittere votum ſit, quid liberale & ſupererogationis, poſtquàm tale emiſſum eſt, oritur obligatio à iure diuino & naturali, de obſeruatione illius, qui vouit. Nam obligatio voti ex duobus, quæ ſunt de iure naturali, cõſurgit: Primùm, quòd homo ſit verax in promiſſis. Secũdùm, quòd non poſſit impediri per ſuam obligationem liberam à profectu maioris boni, vel ab aliquo, quòd cedit in diuinæ maieſtatis honorem. ideo, poſtquàm emiſſum eſt, & non accidit caſus in quo &c. nec eſt maioris boni impedimentum, à iure naturali oritur & continuatur obligatio: & ſic nullo modo poteſt papa pro tũc diſpenſare. Sed ſi accidat caſus, quòd obſeruare ſit malum, vel maioris boni impedimentum: ad pontificem ſpectat declarare talem non eſſe obligatum in tali caſu.

¶ Aliter dicunt ſanctus Thomas in quarto & Richardus, quòd papa poteſt ipſam obligationem ſoluere, & non ſolùm declarare, ſed etiam ius relaxare. ¶ Ratio ſancti Thomæ, quæ apparens eſt, ſic ponitur. Votum non poteſt eſſe de illicito. ergo per votum non poteſt auferri ab aliquo illud, quod ſuum eſt: quia illud eſſet illicitum, incautum, & pernicioſum. & cùm quilibet Chriſtianus teneatur ad obedientiam reſpectu ſummi pontificis, ſequitur, quòd per votum non poteſt fieri, quin ſuperuenienti cauſa rationabili teneatur vouens ſummo pontifici præcipienti oppoſitum illius, de quo emiſſum eſt votum, obedire. Obedientia enim pertinet ad ſummum pontificem, & in caſu poteſt aliquid mihi præcipere, & teneor illud adimplere. ergo, quãuis priùs emiſiſſem votum de tali, ipſi pontifici teneor obedire præcipienti oppoſitum: aliàs auferrem pontifici, quod

quod ſuū eſt.Nā in tali caſu ſi alteri præcipiſſet,fuiſſet alter obligat⁹ parére.ergo & ego, qui votum emiſi. ergo ſummus pontifex non tantùm ius declarat, ſed etiam relaxat,id eſt,per ſuam operationem facit,quòd non ſum ampliùs obligatus, & ſecluſa operatione maneret obligatus.

¶ Ratio Richardi eſt tàlis, Papa hàbet poteſtatem tantàm vel maiorem ſuper fideles, ſicut prælatus religioſus ſuper religioſos ſibi ſubiectos.ſed prælatus religioſus diſpenſat in votis extrinſecis, hoc eſt,quæ nō ſunt de eſſentia religionis.ergo papa in voto extrinſeco poteſt diſpenſare (dicuntur enim vota extrinſeca reſpectu votorū, quæ emittuntur in baptiſmate.) & iſta opinio videtur ſecurior, ꝙ papa non ſolùm poteſt ius declarare, ſed etiam relaxare.nam poſtquàm votum emiſſum eſt:quamuis illud obſeruare eſſet vouenti bonum,& nón impedimentum maioris bonæ, & ſic nondum caſſata eſſet obligatio voti: ſi tàmen ſit vehemens probabilitas & ſuſpicio, quòd talis infringet votum,propter cauſam apparentem, ita,quod eſt valde difficile eum obſeruare quin frangat illud, niſi papa diſpenſet cum tali: in tali caſu non ſolùm poteſt ius declarare, ſed etiam relaxare.Illud enim, quod eſt inſtitutum pro charitate, non debet militare contra charitatem. vnde recta ratio naturalis dictat vnicuique,quod in eccleſia debet eſſe aliquis loco Dei, qui inſpectis periculis & perſonis & commoditatibus earum,poſſit prouidere vtilitatibus,infirmitatibus,& damnis. & ſic adueniente caſu,quo obſeruatio voti verget im malum & detrimentum vouentis, poteſt papa cum tali diſpenſare, vt euitetur malum, quod aliàs magnum accideret communitati,ſine tali diſpenſatione.Vnde differentia eſt, inter opinionem ſancti Thomæ & Bonauenturæ,quia Bonauentura diceret,quòd papa non poteſt diſpenſare de voto ſimplici,niſi in caſu,in quo de facto votum efficitur pernicioſum, & non ampliùs obligatus.& hoc eſt tantummodò declarare ius,hoc eſt,declarare,ꝙ tunc votum non obligat.Sanctus Thomas vltrà hoc diceret, quòd non ſolùm in illo caſu,ſed adueniente cauſa rationabili,cum qua tamen de facto adhuc votum tenet & òbligat, papa poteſt diſpenſare pro illa cauſa rationali.& hòc eſt,ius relaxare,quia ibi non declarat, ſed caſſat obligationem. ¶ Ad rationes alterius opinionis, ꝙ poſtꝗ votum emiſſum eſt,oritur obligatio non iure poſitiuo, ſed diuino naturali:quia de iure naturali eſt,quod homo ſit verax in promiſſis: & ſuper ius diuinum aut naturale,nihil poteſt papa.Dicūt aliqui,ꝙ in omni voto intelligitur conditio explicitè vel implicitè:puta ſi ſuperiori placeat.Sed,vt dicit ſanctus Thomas, tàlis ſolutio nihil valet:quia ſi pòſteà papę non placeret,quòd obſeruarem,nō eſſem amplius obligatus:ꝙ eſt falſum.Et ratio ſancti Thomę eſt,ſunt aliqua, in quib⁹ſumus liberi:& dato ꝙ papa illa prohibeat,poſſumus licitè illa facere:vt ſeruare caſtitatē.ſi papa mihi ꝓhiberet illā ſeruare,poſſum oppoſitū facere.& ipſo ꝓhibēte poſſum vouere,& illā ſeruare. Et ad argumētū,ex iura naturali oritur obligatio voti.ergo de iure naturali eſt,ꝙ obſeruetur. verū eſt, quouſq; obligatio ſuperiore gerente vices dei pro cauſa rationabili ſit ablata; & nō aliàs. Ad aliud

ſi ſortes promittat aliquid,quod poteſt facere,& non facit: mendax eſt.Similiter ſi iurat,periurus eſt.ſed papa non poteſt diſpenſare nec in periurio nec in mendacio.verũ eſt remanente obligatione: ſed quando eſt ablata vel ſoluta obligatio. nec eſt mendax, nec periurus. ¶Reſolutio eſt ergo,quòd papa poteſt ſoluere aliquem ab obligatione voti ſimplicis:& ſic ius relaxare,& non tantũ declarare.

¶Capitulum. xv. an papa poſſit diſpenſare in voto ſolenni.

QVantũm ad ſecundam partem, de qua eſt maior difficultas, an videlicet papa poſſit ſoluere ab obligatione voti ſolennis, hoc eſt,diſpenſare in voto ſolenni, dicit.S.Tho. quòd non, & hoc non ratióne obiecti, ſeu materiæ,dè qua eſt votum, quòd non poſſit recõpenſari in melius,ſed ratione ſolennitatis: quia quod ſemel deo ſanctificatum eſt,ampliùs ad humanos vſus trahi non debet. Alia eſt opinio aliorum communiter tenentium oppoſitum: videlicet Durandi,Richardi,& aliorum, quòd quando emittitur votũ de aliquo,& poſteà ſuperuenit caſus, in quo eſſet incautum & perniocioſum vouere de nouo,votum priùs emiſſum non ampliùs obligat. Et hoc fatetur etiam ſanctus Tho. Sed poteſt accidere talis caſus ſorti in voto caſtitatis perpetuæ. Ergo votum priùs emiſſum à ſorte de caſtitate,perpetua,non ampliùs obligat.& ſic in tali caſu papa poteſt diſpenſare,ad minus ius declarare,vt patet in caſu,quo regum adueniret filio regis vnico religioſo,& eſt veriſimile, quòd regnum exponeretur maximis bellis & diſcriminib⁹, niſi capiat illud. Et videtur,quòd plus tenetur ad ſeruandũ bonum commune,quàm ad caſtitatem. & hoc argumentum videtur mihi apparentiſſimum, quòd non poſſit emitti votum ſolenne de quocunque bono de conſilio,vt de caſtitate,quantumcunque ſolenne,quin poſſit accidere caſus,in quo papa poſſit diſpenſare,id eſt ius relaxare. Et arguitur contra Tho.ſic.ſolennitas voti eſt ſolùm ex inſtitutione eccleſiæ,& non ex iure diuino aut naturali. ſed in caſu aliquo in omni iure poſitiuo humano poteſt papa diſpenſare,vel ſaltem ius declarare. Ergo in voto ſolenni caſtitatis.cùm votum ſolenne nihil importet vltra ſimplex,niſi aliquid purè poſitiuum ex inſtitutione eccleſiaſtica. ſed in omni poſitiuo iure & humano poteſt diſpenſare,ſaltem epikaizare. ergo ſi poteſt in voto ſimplici caſtitatis,poteſt in ſolenni. Votum duplici tantummodò ſolennizatur, ſcilicet per profeſſionem religionis,& per ſacri ordinis ſuſceptionem. Sed contra hoc eſt argumentum fortiſſimum pro parte ſancti Thomæ. Arguitur ſic. votum ſolenne ſaltem religionis dirimit matrimonium contractum ratum & non conſummatum.& non dirimit iure hummano, ergo diuino. & vltrà:ergo à fortiori iure diuino impediet matrimonium futurum: ergo iure diuino illegitimat hanc perſonam ad contrahendum. ſed papa in perſonis illegitimis iure diuino diſpenſare non poteſt.ergo papa in voto ſolenni non poteſt diſpenſare. Quòd autem non dirimat

mat matrimonium ratum iure humano ſed diuino, patet per illud. Quos deus cōiunxit, homo non ſeparet. ergo papa non habet poteſtatem ſeparandi matrimonialiter coniunctos. & matrimonium per ius humanum non dirimetur ſi ſit contractum prius. hinc dicunt cōmuniter doct. quod gentiles in tertio gradu contrahentes, & qui cōtraxerunt, ſi conuertantur ad fidem, debent manere in tali matrimonio, quia illud eſt verum matrimonium. & non poteſt ſolui iure poſitiuo humano. ergo minor ſatis probata, quod tale votum non dirimit matrimonium iure humano, ſed diuino.

¶Quantum ad hoc argumentum eſt diuerſitas inter doct. nam dicit de palude in quarto duo, quæ non videtur cohærere & ſtare ſimul. Primum, quod iſta mors ciuilis, quæ fit per votum ſolenne religionis, dirimit iure diuino matrimonium ratum non conſummatum. Secundum eſt, quod iſta mors impedit contrahendum, dicit ſolum eſſe iure humano, & ſolum ex illegitimatione humana. Sed arguitur contra hoc. Ex dictis ſuis iſta ſimul ſtarent: matrimonium ratum dirimitur, & tamen ſi poſteà attentet contrahere ſine cauſa legitima, contrahet de facto. Patet, illa ſimul ſtabant antequam eſſet talis mors, puta ſi eſſet abrogatum illud ius illegitimationis. tunc ſi tētet contrahere, de facto contrahet. ergo ſtando preciſè in lege diuina poſſet deſponſare duas viuentes abſque morte. Item poſtquam contraxit cum ſecunda, vtrum ad dirimendum illud matrimonium ſit neceſſarium aliud votum ſolenne de nouo? Non eſt apparētia, quod ſic. ergo difficile eſt dicere, quod votum ſolēne diuino iure dirimat matrimonium ratum, & tamen iure poſitiuo ſolum impediat contrahendum.

¶Dicunt iuriſtę aliter, quod papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato. Item quod poteſt ſtatuere, quod per ſecundum matrimonium rumpatur primum. Vltrà, vt habetur in quadam gloſſa, quidam princeps quæſiuit diſpenſationem à papa, & allegauit papę vnam gloſſam dicentem, quod poteſt. Reſpondit illi papa: Maledictus, qui te docuit illam gloſſam. quaſi dicat: Poſſum quidem, ſed non poſſum niſi pro magna neceſſitate. ita quod illa gloſſa dicit, quod papa poteſt relaxare obligationem mutuam, quæ oritur ex mutuo conſenſu ante conſummationem matrimonij. Et ad authoritatem, Quos deus coniunxit &c. verum eſt, quando eſt coniunctio corporum & animorum ſimul. Iſtud tamen videtur mirabile, quod papa poſſit diſſoluere matrimonium ex beneplacito eius, & quod poſſit ſtatuere, quod per ſecundum matrimonium rumpatur primum: quia tunc aliquis poſſet omnes mulieres deſponſare. Videtur mihi dicendum, quod tale votum ſolenne religionis iure diuino dirimat matrimonium ratum: & impedit eodem iure matrimonium contrahendum.

¶Soluit doctor in libro argumenta Innocentij, quibus nitebatur probare plenitudinem poteſtatis in temporalibus competere ſummo pontifici, ex verbis Chriſti: Quodcunque ligaueris &c. Dicit Innocentius, quod ly quodcunque nihil excipit. Soluit authoritatem Innocentij, quod non ſolum eſt falſa, ſed hæreticalis, & quod multa verba Innocentij ſapiunt hæreſim. Poſteà mitius agendo, cum Innocentio

nocentio diceretur, quod nihil excepit, ſed poſteà excipiēda docuit. Vel aliter nihil excepit, quod ſit neceſſariū ad cōſequutionē felicitatis æternæ. Alia authoritas Hieremię primo: Conſtitui te ſuper omnes gentes, & regna. Oſtendit doctor quatuor rationibus illam eſſe ſophiſticam. Primò, quia Hieremias non erat ſummus ſacerdos: & hoc dato, quòd fuiſſet, dictum fuit illi tantummodò ſicut prophetæ. Doct. non multùm curans de authoritate Innocentij, dicit illam authoritatem, qua fundat ſe in Hieremia, non eſſe multùm curandam. nam Innocentius in eodem cap. dicit, quòd extra eccleſiam nullum eſt verum dominium, ſed tantummodò pernicioſum. ſed dicit doct. quòd hoc eſt hæreticalē. & circa hoc mouebuntur duæ quæſtiones.
¶ Iam doct. in. xij. ca. ſoluit rationem poſitam in. ij. cap. cùm arguitur probando, quòd papa habeat ſupremam poteſtatem & plenitudinem in temporalibus. Ille, qui habet temporalia ſeu ſecularia iudicare ſine exceptione, habet plenā poteſtatem in illis. ſed papa eſt huiuſmodi. ergo conſequentia eſt certa cū maiore, ſed minor probatur. 1. ad Corin. 6. Angelos iudicabimus: quātò magis ſecularia? Hoc dicit ſine exceptione. ergo. Reſpōdet doct. negando minorem. & ad authoritatem Pauli dicitur, quòd Paulus non dicit hoc in ſua propria perſona, quia loquitur in plurali, neque erat papa, neque loquebatur in perſona pontificis, ſed dicit hoc loquens de toto cœtu fideliū, volens dicere, ꝙ inter fideles eſſet aliquis conſtituendus, à fidelibus ſiue laicus ſiue clericus, & adhuc magis laicus quàm clericus, qui haberet cauſas temporales & ſeculares inter ipſos dijudicare, ſaluo tamen iure iudicis infidelis. Vltrà dicit doctor, ꝙ non vult dicere Paulus, ꝙ ſit conſtituendus iudex in ſecularibus, qui in rebus temporalibus habeat omnimodam plenitudinem poteſtatis in ipſis: quia hoc eſſet pernicioſum reipublicę. poſſet enim me priuare bonis meis ſine culpa. ſed eſt aliquis conſtituendus in rebus tēporalibus, qui habeat dicere ius, puta hoc eſt iuſtū, vel non. hoc eſt tuum, vel alterius. Non ꝙ habeat omnimodam plenitudinem poteſtatis, neque omnium dominium. Dicitur tamen ſaluo iure infidelium. nam tempore Pauli & apoſtolorum erant multi conuerſi Chriſtiani, qui nullam habeant iuriſdictionem: quorum iuriſdictio temporalis erat apud infideles. Neque prohibuit Paulus fidelibus, quòd non agerent cauſas coram infidelibus ſuperioribus, ſed fecit Paulus, vt quilibet bonus iudex debet facere. Primò inſtauit partes, vt concordarent inter ſe ſine ſtrepitu iudiciali: & ſi non, caperent arbitrum: ne eorum malicia cognoſceretur ab infidelibus. Vltrà dicit doct. ꝙ fidelis poteſt in quibuſdā cauſis litigare coram infideli. Et Paulus noluit omnino præcipere, quòd nullo modo litigarent coram infideli, ſed prius componerent ſi poſſent. quod in aliquibus caſibus eſt licitū. Primus caſus, quando infidelis cōuocat fidelem ad infidelem iudicem habentem ordinariā poteſtatem ſuper eum, vt Sortes fidelis habitat in regno infideliū. cō uocatur ab infideli coram iudice infideli. tenetur parere. Secundus caſus, ſi alter fidelis quàuis malicioſè trahat ad iudicem infidelē habentem poteſtatem iuriſdictionis inter eos, oportet, quòd ſe defendat. Tertius caſus, ſi Sortes fidelis eſt actor, & tenetur rem propriam

recuperare pro tunc,& non poteſt niſi coram iudice infideli: in hoc caſu tenetur partem conuocare coram iudice infideli. Paulus ergo non vult dicere, quod ſit illicitum litigare coram infideli iudice: ſed dicit, quod in primitiua eccleſia debebat potiùs contumeliam aliquam pati, quàm litigare coram illo. ¶ Veniendum eſt nunc ad ſolutionē quartæ rationis, quæ tangitur in ſecundo capitulo: quæ ſolutio tangitur in xii. capitulo, ibi, ad quartam allegationem. Arguitur, quòd papa habeat ſupremam poteſtatem laicam in tēporalibus. Nam in antiquo teſtamento ſacerdotes ſemper fuerunt ſuperiores regibus, ergo habebant maiorem poteſtatem, quam ipſi reges: patet de Samuele, qui vnxit Saülem in regem, & dedit ei poteſtatem regalem. & cùm nullus dat quod non habet, ſequitur, quòd habebat poteſtatem regalem ad minus eminenter. Similiter. 4. Regum. 11. conſtituit Ioïada Ioas regem. Idem patet, de Carolo magno, & Conſtantino imperatoribus, qui exhibuerunt ſemper reuerentiam ſummis pontificibus. Et ſic patet, quòd tàm in veteri teſtamento, quam apud gentiles & Chriſtianos ſacerdotes vnxerunt reges. & depoſuerunt eos à regno: : vt dictum eſt de Samuele, qui vnxit Saülem, & eum depoſuit. Quantùm ad hoc eſt ſolùm difficultas in exponendis ſacris literis. nam. 1. Regum. 8. Quæſiuerunt filii Iſraël à Samuele, qui erat eorum iudex, regem: & conſuluit dominum. Dixitque ei dominus: Conſtitue ſuper eos regem. Reſpondet doctor, quòd Samuel non cōſtituit ſuper eos regem, tanquàm habens authoritatem conſtituendi, ſed fuit promulgator conſtitutionis dei. & hoc eſt, ſatis conforme illis textibus. nam Samuel nō habebat poteſtatem regiam. Tenet de Aliaco, quòd deus erat immediatus rex filiorum Iſraël, antequàm eſſet conſtitutus rex Saül: & Samuel erat, ſicut domini de parlamento ſub rege, ita quòd Samuel erat miniſter regis exercendo actus potentiæ regiæ, tanquã miniſter. Patet. viii. cap. 1. Regum. Ipſi non te ſpreuerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. ergo Samuel erat ſolus miniſter, & deus verus rex eorum. Vltrà dicit doctor, quòd Samuel non habebat poteſtatem inſtituendi regem, ſed ſolùm habuit miniſtrationem illius, qui habuit poteſtatem inſtituendi regem, ſcilicet dei. & ratio/non enim cōſtituit Samuel Saülē regē authoritate ſua, ſed authoritate illius, cuius mādato tenebatur parere, tanquã miniſter. Neque Samuel eum depoſuit, ſed deus. nam dicitur in textu: Quia abiecìſti ſermonem domini, abiecit te dominus, ne regnes ampliùs. ideo fuit ſolùm ſententiæ deponentis inſinuator & promulgator. Ideo quantùm ad primum argumētum nego, quòd Samuel regem inſtituerit & depoſuerit, ſed fuit miniſter, ſicut domini de parlamento proferunt ſententiam de deponendo aliquem à ducatu, non authoritate, quam habeant in ſe, ſed regia. Non poteſt hoc etiam dato, quod Samuel fuiſſet ſummus ſacerdos. nam non omnes de genere Leui erant ſacerdotes, licet bene eſſent Leuitæ: ſed ſoli de domo Aaron erant ſacerdotes. Quantùm ad aliud, vbi dicitur, quòd Ioïada fecit Ioas regem, hoc negatur: imò erat Ioas filius regis, qui remanſit, & erat Ioïada tutor & cuſtos Ioas veri regis, poſteà mandauit Athaliam occidi. ſed ex hoc nihil poteſt inferri. Quòd autem Alexander magnus

exhibuit reuerentiam ſummis ſacerdotibus:dico, quòd etiam reges debent hoc facere. nam poteſtas eccleſiaſtica eſt præferenda regali non in temporalibus. Ideo Alexander non exhibuit reuerentiam Ioïadæ ſupremo ſacerdoti, tanquàm ſupremus in temporalibus eſſet,ſed tanquàm maiori eo in altero genere poteſtatis. Pariter dicendum eſt de Carolo magno. Ex dictis patet, quomodò Samuel non contulit poteſtatem regiam Saüli,eò quòd poteſtas regia fuerit collata à ſacerdotibus:imò Samuel non erat ſacerdos,quia non erat de domo Aaron. Nam doctores attribuentes papæ plenitudinem poteſtatis in temporalibus,in hoc ſe fundabant,quòd in antiquo teſtamento fuit collata poteſtas regia regibus, per ipſos ſacerdotes, ſed hoc ſolutum eſt. ¶ Doctor iam in duodecimo capitulo ibi,Quòd verò prædicti &c.nititur probare, quòd iſtę allegationes ſunt contra allegantes,& quod Iuſtinianus,Cōſtantinus & Carolus magnus nō recognouerūt ſacerdotes tanꝗ ſuperiores in tēporalibus.Primò patet,de Conſtantino,qui dedit temporalia ſummo pontifici,ergo illa non erant ſummi pontificis,ſed ipſius Conſtantini ante donationē. Itē nō legitur,ꝙ Cōſtantinus reſignauerit poteſtatē imperialē tanꝗ nō ſuam,& poſteà habuerit eā ex dono pontificis.legitur tamen,ꝙ ipſe temporalia dedit,ex capitulo,Cōſtantinus.diſtin.xcvi.ergo hoc erat ſuum. igitur non recognouit papam ſuum ſuperiorem in temporalibus. Non eſt difficultas apud opinionem communiorem, ꝙ ante Conſtantinum magnum papa non habebat authoritatem imperialem. Et ſic eam non habuit authoritate dei, vel ex inſtitutione Chriſti. Difficultas eſt inter doctores,an poſt illam collationem factam Syluestro papę,habuerit papa illam authoritatem imperialē. Videtur,quòd ſic per illa duo capitula,Conſtantinus. vbi dicitur, ꝙ Conſtantinus coronam & authoritatem imperialem dedit apoſtolicis.ergo ex reſignatione facta iam ſupremus pontifex habet ſupremam poteſtatem in temporalibus,ſaltem in regionibus occidentis. Item ex ſecundo capitulo habetur,ꝙ conſilio ſatraparum omnē poteſtatem imperialem conſtituit ſedi apoſtolicæ:ergo. Dicitur,ꝙ in capite illorum capitulorum ponitur palea,tanquàm non habentium authoritatem. Dicunt communiter doctores, ꝙ nunquàm legerunt in hiſtoriis authēticis, quòd Conſtantinus reſignauerit imperium. Legitur bene,quòd Conſtantinus fundauit eccleſias Romæ, & eas dotauit:ſed quod reſignauerit imperium occidentale, nunꝗ legitur. Vltrà dicunt pleriq; doctores, ꝙ quãuis niſus fuerit reſignare, hoc tamen non potuit.nam dicitur imperator Auguſtus ab augendo.poteſt enim augere,ſed non diminuere:& non habet authoritatem neque poteſtatem dandi regiones illius neque alienandi:ſicut rex Franciæ non habet authoritatem reſignandi regnum,neque prouinciam datam fiſco,alteri dare. Regnum enim non eſt regis,ſed communitatis:& ipſa poteſtas regia eſt ipſius communitatis.ideo non poteſt ad libitum alteri reſignare. De patrimonio poteſt,ſed non de regno.ita dicunt de Conſtantino. Vnde donatio videtur quædam lex eſſe. Modò vnus imperator non poteſt condere legem, quæ ſucceſſorem liget & obliget. Ergo non poteſt quantùm ad ea,quæ ſunt

imperii

imperij donationem facere, quæ obliget ſequentes. Dicunt tertio ſuppoſito, ꝙ Conſtãtinus habuerit poteſtatem dandi, adhuc propter hoc nõ poteſt argui, ꝙ papa habeat authoritatem ſuper regnũ Franciæ, quia illud non erat ſubiectum Conſtantino. nunquàm enim rex Franciæ habuit ſuperiorem in temporalibus: & dato ꝙ aliquando tyrannicè occupatum fuiſſet, nunquàm tamen pacificè. Patet per capitulũ, Venerabilem. qui filij ſunt legi. & gloſſ. in illo capitulo, corrumpit textum, neq; quadrat cum textu. ¶ De Iuſtiniano expreſſè dicit doct. & bene, ex verbis ſuis in legibus poſitis habetur, ꝙ ipſe nõ recognoſcebat papã ſuum ſuperiorem in tẽporalibus, imò inferiorẽ. Patet, ille nõ recognoſcit illum ſuum ſuperiorem in tẽporalibus, qui condit leges, quas vult ab illo obſeruãri ſuper diſpoſitione temporalium. ſed Iuſtinianus ędidit leges ſuper diſpoſitione temporaliũ, quas volebat etiam à ſummo pontifice obſeruari. Patet, ędidit legem, ꝙ contra Ro. ponti. nõ curreret pręſcriptio niſi centenaria. per hoc enĩ fatebatur ſe habere ſupremã iuriſdictionem in temporalibus ſuper pontificẽ: quãuis recognoſcat ſe ſimpliciter inferiorẽ: quia poteſtas ſpiritualis eſt excellentior tẽporali; & poteſt excõmunicari & abſolui. ergo eſt ſimpliciter inferior. ſed quãtũ ad res tẽporales nõ recognouit ſuperiorẽ. Similiter dicendum eſt de Carolo magno, ꝙ nõ recognoſcebat ſuperiorem in temporalibus.

¶ Ad quintam allegationem.

¶ Arguit quintò, & circa hoc mota eſt quæſtio. Chriſtus habuit ſupremam poteſtatem in temporalibus: ſed papa eſt eius vicarius: ergo habet ſupremã in temporalibus. & Innocentius tertius adducit pro ſe, ꝙ imperator accipit à papa enſem & eum vibrat ad denotandum ꝙ habet poteſtatẽ illam à papa vti enſe. Dictum eſt de Chriſto, quò ad diuinitatem, ꝙ habuit ſupremũ dominiũ. & vtrum quò ad humanitatem, dictum eſt amplè ſuprà. Iam difficultas eſt, an habuerit ſupremam iuriſdictionis poteſtatem in temporalibus. Nõ habuit à patre nec à matre: an à deo? Alioqui dicunt, ꝙ non, vt mendicantes: & ꝙ Chriſtus fuit verè mendicus. ſed quidam doctores hoc reputãt hęreticum. Dico, ꝙ illam habuit: tamen non ſequitur, Chriſtus habuit ſupremam iuriſdictionis poteſtatẽ in ſingulis rebus temporalibus, ergo & eius vicarius. non valet conſequentia. nam Chriſtus ſecundum humanitatem maiorem poteſtatem habuit, ꝗ papa habeat, puta inſtituendi legem euangelicã: neq; habuit potentiam alligatam ſacramẽtis. poterat enim condonare peccata ſine applicatione ſacramẽtorũ. & vicarius eius non habet illam, ſed ſolùm illam, quæ explicatur in ſuo vicariatu. nam dedit ei poteſtatem remittendi peccata, prædicãdi, inſtituendi miniſtros eccleſiæ, excõmunicandi, dandi indulgẽtias. ſed nullibi reperitur, ꝙ dederit ei poteſtatem inſtituẽdi & deſtituendi reges tẽporales. Ideò ex collatiõe ſibi facta à Chriſto nõ habet poteſtatẽ ſupremã iuriſdictionis in tẽporalibus. An Chriſtus illam habuerit à deo? Credo, ꝙ ſic. Data eſt enim, inquit, mihi ſumma poteſtas in cælo & in terra. & aliquando illam exercuit, videlicet quando miſit dæmones in porcos: aliàs intuliſſet damnũ proximo. ſimiliter quãdo acceptis funiculis eiecit vendentes & ementes de templo.

¶ Ad ſextã

¶ Ad ſextã cùm ſic arguitur:ſicut ſe habet anima ad corpus,ita ſpiritualia ad corporalia. nam gratia eſt preferenda cuicũq; bono temporali.Item ſicut corpus regitur per animã,ita corporalia regi debẽt per ſpiritualia,& per illos,qui poteſtatem ſpiritualem habent. & tales debent impedire,ne habentes temporalia vtantur illis contra legem dei, & eos coërcere. Dico, quòd corpus quantùm ad aliquas rationes non ſubijcitur animæ,vt in deſcenſu,& multis alijs operationibus. Eodem modo dico, quòd habentes adminiſtrationem rerum temporalium,quãtùm ad aliquid non ſubijciuntur habentibus iuriſdictionem ſpiritualem:vt in iſtis contractibus,emptione, venditione,& multis alijs. Ideo eſt aliquantulum ſimile, & aliquãtulum diſſimile.quare nihil ex hoc concludi poteſt.

¶ Quantũ ad ſeptimũ arguitur ſic,ille,qui eſt omnibus legibus ſolutus,habet poteſtatẽ ſupremã,& ciuilem.ſed papa eſt huiuſmodi. negatur minor. papa nõ eſt lege diuina ſolutus, ſed eſt bene ſolutus legibus humanis aliorũ pontificũ.nã ſicut ille,qui edit & conſtituit legem,nõ obligat ſeipſum,ita nec ſuos ſucceſſores. An ſit ſolutus legibus cõciliorũ vniuerſaliũ? Dico, ꝙ eſt obligatus illis,imò vouet obſeruare leges cõciliorũ.ſed hoc infrà tractabitur. Dico etiã, ꝙ aliquibus legibus ciuilibus nõ eſt ſolutus, vt patet in preſcriptionibus.imò papa fatetur cõtra ſe currere legẽ preſcriptiõis,imò ſi ſint aliquę leges de liberatione & iure alterius,tenetur obſeruare: vt ſi aliquis tranſtulerit rem ſuam in papã,cum aliqua cõditione, tenetur ad illam conditionẽ (prelati ſeculares ſunt capaces donorũ temporalium ; ſecùs de regularibus) vt ſi rex aliquam ciuitatẽ donaret eccleſiæ Ro.cum conditione de ſoluẽdo tributo,vel recognitione honorũ,illa lege põtifex obligatur : quia res tranſit cũ conditione appoſita per dantem. ideo falſum eſt, ꝙ papa ſit omnibus legibus humanis ſolutus.

¶ Ad octauum,illi, cui eſt obediendum in omnibus, habet ſupremã poteſtatem in omnibus. papa eſt huiuſmodi. nego, ꝙ vniuerſaliter ſit papæ obediendum in omnibus (imò ſi preciperet papa, ꝙ contraherem matrimoniũ,nõ teneor obedire) ſed in omnibus neceſſarijs ad conſequẽdum felicitatem æternam, & ad obſeruationẽ legis euangelicę. Sed quis iudicabit hoc eſſe neceſſariũ? Dico, ꝙ docti viri iudicabunt doctrinaliter,& papa authoritatiuè. Similiter & cõcilium generale poteſt authoritatiuè iudicare. Sed ſi papa falſè iudicaret ad prudentes ſpectat iudicare illum malè iudicaſſe ; & talis non obediendo eſt tutus,dummodò ſit apparens, quòd malè præcipit. ſed in dubijs ſemper eſt ei obediendum.

¶ Ad vltimã allegationẽ arguunt pro ſecunda opinione.Ille eſt ſupremus in tẽporalibus,à cuius iudicio in quacũq; re, nõ licet appellare,nec de eius iudicio iudicare. ſed papa eſt huiuſmodi.igitur. Minor patet per textũ.xc.q.iij.negatur minor, imò papa in tribus caſibus iudicari poteſt.Primus ponitur diſtin.xl.capit. Si papa.cæteros iudicaturus, à nemine iudicabitur niſi in crimine hæreſis vel fidei. ergo per illud capitulum papa tenetur ſubire iudiciũ humanũ in materia hereſis. Dicit tamen doctor, ꝙ contingit papam de facto eſſe hæreticum ſiue interiori hæreſi, ſiue exteriori.cõtingit ſecundò non

eſſe

eſſe hæreticū,ſed de hæreſi diffamatū vel ſuſpectum. Si autē fuerit hæreticus qualicūq; hęreſi ſiue mentali ſiue exteriori,nō eſt amplius papa.& eſt opinio docto.quā tenet hic,& in primo libro dialogorū, ꝙ quicunq; cadit in hęreſim ſiue manifeſtam ſiue occultam,tam iure diuino,quàm humano eſt eccleſiaſtica poteſtate priuatus. & hoc de poteſtate eccleſiaſtica iuriſdictionis.ſecus eſt de ordine. Adducit doctor vnam authoritatē, & vnam rationē. Authoritas eſt ad Titū.iij. Hereticū hominē poſt primā & ſecūdam admonitionē deuita. & ex hoc ſumitur argumētum,nullus obligatur ſuum caput & ſupremū deuitare,imò tenetur eum ſequi.ſed quilibet Chriſtianus cognoſcens ſummū pontificē eſſe hæreticum,poſt primā & ſecundam monitionem eum deuitare tenetur. ergo de facto non eſt ampliùs ſummus pontifex.vnde gloſſa in primo capitulo.xxiiij.q.j.dicit:Si ſcirē meū prelatum hæreticum, & excommunicaret me, non dimitterem celebrare in ſecreto,non tamen in publico. ¶Secundò arguitur ſic.ille,qui non eſt membrum eccleſiæ,non eſt caput eccleſiæ. ſed hæreticus qualicūq; hæreſi non eſt mēbrum eccleſiæ.quāuis enim ſit mēbrum putridum vel aridum,nō eſt tamen ſimpliciter membrum; & ablata fide nulla eſt coniunctio ad Chriſtum. ergo non eſt ampliùs membrum corporis myſtici,ſcilicet eccleſię.ergo non eſt caput,quāuis eccleſia exiſtimaret eum papam: quia poteſt tota eccleſia errare in facto,non autem in iure.tamē nō eſt ampliùs papa neq; caput eccleſiæ,ſi ſit verè hęreticus,& eſt opinio docto.Sed poſito ꝙ nō ſit de facto hæreticus, ſed ſolùm diffamatus de hæreſi; dicit doct. tenetur ſubire iudicium humanum. Sed quis iudicabit eum? Reſpondet, quòd epiſcopus loci, in quo tunc eſt papa; & ſi non ſit epiſcopus, tunc epiſcopi vicini debent eum iudicare. & ſuppoſito, quòd tales epiſcopi nolint audire accuſantem & denunciantem,& per conſequens neque eum iudicare: tunc quilibet habens poteſtatem coërcitiuam, vt rex vel imperator,vbi non poteſt aliter iudicari, poſſunt violenter eum capere. Sed ſi ſit aliquis eum accuſans vel plures, etſi non ſit hæreticus, tamen tenetur ſubire iudicium humanum, puta concilij. & ſi non ſit congregatum, debent congregari epiſcopi propinquiores. ¶Secundus caſus, in quo debet ſubire iudicium humanum, quando eſt diffamatus de peccato publico notorio.in prædicto capitulo,Si papa.in gloſſa, vt ſit notorius fornicator, & frequenter charitatiuè correptus nolit emendari, & præcipuè ſi tale crimen cedat in perniciem eccleſiæ. Dicit gloſſa, quòd pertinacia æquiualet hæreſi; & eodem modo de eo iudicium fieri debet ſicut de hæretico. ¶Tertius caſus, quando pontifex aliquid detinet,quod eſt alterius,vt aliquam regionem vel prouinciam alicuius ducis,debet ſubire iudicium humanum. Sed quis eum iudicabit? Dicit doctor:vel ille, cuius bonum detinet,habet ſuperiorem, vel non.Si nō,vt eſt imperator,debent ex cōmuni cōſenſu dare poteſtatē arbitro iudicādi.Sed ſi papa nolit ſe ſubijcere, tunc armis ille poterit recuperare res ſuas, & mouere arma cōtra ſummū pontificē, poſtquàm ipſe fuit inuaſor.Si autem ille,cuius poſſeſſionem detinet, habet ſuperiorem: recurrere debet ad illum,& eius authoritate poteſt

mouere

mouere bella & arma contra ipſum.quare mouetur talis quæſtio ſe-
quens circa iſtud capitulum.

¶An à ſentẽtia ſummi pontificis poſſit appellari. Capitulum.xvj.

VTrum à ſententia ſummi pontificis poſſit appellari: & an ſit altera poteſtas ſuper poteſtatẽ ſummi pontificis? quod eſt quærere,vtrũ ſummus põtifex in ſua poteſtate alteri poteſtati etiã ordinariè ſubijciat,etiã manẽdo ſummus pontifex. Arguit,ꝙ nõ.in cap.Nemo.ix.q.iij. nemo iudicabit primã ſedẽ.i.apoſtolicã. neq; à clero, neq; ab Auguſto,neq; à regibus,neq; à populo iudex iudicabitur.ergo nõ eſt poteſtas,quæ ſit ordinariè ſuperior ad ſummũ pontificem. ¶Oppoſitum arguitur ex deductione Conſtan.& Baſilieñ.conciliorum,cui concilio quilibet Chriſtianus etiã in papali dignitate conſtitus obedire tenetur.ergo.Pro cuius declaratione videndum eſt,quid ſit concilium generale. Communiter definitur ſic,& præcipuè à Ioanne de Gerſono: Eſt congregatio authoritate legitimè facta,ad aliquem locum ex omni ſtatu hierarchico, nulla perſona fideli petente audiri excluſa,ad tractandum ea,quę concernunt publicam eccleſiæ vtilitatẽ & mores ipſius. Ex prima particula ſequitur,ꝙ omnis congregatio nõ legitimè vocata & congregata,nõ eſt concilium generale.& generaliter authoritas legitima, eſt authoritas pontificis. Verũtamen in tribus caſibus ſine eius authoritate poteſt concilium congregari.Primus caſus,ſi papa ſit mortuus morte vel ciuili vel naturali:(nam aliquando vacauit duobus annis ſedes apoſtolica) tunc ſine eius authoritate poteſt generale concilium cõuocari. Secundus caſus,ſi requiſitus legitimè,renuat conuocare. Tertius,quando tempus & locus fuerunt aſſignata per concilium præcedens,ſicut in cõcilio Baſilienſi aſſignatum futurum cõcilium fuit Lugduni, & intra ſeptennium.& in primis duobus caſibus nõ refert quis conuocauerit:tamen in primis recurrẽdum eſt ad cardinales. Dicitur ex omni ſtatu hierarchico.nam ſunt duo ſtatus hierarchici in eccleſia,ſcilicet ſtatus prælatorum ſuperiorum,& inferiorũ.vnde in tali concilio debent intereſſe ſinguli epiſcopi. Similiter ex parte clerici & curatorũ de ſingulis epiſcopatib⁹ aliquis debet intereſſe:& tales habẽt vicem & authoritatem deliberandi in concilio. Deinde dicitur nulla perſona fideli petente audiri excluſa,ad tractandum ea,quæ cõcernunt eccleſiam & mores ipſius.& quia eccleſia nõ poteſt tota congregari in vno loco,concilium generale repręſentat illam. Quęritur nunc,vtrũ tale generale concilium ritè congregatum ordinariã habeat iuriſdictionis poteſtatem ſupra papam? Reſpondetur,quòd hoc poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ papa teneatur obtẽperare ſtatutis & decretis per concilium ſub pœna peccati:alio modo,ꝙ ſi nõ obtẽperauerit,ꝙ concilium habeat authoritatem & poteſtatẽ feriendi papã etiam ipſo remanẽte ſummo pontifice pœna eccleſiaſtica,id eſt,excõmunicatione. Supponitur vlterius,ꝙ ſex ſunt poteſtates eccleſię,quę

tactæ ſunt prius. Prima, ſuper corpus Chriſti verum. Secunda, ſuper corpus Chriſti myſticum. Item poteſtas Apoſtolica coërcendi, inſtituendi prælatos eccleſiæ, & ſexta ſumendi neceſſaria vitæ. Iſtis ſuppoſitis ſit prima propoſitio. Concilium generale legitimè congregatum immediate à Chriſto habet poteſtatē illam coërcitiuam in foro exteriori & publico. Loquitur enim de poteſtate, quæ reſpicit forum exterius. nam concilium generale nō habet poteſtatem conſecrandi neq; abſoluendi ſacramentaliter, cū nō ſit ſacerdos. Eſt ſolummodò quæſtio de poteſtate iuriſdictionis in foro exteriori. illam authoritatem habet à Chriſto immediate, & non à papa: vt dicunt Iuriſtæ. Patet propoſitio, Matthæi. xxvj. Loquebatur dominus ad Petrū immediate: Si peccauerit in te frater tuus &c. tandem dicit: ſi non audierit eccleſiam, ſit tibi tanquàm ethnicus & publicanus. poſtea ſubiunxit in plurali: Quęcunq; ſolueritis &c. ergo Chriſtus dedit authoritatem eccleſiæ cognoſcendi per hoc, ꝙ dicit Gerſon, nō dicit dic eccleſiæ, id eſt, prælatis eccleſiæ: quia loquebatur Petro, qui non poteſt eſſe accuſator & teſtis & iudex, ideo ibidem nō capitur eccleſia pro aggregatione prælatorū. dedit ergo poteſtatē eccleſiæ cognoſcendi. ergo conciliū generale immediate repræſentans vniuerſalem eccleſiam, quia conſtituitur ex cuiuſlibet eccleſiæ partiali membro, habet poteſtatem cognoſcendi ſuper quēcunq; fidelem, & cognitione habita ſentētiandi, & contrà non parentes exercere pœnam & cenſuras eccleſiaſticas. Ex illa authoritate fundant ſe docto. ꝙ concilium generale habet īmediate à Chriſto poteſtatē iuriſdictiōis coërcitiuā.

¶ Habitum eſt ſuprà quomodò poteſtas eccleſiaſtica iuriſdictionis, ſaltem, quæ reſpicit forum publicum, eſt toti eccleſiæ à Chriſto immediate cōmunicata. quod patet, Matthæi. xvj. Si peccauerit in te &c. ſtatim ſubdit, dic eccleſiæ. in quo verbo eſt authoritas data cognoſcendi de crimine, quia fruſtrà fuiſſet dicere eccleſiæ, niſi eccleſia authoritatem haberet. & ſi eſt data eccleſiæ poteſtas cognoſcendi, & per conſequens puniendi, id eſt, excōmunicandi. ergo ex inſtitutione prima Chriſti, eſt eccleſię authoritas cōmunicata iuriſdictionis, & p conſequens concilio generali eccleſiam vniuerſalem repręſentanti, quia conſtituitur ex aliquo membro cuiuſlibet eccleſię particularis.

¶ Circa hanc propoſitionem, quæ eſt multùm vniuerſalis, ponūtur aliquæ particulares de actibus iuriſdictionis eccleſiaſticæ. vnde multi ſunt actus iuriſdictionis eccleſiaſticæ, ſeu effectus poteſtatis eccleſiaſticæ, quos exercere poteſt concilium generale, ſcilicet, ædere canones, dare indulgentias, excōmunicare. & ſub excōmunicatione cōtinentur ſiue intelliguntur aliæ pœnæ, quas eccleſia exercere poteſt ratione criminis, vt, interdicere, degradare &c. & vltrà poteſt diſpenſare. iſti ſunt quatuor effectus poteſtatis eccleſiaſticę, quos exercere poteſt concilium generale: & ſimiliter omnes ſimiles actus, qui reſpiciunt iuriſdictionem, excepta abſolutione ſacramentali: & qui ſunt actus iuriſdictionis exterioris, poteſt exercere. Et quantùm ad iſtos actus, ponit aliquis doctor aliquas propoſitiones.

¶ Prima propoſitio. Concilium generale poteſt ex hac authoritate à Chriſto ſibi immediatè data ędere canones punitiuos. Patet ſic primò,

mò,cõcilium Baſilienſe ædidit canones punitiuos contra ſacerdotes publicè fornicarios, ꝙ per trimeſtre fructibu: ſuorum beneficiorum priuantur : & ſi recidiuarent & non corrigerentur,perpetuò priuarentur beneficio.lxxxiij.in capitulo,Presbyter.dicit textus de preſbytero,qui dedit literas,quibus docetur de poſſeſſionibus eccleſiæ. Dicit conciliũ Garganſe,ꝙ ille tenebit reſtituere damnũ,quod incurrit eccleſia propter cęlationẽ illarũ literarũ vel perditionẽ,& ꝙ priuaretur perceptione ſacri corporis & ſanguinis. ideo concilium generale ex illa authoritate poteſt ędere canones punitiuos.

¶Secunda propoſitio. Concilium generale poteſt dare indulgentias. & hoc fuit practicatum in concilio Baſilieñ. Nam Græci excuſabant ſe,quòd propter paupertatem non poterant venire ad concilium,tunc concilium dedit indulgentias largientibus bona & pecunias pro expenſis illorum Græcorum, pro ſubleuatione paupertatis ipſorum. Iſta ſecunda propoſitio ſic ſuadetur. Indulgentiæ procedunt à claue,ita,quòd datio indulgẽtiarum eſt effectus clauis eccleſiæ.ſed clauis regni cælorũ eſt data Petro nõ tanquàm perſonę priuatæ,ſed vt repręſentanti totam eccleſiam.xxiiij.quęſtio. in capitulo,Quodcunq;.fuerunt claues eccleſiæ. Petro datæ vt ſingulari perſonæ ; dicit Auguſtinus:ſed vt repręſentanti eccleſiam. ergo concilium generale repręſentans immediate totam eccleſiam vniuerſalem, & immediatiùs, quàm Petrus, habet iſtam poteſtatem. Item concilium generale poteſt limitare largitionem indulgentiarum in ipſis epiſcopis & prælatis. ergo poteſt largiri. nam ſi poteſt limitare, ergo eminentius habet illam poteſtatem. Patet antecedens, in cap. Cũ ex eo. de pœnitentijs & remiſſionibus. Limitat concilium ꝙ in dedicatione non dantur vltrà annum,& in anniuerſarijs vltra quadraginta dies.ergo concilium habet poteſtatem limitandi indulgentias,& per conſequens conferendi.

¶Tertia propoſitio. Poteſt conciliũ excõmunicare. patet in verbis Chriſti,Matthęi. xvj.Si non audierit te,ſit tibi tanquàm ethnicus,id eſt,excõmunicat⁹.Similiter in capitulo, Omnis vtriuſq; ſexus.quod ęditum eſt in cõcilio generali : vbi excõmunicantur nõ cõmunicantes ſemel in anno, & arceantur ab ingreſſu eccleſiæ.ergo concilium excõmunicat eos:ergo concilium poteſt excõmunicare.

¶Quarta propoſitio. Concilium generale poteſt diſpenſare. in capitulo,Presbyter.lxxxij.diſtinctione eſt ęditus canon,quòd presbyter fornicator deponatur. & ab illo diſpenſatum fuit in concilio Gangrenſi, ꝙ permitteretur in ordinibus ſuſceptis miniſtrare poſt peractam decem annorum pœnitentiam. ideo contra canones punitiuos poteſt concilium diſpenſare. Habetur ergo reſolutoriè,quòd concilium in iſtis quatuor ſuprà nominatis poteſt exercere poteſtatem eccleſiaſticam iuriſdictionis, & quòd habet poteſtatem ędendi canones punitiuos,dandi indulgentias &c. Similiter talem poteſtatem habet qualem papa,vt notum eſt:qui poteſt ędere canones,conferre indulgentias,excõmunicare,diſpenſare. Cùm ergo in concilio, & in papa ſint iſtæ duæ poteſtates,vtrum reſpiciant ſe ex ęquo:hoc eſt,an neutra habeat poteſtatẽ ſuper aliam, ita,ꝙ vna nõ ſit ſup aliã.

vel,an vna habeat authoritatē ſuper aliam,vt puta,vtrū authoritas concilij ſit ſuper authoritatem papæ. De hoc eſt controuerſia inter docto.Pro cuius declaratione notandum eſt,quòd multa ſunt annexa authoritati alicuius ſuperioris.

¶Primū eſt,ꝙ ab inferiori ad ſuperiorem licet appellare,vt ab epiſcopo ad archiepiſcopū,ab archiepiſcopo ad primatē, à primate ad papam,ſimiliter à baliuo ad curiam parlamenti &c.

¶Secundùm eſt, quòd ille habens authoritatem ſuperiorem,poteſt habentem authoritatē inferiorem iudicare,punire,deponere,ſuas leges infringere. Nam fungens authoritate ſuperioris habet poteſtatem coërcitiuam ſuper illum,qui habet inferiorem.

¶Tertiùm,habens authoritatē ſuperioris ſiue ſuperior poteſt ędere leges & conſtitutiones:& tenebitur inferior ſecūdum illas iudicare:ita,ꝙ ſi oppoſitū faciat,de facto ſuū iudiciū erit nullū:ita,ꝙ poteſt poteſtatē inferioris certis legibus arctare ad ſe cōformandum illis.

¶Quartùm,ſuperior vel habens authoritatem ſuperioris certis de cauſis aliquos poteſt eximere à poteſtate inferioris,vt papa multos exemit à poteſtate inferiorum ſiue epiſcoporū. ¶Iſtis ſuppoſitis eſt difficultas,vtrum à papa ad conciliumvel è contra poſſit appellari, vel à neutro ad alterū.Itē vtrū conciliū poſſit papā deponere & iudicare,vel è contra:vel neutrum alterū. ¶Item,vtrum poſſit conciliū aliquos à poteſtate papę eximere,vel è contra:vel neutrū alterū. ¶Item vtrum concilium poſſit ędere canones,quibus teneatur parère, vel è diuerſo, vel neutro modo. ¶Eſt apparentia in multis textibus,ꝙ papa nō poſſit iudicari à concilio, vt allegatū eſt ſuprà; Nemo iudicabit primam ſedem: neq; à Cæſare,neq; à clero, neq; à regibus &c. ergo concilium non poteſt iudicare papam: ideo non eſt ſupra ipſum, & per conſequens non eſt inferior conſilio.Similiter in capitu.Significaſti.de electione. Omnia concilia ſunt authoritate ſummi pontificis celebrata.ergo authoritas concilij dependet ab authoritate papæ. igitur. Item ſtatuta concilij generalis non poſſunt ligare papam:quia de ratione ſuperioris eſt,quòd poſſit inferiorem ſuis legibus arctare. ergo ex iſtis textibus videtur, quòd nullo modo dici poſſit,quòd concilium ſit ſupra papam,& quòd authoritas papæ ſit ſub concilio vel infrà concilium collocata.

¶Quātùm ad iſta eſt concluſio,quam tenent omnes doctores Pariſienſes & Galli, quòd poteſtas papæ eſt ſubiecta poteſtati concilij. Dico primò,quòd quantùm ad originem ſeu inſtitutionem,poteſtas papæ non eſt ſupra concilium,neq; è diuerſo, quia vtraq; immediate eſt à Chriſto inſtituta. ergo quantùm ad hoc vna non eſt ſuper aliam,neq; vna dependet ab altera. Sed dicunt cōmuniter doctores omnes Pariſieñ.quòd poteſtas papæ eſt ſub poteſtate concilij quantùm ad hoc quòd concilium poteſt certis legibus papam arctare,ita, quòd tenetur papa iudicare,ſecundum leges & conſtitutiones à concilio latas. & quantùm ad hoc eſt expreſſa determinatio concilij Baſilienſis, & Conſtanti. quòd concilium in ſpiritusancto congregatum vniuerſalem eccleſiam immediate repræſentans immediatè habet à Chriſto poteſtatem:cui omnis Chriſtianus etiā in papali

dignitate

dignitate conſtitutus obedre tenetur.ergo concilium poteſt papam certis legibus arctare &c.& iſto modo quantùm ad collationes beneficiorum eſt arctata poteſtas papæ in regno Franciæ,neq; poteſt ſibi ea reſeruare amplius.ergo quantùm ad iſta eſt ſibi data certa lex, & ſi faciat contrà,ſua ſententia erit nulla.

¶Et apparentia eſt in iſta opinione. Quandocunq; ſunt duæ poteſtates eiuſdem generis, & vna eſt deuiabilis, & altera non, poteſtas, quæ eſt in ſuppoſito deuiabili, debet dirigi ſecundum poteſtatem indeuiabilem. Sed quilibet papa eſt deuiabilis, & concilium generale ritè congregatum eſt indeuiabile,ergo poteſtas papę debet dirigi ſecundum diſpoſitionem concilij generalis. Apparentia eſt in maiore maxima,ſed minor eſt vera.nam papa poteſt deuiare,imò poteſt hęreticari.Eſt enim homo nō confirmatus,& remanet ęqualiter peccator,ſicut priùs. Quòd autē cōciliū ritè congregatū nō poſſit errare,patet,ſemp dirigitur ſpecialiter à ſpiritufancto quantū ad exercitium ſuæ poteſtatis.ideo nō poteſt errare ſecundum id, ſecundum quod dirigitur.igitur. Patet maior, Actuū.xv. viſum eſt ſpirituiſancto & nobis.præponitur ſpiritusſanctus, quaſi regens concilium & gubernās.ergo ſignū eſt,quòd ſpiritusſanctus ſemper regit & gubernat concilium.ergo ratione indeuiabilitatis nitūtur oſtendere, ꝙ cōciliū ſit ſupra papā, quantùm ad iſtud,ꝙ eſt de ratione ſuperioris poteſtatis,ꝙ certis legibus poteſt arctare inferiorem.

¶Quantùm ad aliud,quod eſt de ratione ſuperioris poteſtatis, ꝙ licet ab inferiori ad eum appellare,qui ſuperiorē habet authoritatem: videtur ſatis manifeſtum,ꝙ licèt à papa ad cōcilium appellare,poſtquàm papa eſt deuiabilis,& concilium non poteſt errare.ergo quantùm ad hoc apparet papam eſſe inferiorem.

¶Quātùm verò ad aliud videlicet, ꝙ poteſtas ſuperior poteſt inferiorē iudicare : vtrū ſcilicet ipſum conciliū poſſit papā iudicare,aut deponere à papali dignitate,& aliū inſtituere? Dico,ꝙ quātū ad hoc conciliū eſt ſupra papam,& ipſum iudicare poteſt,& habet authoritatē immediate à Chriſto.& eſt maxima apparentia:cū papa ſit defectibilis,quòd poſſit ab ipſo concilio,pro erratis puniri.

¶Dicit dominus de Gerſono, quòd quēadmodum papa poteſt dare libellum repudij ſponſę ſuæ,id eſt,eccleſię,hoc eſt cedere papatui, eodem modo ſi papa ſit inutilis ſponſæ,id eſt,eccleſię,poterit ſpōſa eū repudiare:& ipſum à papatu auferre.ergo quantùm ad illum effectum iuriſdictionis, ꝙ ſuperior poteſtas poteſt inferiorem iudicare, videtur apparenter,ꝙ concilium ſit ſupra papam.

¶Difficultas quantùm ad iſtum modum dicendi. An cōcilium poſſit excōmunicare papam manentem in papatu , id eſt, ipſo exiſtente papa? Hoc poſtea tractabitur. ¶Quantùm ad alium effectum ſuperioris poteſtatis,an concilium poſſit aliquos eximere à poteſtate papæ,ſicut papa aliquos exemit à poteſtate epiſcoporū. Dico,ꝙ concilium quantùm ad aliquos effectus poteſt aliquos eximere à poteſtate papæ.nam poteſt facere concilium,ꝙ aliquos actus iuriſdictionis nō poſſit papa exercere in aliquam perſonā,ſicut priùs potuiſſet ante illam prohibitionē: verūtamen non poteſt quantùm ad omnes

ſic,quòd non poſſit poſteà aliquos exercere,imò non poteſt prohiberi vniuerſaliter ab omnibus actibus circa aliquam perſonam.

¶ Dat Gerſon primò exemplum,de quodam cardinali reſpectu cuius inhibitum eſt papæ,ne poſſet pro peccatis præteritis illum punire,& quòd remaneret perpetuus legatus:videlicet,quòd papa non poſſet illum priuare perpetua legatione.ſed ſic eſt, quòd papa illos actus iuriſdictionis non potuit exercere in illum poſt tale priuilegium.ergo cócilium poteſt aliquas perſonas eximere à poteſtate papæ,quantùm ad certos actus iuriſdictionis, ſed de peccatis futuris non poteſt concilium facere,neque eos eximere à poteſtate coërcitiua papæ,niſi concilium eſſet tunc congregatum, & hoc ſibi reſeruaret. ¶ Adhuc reſtat difficultas de illo, an concilium poſſit aliquē omnino eximere à poteſtate papæ,ita quòd papa non poſſet eum excommunicare nec pro peccatis præteritis nec pro futuris, vt dicunt aliqui de rege Franciæ,quòd papa non poteſt eum excommunicare.ſed credo quòd concilium non poteſt illum omnino eximere,quin poſſit ab ipſo papa verè excommunicari pro cauſa iuſta, & pro vera contumacia niſi conſilium eſſet tunc congregatum, quod reſeruaret ſibi talem punitionem.

¶ Reſolutio ergo eſt,ꝙ poteſtas papæ poteſt à conſilio certis arctari legibus,& ab ipſo ad concilium poteſt appellari, & poteſt iudicari à concilio:puta(& maximè)ſi eſſet hæreticus & obſtinatus, & in perniciem eccleſiæ, poteſt deponi à concilio, & quòd poteſt eximere certas perſonas ab eius poteſtate, quantùm ad aliquos caſus. ideo quantùm ad iſta poteſtas papæ eſt ſub concilio, & concilium ſuper ipſum papam propter multa. Primò ratione indeuiabilitatis. Secundò, quia poteſtas concilij ad plura ſe extendit, quàm poteſtas papæ. Nam ad quemcunque effectum ſe extendit poteſtas papæ, ſimiliter & concilij, & cum hoc ad ipſum papam.ideo ratione extēſionis poteſtas concilij eſt ſupra papam:quāuis poteſtas papæ non ſit à concilio, ſed immediate à deo: ſicut & poteſtas concilij non eſt à papa,ſed etiam immediate à deo. nihilò minùs poteſtas papæ eſt ſubdita poteſtati concilij, ſicut poteſtates baliui & præpoſiti ſunt immediate à rege,tamen poteſtas baliui eſt ſub poteſtate præpoſiti.

¶ Propter difficultatem ſupra tactam orta eſt quæſtio, ſub qua forma deberet poni concluſio in concilijs generalibus. Nam reperitur in ſtatutis hoc modo,Nos ſacro approbante concilio ſtatuimus. Aliquando reperitur,Sancta ſynodus ſtatuit. Aliquando reperitur, Sacri concilij authoritas.in cap.Nimis.extra de iure iurando, vbi eſt concluſio ſub iſta forma, Sacri authoritate concilij inhibemus &c. fuit ergo controuerſia.ſub qua forma deberet poni concilij concluſio,an nomine concilij,an nomine papæ.Dicit de Aliaco,quòd melior modus eſt dicere ſic,Sancta ſynodus ſtatuit &c. Vel ſic,Authoritate ſacri concilij ſtatuimus.Iſti duo ſunt meliores modi ponendi concluſiones in concilijs,& non nomine papæ.

¶Capitulum decimumſeptimum, An concilium poſſit errare.

Contra hunc modum dicendi, ſunt aliqui in oppoſitũ, & pro ampliori declaratione reſumenda ſunt aliqua prius dicta. Nam dictum eſt primò, quòd conciliũ eſt ſupra papã ratione indeuiabilitatis. Secundò, quia poteſt ipſum papam iudicare, & non ẽ contra, & eũ deponere pro rationabili cauſa. Tertiò, quia concilium poteſt poteſtatem papæ certis arctare legibus.

¶Circa primum. Panormitanus in cap. Significaſti. de electione, & electi poteſtate, ponit oppoſitum, & dicit, & pleriq; iuriſtæ cum eo, ꝙ falſum eſt, quod concilium non poſſit errare. Vnde verum eſt, ꝙ eccleſia vniuerſalis non poteſt errare: ſed concilium non eſt illa: & extra eccleſiam non eſt ſalus. Quilibet Chriſtianus eſt de eccleſia, & non de concilio. ſemper manet eccleſia, & non concilium. Quamuis ergo eccleſia vniuerſalis errare non poteſt, nihilò minus concilium errare poteſt in moribus, & fide: dicit Panor. Ratio huius eſt, Concilium Meldenſe errauit: ergo concilium poteſt errare. Patet antecedens. Nam. xxxvi. q. ii. Duo ſunt capitula, vnum concilii Meldenſis, aliud Hieronymi, cui ſtant doct. Capitulum concilii eſt tale: Placuit, quòd raptor non poteſt habere raptam in vxorem, etiam ſi eã dotauerit, & parentes cõſenſerint: ſed Hieronymus in capitulo, Tria. dicit. Tria dico leguntur, in ſacris literis matrimonia legitima. Secũdum eſt, ſi raptor dotet raptam, & precium eius pudicitiæ ſoluat, ei matrimonialiter coniungatur ex conſenſu parentum. Primũm eſt, ſi iuuenis virginem deſponſauerit. Tertium eſt, ſi rapto auferatur &c. Arguitur ſic. Illud matrimonium ſecundum eſt legitimum, teſte Hieronymo, imò approbat. ergo conciliũ Meldenſe; dicẽs oppoſitũ errauit, & cõiter tenetur Hieronymus: imò videtur dicere Gratianus, ꝙ authoritas Hieronymi fulcita authoritate ſacrę ſcripturę eſt præferẽda authoritati cõcilii. hoc eſt, præcipuũ argumetũ Panor. ad probandũ, ꝙ concilium poteſt errare. ¶Sed reſpõdetur ad hoc negando, ꝙ concilium errauerit. & ad probationem dico, quòd concilium decernit, quòd raptor non poteſt eam habere, niſi prius ſubiaceat publicæ pœnitentiæ. & ita ſoluit Martinus in de temperantia in materia de raptu. Bene verum eſt, ꝙ ſi ſit ſolus conſenſus cum dote, raptor non poteſt raptam habere, ſed ſi cum hoc ſubiaceat publicæ pœnitentię, conſentienbus parentibus poteſt illam habere. & illud eſt, ſecundum legitimum matrimonium, quod dicit Hiero. in cap. Tria. & ſic non probat Panor. intentum. Item Hiero. fuit ante concilium, & concilium poteſt illegitimare perſonas, quæ prius erant legitimæ. & poteſt eſſe, quòd tempore Hiero. illæ perſonæ erant legitimæ ad contrahendum, ſed poſteà ſunt illegitimatæ à concilio. Et ſic reſolutoriè tenendum eſt, & eſt probabilius, quòd concilium ritè congregatum non poteſt errare in fide, & bonis moribus. Vtrum in aliquibus aliis poſſit errare? Communiter dicunt doctores, quòd ſic in his,

his, quæ ſunt facti, & non iuris. Exemplum, ſi Sortes verè contrahat cùm Berta non in facie eccleſiæ, poſteà attentet contrahere cum Tiberga in facie eccleſiæ, ſi materia deferatur ad concilium, iudicabit ipſum debere manere cum ſecunda, & de facto errabit in illo facto iudicando Sortem eſſe virum Tibergæ. ſed illud eſt vnum factum, & non vnum ius. ergo in his, quæ conſiſtunt in facto, & non in iure, errare poteſt concilium. Vtrum poſſit errare in canonizando ſanctos, eſt difficultas, quia quòd iſte ſit ſanctus, vel non, eſt vnum factum. Vtrum poſſit errare in quolibet facto? Dicit Ockam, quòd multiplicia ſunt facta. quædam, quæ ex ſacris literis elici poſſunt. exemplum, quòd Chriſtus circuierit per totam Iudæam, eſt vnum factum, quod trahitur ex ſacris literis. Similiter, quòd Moſes deduxit filios Iſraël per deſertum. Aliud eſt factũ, quod ex ſacris literis non trahitur, vt quòd Sortes ſit vir Bertę.

¶ Iſtis ſuppoſitis ſit iſta propoſitio. Non poteſt concilium errare in facto, quod poteſt trahi ex ſacris literis, quia conſequenter erraret in his, quæ ſunt fidei. Sed in facto, quod non poteſt trahi ex ſacris literis, concilium errare poteſt, ſed in fide, & bonis moribus non poteſt errare, quia in his ſpecialiter dirigitur à ſpirituſancto. Actuum. xv. dicitur, Viſum eſt ſpirituiſancto & nobis. Ponitur primò ſpirituſſanctus tanquàm director concilii generalis, ſed ſpirituſſanctus non poteſt errare, vel aliquem facere errare, neque decipere. ¶ Contrà. ergo ſpirituſſanctus non poteſt etiam dirigere, vel aliquem facere errare errore facti plùs, quàm errore iuris, ideo ſpirituſſanctus non poteſt eſſe director erroris facti ſicut nec iuris. Dico, quòd concilium generale dirigitur ſpecialiter à ſpiritu ſancto in omnibus neceſſariis. Dico etiam, quòd in ſententiando, quòd Sortes eſt vir Tibergæ in caſu prædicto, concilium dirigitur à ſpiritu ſancto, imò bene ſententiat: quia ſecundum allegata & probata, & tenetur ſic ſententiare. ſed non oportet, quòd ſpirituſſanctus ſit ſpecialiter director omnium aliorum, quæ ſunt in concilio, puta iudiciorum, intellectus ſpeculatiuorum. Nam hoc eſt vnum iudicium ſpeculatiuum, hic eſt vir huius mulieris. ſed ſemper ſpirituſſanctus eſt ſpecialis director quarumcunque ſententiarum, & iudiciorum latorum per concilium.

¶ Quantùm ad primum argumentum Panormitani dicentis, quòd falſum eſt, quòd concilium non poteſt errare: Dico, quòd iſta propoſitio, quam aſſumit, eſt falſa, ſcilicet, ſola eccleſia vniuerſalis errare non poteſt, & cùm arguit ſic Panormitanus, ſola vniuerſalis eccleſia eſt, pro qua Chriſtus orauit, ne deficeret fides ſua. Dicit enim Petro repræſentanti totam eccleſiam &c. ergo non poteſt trahi ex ſacris literis, quòd concilium errare non poteſt. ſed ſolùm, quòd vniuerſalis eccleſia. Nego, imò dico etiam, quòd rogauit pro concilio. Vnde dicit quidam doctor, quamuis Petrus repræſentet vniuerſalem eccleſiam, per capitu. Quidam. xxiiii. quæſtione prima. Datæ ſunt claues Petro, vt repræſentanti eccleſiam vniuerſalem. ſimiliter concilium generale repræſentat vniuerſalem eccleſiam immediate, quia conſtituitur ex

cuiuſlibet eccleſiæ particularis aliquo membro, & datæ ſunt claues Petro repręſentandi vniuerſalem eccleſiã de remote. ergo dicit doct. quòd quamuis Petrus ſit deuiabilis, nihilò minùs concilium generale immediate vniuerſalem eccleſiam repræſentans errare non poteſt. Et ecce quantùm ad primum. ¶ Secundùm erat, quod conciliũ generale eſt ſupra papam, quia ipſum iudicare poteſt ratione indeuiabilitatis, & ab ipſo ad concilium poteſt appellari. ¶ Contrà, nona. quęſt. iij. cap. Nemo. Nemo iudicabit primam ſedem. Item. xl. diſtin. capitu. Si papa. dicitur quòd papa niſi in materia hæreſis, non poteſt iudicari &c. ¶ Quantùm ad cap. Nemo. Ockam optimè ſoluit, nemo iudicabit primam ſedem iuſticiam temperatè deſiderantem: hoc eſt, quandiu iuſtè agit, non debet iudicari. Alij textus ſunt conſtitutiones papæ, & conſtitutiones aliorum pontificum, qui pro ſe loquebantur, & nemini credendum eſt in ſua cauſa. Aliæ ſunt meliores apparentiæ. Chriſtus erat ſuper totum conſilium, & non ſubiectus concilio: ſed conſtituit Petrum, & eius ſucceſſores ſuos vicarios. ergo Petr9 & eius ſucceſſores ſunt ſup conciliũ. Secundò non eſt difficultas quin Chriſtus inſtituerit policiam Chriſtianam in optimo genere policiæ: aliàs non fuiſſet bonus inſtituens. ſed optimũ genus policiæ, eſt policia regalis, puta quando vnus ſolus principatur: ſi ergo concilum principatur ſuper papam, policia Chriſtiana eſſet ariſtocratica, & non regalis. ergo oportet de neceſſitate fateri, ꝙ concilium ſit papæ ſubiectum, & non è diuerſo. ¶ Quantùm ad primum, non eſt difficultas, quin Chriſtus fuerit ſuper concilium. Cõcedo etiam, quòd ſecundum humanitatem fecit papam ſuum vicarium: tamen conſequentia non valet: ergo papa eſt ſuper concilium. Nam non eſt difficultas, quin Chriſtus fuerit ſuper infideles, & tamen papa non habet poteſtatem ſuper illos. ergo conſequentia non valet: Chriſtus fuit ſuper concilium generale, ſicut non valet: Chriſtus fuit ſuper infideles, & fecit papam ſuum vicarium, ergo papa eſt ſuper infideles.

¶ Ad ſecundum. optimum genus policiæ eſt regale, ergo policia Chriſtiana, eſt regalis. Concedo, quia dicit, Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium. ſed illa dicitur regalis, quando vnus ſolus dominatur, & non plures. Verùm eſt regulariter. nam in ciuilibus non dicitur policia regalis ex eo, quòd nulla congregatio ſit ſupra regem. nam congregatio nobilium policiæ ciuilis immediate eſſet ſupra regem, & pro inidoneitate poſſunt deponi reges, vt patet de Zacharia. Non vocatur ergo regalis eò, quòd nulla congregatio ſit ſuper illum, qui gubernat: ſed in communitatibus eſt congregatio ſemper regens, & ſemper manet in eſſe congregationis, ſed in policia regali non ſic eſt: quia non eſt ſemper congregatio nobilium congregata, quæ ſit ſemper ſuper regem. Sic eſt de eccleſia vniuerſali, quia ſemper eſt vnus papa regulariter, ſed tale concilium generale, quod eſt cõgregatum ex omnibus alijs prælatis, vel eorum vicarijs, nõ ſemper eſt, qui ſemper gubernet totam Chriſtianitatem. Hinc eſt, quòd policia Chriſtiana eſt regalis, & non ariſtocratica, vel democratica. Concilium politicum eſt ſupra regem. & ipſum iudicare, & deponere po-

re poteſt pro inidoneitate, & certa culpa. Similiter nõ eſt aliqua cõgregatio, quæ regulariter maneat, quæ ſit ſupra papam: ſed nihilò minùs tota congregatio prælatorum eſſet ſuper papam: & nihilò minùs policia Chriſtiana eſt regalis. & eſt argumentum præcipuum de thure cremata, quòd policia Chriſtiana eſt regalis, & per conſequens papa eſt ſuper concilium. & quòd Eugenius papa poterat diſſipare concilium. ſed ſatis viſum quomodò ſoluitur argumentum.

¶ Ad aliàs apparentias. Poteſtas papæ eſt immediate à Chriſto inſtituta, & non à concilio, neque poteſt inſtitui à concilio: ſed à ſolo deo eſt inſtituibilis. Tunc arguitur ſic. quandocunque eſt aliquis inſtitutus in aliqua poteſtate ſuper aliquam communitatem, quæ poteſtas non eſt ab ipſa communitate, ſuper quam conſtituitur, inſtituta, ſed ſolùm ab aliquo, qui eſt ſuperior ad illam totam communitatem: ille non poteſt auferri nec deponi ab illa tota communitate. ſecùs eſt, de poteſtate regali, & ciuili, quæ inſtituta ab ipſo populo, & per populum alicui communicata. ſed poteſtas papalis non eſt communicabilis nec inſtituibilis ab aliquo, de cõmunitate humana nec diſſolubilis. Nam illam papalem authoritatem concilium non poteſt inſtituere nec diſſoluere, imò à ſolo deo papalis illa dignitas inſtitui poteſt. ¶ Dico primò, quòd eccleſia non poteſt auferre poteſtatem papalem: quia non poteſt illam inſtituere. & vnumquodque diſſoluitur per eaſdem cauſas, ex quibus componitur, vt habet regula iuris. Sed difficultas eſt, an poſſit illa dignitas auferri ab iſto: quia antequàm habeat illam poteſtatem papalem, aliquid communitatis requiritur, puta quòd ab ipſis cardinalibus eligatur. & quo facto eſt electus, conſequitur illam dignitatem papalem non ab illa communitate eligentium, ſed ab ipſo deo. Nam datur analogia: baptiſmus eſt vnum requiſitum ad gratiam: & gratia ſolùm à deo eſt, & non à baptiſmo. ergo videtur quòd communitas non poteſt auferre poteſtatem papalem ab iſto. Quantùm ad hoc, argumentum haberet magnam apparentiam, niſi eſſet ab illo, qui inſtituit, poteſtas collata auferendi: ſed eſt collata à deo poteſtas eccleſiæ auferendi ſi peccauerit ſuper quamcunque. & illa poteſtas eſt collata in ædificationem eccleſiæ, & non in deſtructionem: imò à ſuperiore cõmunitatis collata eſt in ædificationem. Hinc eſt, quòd apud communitatem relicta eſt poteſtas ſi in detrimentum eccleſiæ agat, ipſum auferendi. & per conſequens concilium immediate à Chriſto habet authoritatem iuriſdictionis exterioris, ſuper quemlibet Chriſtianum. & argumentum de facto haberet bonam apparentiam, niſi deus illam poteſtatem deponendi concilio reliquiſſet. Et hæc de prima quæſtione ſufficiant.

¶SECVNDA QVAESTIO.

¶De ſuprema poteſtate temporali. Capitulum primum.

IN prima quæſtione viſum eſt,an ſuprema poteſtas laicalis , & ſuprema ſpiritualis,in eandem perſonam cadere poſſint , & quid ſit poteſtas ſpiritualis , & in quo eſt ſubiectiuè,& qui ſunt actus illiꝰ poteſtatis.quia omnis poteſtas dicitur poteſtas in ordine ad actum:propterea viſum eſt,qui ſunt actus illius poteſtatis ſupremæ in ſpiritualibus,& tandem viſum eſt,an papa ſit ſubiectus concilio generali. ¶Iam quæritur in hac ſecunda quæſtione,vtrum poteſtas ſuprema laica ſeu temporalis proprietatem ſibi propriè propriã habeat immediate à deo. Vnde viſum eſt,quid ſit poteſtas in temporalibus. Et poteſtas in propoſito capitur,pro poteſtate iuriſdictionis, quod nihil aliud eſt,quàm facultas propinqua dicendi ius, id eſt,ſententiandi,quid iuſtum,& quid iniuſtum.ideo poteſtas in temporalibus, eſt poteſtas dicendi ius in temporalibus,& ſuprema poteſtas in temporalibus,eſt ſuprema poteſtas dicendi ius in temporalibus , & ab illa ad alteram non eſt appellatio , neq; ab altera iudicari poteſt. ¶In primo capitulo circa quæſtionem motam, ſunt duæ opiniones. Vna dicẽtium ſupremam poteſtatem in temporalibus proprietatem propriè propriam habere non immediate à deo , ſed à papa. & fuit recitata in ſecundo capitulo primæ quæſtionis , ꝙ papa habet ſupremam poteſtatem iuriſdictionis in temporalibus, ſed hoc repudiatum fuit multis argumentis . ¶Alia opinio ponit aliquas diſtinctiones. Prima,ꝓprietas alicuiꝰ dicitur alicui propriè propria dupliciter:& quælibet poteſtas tam laica,quàm ſpiritualis habet ſuas proprietates propriè proprias. Nam proprietas ſpiritualis propriè propria eſt poſſe excommunicare,abſoluere,indulgentias conferre, & alias poteſtates,de quibus actum eſt priùs. Sunt enim proprietates propriæ illi poteſtati ſpirituali. Sed poteſtas propriè propria poteſtati laicali eſt diſcernere de poſſeſſionibus,cuius ſint iudicare,condemnare hominem ad mortem ciuilem,ſeu abſoluere à morte ciuili,poſſe à populis ſubditis tributa exigere,pro neceſſitate reipublicæ. Vnde tripliciter intelligi poteſt,quòd aliqua proprietas dicatur alicui propriè propria . Vno modo , quòd ſit illi propriſſimè propria,ita,quòd illi ſoli conueniat ſic, quod nulli alteri. Alio modo dicitur alicui propriè propria ſic,quòd licet non ſit ei propriſſima,nihilò minùs inter omnes proprietates magis illi conuenit , & ſic reſpectu iſtius dicitur propriè propria , quòd quamuis alicui conueniat,

niat,tamen iſti magis propriè,q̃ cuicunque alteri. ¶ Secunda diſtinctio,aliquid eſſe immediate à deo dupliciter intelligit. Primo modo ꝙ illud ſit à deo;ſine quocunque ſigno creato, & ſine quacunq; diſpoſitione creata præuia, ita quòd nullum ſignum creatum præcedit,vt hoc fiat à deo. & iſto modo Moſes habuit ducatum populi Iſraël immediate à deo: quia ſine quacunque diſpoſitione præuia deus per ſemetipſum contulit ducatum Moſi. Secundo modo, quòd ad illud ſolùm de⁹ concurrit: tamen aliqua diſpoſitione præuia:vt,cùm Sortes baptizatur gratia,quæ infundit Sorti,eſt immediate à deo,ſed non eſt à deo,niſi præſuppoſito ſigno, & diſpoſitione præuia. Similiter,cùm aliquis eligitur in papam,illa poteſtas pontificalis eſt immediate à deo, quia non eſt inſtituibilis à creatura. Verumtamen deus iſti illam non confert,niſi aliqua electione præuia. Similiter anima rationalis eſt immediate à deo, ſed non creatur niſi aliquo diſpoſito ad illam ſuſcipiendam.

¶ Iſtis diſtinctionibus poſitis eſt quæſtio, vtrum talis poteſtas ſit à deo,videlicet,quòd nō ſit à deo niſi præſuppoſito miniſterio alicuius creaturæ præuio. Vel quæſtio poteſt intelligi,vtrum à ſolo deo, videlicet,quòd concurſus creaturæ nihil faciat, verumtamen inſtituit miniſterium creatum, antequàm illam conferat. Pro cuius declaratione primò eſt inquirendum,in quo fundatur illa poteſtas laica, vtrum in gratia gratum faciente, vel in altero dono ſupernaturali gratuito, vel in fide vel charactere. ¶ De iſta quæſtione fuerunt controuerſiæ inter doctores. Armachanus in tractatu de paupertate Chriſti tenet, quòd omne dominium,ſeu originale, ſeu ciuile,ſeu principatiuum, quod dicitur iuriſdictionis, fundatur in gratia gratum faciente, ita, quòd quàm citò peccator perdit gratiam, tam citò perdit dominium.

¶ Hanc propoſitionem nititur aliquibus rationibus probare. Prima. Geneſis primo dicitur,Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram,vt dominetur omnibus beſtiis terrę.ergo dominium ipſius. Adę fundabatur in charitate,ergo & quodlibet aliud Dominium. Quòd autem fundetur dominium Adæ in charitate,patet,per hoc quod dictum eſt:Faciamus ad imaginem,ſupple per collationem gratuitorum. Antequàm ergo dominetur, ſignũ eſt,ꝙ illa diſpoſitio requiritur ad dominium. Item Abel habebat dominiũ in aliquibus rebus. Geneſis.iiii. Obtulit domino de gregibus ſuis, ſed Cain de fructib⁹ terrę.ergo per hoc,q̃d dicit ſuis gregibus,ſignũ eſt, quòd Abel habebat dominiũ,& ipſe Cain non: quia erat peccator. ¶ Tertium argumentum,Vſus rerum neceſſarius,ad vitam conſeruandam,fundatur in charitate.ergo à fortiori dominium fundatur in charitate. Patet antecedens, primi Regum cap.xxi. Cùm Dauid pateretur famem,petiit panes propoſitionis. cui reſpondit Abimelech:Mundi ſunt pueri?Signum ergo erat: quòd niſi eſſent mundi, non potuiſſent veſci illis panibus.ergo cùm minùs ſit vti, q̃ habere dominium:ſi talis vſus fundetur in charitate,ergo & dominium.

¶ Quartò,iuſtè viuere, eſt homagium deo debitũ,propter dominiũ nobis impenſum.ergo ſi non iuſtè viuit homo, perdit dominium

rerum,quemadmodum vaſſallus propter ingratitudinem, & ſcelus contra dominum perdit feudum.

¶Quinto & vltimo, peccator non eſt dignus pane, quo veſcitur. ergo quilibet peccator eſt dignus morte.ergo eſt indignus vita. imò à fortiori eſt indignus his, quæ neceſſariò requiruntur ad ſuſtentationem vitæ,ſcilicet comeſtibilibus,& potu.Propter has rationes tenet Armachanus,quòd omne dominium tam ciuile,quàm originale fundatur in gratia gratum faciente.

¶Quantùm ad hoc de Aliaco ponit multas propoſitiones. Prima conſequenter ad Ockam dicit tria.Dominium ciuile, vel temporale ſiue poteſtas laica non fundatur in gratia prædeſtinationis. Secũdò,non fundatur in gratia gratum faciente.Tertiò, nec in dono ſupernaturali creaturæ infuſo.Patet primùm euidenter: quia tunc nõ poſſet eſſe certitudo in mũdo de dominio alicuius.Patet ſequela: nõ poteſt eſſe certitudo, ꝙ iſte ſit prædeſtinatus.Nemo enim ſcit,an odio,vel amore dignus ſit.igitur.Si dicas,hoc aufert certitudinem dominiorum purè ciuilium, & ponit quemlibet poſſeſſorem alicuius rei in ſtatu peccati mortalis. Patet, quia quilibet habet dubitare de qualibet re,an ſit ſua.Vltrà dicit,& bene, quòd tale dominium non fundatur in gratia gratum faciente,hoc eſt,non requiritur gratia gratum faciens ad hoc,quod aliquis ſit dominus alicuius rei. Præcipua ratio habetur in Exodo,Dominus fecit domos luteas obſtetricibus Ægyptiacis,quia ad mandatum Pharaonis non interficiebant pueros Iudæorum. ergo illæ domus erant earum , ſed illæ obſtetrices non erant in charitate,imò erant idololatræ.Ideo dicit, Gregorius, quòd illud obſequium remunerauit dominus bono temporali,quod aliàs remuneraſſet bono æterno.idcirco non ſolùm falſum eſt, imò hæreſim ſapiens, dicere quòd dominium ciuile fundetur in gratia gratum faciente.Infert de Aliaco contra Armachanum,quòd ſi rex peccaret mortaliter,deuolueretur regnum ad filium.Similiter ſi rex habeat duos filios,& iunior priùs baptizetur,quòd regnum deuolueretur ei.Patet, merebatur illud habere, & non perdidit, propter peccatum,vt ſuppono.igitur.& multa alia infert abſurda. Dico vltrà,ꝙ nec fundatur in fide nec in charactere,nec in aliquo dono ſupernaturali.Nam apud gentiles fuit verum dominium ciuile antequàm Chriſtus veniret,ſed in ipſis non fuit character,nec gratia gratum faciens,quamuis haberent gratias gratis datas.igitur. ¶Vnde ſuprà cùm aſſignabantur differentiæ inter dominium ſpirituale, & ciuile,dictum eſt in vna illarum,ꝙ ſpirituale fundabatur in dono ſupernaturali,& non ciuile dominium.quæritur ergo,in quo fundatur? Dicit Alia.quòd in duobus cõmuniter,ſcilicet in aliquo titulo creato.ſecundò in approbatione diuina.nam antequàm aliquis ſit alicuius rei verus dominus,oportet de neceſſitate Deum approbare, id eſt,Deum velle,quòd illo dominio ſiue illa poteſtate potiatur. Ratio eſt,quia Deus ſuprem⁹ eſt domin⁹ omnium,quia domini eſt terra.cæteri verò domini ſunt ſolùm ſub ipſo. ergo antequàm aliquis ſit dominus,oportet de neceſſitate approbatio domini ſuperioris.ſicut eſt impoſſibile cauſam ſecundam agere ſine prima,ita eſt impoſſibile

ſibile dominũ inferiorem habere iuſtum dominiũ vel poteſtatem, niſi ex approbatione diuina. Hoc dicit Apoſtolus, Non eſt poteſtas, niſi à Deo: ergo nullus habet poteſtatem iuriſdictionis, niſi ex approbatione diuina, ſed Deus communiter approbando habet, vel vtitur aliquibus titulis creatis mediantibus, quibus approbat, ſcilicet vel titulo ſucceſſionis, vel hæreditate, vel venditione, vel donatione, vel aliqua permutatione. ℭ Tota ergo reſolutio de Alia. eſt ꝙ dominiũ ciuile non fundatur in gratia prædeſtinationis, nec in gratia gratum faciẽte, nec in fide, aut charactére, ſiue aliquo dono ſupernaturali: ſed in ſola approbatione diuina fundatur quæcũꝗ poteſtas iuriſdictionis ciuilis & laicæ, ita, ꝙ cauſa efficiens quare iſte eſt dominus huius rei, vel habet iuriſdictionẽ, eſt quia Deus vult, & approbat illum eſſe dominũ illius. ℭ Reſtat modò ſoluere argumenta Armachani. Quãtùm ad primũ argumentũ de Adam, ꝙ præpoſitus eſt dominus cæteris per dona ſpiritualia. Dico, ꝙ non eſt incõueniens, ꝙ aliquando Deus ſumpſerit pro titulo dona gratuita, forſitan ſicut fecit in Adã & Abel, ſed hoc non requiritur vltrà, imò eſſet erroneũ hoc dicere. Quantũ ad aliud de Dauid, ꝙ non poterat iuſtè vti panibus propoſitionis ſine charitate: ergo nec habere iuſtũ dominium ſine charitate. Negatur conſequentia, nam ꝙ non potuiſſet illis panibus iuſtè vti ſine charitate, hoc non eſt, ꝙ ad dominium requiratur charitas: ſed hoc erat, quia panes ſancti erant ſicut ad hoc, ꝙ aliquis vtatur eucha riſtia, hoc non eſt, ꝙ ad dominiũ illius requiratur charitas, ſed hoc eſt ratione diſpoſitionis requiſitæ, ad talem cibum veſcendum. Quantũ ad aliud, peccator quilibet eſt dignus morte, & indignus vita: vtrũꝗ concedo: nam Deus poſſet iuſtè abſtrahere ea, quæ requirũtur ad vitæ peccatoris ſuſtentationem, & eum iuſtè dare morti ratione peccati, & auferre quæcũꝗ neceſſaria vitæ, & tamen non aufert, ſicut vaſſallus rebellãs eſt indignus feudo, quod habet: ergo dominus aufert. Non valet conſequentia: imò poteſt ſibi relinquere tale feudum. Similiter conſequentia non valet: offendens Deum eſt indignus pane, quo veſcitur, ergo Deus aufert, & priuat talem offendentem tali pane: ſed bene ſequitur: ergo iuſtè poſſet priuare ſi vellet: & ſic patet, quomodò iſta argumenta Armachani nihil concludunt contra concluſionem principalem: videlicet, ꝙ dominium non fundatur in charitate, ſed in approbatione diuina &c.

ℭ An habens ſupremam poteſtatem in temporalibus, habeat proprietatem in aliquibus rebus particularibus. Cap. ij.

Conſequenter doct. in ſecũdo capitulo ponit duos modos dicendi circa quæſtionem, videlicet, vtrum habẽs ſuprẽmam poteſtatem laicam, ex ratione illius poteſtatis ſupremæ habeat aliquã proprietatem ſibi propriè propriam: ſupponitur, quod dictum eſt priùs in primo capitulo, quid eſt habere poteſtatẽ ꝑpriè propriam

priam,& quid eſt habere immediatè à deo. Item dictum eſt priùs, ꝙ
quamuis rex vel aliquis dominus temporalis habeat iuriſdictionem
ſuper bona mea, & corpus meum,nihilò minùs bona mea,& corpus
meum non ſunt eius.nam non ſum ſeruus eius: ideo nõ habet domi-
nium proprietatis in illis.¶ Iſtis ſuppoſitis difficultas eſt: vtrum ipſi
ſupremæ poteſtati laicæ,quia talis, ſint aliqua bona, quorum ꝓprie-
tas ad eum ſpectet,qui fungitur tali poteſtate.Dicit doctor in princi-
pio,quòd habens ſupremam poteſtatem laicam, habet proprietatem
in aliquibꝰ rebus:puta,quas habebat antequàm fungeretur tali digni-
tate & poteſtate ſuprema,& quas obtinet nomine priuato,& non no-
mine regio, vel imperatorio, in talibus habet proprietatem propriè
propriam:ſed difficultas eſt, vtrum ſint aliqua bona ita connexa illi
ſupremæ poteſtati laicæ,ſeu temporali,ꝙ quantùm ad proprietatem
propriè propriam ſemper ſint illius,qui fungitur tali poteſtate, & ꝙ
habeat proprietatem in illis rebus.& talis eſt difficultas de curatis,&
prælatis eccleſiæ.nam curæ paſtorali & epiſcopatui aliquando ſunt
annexa aliqua bona.Quæritur inter doctores, vtrum talia bona,quò
ad proprietatem ſint illius,qui habet curam talẽ paſtoralem,ita,quòd
realiter ſint eius.Similiter imperiali dignitati annexa ſũt aliqua: vtrũ
talia quò ad proprietatem propriè propriam ſint illius, qui de facto
fungitur dignitate imperiali?Prima opinio dicit,quòd non ſunt eius,
& argumentum huius opinionis eſt:Quandocunq; aliqua,quò ad ꝓ-
prietatem ſunt alicuius,poteſt qualitercunq; vult, & pro libito de il-
lis diſponere:& ſi donat,de facto tenet talis donatio,ſi prodigè expo
nat,licèt peccet,non tenetur ad reſtitutionem illorum. ſed ſi impera-
tor diſponat,ſic prodigè de rebus annexis imperio, non ſolùm non
peccat,ſed & tenetur de bonis proprijs reſtituere imperio. ergo talia
non ſunt eius,quantùm ad dominium,& proprietatem propriè pro-
priam.talia,inquam,annexa dignitati imperiali. Similiter dicũt hoc
argumento,quòd epiſcopus prodigè exponens bona epiſcopatus,te-
netur ad reſtitutionem, quia non ſunt eis, ſed totius cleri,& eſt,vt di-
cunt ſolùm adminiſtrator.Item,qui habet ſupremam poteſtatem lai-
cam regalem,regit ad vtilitatem publicam & communem,& ille nõ
regit,qui regit pro ſuo priuato bono.ergo annexa tali regimini ſunt
communitatis,& non dominantis.ideo rex non eſt niſi adminiſtra-
tor. & eſt apparentia pro iſta opinione.Alia eſt opinio, ꝙ habet ꝓ-
prietatem,ita,ꝙ illa ſunt eius propriè:ita ꝙ habens imperium, habet
proprietatem propriè propriam in aliquibus rebus.& motiuũ illius
eſt,ille,qui habet dignitatem imperialem,debet maximè pollere vir-
tutibus politicis,inter quas magnificentia & liberalitas ſunt maxi-
mè, ſed non poteſt illis virtutibus pollere, niſi habeat abundantiam
rerum:& niſi ſit proprietarius,non poteſt donare:ergo in talibus ha-
bet proprietatem.quando eſt in tali dignitate conſtitutus,aliqui effi-
ciuntur inimici eius,quibus non poteſt facile reſiſtere ſine acquiſitio-
ne amicorum,& manutenentia & largitione bonorum. ſed ſic eſt, ꝙ
non poteſt illa largiri,niſi habeat proprietatem in illis.igitur: vtrum
ergo rex vel imperator habeat proprietatem in illis bonis,quæ ſunt
à communitate deputata dignitati regiæ, vel imperiali, vel vtrum

ſit adminiſtratori nam leuantur tributa,& pedagia ſallagia &c. ſimiliter ſunt aliquæ poſſeſſiones,& vrbes,& caſtra data regi non ꝑ perſona ſua,ſed pro vtilitate regni. Quòd non ſint eius, eſt apparentia, quia Rex non poteſt alienare regnum, neq́ʒ præcipuas vrbes regni in alterum transferre.

¶ An Imperator habeat ſuam poteſtatē immediate à deo,vel à papa. Cap.iij.

Quantùm ad tertiū capitulum ſuppoſito,quòd Rex vel imperator habeat proprietatem propriè propriam, eſt difficultas à quo habet immediate,vel à deo,vel à papa.Prima opinio eſt,ꝙ immediate habet à deo,quēadmodū quādo eligitur Sortes in Papā, eo facto,quo eſt electus,& electioni præbet conſenſum. Deus ſibi confert immediate authoritatem papalem,ſiue ſpiritualem,& illam non habet ab electoribus,quia illam non habent:ita,eo facto,quo aliquis eſt electus imperator,& præbuit conſenſum,habet poteſtatē temporalem ſupremā à deo immediate.Iſtius opinionis eſt gloſſa.xcvj.diſt. ca.Si imperator.Ratio iſtorū eſt,quandocū[q]ʒ aliquis eligitur ad poteſtatem aliquam,& non habet illam ab electoribus, nec à coronante, nec à confirmante: illam habet immediate à deo: ſed imperator non habet poteſtatem imperialem ab electoribus, quãuis requiratur electio,nec à cōfirmāte,ergo habet immediate à deo. Præterea dicunt doct. ꝙ papa habet immediate à deo poteſtatem, non à confirmante:quia non indiget:& ſi ſit aliquis confirmans,eſt ſolū propter pompam,& non neceſſitatem (ſed epiſcopus requirit de neceſſitate confirmationem, ideo non habet epiſcopus immediate poteſtatem, niſi à confirmante,& non habet antequā cōfirmetur & cōſecretur)eodē modo dicunt de imperatore,quàm citò eſt electus,antequā cōfirmetur,habet poteſtatem ſupremam laicam iuriſdictionis: & de facto poteſt vti illa, & exercere, & exercitium tenet: præterea dicunt,ꝙ nec habet à confirmatore,nec ab electore, ſed immediate ab ipſo deo.

¶ Secunda opinio, quòd imperator non habet immediate illam à Deo, ſed immediate à papa,& mediante papa ab ipſo deo. Iſta opinio adducit multas rationes. Prima, eſt apparentior: quando eſt aliquis in aliqua poteſtate conſtitutus, & alteri ratione talis poteſtatis præſtat iuramentum fidelitatis: videtur habere illam, ab illo,cui præſtat iuramentum fidelitatis, ſed ſic eſt, quòd imperator præſtat iuramentum fidelitatis papæ:ergo habet illam à papa (in Gallia epiſcopi præſtant iuramentum regi, quantùm ad temporalia, & papæ, quantū ad ſpiritualia). Vnde imperator in coronatione vltima præſtat iuramentum fidelitatis papæ, ergo habet illam poteſtatē laicam à papa, & non immediate à deo:videantur aliæ rationes in doctore.

¶ Viſum eſt,vtrum imperator habeat proprietatem propriè propriam in rebus appropriatis dignitati imperiali, quia non eſt difficultas, quin habeat in aliquibus rebus, quas habebat antequàm eſſet

imperator

imperator, & in rebus poſteà acquiſitis propria induſtria: ſed difficultas erat de rebus dignitati imperiali annexis: & ſicut dictum eſt, eſt eadem difficultas ſicut de clericis, an habeant proprietatem rerũ annexarum beneficio: & hãc difficultatem quęrit doct. in ſecũdo tract. ſecundæ partis dialo. lib. ij. vtrum imperator ſit dominus omnium rerum? & apparet ꝙ ſic. Nam imperator eſt dominus totius mundi, ergo & omnium rerum temporalium. Item imperator eſt dominus aliorum hominum à ſe, ergo à fortiori eſt dominus omnium rerum, quæ poſſidentur ab illis hominibus. ¶ Alia apparentia, rex quilibet eſt dominus omnium, quę ſunt in regno ſuo, ergo imperator mũdi omnium, quæ ſunt in mundo. Patet antecedens. j. Reg. viij. dicit Samuel ad populum petentẽ regem. Hoc erit ius regis, filios veſtros tollet in curribus, & faciet ſibi centuriones: hoc erit ius regis, ſi erit ius regis, ergo poterat hoc iuſtè facere: præterea filias veſtras tollet, & faciet vnguentarias, vineas & agros tollet, & dabit ſeruis ſuis. Ex illis verbis patet, quòd rex habet proprietatem & dominium, & perſonarum, & bonorum, quia poteſt & filios tollere, & filias ad ſeruitium ſuum, & ad vtilitatem propriam: ſimiliter tollet vineas & agros, ergo vnuſquiſqꝫ rex iure, & iuſtè habet dominium ſingularum rerũ, quæ ſunt in regno ſuo. Pro iſta quęſtione ſupponendum dicta ſuprà, ꝙ dominus poteſt importare dominium proprietatis, vel dominiũ iuriſdictionis, ita, quòd ſit ſenſus: vtrum imperator habeat dominiũ iuris, hoc eſt, poteſtatem dicendi ius ſuper ſingula, quę ſunt in regno: vel vtrum habeat proprietatem illarum rerum: ita, ꝙ ſit verum dicere, quælibet res regni eſt imperatoris vel regis. Secundò ſupponendum, quãuis ille, qui non habet dominium proprietatis, habet tamẽ dominium iuriſdictionis, in aliquo caſu habet poteſtatem transferẽdi inuito domino particulari rem ſuam in proprietatem alterius, vt Sortes, qui de facto eſt verus rex, nihilò minùs nõ habet poteſtatem proprietatis, id eſt, proprietatem in rebus Platonis, ſed ſolùm poteſtatem iuriſdictionis. Dico, ꝙ Sortes rex habet aliquãdo in caſu poteſtatem transferendi res Platónis in Ciceronem, & hoc ſpectat ad dominium iuriſdictionis: Nam Plato poteſt peccare, ratione cuius peccati res ſuæ erunt fiſco applicandæ: quo facto ad Sortem regem ſpectabit non ratione dominij proprietatis, ſed ratione dominij iuriſdictionis res Platonis in dominium alterius transferre. Iſto modo imperatores & reges per leges vſucap. & pręſcrip. quãuis in illis rebus non habuiſſent proprietatem: nihilò minùs tranſtulerunt illas authoritate iuriſdictionis, in præſcribentes & vſucapientes. Notandum vltrà, quòd dominium iuriſdictionis non ſolùm ſe extendit ad res poſſeſſas, ſed etiam ad perſonas. Paulus ad Roma. xiij. Non ſine cauſa gladium portat, in vindictam malefactorum. Item notandum quòd rerum exiſtentium in regno, quædam ſunt immobiles, alię verò mobiles. Immobiles, quæ non poſſunt transferri, vt ager, domus. Mobiles, quæ transferri poſſunt, vt aurum, argentum, lectus, vaſa, &c. & iſtarum vtræqꝫ quædam appropriantur imperatori, ſic quòd nulli alteri. Aliæ verò appropriantur, quibuſdam alteris: exemplũ primi, vt fructus pædagiorum, taliarum, ſalinarum &c. Similiter

caſtra

caſtra, & quædam vrbes ſunt appropriatæ imperatori vel regi, ſic quód nulli alteri. Iſtis ſuppoſitis, vtrum imperator ſit dominus omnium rerum, ſit prima propoſitio. Imperator non eſt dominus, quãtũm ad proprietatem omnium rerum, quæ ſunt in mundo: imó non eſt dominus omnium rerum, quæ ſunt in imperio ſuo: & capio imperatorem, ac ſi eſſet dominus totius mundi. Patet, quilibet, qui eſt dominus alicuius rei, poteſt illam vendere: ſed non poteſt imperator omnem rem vendere: ergo non eſt dominus, quantũm ad proprietatem cuiuſlibet rei. Iſta propoſitio ponitur in capitulo, Eos.j.queſt.ſ. habetur ibidem, quód omnis dominus rem ſuam vendere poteſt, ſi vult, ſiue ſeruum, ſiue aliquid eorum, quæ poſſidet: ſed ſic eſt, quód imperator non poteſt ſingulas res imperij vendere, ſi vult. Patet, nõ poteſt res meas ad libitum eius vendere ſine peccato, ergo ipſe non habet proprietatẽ in illis rebus. Vnde expreſſé habetur. xxiij. queſt. viij. in cap. Quæ omnia ſunt imperatorum. Dicit expreſſé glo. non quó ad proprietatem, ſed quantũm ad iuriſdictionem: relinquitur ergo prima propoſitio vera, quód quãuis eſſet aliquis imperator totius mũdi, non eſſet dominus omnium rerum, vt ly dominus importat dominium proprietatis. Secundó patet iſta propoſitio, quicunque dat rem, cedit proprietati illius, & transfert illam in alium, & non remanet ampliús illius rei proprietarius: imó hoc eſt donare proprié: ſed imperator multa dat & dedit, ergo nõ remanet ampliús illarum rerum proprietarius. Et iſta propoſitio eſt manifeſta, videlicet, quód imperator non eſt dominus ſingularum rerum. Pariformiter rex Franciæ non eſt dominus omnium, quę ſunt in regno ſuo, imó nihil proprietatis habet in agris meis, licét habeat proprietatẽ iuriſdictionis in illis. ¶Secunda propoſitio imperator non eſt dominus omnium rerum, vt ly dominus importat dominium iuriſdictionis, & non proprietatem. Patet, primó non eſt dominus regni Franciæ, neque illorum, qui ſunt in illo regno: per capitulum, venerabilem. qui filij ſunt legitimi. Rex Franciæ in temporalibus nullum recognoſcit ſuperiorem. Hanc propoſitionem ponit de Maronis in tractatu, quem ædidit de re eccleſiaſtica: & deducitur in procemio pragmaticæ ſanctionis. Apparentia eſt, multi reges, qui nullum recognouerunt ſuperiorem in temporalibus, fuerunt optimi viri & canonizati, vt ſanctus Ludouicus, & non eſt veriſimile, quód ſi habuiſſent ſuperiores in temporalibus, quód non recognouiſſent illos, igitur. Et iſta eſt propoſitio docto. quam credo veram, videlicet, quod imperator quantũm ad ea, quæ ſunt in regno Franciæ, nullam habet poteſtatem iuriſdictionis. Secundó, imperator non habet poteſtatem in viros eccleſiaſticos, præcipué in ſacerdotes, imó ſunt exempti iure diuino, vt dictum eſt priús, á iuriſdictione laica: & hoc expreſſé habet Innocentius, in cap. Solitæ. de maioritate & obedientia: & cũm dicitur. Non ſine cauſa gladium portat: hoc eſt intelligendum, quod ſolũm in eos gladio vtitur, id eſt, iuriſdictione temporali, qui ſunt illi ſubiecti, puta in laicos. Huius opinionis eſt Innocentius.iij. quód ſacerdotes & eccleſiaſtici nullo modó poteſtati, id eſt, iuriſdictioni imperiali ſunt ſubditi: & hoc dicit Panormita. in ca.

Solitę. Ergo ſecunda propoſitio vera, ꝙ imperator non habet dominium iuriſdictionis in ſingulis hominibus, & rebus mundi. Conſequẽter apud doct. dicitur, ꝙ in rebus mobilibus appropriatis imperio habet dominium proprietatis. Patet ſic, ille habet dominium proprietatis in aliqua re, qui poteſt illam qualitercunq́ʒ, & ad libitũ exponere, quãuis aliquando peccet exponendo: qui tamen non tenetur ad reſtitutionem, ſed imperator qualitercunq́ʒ exponat prouẽtus imperij & fructus, id eſt, res mobiles, vt fructus vrbium &c. nullo modo tenetur ad reſtitutionem, quocunq́ʒ modo exponat. i. hoc eſt, certiſſimum: ergo quãtùm ad iſtas res mobiles imperator habet dominium proprietatis. Eodẽ modo dicitur de eccleſiaſticis, quòd in rebus mobilibus, id eſt, in fructibus beneficiorum, qui proueniũt ex rebus, hoc eſt, agris & poſſeſſionibus annexis beneficio, habent proprietatem: & qualitercunq́ʒ exponant illos fructus, nõ tenentur ad reſtitutionem, vt dicit dominus de Gerſono. Similiter imperator quantùm ad res mobiles ſibi prouenientes ratione dignitatis imperialis, habet in illis proprietatem propriè propriam. Sed quantùm ad res immobiles dĩcit Ockam in loco prææallegato. Si alienatio illarum rerum immobilium non fit in detrimentum imperij, tunc imperator poteſt donare & alienare, vt quædam caſtra, quoſdam agros non notabiles: ſed ſi alienatio illarum fit in maximum detrimentum imperij, nullo modo poteſt alienare pro libito: imò ſi tentet alienare, alienatio eſt nulla: & tenetur reſtituere. ¶ Reſolutio. Imperator ſiue rex non habet dominium proprietatis, in ſingulis rebus regni vel imperij. Secundò non habet dominium iuriſdictionis in ſingulis rebus, nec in ſingulis perſonis: ſed quantùm ad res mobiles annexas imperio habet proprietatem & dominium proprietatis ad libitum eius diſponendo. quantùm verò ad immobiles, vt eſt imperium ipſum: vrbes, caſtra, iura imperialis, ducatus: quorum alienatio eſſet in detrimentum imperij, non habet dominium proprietatis: quia vt dictum eſt, non poteſt pro libito alienare, vel donando, vel vendendo, vel commutando: & eodem modo dicendum, de quolibet rege & ſuo regno. Vnde filia in regno Franciæ ſuccedit in rebus mobilibus, ſed quantùm ad immobilia ad regnum ſpectantia, vt regnum ipſum, & cæteras vrbes, quæ ſunt regno annexæ, nunquam ſuccedit. Ratio eſt, quia nunquã fuerũt patri regi appropriata: quia nunquã potuiſſet pro libito diſponere neq́ʒ vti. ideo quantùm ad res mobiles, habet proprietatẽ propriè propriam. Similiter quantùm ad res immobiles, quæ non ſunt de annexis, vel proprijs regni. His dictis reſtat ſoluere authoritatẽs primi Reg. viij. Hoc erit ius regis &c. filios & vineas tollet &c. Quãtùm ad hoc dicit Ockam, quòd ibi ius nõ notat dominium proprietatis, ſed iuriſdictionis: nam iſtud ius ſcilicet ſumere filios & agros, erit ſolùm ius illa aſſumendi in vtilitatem publicam. Nam rex pro vtilitate & conſeruatione reipublicę, occurrẽte neceſſitate poteſt accipere homines ad hoc, & cuiuſcunq́ʒ hominis bona licitę ſumere ad tuitionem reipublicæ & regni. & ideo hoc erit ius regis, hoc eſt, hãc habebit poteſtatem, vt pro vtilitate, cùm fuerit opportunum ſumat, & filios, & vineas, & agros: ſed ex illo textu non intelligitur, quòd

rex illis vtatur pro vtilitate priuata & propria,ſed publica.

¶Capitulum quartum,in quo recitatur tres opiniões variȩ, quomodò imperiũ ſit à papa.

HAbitum eſt de duabus opinionibus: Prima erat, quòd imperator habet proprietatem à deo immediate præſuppoſito aliquo humano,id eſt,electione. Secunda,ꝙ habet à papa:& iſta diuiditur in tres opiniones, vt patet,in quarto capitulo. Prima, quòd papa habet plenã & omnimodam poteſtatem in rebus temporalibus:ita, quòd poteſt abſq; peccato vnumquẽq; dominum temporalem remouere: ſed hoc fuit impugnatum. Secunda dicit, quòd imperator habet illam poteſtam à Papa, quia Petro commiſſæ ſunt claues & terreni,& ſpiritualis regni: nam dati ſunt Petro duo gladij: ſcilicet,temporalis & ſpiritualis: ſed cùm aliquis eſt inſtitutus in illa poteſtate, non poteſt ſummus pontifex remouere.Ideo iſta ſecunda opinio dicit,ꝙ poteſtas imperialis eſt à papa, & ipſe imperator electus nihil habet poteſtatis quouſq; confirmetur à papa, & papa dat ſibi ſummam poteſtatem in temporalibus, ſed ipſo cõfirmato non poteſt papa ipſum deſtituere,niſi propter duas cauſas.Prima,pro delicto,ſicut priuantur vaſſalli feudo pro admiſſo in dominos ſuos.Secunda,propter neceſſitatem & vtilitatẽ reipublicæ,puta,ſi talis efficeretur omnino inidoneus ad imperandum:in illis caſibus poteſt imperator deſtitui à papa.Habet ergo ſecundum hanc opinionem poteſtatem imperator à papa,ſicut curatus ab epiſcopo:& quemadmodum epiſcopus poſtquàm inſtituit aliquem curatum in beneficio, non poteſt illum priuare beneficio,niſi pro certa cauſa,ita etiam papa non poteſt imperatorem poſtquàm eſt inſtitutus deponere. Tertia opinio eſt,ꝙ imperator ſumit poteſtatem à papa non iure diuino, ſed iure humano: ita,ꝙ tempore Conſtantini magni,ex conſenſu Romanorum cõuocauit ipſe Conſtantinus ſuos ſatrapas & nobiles: & inito conſilio ex conſenſu communi tranſlatum eſt ius imperij occidentalis, ad papam.Dicit ergo tertia opinio,ꝙ imperator habet poteſtatem iuriſdictionis à papa,ſed non eſt iure diuino:puta,ꝙ Chriſtus contulerit papȩ poteſtatem conſtituendi imperatorem,ſed iure humano,in quantum ipſe imperator ex conſenſu Romanorum tranſtulit ius imperij in ſummum pontificem.Et ſic reſolutio eſt iſta.Prima opinio dicit,ꝙ imperialis poteſtas eſt immediate à Chriſto. Secunda,ꝙ eſt immediate à papa: & iſta ſecunda diuiditur in tres modos dicendi. Primus, ꝙ papa poteſt pro libito diſponere & deponere. Secundus, ꝙ papa iure diuino poteſt deponere & inſtituere imperatorem,ſed ipſo inſtituto non poteſt deponere ſine cauſa.Tertius,ꝙ talis poteſtas eſt immediate à papa, ſed ſolùm iure poſitiuo,puta,poſt collationẽ factam à Conſtantino: & iſti tres modi dicendi ponũtur in quarto capitulo.

¶Capitulum

ℂ Capitulũ quintum. An imperator habeat ſibi appropriata immediate à papa, vel à deo.

Viſum eſt in præcedentibus de duabus opinionibus, & de ſubdiuiſione ſecundæ in tres modos dicendi. viſum etiam eſt quomodò imperator eſt dominus, aut quantùm ad proprietatem, aut quantùm ad iuriſdictionem. De rebus datis imperio puta de immobilibus, nõ habet dominium pinguiſſimum, quia illas non poteſt alienare, quod eſt proprietas dominij pinguiſſimi. in. c. Eos. prima. queſt. j. qui poteſt alienare cùm vult, habet dominium pinguiſſimũ, ſed quãtùm ad fructus perceptos, & res mobiles habet dominium pinguiſſimum. Eodem modo dicẽdum eſt, de eccleſiaſticis, nam epiſcopus nõ habet dominium pinguiſſimum in rebus immobilibus conceſſis epiſcopatui, ſcilicet in villis, agris, caſtellis: illa enim alienare nõ poteſt: ſed in fructibus perceptis de illis rebus immobilibus. Opinio cõmunior eſt, ꝙ habet dominium pinguiſſimum: & quamuis peccet malè vtendo illis fructibus, non tenetur tamen reſtituere: & poteſt illos donare, cuicũꝗ voluerit: & donatio tenet, licèt aliquando peccet donãdo. Alii dicunt, quòd eſt ſolùm diſpenſator. ℂ Conſequẽter in iſto capitulo ponitur tertia opinio, quam credo ſolam veram inter cæteras, quæ dicit quòd imperator non habet proprietatem ſibi, vel non habet ea dona, quæ ſunt appropriata ſibi, immediate à deo, nec à papa primo vel ſecũdo modo habendi, ſed habet immediate à deo tertio modo habẽdi. Nam vt viſum eſt, habere immediate à deo primo modo, eſt ſic habere à deo, ꝙ à nullo alio habeatur, nec etiam aliquid aliud præuium præſupponitur, vt illud habeatur à deo, ſicut habuit Moſes ducatum filiorum Iſraël immediate à deo: ſed habere immediate à deo ſecũdo modo, eſt habere à ſolo deo aliquo tamen præſuppoſito: verũ habere tertio modo immediate à deo, eſt illud in principio habere ex donatione hominis, ſed poſtquã donatum eſt, nõ tenet quod eſt donatum, niſi à deo: ita, ꝙ in poſſidendo illo poſſeſſor nullum recognoſcit ſuperiorem præter deum: tũc dico, ꝙ imperator nõ habet illa, quæ habet immediate à deo, primo vel ſecundo modis, ſed tertio modo. Patet quantùm ad primum: nam illa, quæ habet ratione imperij, non eſt dicendum, quòd illa habeat immediate à deo, niſi conſtet, vel per reuelationem, vel per ſcripturam: ſed non conſtat, neꝗ reuelatione, neꝗ ſcriptura ſacra imperatorem illa, quæ habet, habere immediate à deo: ergo non habet immediate à deo primo vel ſecundo modis habendi. Vnde quando aliquid poteſt haberi ab hominibus, non eſt dicendum, ꝙ immediate habeatur à deo, niſi per reuelationem, vel per ſcripturam ſacram habeatur notum & conſtet: ſed bona imperatoris poſſunt haberi ab hominibus. Patet, deus fecit humanum genus dominum cunctarum rerum. Gene. primo. ergo humanum genus poteſt in alterum transferre aliquarum rerum dominium: ergo illa, quæ habet imperator, poſſunt humanitùs, vel ab hominibus acquiri: & non conſtat, quòd habeantur immediate à

deo,

deo, neque per reuelationem. Nam deus nunquàm reuelauit alicui vel aliquibus, quòd in aliquem tranſtulerit imperium, ſaltem in iſtũ, qui nunc eſt, nec habetur per ſcripturam. ergo non eſt dicendum, quòd immediate ſit à deo. Dices per illud habetur, Quæ ſunt Cæſaris Cæſari. Dico, quòd per illa verba non habetur, quòd deus dederit aliqua Cæſari, quia imperatori, ſed habetur ſolùm, quòd quæ debiſtis priùs, & ad quæ reddenda eſtis priùs obligati ex veſtro conſenſu, reddite. & ſic ex illa authoritate non poteſt haberi, quòd imperium ſit immediate à deo. Secundum dictum. illud eſt immediate à deo tertio modo. nam poſtquàm Sortes factus eſt imperator: quæ ſunt data imperio, & non ſunt data intuitu ſuæ perſonæ, in illis nõ recognoſcit ſuperiorem præter deum. ergo poſt illam donationem habet illa immediate à deo tertio modo habendi, ſcilicet à deo: & non eſt vaſſallus alicuius. ideo quãtùm ad ea, quæ habet ratione imperij, tenet illa immediate à ſolo deo. ideo bene (dicit doctor) factũ eſt, quòd imperator habeat poteſtatem in illis. & ad regendum cõmunitatem indiget bonis. ideo ſunt aſſignata, quædam quę ſunt adiuncta dignitati imperiali, & hoc ab hominibus, licèt poſt adiũctionem non recognoſcat imperator illos homines, qui talia dederunt, ſuperiores: ſed ſolùm in iſtis habet deum pro ſuperiore: quiaampliùs nullum recognoſcit ſuperiorem, ſed quantùm ad donationem tenet immediate à congregatione populi, vel generis humani.; & iſta opinio eſt, facillima & verior: videlicet, quòd imperator non tenet immediate imperium, nec à papa, nec à deo primo vel ſecundo modo tenendi ſeu habendi, ſed tenet immediate à deo tertio modo habendi. Nititur iam ſoluere argumenta in oppoſitũ pro ſecunda opinione, quæ dicit, quòd immediate imperator habet imperium à papa. Dicit Nicolaus papa, quòd deus Petro terreni & cæleſtis imperij claues contulit, ſiue commiſit. ergo ſicut Petro eſt commiſſa ſpiritualis poteſtas, ita, vt terrena, ergo imperator tenet illam à papa. Vnde Nicolaus & Innocentius maximè loquuti ſunt pro poteſtate papæ. Vnde committere claues cæleſtis regni, eſt dare poteſtatem ſpiritualẽ, & terreni, eſt dare poteſtatem laicam. ¶ Quantùm ad hoc ſanè exponenda ſunt verba Nicolai papæ, ne videantur ſapere hæreſim. Vnde dicit Nico. in eodem capitulo, quòd Chriſtus immediate fundauit eccleſiam, & ſupra petram fidei naſcẽtis erexit. hoc, niſi ſanè intelligatur, eſt contra decurſum ſacræ ſcripturę. Nã Chriſtus nõ erexit immediate ſuper fidem naſcentem eccleſiam Romanam. Patet, quia eccleſia Hieroſolymitana & Antiochiana erant priùs erectę, quàm Romana. ergo verba ſecundum rigorem verborũ ſapiunt hæreſim manifeſtam. Eodẽ modo iſta duo verba, ꝙ beato Petro claues regni & cæleſtis, & terreni commiſit: niſi exponantur ſanè, ſapiunt hæreſim, & maxima inconuenientia ſequerẽtur. Primùm, quòd reges Francorum, qui nunq̃ recognouerũt ſuperiorem. extrà, qui filij ſunt legi. capitu. Per venerabilem. fuiſſent manifeſtè hæretici. Patet, quia habuiſſent aſſenſum firmiſſimum contra articulum fidei: quia ſi Chriſtus commiſit Petro poteſtatẽ laicã, hoc eſt, articulus fidei, ꝙ oĩs illã habens immediate habet ab illo. Sed dico, ꝙ illa verba, Chriſtus

commiſit Petro curam cæleſtis & terreni regni,dupliciter exponuntur:vno modo,ꝙ cæleſtis regni,habeat poteſtatem, hoc eſt, eccleſiæ triumphantis:& hoc eſt falſum,quia non habet papa poteſtatem, ſuper illos,de eccleſia triumphante,ſed ſolùm in eos,qui ſunt in carne mortali.ſed per cæleſte regnum intelligit bonos,& per terrenũ malos:& in vtroſq; habet poteſtatẽ,ſcilicet ſpiritualẽ,quæ vocatur poteſtas clauis.Secũda expoſitio eſt,ꝙ per cæleſte regnũ intelligit eos, quorum conuerſatio aſt in cælo:hoc eſt, qui totaliter ſunt dati vitæ ſpirituali:vt ſunt contemplatiui,& qui nõ curant temporalia.& per regnum terrenum intelligit eos, qui ſe dant vitę actiuæ, & terrenis negocijs,ideo papa intelligit per regnum cæleſte congregationem eccleſiaſticorum:& per terrenum,congregationem laicorum.& data eſt Petro à Chriſto,ſuper vtroſq; poteſtas ſpiritualis.Tertiò,illa verba poſſunt ſic exponi,commiſit Petro claues terreni, & cæleſtis regni:hoc eſt, dedit ei poteſtatem ſuper imperatorem,qui habet regnũ terrenum,non,quòd dederit poteſtatem temporalem, ſed ſpiritualẽ: quæ poteſtas vocatur ſpiritualis.& quęlibet iſtarum expoſitionum ſufficit. Ideo per regnum cæleſte non debemus intelligere paradiſum:nec per terrenum imperium,ſed per cæleſte bonorũ:& per terrenum,malorum congregatio intelligitur.& tũc fateor,ꝙ Petro data eſt vtraque poteſtas,vt viſum eſt. nam habet poteſtatem iuriſdictionis ſpiritualem coërcitiuam,ſuper bonos & malos.

¶Ad ſecundam allegationem, Secũdo arguitur.ab illo eſt imperiũ, qui eſt ſupremus iudex inter mortales,& cunctorum mortalium.ſed papa eſt huiuſmodi.ergo.Dico,quòd minor eſt falſa.primò,papa nõ eſt iudex infidelium.in c.Gaudemus.de diuor.Statuta apoſtolica nõ ligant infideles. & primæ ad Corin.v.Nõ eſt mihi curæ,de his,quæ foris ſunt.Secundò,ſi intelligas,quòd ſit iudex cũctorum fidelium, ex hoc nõ infertur,quòd imperium ſit à papa.Nam imperator,quia imperator,habet poteſtatem ſuper infideles, qui ſunt in terra imperiali,& papa nihil poteſtatis habet ſuper illos. ergo imperator non habet ſuam poteſtatem laicam à papa,ſed dico,quòd papa eſt ſupremus iudex cunctorum fidelium in ſpiritualibus,ſed non in omnib⁹, puta,in temporalibus:imò imperator eſt iudex papæ in temporalibus.Vnde doctor ponit talem propoſitionem. Imperator eſt iudex papæ in temporalibus.Patet,antequàm aliquis efficitur papa,imperator eſt iudex eius.ergo poſtquàm eſt effectus papa. Patet, conſequentia ex illo verbo apoſtoli:Vnuſquiſque maneat in eadem vocatione,in qua vocatus eſt.ſi ſit ſeruus,non ſit ei curæ. Tunc arguitur ſic.ius diuinũ nullum liberat à ſeruitute:ergo ſi Sortes ſit ſeruus imperatoris antequàm ſit electus in papam,poſt electionem non liberabitur à ſeruitute iure diuino.& loquor ſemper iure diuino.ſed ſi liberaĩ,hoc eſt ſolùm iure poſitiuo.Patet,ex apoſtolo: Vnuſquiſq; &c. ergo cùm papa ſubdatur imperatori quantùm ad temporalia, antequàm eligatur:ipſo electo ſaltem ex iure diuino non liberabitur ab illa ſeruitute & ſubiectione.ideo imperator quantùm ad temporalia eſt iudex ſupremus ſummi pontificis. & iſta eſt ſentẽtia doct. ꝙ eccleſiaſtici nõ ſunt excẽpti iure diuino,ſed ſolũ iure humano ſi ſint.

¶Ad

¶ Ad tertiam allegationem. Tertiò arguitur ad idem. ab omni illo eſt imperium, qui poteſt imperatorem deponere. ſed papa hoc poteſt, igitur. maior eſt certa, quia cuius eſt conſtituere, eiuſdem eſt deſtituere, & è diuerſo. ſed papa poteſt conſtituere imperatorem, ergo & deponere. Patet in capitulo, Alius. xv. q. vj. Zacharias papa depoſuit regem Frãcorum, & inſtituit Pipinum patrem Caroli. Similiter Innocentius depoſuit Federicum imperatorem, ergo papa poteſt deponere ipſum imperatorem.

¶ Ad primum reſpondet doctor, tranſeat maior. & ad minorem notat doctor, quòd imperator poteſt eſſe dignus depoſitione dupliciter. Vno modo, propter crimen ſpirituale, vt propter hæreſim, quia hæreticus & ſchiſmaticus, & vtitur poteſtate eius, in detrimentum Chriſtianitatis.

¶ Alio modo, propter crimen ciuile, vt puta, negligit adminiſtrare iuſticiam, quam tenetur adminiſtrare ex officio: vel vtitur ſua poteſtate in vtilitatem propriam ſubtrahendo bona à ſubditis, pro ſuo commodo particulari, & non communi. Tunc ſi imperator ſit dignus depoſitione propter crimen primi generis, puta, propter crimẽ ſpirituale, poteſt deponi à papa, cùm habeat plenam poteſtatem in puniendis peccatis ſpiritualibus. Sed ſi fuerit dignus depoſitione ꝓpter crimen ſecundi generis, puta propter crimen ciuile & politicũ, non ſpectat tunc ad papam imperatorem deponere, ſed ad eos, quos ſpectat eum ordinare, hoc eſt, ad communitatem ciuilem, vel ad eos, qui gerunt vices communitatis ciuilis, in quos ſcilicet communitas trãſtulit ſuã poteſtatẽ. ideo ꝓpter crimẽ ſpirituale poteſt à papa deponi imperator, ꝓpter verò crimen ciuile, ab ipſa cõmunitate &c.

¶ Aliter dicit Ioan. de Pariſijs breuiter, quòd propter nullum crimen, ſiue ſpirituale, ſiue ciuile ſpectat ad papam imperatorem deponere, niſi de per accidens. Vnde notandum, quòd ad illum ſpectat iuridicè aliquem deponere, ab aliqua poteſtate, qui ſententia lata, de depoſitione eſt depoſitus: hoc eſt, qua ſententia lata nihil habet amplius poteſtatis. hoc ſuppoſito dicit: qualicunque crimine irretiatur imperator, non poteſt papa ferre ſententiam, qua lata ipſe imperator ſit à poteſtate priſtina depoſitus, ſed per accidens poteſt: quia poteſt excommunicare ipſum pro crimine, & ſingulos cum eo participantes, & ſic inhibere ſubditis, ne participent cum illo: & per illam excommunicationẽ illos cogere ad depoſitionẽ ipſius imperatoris. ideo non ſpectat ad papã (dicit) ſententialiter deponere ipſum, licèt ſpectet ſentẽtialiter excõmunicare & finaliter per cẽſuram excommunicationis eos, qui habent authoritatem deponendi cogere, vt illum deponant. & ſic de per accidens deponit ſolummodò, & non directè. Eodem modo dicit Ioannes de Pariſijs, quòd imperator poteſt papam deponere, puta, ſi papa vtatur ſua poteſtate in detrimentum reipublicæ, poteſt imperator ſub pœna confiſcationis bonorum purè ciuilium, quæ tenet ab imperatore, vel à rege tanquam vaſſallus: & propter huiuſmodi ſententiam latam ab imperatore, illi, ad quos ſpectat cogentur tandem ipſum auferre, à ſua poteſtate ſummi pontificatus. ſed non poteſt per ſe quali-

cunque crimine ſit irretitus deponere. Veruntamen dicit doctor, ꝙ papa poteſt imperatorem deponere, in duobus caſibus. Primus, pro crimine purè ſpirituali, vt eſt hæreſis. Secundus, quādo illi, ad quos ſpectat iure ordinario, ſunt negligentes ipſum deponere. Vnde dicit doctor tertia parte dia. ſecundo libro, quod vniuerſaliter ſi negligat iudex ſecularis exercere iuriſdictionem laicam pro loco & tempore, deuoluitur poteſtas exercendi ad iudicem ſpiritualem. ergo, vbi ad quod ſpectat imperatoris depoſitio, non poſſunt auferre vel negligunt, deuoluitur poteſtas auferendi ad ſummum pontificem.

¶ Iam reſpondēdum eſt ad capitulum, Alius. & dico, quòd ſic intelligitur, Zacharias depoſuit regem, id eſt, deponentibus cōſenſit. Vnde tunc temporis non erat, adhuc vniuerſitas Pariſijs, quia tempore Caroli magni fundata fuit, & ſic pauci erant docti in Francia, & habuerunt recurſum ad papam, & ſic depoſuit, id eſt, conſuluit, vt poſſent deponere: & ſic non depoſuit authoritatiuè. Quantùm ad aliud de Innocētio, qui depoſuit Federicū imperatorem, dicit doct. quòd Innocentius depoſuit in concilio, non quòd habuerit authoritatem deponendi: ſed concilium depoſuit: & Innocentius tulit ſententiam vel loco concilij, à quo acceperat authoritatem deponēdi, depoſuit.

¶ Reſolutio doct. in hoc argumento eſt cum apparentia, quòd nunꝗ poteſt papa principem ſecularem (ſecluſis ſuis vaſſallis) deponere, niſi in duobus caſibus prætactis.

¶ Ad quartam allegationem.

¶ Papa poteſt ſupremum imperium transferre de gente in gentem. ergo ab ipſo dependet poteſtas imperialis. Patet, papa tranſtulit imperium à Græcis in Germanos. Dicit doct. ꝙ papa poteſt transferre imperium: ſed hoc eſt ſolùm caſualiter. Vnde papa poteſt exercere iuriſdictionem in purè temporalibus caſualiter, hoc eſt, quando non eſt iudex ſecularis. ita ſi deſit congregatio populi, poteſt papa transferre, & hoc caſualiter. Secundò poteſt pro crimine purè ſpirituali: vt ſi gens illius imperij efficeretur hęretica, vel transferret ſe ad aliā ſectam dimittendo ſectam Chriſtianam, poſſet propter hoc papa illam gentem priuare dignitate imperiali, & ſic transferre in aliam gē tem: ſed hoc non eſt regulariter, ſed ſolùm caſualiter. Regulariter poteſt pro crimine hæreſis, ſed non pro crimine ciuili: niſi caſualiter, puta in defectu alterius, qui poteſt: vel pro negligentia, vt dictum eſt.

¶ Contrà, ab illo eſt imperium, à quo imperator examinatur, inungitur & coronatur: ſed poſt electionem imperator futurus electus examinatur à papa, inungitur & coronatur. ergo. Nego antecedens: & ratio eſt, quia per talem examinationem nihil iuris & poteſtatis accipit, à coronante vel examinante: ſed eo facto, quo electus eſt, habet ſummam poteſtatem imperialem, ſicut papa electus ante confirmationem, quamuis etiam non ſit ſacerdos, habet omnimodam poteſtatem iuriſdictionis in eccleſia. Similiter dicendum de imperatore iſto modo. Idem argumentum curreret de rege Francorum, qui inungitur ab archiepiſcopo Remēſi: & tamē nihil poteſtatis ab illo accipit. nā illud eſt ſolū ſolēnitatis, & nō poteſtatis. Similiter multi fuerunt imperatores, qui non coronabantur à papa, & erant veri imperatores.

ratores. nam talis coronatio ſaltem iure diuino nihil dat poteſtatis, ſed eſt tantummodò ſolẽnitas. ¶ Quærit conſequẽter doct. quare imperator præſentatur examinandus papæ, poſtq̃ eſt electus. Dicit, vt corrigatur de magnis criminibus à papa ſi commiſerit. Secundò, & apparentiùs, vt papa cognoſcat & declaret electionẽ eſſe validã. Vnde quando rex mittit legatum ad papã, literæ præſentantur parlamento, non ꝙ parlamentum aliquid poteſtatis exhibeat legato, ſed, vt parlamẽtum declaret poteſtatem eſſe in tali legato. Similiter poſtq̃ imperator eſt electus, pręſentatur papæ, vt declaret talem electionem fuiſſe legitimam, & authoritatem imperialẽ eſſe in electo. & eſt reſolutio doct. quamuis multi textus decretalium videantur ſonare oppoſitum. in cap. Venerabilem. dicit papa, ꝙ ad ipſum ſpectat imperatorem confirmare, ita, ꝙ ante confirmationem nihil habet poteſtatis. hanc tribuit ſibi papa poteſtatem: ſed oppoſitũ eſt probabiliùs. & primò dico, ꝙ præſentetur electus papæ, eſt de iure poſitiuo. Secundò præſentatur imperator non, vt habeat authoritatem à papa. Tertiò præſentatur, vt declaretur, quòd talis electio eſt legitima. Dico ergo, quòd nihil habet poteſtatis à papa, ſed ab electione: & non habet à deo apud doc. & eſt opinio probabilior: ſed habet à populo, & populus poteſt dare papæ authoritatem inſtituendi imperatorem, quia populus illam habet. & poteſt in alterum transferre. & ſi ſic, hoc eſt, ſolùm iure poſitiuo. ſed non legitur paſſus, ex quo trahi poſſit, quòd populus talem poteſtatem inſtituendi Imperatorẽ contulerit papæ. ergo.

¶ Ad argumentum, imperator tenetur præſtare iuramẽtum fidelitatis papæ: ſed illud iuramentum fidelitatis eſt ſignum vaſſallatus. ergo imperator eſt vaſſallus papæ. ergo habet poteſtatem à papa. Quantùm ad hoc nego, quòd teneatur præſtare iuramentum papæ: imò potiùs è diuerſo, papa habens prædia tenetur potiùs præſtare iuramenta fidelitatis imperatori, ratione prædiorum, & ad tributum ſoluendum. Paulus enim ad Rom. xiij. vniuerſis præcepit fidelibus: Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal. Et Chriſtus Matthæi. xxij. Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari. Secundò fateor, quòd imperator præſtat iuramentum papæ non ratione imperij, ſed, quòd tuebitur & defenſabit eccleſiam: ſicut rex iurat in curia parlamenti, ſe defenſurum regnum &c. & non accipit poteſtatem regiam ab illa curia. Vnde iure naturali inter dominum, & ſubditum eſt mutua obligatio, quia dominus ſiue princeps tenetur ſubditos defendere & tueri, & ipſi tenentur ad tributum ſoluendum principi. Dico ergo, quòd non iurat, neque præſtat iuramentum papæ, tanquàm recognoſcens illum ſuperiorem in temporalibus, ſed vt dictum eſt.

¶ Ad ſeptimam rationem.

¶ Viſum eſt, de quibuſdam rationibus, quibus nitebantur aduerſæ opiniones probare imperium eſſe immediate à papa: & allegatũ eſt, capitulũ, Ali⁹. xv. q. vj. ſed difficultas eſt ex capitulis ſequẽtib⁹: quia dictũ eſt. ꝙ papa nõ poteſt deponere regẽ, niſi in duob⁹ caſibus, ſcilicet, pro crimine eccleſiaſtico, id eſt hęreſis, quia papa habet plenã po

teſtatem in illis criminibus. Secũdus, quãdo nõ ſunt alij, ad quos ſpectat ordinariè & iuridicè depoſitio: quia ſicut tenet doctor, & habetĩ de foro cõpetenti, vacante ſede imperiali, quia non eſt tũc iudex ordinarius, ius cognoſcendi, de cauſis imperialibus deuoluitur ad papam. Sunt apparentiæ pro oppoſito. Vnde aliquem eſſe regem, nihil aliud eſt, q̃ habere ſuperioritatem erga ſubditos, & in ſubditis eſſe obligationem parendi regi, & ſententiæ definitiuè ipſius, quantùm ad res, quæ ſunt iuriſdictionis. Tunc arguitur ſic, papa poteſt vnũquẽq; abſoluere à iuramento fidelitatis, quod præſtitit regi, ergo papa poteſt vnũquẽq; regem deponere, quantùm ad illam poteſtatẽ regalem & iuriſdictionem, quam habet erga ſubditos. Tunc bene ſequitur. Iſti abſoluũtur à iuramento fidelitatis præſtito regi, ergo rex non eſt ampliùs ſuperior eorum. ſed papa poteſt facere antecedens, id eſt, ipſos abſoluere ab obligatione iuramenti fidelitatis. ergo facere poteſt etiam cõſequens. puta, ꝙ rex non habeat ampliùs ſuperioritatem ſuper ipſos, & quòd non ſint ampliùs vaſſalli, & ſubditi ei⁹. ergo papa poteſt facere, quòd non ſit ampliùs rex, non ſolùm caſualiter, ſed etiam ordinariè. & vltrà, ergo poteſt illum, ab illa poteſtate deſtituere. Patet antecedens, ad papam ordinariè ſpectat diſpenſatio in votis & iuramentis, ergo papa poteſtate ordinaria, & regulari poteſt iſtos abſoluere, ab obligatione iuramenti & fidelitatis, quod præſtiterunt principi. & ecce ratio præcipua iuriſtarum probantium ex illa, quòd poteſt dominiũ temporale auferre, ab ipſo principe. Secũdò, arguitur ſic, papa poteſt excommunicare dominum temporalẽ. in cap. Nouit. de iudic. Vbi ſe oſtendit habere poteſtatem excommunicandi regem Francorum. ſed in caſu, in quo rex eſſet excommunicatus, vaſſalli eius pro tunc non tenerentur ei præbere obedientiam, & pro tunc ſententia lata à rege nulla eſſet, quia ſententia ab excommunicato lata nullius eſt efficaciæ, ergo, pro tunc deponit papa dominum tẽporalem à iuriſdictione, quam habet. & iſta ſunt duo appparentiora argumenta, pro parte aduerſa. Quantùm ad primum cõceſſo, ꝙ papa poteſt abſoluere ſubditum à iuramẽto fidelitatis, negatur antecedens: ſaltem capiendo ſoluere, vt tantum valet, ſicut ius relaxare, & non ius declarare. & ad probationem cùm dicitur: papa poteſt vnũquẽq; diſpenſare à iuramento, ſicut à voto, cùm ſit eadẽ obligatio vtriuſq;, imò ſecundum Holcot iuramẽtum magis obligat, q̃ votum, ergo poteſt omnes vaſſallos, à iuramento fidelitatis ſoluere. ¶Dico, ꝙ duplex eſt iuramentum. Quoddam eſt, quod fit ſolùm in fauorem Dei. Aliud eſt, quod fit in fauorem certæ perſonæ alterius à iurante, vt, Sortes iurans perpetuò ſeruare caſtitatem, hoc iuramentum non fit in vtilitatem alterius perſonæ à iurante, ſed ſolùm in vtilitatem propriam ipſius iurantis, & reuerentiam Dei. Exemplum ſecũdi, Sortes iurare ſe ſoluturum Platoni decem aureos, iſtud iuramentum fit in vtilitatem alterius perſonæ à iurante: ſcilicet in vtilitatem Platonis. Similiter iuramẽtum fidelitatis præſtitum principi à ſubditis fit in vtilitatem domini, & non ſolùm propter reuerẽtiã Dei. His ſuppoſitis, quãtùm ad iuramẽta primi generis papa poteſt diſpẽſare, cùm ſit vicarius Dei, quantùm verò ad iuramenta, ſecundi

cundi generis non poteſt diſpenſare,hoc eſt,ius relaxare, quia papa non habet poteſtatem aliquã faciẽdi contra ea, quę ſunt in perniciẽ & damnũ alterius. Nam nõ poteſt ſoluere Sortẽ ab obligatione,qua Platoni obligatur,vt in caſu prædicto.Similiter,ſi papa ſolueret vaſ ſallos à iuramẽto fidelitatis principis,hoc eſſet in perniciem & detri mẽtum principis,& libertatem regis. ideo à quocunq; iuramẽto vel obligatione,quæ obligatio eſt,in vtilitatẽ alterius perſonę, à perſo• na obligata,non poteſt papa talem, ab alterius obligatione ſoluere. nam faciendo de obligato non obligatum,hoc eſſet in iniuriam alte rius perſonę:& ſi hoc faceret,teneretur ad reſtitutionem.Et ſic reſo• lutio eſt,quòd à iuramento præſtito in fauorem, & vtilitatem alte• rius perſonæ à perſona,quæ iurauit,papa non poteſt diſpenſare,ne• que alterum ab obligatione,ex iuramento proueniente ſoluere.qua• re non poteſt papa regulariter ſoluere vaſſallum ab obligatione,qua obligatur ſuo ſuperiori.

¶ Ad aliud cùm dicitur,papa ordinaria poteſtate & regulari poteſt regem & principem excommunicare.Cõcedo.nec poteſt aliquis exi• mi à tali iuridica poteſtate,niſi per cõcilium,vt dictum eſt ſuprà: ſed in caſu,quo temporalis dominus erit excommunicatus, vaſſalli tũc non tenẽtur ei obedire:ergo tunc non habet poteſtatem iuriſdictio• nis in eos, quam priùs habebat. ¶ Hoc argumentum tangit multa ſatis difficilia.nam habetur ex multis textibus & ex practica , ꝙ fa• miliares excõmunicati , poſſunt participare cum eo ad minus in re• bus ciuilibus. ergo cum rege excõmunicato vaſſalli,& ſubiecti poſ• ſunt participare,cùm ſint quodammodò ſerui eius . nam obedientiã tenentur illi dare & exhibere.Quantùm ad hoc dicitur in ca.Nemo. & in gloſſ.quòd illa obligatio vaſſalli & ſubditi , qui non eſt ſeruus domeſticus,pro tempore,quo dominus eſt excommunicatus, eſt ſo• pita,ſed non ablata.ideo, pro tempore excommunicationis princi• pis ſerui locatitij non tenentur,non communicare ſecum in rebus ci uilibus,ſed alij ſubditi.dicit gloſſ.abſoluuntur ab actu obligationis, ſed non ab obligatione, & tenẽtur pro tali tẽpore ſecum non parti• cipare,& nõ obedire:ſed ipſo abſoluto ab excõmunicatione tenẽtur, vt priùs. ¶ Circa hoc eſt,alia difficultas, ſi Sortes ſit excõmunicatꝰ, & Plato habet aliquid à Sorte,quod accepit furto vel mutuo:vtrum Plato teneatur illi,pro tunc reſtituere?Si ſic,ergo tenetur ſecum par• ticipare.Reſolutio gloſſ.eſt, ꝙ pro tali tempore eſt ſopita obligatio, ita,ꝙ in tali tẽpore, ſi nõ poſſit reſtituere, aliter niſi participãdo cũ eo,nõ tenetur neq; poteſt licitè tũc reſtituere.& ſic reſtitutio aliquã• do ratione excommunicationis ſopitur.Eodẽ modo dicẽdum eſt, in vaſſallis,quòd ratione excõmunicationis principis ſopitur eorum obligatio,ſed nõ ſoluitur ſimpliciter.Opinio doct.ſimpliciter proba• bilior eſt,quòd nec per excommunicationem,nec alio modo poteſt papa principem deponere à ſua dignitate imperiali & regali.Sed ar guit doctor contra hoc, in ſeptima ratione,ab illo eſt imperium,qui habet vtrunque gladium,ſcilicet tam ſpiritualem,quam temporalẽ. ſed papa eſt huiuſmodi.ergo.Patet antecedẽs ſupponẽdo, quòd per gladium materialem intelligitur poteſtas regia, ad quam ſpectat vti

gladio in malos. ad Rom. xiij. Non ſine cauſa gladium portat. ſed Petro & ſucceſſoribus commiſſus eſt, vterque gladius. Lucæ. xxij. quęſiuit Chriſtus, an eſſent gladij? reſpondit Petrus: Ecce duo gladij ſunt. & cùm eduxiſſet Petrus vnum illorum, dixit Chriſtus: Mitte gladium in vaginam. & non dixit, Aufer gladium. & per hoc oſtenditur, quòd prohibuit vſum illius, & non poteſtatem. & ex illo paſſu arguunt, quòd vtraque poteſtas eſt commiſſa Petro. & iſta ſententia videtur eſſe Innocentij quarti, quod in gremio eccleſiæ ambo gladij ſunt: & qui extra eccleſiam ſunt, nullius habent gladij poteſtatē. Reſpondit doct. negando, quòd vterque gladius ſit commiſſus Petro: & ad probationem, Lucę. xxij. dicit doct. quòd duo ſunt in ſenſu literali, hoc eſt. intelligitur de gladijs materialibus. & tempore, quo Chriſtus hoc quæſiuit, nondum erat Petrus papa, ſed poſt reſurrectionem factus eſt, ideo tunc non quærebat, an haberet gladium ſpiritualem. Bene verum eſt, quòd in ſenſu myſtico poteſt intelligi per iſtos duos gladios, iſta duplex poteſtas: ſed ex ſenſu myſtico non poteſt efficax argumentum ad aliud probandum ſumi, niſi fuerit per alium paſſum ſcripturæ habitum. ideo per illos duos gladios nō poteſt inferri, quòd fuerit Petro & ſucceſſoribus commiſſa vtraque poteſtas. Secundò ego dicerem, quòd quamuis intelligatur in ſenſu literali, non tamen ſequitur quòd fuerit commiſſa Petro. nam licèt in eccleſia ſit vtraq; poteſtas, non tamen in eadem perſona. nam illa poteſtas, quæ ſignificatur per gladium materialem, eſt Petro prohibita. Dixit enim Chriſtus Petro, Mitte gladium in vaginam. Reges gentium dominantur &c. Si verò in ſenſu literali, per vtrunq; gladium, vtraq; poteſtas acciperetur, ſolùm poteſt inferri, ꝙ vtraque poteſtas eſt in eccleſia: ſed non poteſt inferri, quòd vtraq; poteſtas ſit in eccleſia, in eadem perſona. Et ad verba Innocentij, intelligantur, quòd extra eccleſiam nullus habeat legitimam poteſtatem, qua vtatur gladio materiali, illa ſapiunt hæreſim. Nam & apud fideles, & apud infideles, eſt vera poteſtas laica. ideo parum curandum eſt, de authoritate Innocentij in propoſito.

¶ Ad octauam rationem.

¶ Arguitur ſic. ab illo eſt imperium in ordine, ad quem ſe habet imperator, vt diſcipulus ad magiſtrum. ſed imperator in ordine ad papam eſt huiuſmodi, in capitulo. Solitę. de maioritate & obe. ergo imperium eſt à ſummo pontifice. Item dicitur, ꝙ quicquid lucis habet luna, hoc habet à ſole. ergo, à ſimili quicquid poteſtatis habet imperator, hoc eſt, a papa. Dico, quòd tales comparationes imperatoris ad papam non fuerunt propter temporalia, ſed ſolùm propter ſpiritualia, quæ ſuſcipit ab ipſo papa. Imperator enim eſt filius papę, nō propter temporalia, ſed propter ſpiritualia. Et ſic, ex his non poteſt inferri, quòd imperium ſit à papa.

¶ Ad decimam rationem.

¶ Arguitur ſic. ab illo eſt imperium, qui vacante imperatore habet imperium regere, ſed mortuo imperatore imperium habet regi à papa. ergo. Dico, quòd cùm deeſt imperator, ex inſtitutione Chriſti imperium non debet regi à papa, imò ab electoribus imperatoris.

ratoris. & de facto ita eſt, quòd regitur ab eis. & tamen ſi papa ex inſtitutione Chriſti haberet regere imperiũ, mortuo imperatore malefacerent electores, ſi non permitterent eũ regere, & in poteſtatibus malefactum eſt cedere iuri ſuo. ſed ſi papa habeat regere, illud eſt ſolùm ex inſtitutione humana. ideo vacante imperatore, qui habent illum inſtituere, debent illud imperium regere. Similiter vacãte papa, qui habent alium eligere & inſtituere, vt ſunt cardinales, debent papatum regere. Similiter vacante epiſcopo, canonici, qui habẽt alium præficere & eligere, debent epiſcopatum regere. Et hæc pauca circa ſecundam quæſtionem dicta ſufficiant. Accedendum iam ad tertiam ſequentem quæſtionem.

¶ QVAESTIO TERTIA.

¶ An iuriſdictionis temporalis authoritas dependeat à papa & Romana eccleſia. Capitulum .j.

IN præſenti quæſtione quærebatur, an imperator habeat poſſeſſiones, quas poſſidet, ratione imperij à papa, vel à deo: & tandem reſolutio doctoris fuit, quòd nõ habet immediate nec à deo, nec à papa: ad iſtum ſenſum, ꝙ nec deus, nec papa immediate ei contulerint tales poſſeſſiones: ſed habet immediate à populo, ſic, ꝙ ſunt collatæ ipſi ab ipſo populo, & poſt collationem nullum recognoſcit ſuperiorem in illis præter deum. Et ſic in iſto ſenſu, habet immediate à deo illas poſſeſſiones.

¶ Viſum eſt etiam principaliter de duobus punctis. Primum, vtrum bona annexa dignitati imperiali ſint imperatoris, quantùm ad proprietatem: & de hoc fuerunt duæ opiniones. Secundo viſum eſt, an imperator ſit proprietarius omnium rerum imperij, puta, an ſit proprietarius in bonis Sortis, Guillermi, Ioannis &c. Et ſatis ad hoc reſponſum eſt, ſecundum mentem doct. ¶ Iam in iſta tertia quæſtione quæritur. Vtrum papa & Romana eccleſia habeat cõmittere iuriſdictionem imperatori & cæteris principibus non recognoſcentibus ſuperiorem in temporalibus, ita, quòd poteſtas iudicandi, quam habent temporales domini, cuiuſcunꝙ conditionis fuerint, nõ recognoſcentes ſuperiorem in temporalibus, ſit à papa ex ordinaria ſua poteſtate. Hoc eſt, an papa ex ordinaria poteſtate habeat committere iuriſdictionem dominis temporalibus, ita, quòd ſine tali cõmiſſione inordinatè illam iuriſdictionem exerceant.

¶ Et antequàm aggrediamur quæſtionem, primò ſupponenda ſunt aliqua

aliqua pro intellectu illius. Primò, ꝙ imperator vel rex habet multas poteſtates iudiciarias. Primò, habet poteſtatē punitiuam in corpus hominū ſubditorum & in bonis: ita, quòd poteſt illos ad mortem condemnare, ad mutilationem membri, ad carceres perpetuos, & ad bonorum perditionem. & iſta vocatur poteſtas punitiua in corpus ſubditorum, &. auferendi eorum bona & libertates. Præter hanc punitiuam habet aliam poteſtatem iuriſdictionis, ſecundum quam poteſt & tenetur adiudicare vnicuiq;, quod ſuum eſt. Nam quando eſt quæſtio de poſſeſſione, poteſt rex authoritatiuè definire, cuius ſit. & ſic iudicando non punit aliquem. nam per hoc, quòd iudicat hanc rem eſſe Platonis, quam Sortes nitebatur vſurpare, non punit ipſum Sortem. ideo illa poteſtas non eſt punitiua, aut correctiua, eſt tamen iuriſdictionis. Habet enim poteſtatem diuidendi dominia. in cap. Quo iure. viij. diſtinct. Habet enim poteſtatem præceptiuam, ad quam ſpectat leges condere, & poteſtatem imponendi talias & tributa, pro exigentia boni cōmunis & reipublicæ regni. Vtrū illas poteſtates habeat à papa, vel Romana eccleſia? Quantùm ad primam poteſtatem, ſcilicet punitiuam & ſuper corpus & membra & bona ſubditorum, ſunt difficultates. Prima, an liceat imperatori & regi ſiue domino temporali occidere maleficos. Secunda eſt, an liceat principi occidere innocentem. Tertia, ſuppoſito, ꝙ aliquem iuſtè condemnare poteſt ad mortem, an liceat condemnato fugere ſi poſſit: ſimiliter ſe defendere à morte? Et iſtæ ſunt tres difficultates precipuè circa poteſtatem punitiuam, quātùm ad punitionē mortis. Quantùm ad primā difficultatem arguitur, ꝙ nō. deus enim vult eos viuere. Ezechielis. xviij. Nolo mortem peccatoris. ergo cùm imperator debeat ſe conformare voluntati diuinę, non debet aliquem morte punire. Oppoſitū arguit, Exodi. xxij. Maleficos nō patieris viuere.

¶ Pro ſolutione huius difficultatis aduertēdum eſt, duplices eſſe homines malos in policia. Quidā ſunt mali ſolùm ſibiipſis: vt mali malicia cordis & cognationis, & nō operis exterioris, qui non progrediuntur ad opus, & malicia eorum nō eſt nota. Similiter, quāuis aliquando progrediantur ad opus exterius, tamen illud opus non eſt perturbatiuum reipublicæ, neq; damnū proximo inferens, & prodigè exponens ſua bona. Alij verò ſunt mali & ſibi & alijs, vt fures & homicidæ: qui damnum proximo inferūt. Supponēdum vlteriùs, ꝙ quęlibet perſona ſe habet in ordine ad cōmunitatē ſicut mēbrum in ordine ad corpus. Nam ſicut corpus hominis conſtituitur ex pluribus membris, ſic corpus humanum politicum conſtituitur ex pluribus perſonis: & quælibet particularis in ordine ad totam policiam ſe habet ſicut mēbrum vnum in ordine ad ſuum corpus. Tertiò ſupponitur, quòd principes imperantes debent intendere bonum commune, & non proprium. Et hoc habetur ex Ariſtotele ponēte differentiā inter deſpotem & regem ſiue principem: quia deſpotes intēdit bonum proprium, & princeps bonum commune. Nam deſpotes principatur aliquibus tanquàm ſeruis intēdendo ſolum bonum particulare. His ſuppoſitis ſit prima propoſitio.

¶ Non licet alicui priuatæ perſonæ maleficū occidere quantūcūq;

nociuum

nociuum cōmunitati,& hoc capiendo priuatam perſonā,quæ nō habet poteſtatē neq; cōmiſſariam neq; ordinariam in republica.

¶Iſta propoſitio eſt Auguſtini in primo de ciuitate dicentis,Qui ſine authoritate publica maleficum occidit, ab homicidio immunis eſſe non poteſt. & iſta propoſitio deducitur etiam ad longum.xxiij. quæſtione.v.per totum: videlicet,quòd non licet cuicunq; priuatæ perſonæ quēcunq; maleficum occidere.Vnde rationem aſſignat ſanctus Thom.queſtio.lxiiij.articulo.iij. non eſt licitum quēquam interficere,niſi eius vita fuerit cōmunitati nociua.ſicut nō eſt licitum membrum abſcindere,niſi propter vtilitatem corporis,ita,nec eſt licitum membrum communitatis remouere, niſi propter vtilitatem totius communitatis.ergo ſolùm ad illum ſpectat interimere maleficum,qui habet curam totius cōmunitatis,nec amore vindictæ,nec odio perſonę:ſed ſolùm,propter bonum publicum,& amore iuſticiæ & æquitatis.ideo ſolum,qui habet intēdere bonum communitatis, habet hoc facere. ſed huiuſmodi non eſt perſona priuata,aliàs non eſſet priuata,ſed publica.igitur &c.

¶Secunda propoſitio reſponſiua ad queſtionem.Licet perſonæ publicæ maleficum occidere communitati nociuum. Hæc patet manifeſtè,& ſunt multę authoritates Auguſtini,in libris de ciuitate ad hoc facientes, & Exodi.xxij.Non patieris maleficos viuere.imò eſt pręceptum.Verūtamen ratiō poteſt haberi ex ſuprà dictis. quilibet homo paticularis in ordine,ad totam cōmunitatem eſt membrum. ergo,ſicut licet gerenti curam totius corporis abſcindere membrum pro ſanitate totius corporis: ſimiliter licebit gerenti curam communitatis pro vtilitate ipſius reipubli. aliquam perſonam interimere. ideo licet principi, regi & habentibus curam cōmunitatis maleficos interficere.& ad præceptum diuinum,Non occides,dicitur,ꝙ prohibetur occidere authoritate priuata,ſed nō publica.

¶Circa primā ꝓpoſitionē eſt difficultas, & ponit talis caſus.Sortes cognoſcit,ꝙ Plato vult & poteſt totā rēpublicā deſtruere & incēdio dare,nihilò minùs anteq̃ hoc faciat Plato, nō poteſt ipſe Sortes aliter prouidere reipublicę,qui eſt priuata perſona,niſi Platonē interficiat.an in tali caſu teneatur Sortes, qui eſt priuata perſona,Platonē occidere?& videtur,ꝙ ſic,quia magis tenetur tueri totam communitatem,quàm vitam propriam ſiue perſonam propriam.ſed in caſu, quo Plato inuaderet Sortem volendo eum interficere:niſi aliter poſſet euadere,q̃ occidendo Platonē,nō malè faceret illum occidendo, quia vim vi repellere licet,vt clamant iura:ergo,vbi nō poteſt aliter ſubuenire reipublicę,niſi interficiēdo Platonē,videtur,ꝙ teneatur illum occidere,quia tenetur ſe morti exponere pro ſalute cōmunitatis.ergo licet in caſu perſonę priuatę maleficium occidere.

¶Circa ſecundam propoſitionem poteſt eſſe difficultas. & arguitur ſic,perſona publica non habet authoritatem,niſi à perſonis priuatis,& pręcipuè,quando fit per electionem: ergo perſonæ priuatę habent authoritatē,quam dant iſti: ergo licet priuatis perſonis maleficum interficere. Vnde certum eſt,quòd vbi rex fit per electionē, nō habet poteſtatē,niſi à ſubditis eligentibus:ergo illi habēt talē poteſtatem

teſtatem : & per conſequens licet eis exequi actum illius poteſtatis. ergo licet perſonæ priuatæ, ſicut publicæ maleficos occidere.

¶ Quantùm ad primũ dicunt aliqui & præcipuè Buridanus, quòd in tali caſu poteſt occidere Platonem, & hoc non facit, vt perſona priuata, ſed, vt publica gerens vices cõmunitatis. Verũtamen dominus de Gerſono in tractatu, quem facit ſuper iſto præcepto. Non occides, dicit, quòd quamuis Plato ſit tyrannus volens totam rempublicam deſtruere : & ſit Sortes perſona priuata nullam habens authoritatem ſuper Platonẽ neq; cõmiſſionẽ ordinariã: nõ licet illi occidere Platonẽ. Et ratio ſua eſt, quia non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona. licet ergo teneatur Sortes deſtructionem reipublicæ impedire pro poſſe ſuo, hoc tamen eſt per media licita. Sed argumẽtum eſt fortè in oppoſitũ, & multùm apparens, ſi Sortes cognoſcat Platonẽ velle ipſum interficere: niſi poſſit aliter euadere, q̃ eum occidendo, nõ peccat illum occidẽdo. ergo à fortiori, cùm plus teneatur reipublicæ, q̃ propriæ ſaluti ſimpliciter. videtur &c.

¶ Quantùm ad hoc argumẽtũ, licet Sorti occidere Platonem ipſum impetẽtem, vbi non poteſt aliter euadere. ſed eſt diuerſitas inter doctores. Nam tenet de Anchona, quòd non licet occidere inuaſorem: etiam quãuis nõ pateat euaſio, niſi per occiſionem : imò dicit, quòd occidendo peccat. Vnde dicit, quòd tripliciter poteſt homo occidi. vno modo odio perſonæ, vel amore vindictæ, & prohibetur per illud, Non occides. Alio modo occiditur amore iuſticiæ, & hoc per illud præcipitur, Maleficos, ne patiaris viuere. Tertio modo occiditur neceſſitate ineuitabili, & hoc permittitur, Exodi. xxij. vbi permittitur, quòd fur nocturnus occidatur. Vnde dicit, quòd permiſſio eſt de minori malo. & ideo dicit, quòd non debemus vim vi repellendo occidere, quãuis nõ poſſimus aliter euadere. & ratio ſua eſt, plus teneor diligere animam proximi, quàm corpus meum: ſed occidendo iſtum, qui me iniuſtè & malo animo aggreditur, perdo animã eius, quia ipſe peccat mortaliter cùm ſit in actu peccati me nitendo occidere. ſed ſi permittã me occidere, ſolùm perdo corpus meum, & non animã. ergo lege charitatis plùs obligor permittere, quòd interficiat me, quàm illum occidere, in tali actu peccati: cũ lege charitatis plùs tenear diligere animã proximi, quàm corpus meũ. nam corpus meũ eſt vltimũ in ordine charitatis, quod tenear diligere. Adducit ipſe de Anchona authoritates Auguſtini, quæ videntur hoc expreſſè ſonare. Nam dicit in lib. j. de libe. arbi. Homo, qui inculpata lege alium aggreditur & occidit, qualiter immunis ſit à peccato, videre nequeo: dicit Auguſtinus. ergo ex authoritate Auguſtini talis realiter occidens aggreſſorem peccat. Tamen iſta opinio videtur multùm dura & difficilis, cùm cõmunis omnium docto. opinio ſit in oppoſitum. Nam ſecundum illam opinionem ſequitur, ꝙ nullum poſſet licitè in bello iuſto alterum occidere. nam ſi eſt iuſtum ex parte mei, tunc ex parte partis aduerſæ, eſt iniuſtum, & ideo ſcio aduerſarium eſſe in peccato, cùm iniuſtè pugnet contra me. & propter hoc argumentum dicit de Anchona, ꝙ non licet vnquam gerenti bellum ex parte ſui iuſtum, aduerſarios occidere. quod tamen videtur abſurdum. Propterea

pterea

pterea ab aliis aliter dicitur. Vnde S. Tho. ſecunda ſecundæ. q. lxiiij. dicit, ꝙ inuaſus ſi intendat inuaſorem occidere, ita, ꝙ ex intentione occidat, de facto peccat. ſed ſi intendat ſe ſolùm defendere, & vitam conſeruare, & ſe defendendo occidat, nullo modo peccat, ita, quòd nullo modo intendat occiſionem, ſed ei diſplicet talis occiſio: imò alius ſeipſum occidit, in quantum non deſiſtit ab impetitione. & dicere oppoſitũ eſſet multum durum, & videtur contra æquitatem naturalem permittere ſe interficere, vbi poteſt euitare.

❡ Ad argumentum, quod eſt fortiſſimũ, licet Sorti occidere Platonem, pro defenſione ſuæ vitæ propriæ. Dico, quòd verum eſt: ſed nõ licet intendere voluntariè. Vnde dico duo. primũ, ſum certus, quòd Plato aggredietur me, & non adhuc aggreditur, nõ licet mihi illum occidere: ſed quando eſt in actu aggrediendi, licet occidere, ſi nõ poſſim aliter euadere. Similiter dico, ſi Plato eſſet in actu oppugnandi ciuitatem, licet cuilibet de ciuitate illum occidere, quia ſunt defenſores: ſed quãdo ſolùm conſtat de propoſito, dicò, ꝙ nõ licet mihi priuatę perſonę illum occidere nunc, quis cõſtet mihi certitudinaliter, ꝙ cras euertet ciuitatẽ. ❡ Reſolutio eſt, licet priuatę pſonę inuaſorẽ occidere, prẹter intẽtionẽ occidendi. Secũdò, licet ciuiliter de ciuitate occidere oppugnantẽ ciuitatem quando eſt in actu deſtruendi: ſed non licet, quando eſt ſolùm in propoſito deſtruendi.

❡ Quantùm ad argumentũ contra ſecundum propoſitionẽ. rex nullam habet poteſtatem niſi à populo. ergo tota cõmunitas habet authoritatem occidendi. Dico, ꝙ ſic, ſi nullus eſſet rex. ſicut quilibet poteſt abſcindere membrum putridum à corpore ſuo, quando non eſt alius, qui abſcindat, ita ſimiliter tota communitas poteſt &c. ſed iſta perſona ſingularis vel illa non poteſt. Vnde ſicut rex poteſt, ita communitas, à qua rex habet authoritatẽ: ſed particularis perſona nõ poteſt. ideo quãtùm ad primã poteſtatẽ correctiõis quilibet imperator & dominus temporalis habet authoritatẽ auferendi vitam.

❡ Quantùm ad ſecundam quæſtionem, qua quærebatur, an liceat principi occidere innocentem. Nam viſum eſt, quomodò licet principi occidere, non tamen omnes maleficos, puta maleficos malicia interiori & exteriori, qñ talis malicia nõ perturbat rempublicã &c. Quæritur ergo, an licet principi occidere innocentem? & apparet, ꝙ ſic. licet principi exponere vrbem igni & gladio, pro rebellatione: ſed in illa ſunt aliqui innocentes, vt paruuli: ergo licet principi occidere innocentẽ. Conſequentia eſt certa. & antecedens, quò ad primã partem videtur practicari ſæpe. Oppoſitum tamen arguitur, Exodi xxiij. Inſontem & iuſtum non occides.

❡ Pro ſolutione dupliciter poteſt intelligi quæſtio, vno modo ſic, an liceat principi occidere illum, qui realiter eſt innocens, eſt tamen probatus nocens & malefactor, & princeps vel iudex nõ habet certitudinẽ de oppoſito, puta de eius innocentia. Quantùm ad hoc nulli eſt dubium, quin poſſit princeps vel iudex talem damnare ad mortem: ſed tota difficultas eſt inter doctores, vtrum liceat principi vel iudici, qui vt perſona priuata habet certitudinẽ de innocentia iſtius, ſed nõ poſſet illam probare, ; nihilò minùs conuincitur nocens per

teſtes

teſtes omni exceptione maiores, an liceat illum innocentem damnare ad mortem. Circa hoc eſt multiplex modus dicendi. De Lira dicit duo ſuper illo, Exodi. xxiij. Inſontem & iuſtum non occides. Primū eſt ſi iudex vel princeps eſt certus de maleficio Platonis, puta, quod eſt homicida, nihilò minùs Plato probatur innocens coram iudice ab illo facto, cuius Sortes iudex habet certitudinem de oppoſito, nō licet Sorti occidere Platonē. Hoc dictum probatur. ſi liceat tūc occidere Platonē: vel licitum eſt ei, vt priuatæ, vel publicæ perſonæ. Nō primū, quia nulli, vt priuatæ perſonæ licet quemꝙ interficere. Nec poteſt dici ſecūdum, quia non habet viam conuenientē vt occidat, vt publica perſona: quia nō eſt ei ordine iuris probatus nocēs, vt publicę perſonę. ergo in tali caſu nō licet Sorti occidere Platonem. & hoc de neceſſitate eſt fatendū. Habetur de conſecratione, diſtin. ij. ꝙ non licet ſacerdoti curato expellere à menſa Chriſti illum, quē ſcit peccatorem, vt priuata perſona. ergo eodē modo hic dicēdum eſt.

¶ Secundum dictum ipſius de Lira eſt, ſi Sortes princeps vel iudex ſciat Platonē innocētē, nihilò minùs per teſtes omni exceptione maiores probatus eſt nocēs, vt puta homicida: nō licet etiā (dicit de Lira) ipſum Sortem damnare Platonem ad mortem vel occidere. & huius ſentētię eſt Guillermus odonis ſuper libros Ethicorū. Et ratio pręcipua eſt ex textu iam allegato, Exo. xxiij. Nā ſi eſt innocēs, ergo eſt indignus morte. ergo occidens & ſciens peccat contra iuſticiā. Et ſic reſolutio de Lira eſt, ꝙ iudex nō tenetur iudicare ſecūdum allegata & probata, quando habet ſcientiam particularem de oppoſito, quāuis nō poſſit repellere teſtes, neꝗ probare innocētiam accuſati, imò tenetur nō iudicare ſecūdum allegata & probata. Et iſta duo dicta differūt, quia in primo caſu nō habet viam occidendi, & in ſecūdo habet viā nō occidendi, ſcilicet cedendi officio. Primū patet, quia ꝗuis ſciat illum dignū morte, nō habet viam occidendi. nā nō habet viam occidendi tunc, niſi vt priuata perſona. ſed nō licet ei vt priuata perſona. igitur. Secūdum patet, puta, ꝙ habeat viam nō occidendi: quia poteſt cedere officio &c. Oppoſitæ ſentētię eſt. ſ. Tho. ij. ij. q. lxvij. arti. ij. Et idem dicit Altiſſio. & Richardus, & gloſſ. de conſecra. diſtin. ij. & idem habetur. iij. q. vij. cap. Iudicet. in glo. Tenēt oēs cū. ſ. Tho. Vnde in tali caſu dicit ſanctus Thom̄. aut Sortes eſt ſupremus iudex, puta imperator vel rex nō recognoſcens ſuperiorē in tali poteſtate iuridica: aut non eſt ſupremus iudex. Si non ſit iudex ſupremus, vel poteſt remittere ad ſuperiorem, vel non. ſi non, puta, quia vel ſuperior præcepit ei, vt cognoſcat de cauſa: dicit, quòd propter hoc tenetur renunciare. Si non poteſt: tunc vel poteſt ſine ſcandalo iuſticię ipſum liberare, vel non. Nam aliquī ſunt caſus, ita enormes, ꝙ etiā ſupremus iudex non poteſt dare vitam ſine ſcandalō iuſticiæ. In tali caſu nō poteſt nō occidere, imò tenetur cōdemnare. Reſolutio Thom̄. eſt. q. allegata, arti. ij. ꝙ iudex poteſt cognoſcere aliqua dupliciter. vno modo, vt priuata perſona. alio modo, vt publica, ſi vt priuata, nec licet cōdemnare, nec abſoluere, quia ſecūdum talem cognitionē nullam habet poteſtatē. Sed vt perſona publica aliquid poteſt cognoſcere dupliciter. vno modo in cōmuni. alio modo

in parti-

in particulari. In communi per legem naturalem diuinã, aut humanam: hoc eſt, per leges publicas, diuinas, aut humanas: cõtra quas nullas probationes admittere debet. Vnde in communi cognoſit, quòd omnis malefactor eſt occidendus, quando malefactor eſt perturbatiuus reipublicæ. Alio modo poteſt cognoſcere in facto particulari, vt perſona publica, puta per iuramenta & teſtes & alia huiuſmodi legitima documenta, quæ debet ſequi in iudicando magis, quàm id, quod ipſe nouit tanquàm priuata perſona. Dicit ergo, ꝙ in caſu. in quo Sortes iudex ſcit Platonẽ innocentẽ, nihilò minùs probatur nocens, & fecit omnẽ indaginẽ ad refellẽdum teſtes, & nõ poteſt illum liberare ſine ſcandalo iuſticiæ, in tali caſu licet Sorti iudici Platonem innocentem damnare ad mortem. & iſtam opinionem dicit Prępoſi. probabiliorem. & hoc intellige ſanè, puta ſupponẽdo, quòd nõ tenetur cedere ex officio, cõtra id, quod dicit Lira: & nõ poteſt remittere ad alterum: & ſi nõ cedat officio, tenetur condemnare. Ratio mea fortiſſima pro iſta opinione eſt iſta: capio Sortem epiſcopum, coram quo agitatur materia de matrimonio inter Sortem & Bertam. nam Sortes probat Bertam eſſe ſuam vxorẽ: nihilò minùs epiſcopus ſcit oppoſitum, ſed non poteſt probare, & Plato probat per teſtes omni exceptione maiores, quòd Berta ſit vxor eius, quia eam deſponſauit in facie eccleſiæ: tunc epiſcopus tenetur adiudicare illam adhærere Sorti, & ei reddere debitum. & poteſt caſus poni diſtrictiùs, puta, ꝙ cauſa agitetur coram papa, qui non poteſt cedere papatui, niſi ex cõſenſu cardinalium & eccleſiæ, & ratione inſufficientiæ. & ſuppoſito, quòd non poteſt cedere: ergo oportet de neceſſitate, quòd iudicet, & non poteſt iudicare, quòd non ſit vxor eius. Patet, per opinãtem oppoſitum nõ poteſt iudicare de aliquo, niſi ſciat, vt perſona publica, quia ſcientia, vt perſona particularis non ſufficit ad ferendum iudicium. ergo ſaltem in caſu iudex tenetur iudicare contra ſcientiã, quam habet, vt perſona priuata ſiue particularis. Eodem modo iudex laicus debet facere. Nam ſi probauerim hanc rem eſſe meam, quæ de facto non eſt mea, & iudex certò ſcit, quòd non eſt mea, tenetur adiudicare illam rem mihi. ſimiliter tenetur condemnare innocentem probatum nocentẽ, quãuis, vt perſona priuata ſciat oppoſitum: & hoc ſeruato ordine iuris, quem tenetur obſeruare. Quid ergo ad argumentum, Exodi. xxiij. Exponunt inſontem, id eſt, quem cognoſcis inſontem & iuſtum, vt perſona talis, id eſt, vt perſona publica, non debes condemnare. ſed in caſu iudex non cognoſcit iſtum inſontem, vt iudex, imò habet ea, quę ſufficiunt ad oppoſitũ, vt perſona publica: ideo in tali caſu poteſt illum adiudicare morti. Dices, nunquàm licet alicui facere contra conſcientiam. ſed iſte occidendo facit contra conſcientiam: ergo non licet iſtum occidere. verum eſt, quòd nunquam licet alicui facere contra conſcientiam. ſed nego, ꝙ iſte faciat contra conſcientiam. Contrà. iudicat iſtum eſſe innocentem, neq; dignum pœna & morte, & iudicat eum non eſſe occidendum. dico, quòd iudicat eum eſſe occidendum, ſi rectè iudicat. Vnde iſta conſequentia nihil valet, iſte eſt innocens: ergo non eſt dignus morte. Vnde dico, ꝙ ex parte iudicis iuſtè occiditur, & iſtud iudiciũ

iudiciū eſſet erroneū in iudice, iſte nō eſt iudicādus à me. imò iſtud iudicium eſt verū, iſte eſt iudicādus à me. & nō tenet illud deponere. Cōtrà, ergo faciet cōtra cōſcientiā, nego, & dico, ꝙ facere cōtra cōſcientiā, eſt facere cōtra dictamen practicū, de aliquo faciendo vel nō faciendo. quāuis ergo iudicat iudex, ꝙ eſt innocens & verè, tamen iudicat rectè, ꝙ eſt occidendus. Eodem modo dicēdum eſt, de lictore, qui cognoſcit certitudinaliter condemnatum ad mortem per iudicem, eſſe innocentē: debet eum ſuſpēdere, quāuis ſciat illum eſſe indignum morte, poſtquàm habet mandatum à iudice iuſtè pręcipiente & iuſtè condemnante. & iſta opinio videtur probabilior, ꝙ poſtquàm non poteſt ad alterum remittere, neq; abſoluere ſine ſcandalo, & conceſſo, ꝙ non tenetur cedere (nam eſſet valde difficile, ꝙ rex teneretur cedere regno, propter iſtum caſum particularem) ꝙ ipſe iudex debet talem innocentem cōdemnare. His prælibatis circa materiam tertiæ quæſtionis, accedendum eſt ad illam tertiam quęſtionem, qua quærebatur, vtrum talem poteſtatem coërcitiuam habeat imperator vel dominus tēporalis à papa & Romana eccleſia. Prima opinio eſt, ꝙ ex inſtitutione Chriſti habuit talem à papa. Cuius opinionis ſunt, qui dicebant in præcedentibus quæſtionibus, ꝙ papa habet plenitudinem poteſtatis tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus, & ꝙ in vtriſq; poteſt facere ſine peccato omne illud, quod non eſt contra legem naturæ aut diuinam. ſed papam cōmittere talem iuriſdictionem non eſt contra legem naturæ, aut diuinam ſiue euangelicam. Item, qui exercet illam ſine cōmiſſione ſummi pontificis, iniuſtè exercet, patet, niſi papa cōmitteret, negligenter faceret opus ſibi cōmiſſum: & non poteſt papa per ſe exercere. nam data eſt ei poteſtas, & prohibitum eſt ei, ne illam exerceat: ergo oportet, ꝙ alteri cōmittat: & niſi alteri cōmitteret, negligeret opꝰ ſibi cōmiſſum. Quod autem exercens ſine cōmiſſione papæ iniuſtè exerceat. patet, quicunq; aſſumit honorē: niſi ad illum ſit vocatus, tanquàm Aaron, etiam loquendo de honore tam in ſpiritualibus, ꝗ in temporalibus, præſumptuoſè aſſumit, & talis eſt notandus de ambitione, & non intrat per oſtium. vnde ad prælatum ſpectat iuridicè & ordinariè prouidere de beneficiis particularibus. ergo eodem modo cùm ad papam ordinariè ſpectet iſtam iuriſdictionem cōmittere etiā ex inſtitutione Chriſti, ſi aliquis aſſumat libero ſuo arbitrio, ambitioſè aſſumit. Et iſte eſt primus modus dicendi, ſcilicet, quòd omnes exercentes iuriſdictionem temporalem habent illam poteſtatem exercendi à papa. Vltrà dicit doct. quòd eiuſdem ſententiæ debent eſſe, qui tenent, ꝙ licet papa nō habeat illam plenitudinem poteſtatis, de qua dictum eſt. q. j. capi. j. tamen habet plenitudinem poteſtatis, quātùm ad omnia, quæ neceſſaria ſunt pro cōmunitate fidelium gubernanda. ſed ad debitum regimen fidelium neceſſe eſt; quòd ſint aliqui exercentes vſum gladij. ergo ſi pap. habet plenitudinem poteſtatis, ita, quòd poteſt quicquid non eſt, contra legem naturæ aut euangelicam, ſiue dicatur, quòd habet plenitudinem poteſtatis, quòd teneatur prouidere, de regimine fidelium: tenetur committere iſtas iuriſdictiones temporales.

¶ Tertia

¶Tertia quæſtio propoſita in principio huius tertiæ quæſtionis erat.an condemnato à principe ad mortem liceat fugere,ſi pateat ei locus fugæ.Et apparet,quòd non,per illud, quod ſcribitur ad Ro. xiij. Qui poteſtati reſiſtit,ordinationi Dei reſiſtit.& loquor de poteſtate principum.ſed non licet reſiſtere ordinationi Dei.ergo non licet reſiſtere principi ſeculari.ſi igitur damnatus ad mortem aufugeret,reſiſteret huiuſmodi poteſtati.ergo non licitè faceret,& per conſequens peccaret,& iniuſtè ageret.Oppoſitum tamen arguit, quilibet naturaliter inclinatur ad ſeruandum vitam ſuam, ergo licet ſeruare quando hoc fieri poteſt, ſine iactura alterius, puta, ſine percuſſione,vel læſione alterius vel damno,vt puta, ſi aliquis haberet damnatum cuſtodire ſub aliqua pœna,non liceret ei aufugere.Pro iſta quæſtione aduertendum eſt,ꝙ aliud eſt loqui,de iniuſtè damnato,& de iuſtè damnato.& iterum de iuſtè damnato poteſt intelligi dupliciter,vel de illo,qui eſt iuſtè damnatus,ex parte iudicis , & non ex parte ſui.ex parte iudicis,puta,quia iudex ſeruauit ordinem iuris iudicando illum,ſecundum allegata,& probata,& tamen ipſe de facto eſt innocens.Aut de iuſtè dānato,& ex parte iudicis,& ex parte ſui, quia videlicet ſeruatus eſt ordo iuris in damnādo ipſum , & realiter merebatur damnari,quia nocens erat,& malefactor . His ſuppoſitis ſit prima propoſitio.Iniuſtè damnatus ad mortem ex parte iudicis, puta,quia non ſeruauit ordinem iuris , vel non habuit probationes ſufficientes ad damnandum ipſum , poteſt,imò tenetur fugere,ſi ei pateat locus fugæ.patet ſic,quòd teneatur fugere.nam iure naturali quilibet tenetur ſeruare vitam propriam quantùm poteſt medio licito,ergo Sortes,qui eſt iniuſtè damnatus,ex parte iudicis,ſi pateat ei locus fugæ,& non fugiat,peccat contra legem naturalem,qua tenetur ſeruare vitam ſuam quantùm poteſt. ergo,cùm iſtud mediū, puta fugere,ſit Sorti licitum ad ſeruandum vitam,imò eſt ei licitum quemadmodum eſſet ei licitum fugere contra hoſtes,eum iniuſtè aggredientes,& perſequentes,tenetur iure naturali fugere . Alia ratio adducitur ab aliquo doct.quæ talis eſt.ille iudex adiudicando illum morti peccauit.ergo dando ſententiam executioni peccabit.& Sortes,qua lege,ſcilicet,diuina tenetur diligere proximum, tenetur etiā vitare peccatum in proximo.ergo cùm teneatur vitare in proximo peccatū,etiā tenetur fugere,ſi ei patet locus fugę.Dices,ergo martyres obligabantur fugere,cùm multis patebat locus fugę,& erant iniuſtè damnati ad mortē.Dico,quod quando ex fuga imminebat ſcādalum in fide,non tenebantur fugere.imò oportet,ꝙ iniuſtè dānatꝰ maneat præcipuè,ſi ex fuga illius immineret periculum in fide.

¶Secunda propoſitio.Licet damnato iniuſtè iſto modo impetere principem,& rebellare ſi poſſit,ita , quòd poſſet vincere vi ſua.patet,vnicuique vim vi repellere licet,& hoc quando infertur vis iniuſtè.ſed in illo caſu infertur vis iniuſtè . ergo in illo caſu licet vim vi repellere,& occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ. & hoc expreſſè habetur,Prouerb.xxiiij.Erue eos, qui ducuntur ad mortē, & qui trahuntur ad interitum,liberare non ceſſes . & loquitur de illis,qui ducuntur iniuſtè ad interitum.& arguitur ſic . Quilibet tene-

tur ſe magis diligere,& liberare quàm quantumcunque proximum. ſed ſic eſt,quòd quando proximus iniuſtè ducitur ad mortem , quilibet tenetur liberare ſi poſſit,etiam per violentiam.ergo à fortiori ſi poſſit,ipſe illam vim repellere debet:imò ad hoc tenetur.

❡Tertia propoſitio.Iuſtè damnatus ex parte iudicis,tamen iniuſtè ex parte ſui,licitè poteſt aufugere,ſi pateat ei locus fugę,quia eſt realiter innocens.patet apud omnes doct.ſi a,poſſeſſio ſit mea , nihilô minûs Plato probat eam ſuam, & per iudicem adiudicatur Platonis ſi poſſum ſine periculo corporis , & famæ eam occupare , & capere, bene facio.dicitur notantur ſine periculo famæ,quia ſi eam capiendo reputarer fur , & latro, non debeo eam capere . nam bona fama præſtantior eſt bonis furtunæ . dicitur notanter etiam ſine periculo corporis, quia corpus magis eſt diligendum,quàm fama:& fama , quàm bona externa, & ſuper omnia iſta,vita magis eſt diligenda . ergo à ſimili,ſi Sortes ſit iuſtè damnatus ex parte iudicis , & iuſtè ex parte ſui, adhuc corpus ſuum remanet eius:ergo poteſt fugere etiam cum periculo famæ,quia corpus magis eſt diligendum, quàm fama.

❡Quarta propoſitio,in qua eſt difficultas inter doct.Si Sortes ſit iuſtè damnatus ad mortem ex parte iudicis,& ſui,& pateat ei locus fugę,an teneat aufugere? dico,ꝙ poteſt licitè aufugere,& ſine peccato. & in hoc maior pars doct.conuenit.hoc tenet de Gandauo quodlibeto nouo.quamuis oppoſitum imputetur ſancto Thomæ,tamē nō legi in ipſo,ſed dicit,ꝙ poteſt licitè aufugere:vt patet.ij.ij.q.lxix.in vltimo articulo, in ſolutione ſecundi argumenti.dicit , quòd nullus condemnatur ad manendum in loco,vnde ducatur ad mortem.tenetur tamen non reſiſtere agenti,quin patiatur,quod iuſtum eſt eū pati:ſicut etiam,ſi aliquis ſit condemnatus,vt fame moriatur,non peccat,ſi cibum ſibi occultè miniſtratum ſumat , quia non ſumere eſſet ſeipſum occidere.patet ſic.vnuſquiſque tenetur ſeruare vitam ſuam iure naturali indiſpenſabili,dummodò poſſit hoc medio licito,& ſine iactura alterius . ſed in tali caſu Sortes poteſt conſeruare vitam ſuam.Primò,iudex non patitur iacturam ex eius fuga,neque cuſtos, ſuppoſito,quòd nō ſeruet eum ſub pœna.ergo.Holcot in tertio adducit multas rationes ad iſtā propoſitionem.nā Sortes poteſt poſteà maius bonum communitati facere,quàm mors eius fuiſſet communitati bona,quia non licet interficere, niſi propter bonum cōmune. ſimiliter poteſt pœnitere,& multa alia bona facere. ergo in tali caſu Sorti proponenti illa bona facere,licet aufugere.& hoc ſatis ſuadet ſanctus Tho.in loco præallegato de condemnato , vt fame pereat, poteſt comedere,ſi miniſtretur ei cibus,quia nullus poteſt condemnari,vt ſeipſum interficiat.imò dicit de Gandauo , ſi poſſet violenter à cuſtode carceris, vel quouis alio panem ſubtrahere , licitè poteſt , quia in tali caſu cùm ſit in extrema neceſſitate , omnia ſunt ei communia.Diceret aliquis,& eſt apparentia maior , quæ poſſit haberi,pro parte oppoſita,ſi Sortes eſſet condemnatus ad perditionem bonorum, poſt illam condemnationem non poteſt illis bonis vti,

neque retinere,

neque retinere, imò committeret furtum: quia non ſunt ampliùs eius. ſimiliter, ſi Sortes iuſto iudicio condemnetur in ſeruitutem alicuius, non poteſt poſt ſententiam latam aufugere ab eo, imò tenetur parere ei, cuius eſt ſeruus: imò ſi fugiat, tenetur de damno domino ſuo, & eum recompenſare de iniuria facta. ergo à ſimili, ſi Sortes ſit iuſtè damnatus ad mortem, corpus eius, & vita non videtur eſſe ipſius, ſed reipublicæ. ergo, ſi fugiat, iniuriam facit communitati, cui vita adiudicata eſt, & per conſequens ipſe peccat. & iſta eſt maior apparentia, quæ haberi poteſt, pro oppoſito. & hoc aſſumunt alij doct. tenentes oppoſitam partem.

¶Quantùm ad hoc, optimè reſpondet de Gandauo dicẽs, quòd dupliciter contingit habere dominium in aliqua re. vno modo, quantùm ad ſubſtantiam rei. alio modo, quantùm ad exercitium operationem aliquarum circa illam rem. primo modo ille habet dominium, qui ſubſtantiam rei alienare poteſt. Secundo modo, qui locauit equum, vel domum, habet dominium iſto ſecundo modo. Hoc ſuppoſito dicit vlteriùs, quòd nullus poteſt habere dominium in corpore alterius, quantùm ad ſubſtantiam præter animam informantem tale corpus: vt ſit Sortes quantumcunque ſeruus damnatus ad mortem: nullus habet dominium, quantùm ad ſubſtantiam corporis eius, & vitam præter animam ipſius, adeò, quòd quantùm ad ſubſtantiam ſemper remanet corpus animæ eius. ergo anima tenetur regere ipſum, nutrire & conſeruare ineſſe quantùm poteſt. ſed quantùm ad aliquas operationes exercendas circa corpus, iudex habet dominium, vt, puta citare eum, prouocare, incarcerare, mortem inferre. & ſic malefactoris corpus, quantùm ad ſubſtantiam ſemper remanet animæ eius, ſed quantum ad aliquas operationes exercendas dominium eſt apud iudicem. propterea dicit idem de Gandauo, & conſequenter, ſanctus Thomas, quòd ſi Sortes ſit vinculatus, non licet ei frangere vincula, & carcerem, quia non habet dominium ſui corporis, quantùm ad hoc, neque rebellare. nam ſi rebellaret, licet principi illum inuadere. bellum enim eſt iniuſtum ex parte Sortis: ergo illicitè rebellat. & eſt argumentũ efficax: quia ſi rebellat, ꝙ princeps aggrediatur, bellum eſt iuſtum ex parte principis: ergo, iniuſtum ex parte alterius. ergo propoſitum. Reſolutio igitur iſtius materiæ eſt, quòd quamuis Sortes ſit iuſtè condemnatus, & non vinculatus neque clauſus in carcere, neque datus alteri in cuſtodiam ſub pœna, ita, quòd non immineat alicui perſonæ detrimentum ex eius fuga: licet ipſi fugere. Sed eſt difficultas, vtrum teneatur fugere in tali caſu, vel ſolùm ſit conſilium. Dicit de Gandauo, quòd ſatis elici poteſt, quòd tenetur fugere. imò ſi non fugiat, eſt homicida ſui. nihilò minùs dicit Ioan. de Gerſono in tractatu, quem fecit de eſu carnium, quòd poteſt licitè expectare mortem pro ſuis demeritis, & ſatiſfacere pro peccatis. videtur tamen mihi, quòd ſi ſit ei licitum fugere, quòd pro tũc etiam tenetur fugere, quia iure naturali tenetur ſeruare vitam corporis. & quia patet ei medium licitum ad illam ſeruandam: ergo te-

netur. & hoc dicit, de Gandauo & Tho. de illo, qui eſt damnatus, vt pereat fame, quia tenetur comedere ſi habeat panem, quia illud eſt medium licitum ad ſeruandam vitam eius. Vnde de Gandauo ponit differentiam inter iſtos quatuor terminos, neceſſitas, fas, ius, & licitum. vnde non ſolùm in tali caſu eſt ius, fas, aut licitum, ſed neceſſitatis eſt fugere. & iſta opinio videtur probabilior, videlicet, quòd teneatur fugere. ¶ Pro iſta opinione poteſt ſic argui. Habita ſunt tria dicta. primùm, quòd papa habet poteſtatem committendi iuriſdictionem laicam, & temporalem. ſecundum, quòd tenetur illam committere, quia aliàs negligeret onus ſibi commiſſum. tertium, quòd quilibet, qui aſſumit iuriſdictionem illam ſine commiſſione papæ, eſt arguendus de ambitione: quia aſſumit honorem non vocatus, & intrat non per oſtium. Prima ratio huius opinionis eſt, neceſſarium eſt in omni communitate habere ſupremum, à quo cunctorum iuriſdictiones dependeant. ſed tota communitas Chriſtianorum eſt communitas volentium adinuicem cõmunicare: ergo oportet eſſe ſupremum in illa communitate &c. ſed nullus alius poteſt aſſignari præter papam. ergo ab ipſo dependet iuriſdictio omnium aliorum. populus enim ſi eſt bene ordinatus, vni gabernatori, & nõ pluribus debet eſſe ſubiectus. Prouerb. xj. Vbi non eſt gubenator, populus corruet. loquitur enim in ſingulari, & non plurali, cùm, inquit, gubernator, & non gubernatores. ergo videtur innuere, quòd vni populo vnus ſupremus debet eſſe gubernator, & non plures, & cùm totũ genus humanum vnus populus ſit, qui optima conſtitutione, & inſtitutione volentium adinuicem viuere, & communicare regi debeat, neceſſe eſt, eſſe principem ſupremum, à quo cæteri dependeant, & illi ſupremo in omnibus pareant. Præcipua ratio inter cæteras eſt iſta. ſi non ſit ſupremus aliquis, à quo cæterorum iuriſdictio dependeat, poterunt eſſe aliquæ in aliqua communitate non ſubordinatæ, quarum quilibet illas exercens erit ſupremus, & nulli alteri ſubiectus: ergo poterunt eſſe plures ſuperiores nõ habẽtes ſuperiorẽ. ſed hoc optimo modo regendi obuiare videtur, quia, ſi ſint plures ſuperiorem non habentes, quorũ neuter eſt alteri ſubiectus: vel præſunt eidem populo, vel diuerſis. Si eidem populo, ergo non poterit populus exhibere, quod eſt exhibendum ſuperiori: quia ſi ambo ſimul contraria præcipiant, non poterũt ſubditi ſuis ſuperioribus parẽre: ergo neceſſe erit, vt ſint alteri inobediẽtes, & ad impoſſibile obligari. quod eſt impoſſibile. ergo in communitate bene ordinata nõ poſſunt eſſe duo principes non ſubordinati. Si autem illi duo ſuperiorem non habentes præſint diuerſis populis: ergo illæ cõmunitates nõ erũt bene ordinatæ. patet, inter illos populos poſſunt eſſe diſſenſiones, cùm natura humana eſt prona ad diſſentiendum. & inter diuerſos ſuperiorem non habẽtes, leuiter poterit oriri diſcordia, quę per ſuperiorem ſedari non poterit. diſcordia autem inter maiores ſuperiorem non habentes periculoſa eſt, ſecundum Ariſtotelem. vj. politico. cap. ix. Ergo, ſi non ſit aliquis ſuperior ad vtrunq; illorũ populorum, & ad vtrunque iſtorum, qui præſit iſtis duobus populis: tales communitates non ſunt bene ordinatæ. ergo dicit doctor, oporteet

tet confiteri: quòd ſit vnus aliis omnibus ſuperior, à quo cunctorū poteſtates, & iuriſdictiones dependeant. & non videtur alius à ſummo pontifice. ergo ſi iuriſdictio omnium aliorum dependet à ſummo pontifice, tunc nec imperator, nec alius princeps debet iuriſdictionem tēporalem exercere, niſi ſibi, à ſummo pōtifice cōmittatur. & hæc eſt ſumma huius opinionis, ſcilicet, quòd omnis iuriſdictionis authoritas dependet à ſummo pontifice.

¶ Cap. ij. Alia eſt opinio.

Viſum eſt, de iuriſdictione principum ſeculariū, ad quos ſpectat maleficos, & in corpore, & in bonis punire. & illa eſt prima iuriſdictio, quæ vocatur coërcitiua, & authoritas publica maleficos damnandi contrahitur à populo. & in primo capitulo fuerunt allegatę opiniones. vna, quòd nullus princeps temporalis poteſt iuſtè actum iuriſdictionis exercere, niſi ex commiſſione papæ, & Roma. eccleſiæ. nunc in iſto. ij. capitu. ponitur ſecunda opinio, quæ diuiditur in tres modos dicendi partiales. & vniuerſaliter iſta opinio dicit, quòd principes ſeculares abſque commiſſione papæ, & Romanę eccleſiæ, poſſunt iuriſdictiones ſeculares licitè exercere, ita, quòd nec papa nec eccleſia habēt ex inſtitutione Chriſti, ꝙ debeāt illas iuriſdictiones illis principibus ſecularibus committere. Marcilius de Padua, circa hanc materiam ponit tria dicta. Primum, quòd papa nullam habet poteſtatem coërcitiuā ſiue coactiuā ex inſtitutione Chriſti, & quòd nullus habet poteſtatem excommunicandi, niſi ex beneplacito populi aut principis. & nititur hoc deducere ex authoritate Pauli, qui excommunicauit fornicatorem conuocato populo. Secūdo dicit, quòd papa non eſt exemptus ab habente poteſtatem coactiuam, imò ipſe ſubiectus eſt principi ſeculari habenti poteſtatem coactiuam. Tertium dictum, ſi delinquat vel in ſpiritualibus, vel in temporalibus, à principe venit coërcendus. Sed iſta opinio, quantùm ad multa eſt damnata, & ſcandaloſa: quod patet per vſum contrarium. nam excommunicare poteſt papa, & quotidie facit ſine cōſenſu populi. ergo &c. Secundus modus dicendi eſt, quòd papa quātùm ad ſpiritualia habet poteſtatem coactiuam per cenſuras ſpirituales, puta, per excommunicationem, vt in peccatis contra ſacramenta, & contra euangelium. ſed in temporalibus, nec habet regulariter, nec caſualiter poteſtatem coactiuam ex inſtitutione Chriſti: ſed ſi habeat, hoc eſt, à principe, vel populo. Tertius modus dicendi eſt, papa habet poteſtatem coactiuam, per cenſuras ſpirituales in ſpiritualibus, ſed in temporalibus non habet illam regulariter, ſed ſolùm caſualiter. & videtur difficultas ex varietate textuum, an videlicet papa ex inſtitutione Chriſti, in cauſis purè laicis habeat poteſtatem diſcernendi, iudicandi, & cogendi. Opinio iuriſtarum quātùm ad hoc eſt, quòd ſummus pontifex non habet regulariter, ſed caſualiter. regulariter, hoc eſt, non debet exercere illa, quæ ſunt poteſtatis purè laicæ. ideo dicunt illum illam habere in habitu, ſed nō in actu, quia caſualiter poteſt & debet, puta in duobus caſibus. Pri-

mus,quando deeſt princeps ſecularis.Secundus, ſi princeps ſecularis non poſſit,vel negligat illam exercere.in talibus caſibus poteſt, imò tenetur papa adminiſtrare iuſticiam in rebus temporalib⁹. ideo caſualiter orta quæſtione de poſſeſſione aliqua,eccleſiaſtici poſſunt ſe intromittere,non tamen regulariter, ſed in duobus caſibus tantũ priùs tactis.Quantùm ad primum,extra in cap. Licet.de foro competenti.quòd vacante imperio,poteſt papa ſe intromittere de negocijs temporalibus.Quantùm ad ſecundum,in cap.Ex tenore.eodem titulo.Nã ſi imperator nult cauſam terminare,papa debet ex inſtitutione Chriſti illã terminare.propterea ex inſtitutione Chriſti, habet iuriſdictionẽ laicã in habitu:ſed nõ in actu.datur ſimile.ſi duces ſubiecti regi nollent iuriſdictionẽ adminiſtrare,tũc debet rex illã adminiſtrare,& illam habet in habitu. Similiter dicendum eſt,de ſummo pontifice.Doctor arguit,pro iſta opinione,& non arguit particulariter pro aliquo iſtorum trium modorum,ſed vniuerſaliter pro tota opinione.ille non habet ſuam iuriſdictionem ab illo,cuius eſt dominus:quia nunquam dominus habet iuriſdictionem à ſeruo. ſed imperator eſt dominus papæ in temporalibus.nam habetur textus.xj. queſt.j.capitulo ſacerdotibus. vbi papa vocat imperatorem dominum ſuum:ergo eſt dominus eius.Secundò,ad idem ratione arguitur,quòd papa ſit ſubiectus imperatori:in qua fundant ſe doctores: quæ videtur eis peremptoria.Quælibet res,quæ tranſit de nouo in dominiũ alterius,tranſit cum onere ſuo,niſi ſuper hoc habeatur ſpeciale priuilegium.ſed prædia,quæ tranſierunt de nouo in dominiũ papæ,puta per collationem principum,vt Conſtantini, & regis Frãciæ,puta in Auinione,illa erant imperatori,& principibus ſubiecta. ergo tranſierunt cum tali onere,niſi ſuper hoc habeatur ſpeciale priuilegium.ergo papa quantùm ad illa eſt imperatori, & regibus ſubditus.vnde dictum eſt,quòd principes non ſolùm habent poteſtatẽ in res,ſed etiam in perſonas:quia poſſunt incarcerare , & occidere. Dico tamen,quòd quantùm ad iſtam poteſtatẽ, quæ reſpicit perſonas,eſt apparentia,quòd papa ſit exemptus,ita,quòd imperator nõ poteſt incarcerare nec occidere eum,quamuis commiſerit crimen tali pœna dignum.ſed quantùm ad ipſas res,quòd iure diuino ſit exemptus,nulla eſt apparẽtia.ergo dicit doct.ad minus habetur, quòd ratione prædiorum,quæ tranſierunt cum onere ſuo in dominium papæ, quæ antequàm tranſirent erant ſubiecta principi, quantùm ad iuriſdictionem, ratione illorum habens dominiũ illorum efficitur ſubiectus alteri habenti iuriſdictionem ſuper illa.de foro competẽti cap.vltimo.patet hoc.perſona dupliciter efficitur ſubiecta.vno modo,ratione criminis.alio modo,ratione poſſeſſionis.

¶Reſolutio eſt,quantùm ad primum modum dicendi Marcilij de padua,erroneum eſt,quòd papa non habeat poteſtatem coactiuam in nullis rebus.Item vterque duorum ſecundorum modorũ eſt probabilis,videlicet,quòd papa in rebus purè ciuilibus nullam iuriſdictionem nec regulariter nec caſualiter habeat iure diuino, & ex inſtitutione diuina,vel,quòd habeat non regulariter, ſed caſualiter,puta,in duobus caſibus tãtùm ſuprà numeratis,ſcilicet, ſi nullus ſit iudex

dex temporalis. & ſi non poteſt exercere, vel negligat, probabile eſt, quòd caſualiter in illis duobus caſibus habeat iuriſdictionem tẽporalem adminiſtrandi in temporalibus.

¶Cap. iij. His opinionibus.

IAm nititur ſoluere, vnam rationem opinionis, & reſolutio doct. eſt, quòd papa non habet cõmittere principibus ſecularibus ſuam iuriſdictionem, ſed illam habent à populo. ſed arguitur pro parte oppoſita ſic. Cõmunitas volentium adinuicem viuere, & in actibus ciuilibus cõuerſari, inter quos poteſt oriri diſcordia, nõ eſt bene ordinata, niſi ſit aliquis ſuperior, qui poſſit illorum cauſas, & diſcordantias terminare: aliàs ſequerentur bella, & multa alia inconuenientia. ſed tota cõmunitas omnium eſt communitas volentium &c. ergo non eſt bene ordinata, niſi ſit vnus ſuperior. ſed nõ poteſt dari talis ſuperior, niſi papa, ergo eſt omnium ſuperior. ſed inferiores non habent iuriſdictionem, niſi à ſuperiore, ergo omnes habent ſuas iuriſdictiones ex commiſſione papæ. Quantùm ad hoc argumentum conceſſa maiore negatur minor, puta, quòd talis ſupremus non poteſt eſſe alius præter papam: imò ſecundum vnum modum dicendi eſt aliquis alter à ſummo pontifice ex electione populi, & conſenſu maioris partis aut ſanioris, cui etiam papa eſt ſubiectus ſaltem in temporalibus, ſcilicet imperator. & iſta eſt prima ſolutio. hoc etiam dicit Marcilius de padua.

¶Secunda ſolutio tangitur à doctore ibi, aliter reſpondetur. & iſta ſecunda ſolutio eſt melior, & dico, quòd omnium Chriſtianorum eſt vnus ſuperior, qui poteſt cauſas terminare ſpirituales, vt papa, & alter, qui poteſt cauſas ciuiles, vt imperator. Sed, quid dicendum, ſi reges non ſunt ſubditi imperatori? Dico, quòd ſufficit, quòd ſint duo, vel plures ſuperiores vnus vni parti præſidens, & alter alteri, vt Sortes Gallus, & Plato Hiſpanus, nullus eſt amborum ſuperior, ſed quilibet habet ſuum ſuperiorem, & orta diſcordia inter illos actor ſequatur forum rei, vt Gallus conueniat Hiſpanum, coram ſuo iudice, & principe Hiſpano, & Hiſpanus etiam coram ſuo. Ideo non requiritur, quòd vtriuſq; ſit vnus ſuperior, ſed, quòd quilibet habeat ſuum ſuperiorem. & dummodò iſti ſuperiores ſint prudentes, poterunt ſuas communitates optimè regere.

¶Quartum cap. Porrò quia iſta.

VIdenda ſunt pertinentia ad bonum principatum. Primum igitur eſt, ꝙ ſit ordinatus in bonum commune, & non in vtilitatem alicuius perſonæ priuatæ. vnde Ariſtoteles nõ ſolùm ponit differẽtiã boni prĩcipat⁹, à tyrãno, ſed etiã à deſpotico licito: q̃a prĩcipat⁹ ordinatus ad cõmunem vtilitatem. Iſto modo Chriſtus inſtituit principatũ

 ſacerdotalem

ſacerdotalem propter vtilitatem communem,& non propter bonũ priuatum Petri & ſucceſſorum.talis autem principatus papalis, & epiſcopalis eſt ex ordinatione Chriſti,quod inſinuatum eſt,à Chriſto cùm Petrum fecit papam dicendo,Paſce oues meas:quaſi dicat, ſuper oues meas te principem conſtituo,vt non tollas ab eis lac,& lanam,niſi pro neceſſitatibus tuis:iuxta illud.j.ad Corinthios.ix.Quis paſcit gregem,& de lacte eius non manducat?Eccleſiaſtici enim habent titulum petendi,& exigendi temporalia pro ſpiritualibus: vt patet ex illa authoritate Pauli.Principatus ergo apoſtolicus eſt ordinatus non propter bonum principatus,ſed propter bonum commune ſubiectorum ad obtinendum regnum cælorum.& ideo Petrus dicit alijs paſtoribus:Paſcite,qui eſt in vobis gregẽ dei.Ex iſtis authoritatibus habetur manifeſtè,ꝙ principatus apoſtolicus eſt inſtitutus propter bonum commune. propterea, ſi Petrus aliquid inſtituiſſet, contra libertatem alicuius particularis perſonæ,vbi non fuiſſet neceſſitas aut magna vtilitas,illa inſtitutio ſiue præceptio non obligaſſet.nam quæ fiunt à iudice,& non in illa materia,in qua habet poteſtatem iudicandi,nullius ſunt efficaciæ.vnde non fuit data Petro poteſtas,niſi in vtilitatem ſubditorum. quare ſi papa ferat ſententiã ſententiam excommunicationis, & non pro cauſa vera, vel apparente,non eſt timenda.

Cap.v. Secundo ad optimum principatũ.

Viſum eſt,an principes ſeculares habeãt ſuas iuriſdictiones à papa,& eſt opinio communis inter doct. Parisienſes,ꝙ non.imò antequàm eſſet aliquis ſummus põtifex,erant principes ſeculares habentes ſuas iuriſdictiones.& ille modus eſt tripartitus,vt viſum eſt.nam dicebat Marcilius, quòd papa nullam habet poteſtatẽ coactiuam.Alij,ꝙ habet in ſpiritualibus coactiuam, ſed nõ in tẽporalibus nec regulariter,nec caſualiter. Alij,ꝙ in temporalibus non regulariter,ſed caſualiter.& eſt opinio iuriſtarũ, cap.Licet.& ca. Ex tenore.de foro competẽti.Item dictum eſt,quòd ad optimum principatum requiritur,ꝙ vnus principetur,propter vtilitatem communem.& hoc fuit deductum in.iiij.cap.In iſto.v.cap.doct.aſſumit ſecundũ,quod cõuenit optimo principatui, ꝙ principans ſit vnus ſicut principatus eſt vnus,ita,ꝙ ad optimum principatum de neceſſitate requiritur,ꝙ vnus principetur,qui ſit ſuperior cæteris omnibus: Pro iſto poteſt multipliciter argui ex mente Ariſtotelis in tertio politicorum,nihilò minùs doct.adducit præcipuã rationẽ Ariſtotelis, quã facit loco preallegato volẽs,ꝓbare,ꝙ principatus regalis,in quo principans eſt vnus,ſit melior principatu ariſtocratico, in quo pauci principantur,& democratico,in quo multi principãtur.& ſub regali principatu cõpræhenditur omnis principatus, in quo vnus ſolus dominaẗ,ſiue ſit dux,comes,vel balliuus.Et arguitur ſic:ille principatus eſt melior,qui conſeruat ſubiectos in amicitia,pace, charitate,& concordia,prohibẽdo & impediẽdo diſcordias,rixas,& tumultus inter ſubditos,ſed principatu regali iſta maximè vitãtur,ergo eſt

principalis

principalis inter cæteros,& optimus.& iſta propoſitio eſt manifeſta, quia omnis principatus eſt ordinatus ad conſeruãdam charitatẽ, & pacem inter ſubditos,& aduitãdum diſſenſiones,& rixas inter illos. ergo ille eſt optimus,quo maximè ſeruantur illa,& maximè vitant iſta,cuiuſmodi eſt regalis.igitur.Quòd talis ſit optimus, qui talia facit,patet,per multas authoritates ſcripturæ.Vnde & princeps pacis Chriſtus,ſuper cuius humerũ factus eſt optimus principat⁹, corporaliter ab apoſtolis, & cæteris fidelibus receſſurus, ipſis dilectionẽ, & amicitiã ſingulariter imponebat dicens, Hoc eſt præceptum meum, vt inuicem diligatis.& Ioannis.xiiij.Pacem relinquo vobis, pacem meã do vobis.&c.xvj.ait,In me pacẽ habeatis. & Mat.x.Dicit apoſtolis,Intrantes domum ſalutate eam dicentes,pax huic domui. Finis ergo principalis principatus cuiuſlibet eſt conſeruatio pacis ſubditorũ,& vitatio diſcordiarũ. ſed hoc maximè fuit per principatum regalẽ.Pro cuius declaratione notandum,ꝙ diſſentio proueniens in regno nõ poteſt,niſi tripliciter prouenire.Vel prouenit inter ſubditos:puta,cùm ſubditi diſſentiunt inter ſe. Secundò, vel eſt diſſenſio ſubditorum ad principem:vel principis ad ſubditos, & iſti duo vltimi modi coincidunt.Sed in principatu ariſtocratico,vel democratico poteſt prouenire diſſenſio,& ſubditorum ad ſubditos,& ſubditorum ad principantes,& vnius partis principantium,ad alteram partem principantium.ſed per principatum regalem faciliùs conſeruatur pax ſubditorum,& vitatur diſcordia inter ipſos.ergo.Inſuper dicit doctor,quando diſſentiunt ſubditi inter ſe,illa diſſenſio facilè ſedari poteſt per principantem.ſed ſi oriretur diſſenſio principantium ad principantes,etiam ad omnes alios faciliter ſe diffundet,vt teſtatur Ariſtoteles politicorum quinto,cap.ix. Ideo difficile eſſet illam ſedare,ꝑpterea,quia ſubditorũ pars adhæret vni parti, & altera alteri,& ſequitur diſſenſio in populo.ergo diſſenſio proueniens,in principatu ariſtocratico,vel democratico eſt multo grauior,& pernicioſior,quàm illa,quæ prouenire poteſt,in principatu regali.Reſolutio doctoris poſt Ariſtotelem,& communiter omnium doctorum eſt,ꝙ ad optimum principatum requiritur,quòd ſit vnus principans. Ratio præcipua Ariſtotelis eſt,quia quando eſt vnus principans,in diſſenſionibus facilior eſt recurſus ad principantem, quàm quãdo ſunt plures principantes.ergo regalis eſt melior.Dices,dicit ſapiens,Prouerbiorũ.xj.Salus,vbi conſilia multa.Sed in principatu ariſtocratico & democratico ſunt multa conſilia,& plura quàm in regali,ergo eſt præſtãtior regali.Nam princeps ad hoc eſt ordinatus, vt præuideat pericula imminentia,& illis obſiſtat. ſed hoc meliùs prouident plures ſapientes,quàm vnus ſolus.plura enim vident oculi, quàm oculus.quod vnus non videt,alter videt. & hoc de neceſſitate requiritur,puta,præuiſio periculorum imminentium, & eorum, quæ poſſunt ducere rempublicam ad interitũ & ruinam.ergo melior eſt principatus ariſtocraticus,vel democratic⁹,quàm regalis.& hoc eſt præcipuum argumentũ partis aduerſæ tenentis oppoſitum. Ad hoc reſpondet ſanctus Thomas in libro de regimine principum,& poſt eũ Ægidi⁹ de Roma:ſuppoſito,ꝙ omnes homines eſſent boni nõ quę-

tentes,niſi quod iuſtũ eſt,& homini,& reipublicæ:melior eſſet principatus ariſtocraticus,vel democraticus,quàm regalis.nam duo aut tres quærentes bonum cõmune meliùs prouident,quàm vnus, ſed ſuppoſita conditione,& peruerſitate,quæ iam reperitur inter homines:quia vnuſquiſq; ſaltem pro maiori parte quærit,quod ſuum eſt, & non bonum cõmune. ſuppoſita ergo tali peruerſitate hominum, pro maiori parte,& etiam quia ſtultorum infinitus eſt numerus: ex multis principãtibus,quilibet niteretur acquirere ſibi maiores diuitias,& honores,& ex hoc facile oriretur diſſenſio inter principãtes in perniciem boni communis.ideo ſuppoſita conditione hominum nunc viuentium præſtantior eſt principatus regalis. ¶Reſtat ergo inquirere. Viſum eſt quomodò duo requiruntur ad optimum principatum. Primum,quod inſtituitur propter bonum cõmune. Secundum,quod ſit vnus principans. Videndum eſt,quæ ſunt incompoſſibilia illi principatui optimo, & quæ ſunt impertinentia. Primò,eſt incompoſſibile illi principatui in quantum huiuſmodi habere ſeruos propriè dictos,non dico locatitios,imò neceſſe eſt illos locatitios habere. Ratio eſt,null⁹ eſt in ſeruitutem redigẽdus,niſi propter eius culpam.ergo de ratione optimi principatus repugnat illi habere ſeruos propriè dictos,puta,ꝙ neceſſariò ſint ſerui tali principanti.& eſt præcipua ratio,quæ maiorem habet apparentiam. Nã ſecundum Ariſtotelem primo politicorum,melior eſt principatus liberorum,quàm ſeruorum,quia melior eſt principatus,qui eſt meliorum ſubditorũ,ſicut melior eſt principatus hominum, quàm beſtiarum.liberi autem ſunt meliores,quàm ſerui. quare principatus ſeruorum non eſt optimus iudicandus.meliùs eſt enim principari bonis,quàm malis.ergo iſte principatus,qui eſt ſuper omnimode liberos,hoc eſt,qui non ſunt ſerui emptitij,eſt melior.& hunc vocat Ariſtoteles regalẽ. Vnde in pleriſq; locis habẽtur tales ſerui emptitij,& abiecti,ſed hoc repugnat optimo principatui:puta, ꝙ de ratione illius ſint tales ſerui abiecti,& addicti principanti, ſiue ſint boni,ſiue mali. Vltrà,repugnat optimo principatui plenitudo poteſtatis in tẽporalibus. Patet,illud repugnat,quod eſt in damnum, & perniciem ſubditorum,ſed illa plenitudo poteſtatis in temporalibus eſt huiuſmodi.nam eſt in perniciem reipublicæ,quod princeps poſſit res cuiuſcunq; priuatæ perſonæ,in dominiũ alterius transferre pro libito ſuo,& hoc poſſet ſi haberet illam plenitudinem poteſtatis,de qua dictum eſt,prima quæſtione capitulo ſecundo.

¶Capitulum ſextum.

CONſequenter reſtat inquirere, quæ poſſunt adeſſe, & abeſſe optimo principatui. Et breuiter dicitur, quòd ad optimum principatum ſpectat vnicuiq;, quod ſuũ eſt reddere,hoc eſt,iuſticiam adminiſtrare, leges cõdere,iudices inferiores,& alios officiales deligere & conſtituere,operationes quarumcunque virtutum præcipere.quilibet princeps ex officio ad iſta tenetur, ſed tamen ad hoc videtur eſſe principaliſſimè conſtitutus,vt corrigat,& puniat delinquentes,

quentes. Patet, primę ad Timo. 1. Lex iuſto non eſt poſita: ſed iniu ſtis & non ſubditis: præcipuum igitur, quod pertinet ad principem, eſt peccatorum correctio. Patet, principes ad hoc maximè ſunt creati propter mutuam, & pacificam tranquillamq́ conuerſationem ſubditorum fouendam, & diſcordias diſſidiaq́ ſedanda: & nihil aliud vult dicere in iſto ſexto capitulo, quàm ꝙ princeps inter cętera magis debet intendere punitioni malorũ, ita, ꝙ actus principalis, propter quẽ princeps eſt inſtitutus, eſt delinquentium punitio & correctio.

¶ Ex his patet, quæ ſunt optimo principatui neceſſaria annexa, & quæ incompoſſibilia, & quæ impertinentia: & dictum eſt, ꝙ ad optimum principatum neceſſe eſt, ꝙ ſit propter bonum commune, & ꝙ principans principetur liberis, & non ſeruis, & quòd ſit vnus principans, & non plures. Item repugnat optimo principatui habere plenitudinem poteſtatis: puta, quòd poſſit ad placitum eius transferre rem meam in alterum, ſine quocunque meo peccato vel cauſa, & facere quicquid non repugnat iuri naturę & diuino: & viſum eſt etiã quomodò præcipuus actus principantis eſt malorum punitioni intendere. ¶ Iam doctor infert aliqua correlaria, ibi, His viſis dicitur. primum, non repugnat optimo principatui ſupremo optimè ordinato, aliquam poteſtatem iuridicam eſſe alicuius, vel aliquorum ex iſtis de communitate illa à ſupremo principe eiuſdem communitatis, quæ nullo modo ab ipſo ſupremo principante dependeat, nec ſit ab ipſo inſtituta, hoc eſt, ꝙ non dependeat ab ipſo, nec quò ad inſtitutionem, nec quò ad deſtitutionem ſaltem regulariter. Patet, dictũ eſt, ꝙ optimus principatus eſt inſtitutus propter bonum commune, & malorum correctionem: ergo ſi non impediat malorũ correctio, ita, ꝙ nullus delinquens in illa communitate iuſtam & debitam effugiat vltionem, non repugnat ſupremo principatui eſſe aliquem talem iuriſdictionem, quæ nullo modo dependet ab ipſo ſupremo, nec quò ad inſtitutionem, nec quò ad deſtitutionem. Nec etiam talis iuriſdictio bono communi repugnat. Patet ſic, vndecunq; coërceantur malefactores, dũmodò coërceantur per poteſtatem aliquam, vnde cunq; ſit talis poteſtas, vel à ſupremo, vel ab altero, non eſt impertinens bono communi ſi puniantur per poteſtatem publicam & coërcitiuam: ergo correlarium verum. Hinc eſt, ꝙ in aliquibus regnis, vt fertur in regno Aragoniæ, rex non habet inſtituere iuriſdictiones, imò eſt aliqua poteſtas iuridica, quæ habetur ex ſucceſſione parentum, ita, ꝙ poſt patres filij ſunt iudices, & filij filiorum erunt iudices, nec illos rex poteſt deſtituere, imò ſunt ſupra regem, quantùm ad illam iuriſdictionem. ¶ Secundum correlarium. Non repugnat optimo principatui aliquam perſonam policiæ eſſe regulariter exẽptam ab eius iuriſdictione, dummodò ſit caſualiter ſubiecta, puta, ratione criminis ab ea commiſſi. Dicitur regulariter: quia, vt patet in primo correlario, non repugnat optimo principatui aliquam perſonam habere iuriſdictionem, quæ nullo modo dependet à ſupremo principante: ergo illa non regulariter eſt ſubiecta, ſed bene caſualiter, puta, ſi peccat talis perſona in rempublicam, ad ſupremum principantem ſpectat illam punire. ¶ Tertiũ correlariũ. Nõ repugnat optimo princi-

patui & ſupremo correctionē illius perſonæ, ſic ſingulariter exēptæ ad aliquem alterum, vel ad alios ſpectare, quàm ad ſupremū principantem. Patet ſic, quicquid non repugnat bono cōmuni, eſt cōpoſſibile optimo principatui & ſupremo: ſed ꝙ iſta perſona ſic exempta puniatur ab alijs, ꝙ̃ à ſupremo principante, non eſt repugnans bono communi, & punitioni malorum. ergo. Vnde ponit iſta doct. volens dicere, ꝙ papa non eſt ſupremus principans in policia, ſed imperator ſi foret aliquis ex vniuerſali conſenſu totius populi. Vltrà dicit, quòd nō obſtante, ꝙ ipſe imperator ſit ſupremus principans, nō tamen repugnat, quin papa habeat poteſtatē coërcitiuā, puta excōicandi. Similiter papa eſt regulariter exēptus à principe, quia nō poteſt eū imperator pro qualicūꝗ crimine punire: & dato, ꝙ papa cōmitteret crimen, quod ſcandalizaret totā eccleſiam: adhuc regulariter nō ſpectat ad ſupremum principantem eum punire, ſed ad concilium generale. ¶ Reſolutio ergo talis eſt. Non repugnat optimo principatui, & ſupremo eſſe poteſtatem in policia, quæ non dependet ab eo, neꝗ quò ad inſtitutionem, neꝗ quò ad deſtitutionem. Præterea non repugnat eſſe perſonā exemptā à tali principāte, quātùm ad correctionē, quin poſſit per alias fieri, quàm per ſupremum principantem.

¶ Capitulum. vij. Sanè licet.

IN hoc ſeptimo capite vult dicere doctor, ꝙ quāuis ſuprà dicta de optimo principatu ſint vera, tam de principatu vniuerſali, ꝙ̃ particulari: regulariter nihilò minꝰ ille principatus regalis, in caſu non eſſet optimus, imò mutandus in ariſtocraticū, vel democraticū. Patet in caſu, quo principans eſſet tyrānus, vel quādo plures aſpirarent ad principādū, & meliùs ſeruaretur bonum cōmune per plures principantes. ideo caſualiter alius principatus poteſt eſſe melior, ꝙ̃ regius, dūmodò ſemper ſeruetur prima conditio neceſſariò requiſita ad bonū principatum, puta, ꝙ ſit propter bonū cōmune. Et ſecunda conditio, puta, ꝙ vnus principetur, caſualiter poteſt eſſe falſa, puta, ſi ille vnicus ad tyrannizandum aſpiraret, & declinaret, tunc optimus principatus nō eſſet ſimpliciter omnibus optimus, imò multis eſſet nociuus, quēadmodū declarat doctor in præſenti capite: reliqua autē quæ dicit, clara ſunt: quare tranſeo ad aliud, in quo ſoluūtur rationes ꝓbantes, ꝙ debet eſſe vnus ſupremus principans &c.

¶ Capitulum. viij. Per ſcripta.

IN hoc capitulo ſoluuntur rationes probantes, ꝙ debet eſſe vnus ſupremus principans. Arguitur ſic. In omni cōmunitate aliquorū volentiū cōmunionē habere ad inuicē, & habere cōtractus, ratione quorū poſſūt oriri diſſenſiones & diſcordiæ: neceſſe eſt habere ſupremū in illa cōitate, à quo cęteræ poteſtates & iuriſdictiones depēdeāt: ſed tota cōitas mortalium eſt cōgregatio &c. ergo oportet ꝙ ſit vnus ſupremus, à quo &c. ſed nullus poteſt eſſe, niſi papa, quia

poteſtas eius nõ dependet,niſi à deo,& non à principe vel regibus. ¶ Ad hoc argumẽtũ negatur maior, quia nõ repugnat optimo principatui eſſe aliquã iuriſdictionẽ,quę nõ depẽdeat ab illo, vt dictũ eſt in primo correlario:ſufficit, ꝙ caſualiter depẽdeat,& nõ regulariter. Alia ratio pręcipua.Si ſint duo pręcipiẽtes nõ ſubordinati, & ambo vocẽt eandẽ perſonã iuridiceẽ:talis pſona erit perplexa. Exemplũ,vt ſi imperator vocet Sortẽ,p re ciuili,& papa eodẽ tẽpore vocet eundẽ ꝓ re eccleſiaſtica:ſi iſtę poteſtates ſic ſe haberẽt, ꝙ nulla ab altera depẽderet,iã Sortes eſſet pplexus:nã ſi vadat ad papã, cõtẽnit imperatorẽ,& peccat quãdo res eſt licita:& è cõtra,ſi vadat ad imperatorem, contẽnit papã:ergo policia nõ erit optimè ordinata,ſi ſint duę poteſtates coërcitiuę in cõmunitate,& nulla depẽdeat ab altera.¶ Doctor reſpõdet negãdo,ꝙ ſequat pſonã in aliquo caſu eſſe pplexã:quia vel in vocatione ambo explicãt cauſam,quare vocãt,vel nõ. Si explicãt cauſam,vadat ad eũ,qui vrgẽtiorẽ explicat cauſam:vt,rex vocat Sortẽ,vt defendat ciuitatẽ, quia imminet periculũ : ſimiliter papa vocat illũ,pro cauſa nõ tã vrgenti: debet tũc obedire regi. ideo debet ire ad illũ,qui cauſam vrgentiorẽ explicat, ſcd̃m ꝙ vir prudẽs iudicabit in illis exercitatus. Si verò nullus explicat cauſam,dico,ꝙ neceſſariũ eſt ire ad ſupremũ principantẽ,vt,ſi papa & rex vocãt me,apparẽtia eſt ꝙ debeo ire ad regẽ. Nã rex habet maius dominiũ in corpora noſtra, ꝙ̃ papa,quia nõ dominatur corporibus. Cõtrà,poteſtas papę à nullo depẽdet,niſi à deo:ſed poteſtas regalis ab alio depẽdet, puta,à populo:ergo papa habet poteſtatẽ immediate à deo, & p cõſequẽs maiorẽ. ¶ Reſpõdetur, ꝙ dupliciter intelligitur poteſtatẽ aliquã depẽdere à deo:vno modo,ꝙ nullus pręter deum illam inſtituit:& ſic poteſtas papalis depẽdet à deo. Alio modo,ꝙ deus illã cõferat nullo requiſito creato:& ſic poteſtas papalis nũc nõ ſic depẽdet à deo,quia pręrequiritur electio:ſed illa, quę fuit in Petro,à ſolo deo depẽdebat. Tertio modo, ꝙ à ſolo deo depẽdeat,quãtũ ad deſtitutionẽ, & ſic poteſtas papalis nõ à ſolo deo depẽdet,quia cõciliũ generale poteſt deſtituere ipſum papã. ¶ Dico ergo tria. Primũ,poteſtas papalis depẽdet à ſolo deo,quãtũ ad inſtitutionẽ. Scd̃m,nõ depẽdet à ſolo deo,quãtũ ad nouã collationẽ,quia requiritur electio. Tertiũ,neq; depẽdet à ſolo deo,quãtũ ad deſtitutionẽ. Dico vltrà,ꝙ poteſtas regalis nõ depẽdet à ſolo deo,quãtũ ad illa tria ſuprà dicta. Vnde argumẽtũ bene probat,ꝙ poteſtas papalis eſt dignior,ꝙ̃ regalis, ſed nõ ꝓbat, ꝙ ipſa ſit ſupra poteſtatẽ regiã,quãtũ ad inſtitutionẽ & deſtitutionẽ. ¶ Reſolutio ergo huius quęſtionis tertiæ eſt, poteſtas iuriſdictionis principum ſecularium non dependet,nec à Papa,nec à Romana eccleſia: imò papa illam iuriſdictionem laicam non habet, niſi ex collatione imperatorum,& principum,aut ex pręſcriptione. Opinio verò iuriſtarum eſt communis,ꝙ ſummus pontifex habet eam ſaltem in habitu:hoc eſt,ſi talis princeps, qui habet eam regulariter, negligat illam exercere, vel non poſſit:ad papam ſpectat illam exercere:& hoc eſt, habere in habitu,in cap. Nouit. de iudiciis.

¶ Quæſtio

¶ QVAESTIO QVARTA.

IN præcedenti quæſtione viſum eſt, vtrum principes ſeculares habeant ſuas iuriſdi-ctiones à ſummo pontifice, vel ab eccleſia Romana. Reſolutio fuit, ꝙ non. & doctor in quæſtione, nihil aliud inquiſiuit, niſi, quæ requiruntur ad optimũ principatũ, & quæ ſunt illi repugnantia, & quæ compoſſibilia & quæ impertinentia: & præſupponebat ſummũ principatũ non eſſe in ſummo põtifice; ſed ſupremũ principantem, ſi aliquis eſſet in toto orbe, eſſe laicũ &c. Conſequenter in iſta quarta quæſtione, quærit, vtrũ electio alicuius in regẽ Romanorum, eoipſo, quo eſt electus, habeat in terris imperialibus iuriſdictionem, & plenitudinem adminiſtrationis, vel eoipſo, quo eſt vnctus, & coronatus per ſummũ pontificẽ: & hæc materia amplius tractabitur in octaua quæſtione huius. ¶ Duo ſunt modi dicẽdi: & primò ſupponẽdũ eſt, ꝙ poſtquã Cõſtãtinus ceſſit imperio occidentali, & tranſtulit imperium in poteſtatem papæ: primus, qui imperauit ab illo tẽpore in partibus occidẽtalibus, fuit Carolus magnus filius Pipini, qui ſubſtitutus fuit loco Childerici, ab ipſo Zacharia papa depoſiti: in cap. Alius. xv. quæſt. ſexta. ¶ Secũdo ſupponẽdũ, ꝙ antequã Carolus magnus imperaret, erat rex Francorũ iure hæreditario ꝓueniente à patre ſuo Pipino. Itẽ ſupponitur, ꝙ antequàm ipſe Carolus magnus eſſet imperator, vi belli iuſti multas terras & regiones acquiſiuerat, ſcilicet, maiorẽ partẽ Italiæ & Alemaniæ, & Vaſconiã, nã qui ibidẽ regnabãt, vel erãt infideles, vel inimici eccleſiæ: & ſic iuſto bello acquiſiuerat. ideo antequàm eſſet imperator, in multis regnis erat princeps. ¶ Iſtis ſuppoſitis dicit prima opinio, ꝙ rex Romanorum, antequã ſit coronatus, habet iuriſdictionem in rebus & ꝓuincijs, in quibus Carolus magnus iuſtè dominabatur, antequã eſſet imperator, ita, ꝙ iſta prima opinio dicit duo. Primum, ꝙ rex Romanorũ eoipſo, quo rex Romanorum, antequàm confirmetur & coronetur, in rebus, in quibus Carolus magnus habebat poteſtatem principatiuam, antequã eſſet imperator, habet etiã antequã ſit imperator. Secundum dictum, in rebus occidentalibus, in quibus nihil adminiſtrationis habebat Carolus magnus, antequã eſſet rex Romanorũ, nihil habet iuris. ¶ Secũda opinio, quã tenet cõmunitas principum Germaniæ, eſt, ꝙ eadem eſt iuriſdictio penitùs, & adminiſtratio regis Romanorum, & imperatorum: ita, ꝙ ſolùm eſt acquiſitio noui nominis in conſecratione & coronatione, & non alicuius noui iuris, ita, ꝙ quãcunque adminiſtrationẽ habet imperator, eandem habet rex Romanorũ, & in quibuſcunque terris & regnis: ita, ꝙ confirmatio vel coronatio, quæ fit per ſummũ pontificem, vel legatũ eius, non dat electo nouam adminiſtrationem, ſed ſolummodò nouum nomen, quia vocatur imperator tunc, & nõ priùs vocabatur. Vnde iſta opinio opinatur, & ſupponit, ꝙ antequã eſſet aliquis papa inſtitutus, erat imperator, & vocabatur

batur rex Romanorū. Tunc arguitur ſic, rex Romanorum, qui nondum eſt coronatus, eſt ſucceſſor, & hæres illorum imperatorum, qui erant ante papam: ſed quilibet ſucceſſor in re ſuccedit in tanta poteſtate, quātam habebat ille, cui ſuccedit, per regulam iuris, Si quis. lib. vj. ergo iſte, qui nunc eſt rex Romanorum, quāuis non ſit coronatus, ſuccedit in tanta poteſtate, quantam habebāt prædeceſſores eius, qui fuerunt antequàm vnquam eſſet papa: ergo eoipſo, quo rex Romanorum, habet tantam adminiſtrationem, & poteſtatem, quantam habuerunt illi, qui præceſſerunt papam. Doctor in tertio capitulo nititur ponere differentiam, inter has duas opiniones. Prima dicit, ꝙ nullus eſt legitimus rex Romanorum & imperator inter illos, qui fuerunt poſt Carolum magnum, ita, ꝙ nihil iuris habent in regno & imperio, niſi in quātum ſunt eiuſdem Caroli magni ſucceſſores, eius ſcilicet ſucceſſores, non ſolùm in quantum fuit imperator, ſed etiam in quantum fuit Francorū rex hæreditate ſuccedens Pipino patri ſuo, qui depoſito Childerico rex Francorū ſubrogatus fuit, vt ad longum patet in hiſtorijs, & in quantū idē Carolus magnus, per bella iuſta & licita ſibi multas terras acquiſiuit, & regno Francorum adiunxit.

¶Secunda opinio, vt aliquis ſit rex Roma. & imperator, nō oportet, ꝙ ſuccedat Carolo, vt regi Gallorū, ſed ſufficit, ꝙ ſuccedat Carolo imperatori, imò ſuccedūt, & ſunt ſucceſſores principaliter primorū imperatorū, & regum Romanorum, quorum nonnulli fuerunt temporibus Chriſti, & apoſtolorum. ideo non ſunt ſucceſſores Caroli, niſi in quantum ipſe fuit ſucceſſor primorum imperatorum. Patet, nam eſt magis apparēs, ꝙ Cæſar Auguſtus fuit imperator, quàm Carolus magnus. Eſt enim approbatum ex ſacris literis, & ex verbo Chriſti, ꝙ fuit verus imperator ipſe Cæſar Auguſtus. Dixit em̄ Chriſtus, Reddite, quæ ſunt cæſaris cæſari: & nō dicit, Reddite, quę cęſar dicit eſſe ſua: ſed, quæ de facto ſunt cæſaris. Ex illo paſſu habetur certitudo, ꝙ cæſar erat verus imperator. Similiter Actuum. xx. Paulus appellauit ad cæſarem. ergo teſtatur Paulus, quòd habebat poteſtatem iudicandi ipſum: ergo in Iudæa habebat cæſar verum dominium iuriſdictiōis: ergo ex ſacris literis ſatis habetur, ꝙ fuit verus princeps: ergo ſi aliquis ſit verus rex Romanorum, & princeps, eſt magis ſucceſſione illorum, qui erāt tempore Chriſti: ergo imperator, qui nunc eſt, eſt magis ſucceſſor illorum, qui fuerunt tempore illo, vnde non eſt nobis certum de Carolo magno, niſi per quaſdam hiſtorias, & decreta pōtificum: ſed eſt articulus fidei, quòd alij tempore Chriſti fuerunt veri imperatores. Prima opinio dicit, quòd nullus eſt verus rex Roma. niſi, vt ſuccedit Carolo filio Pipini, & regis Gallorum. Secunda opinio dicit, ꝙ ſufficit, ꝙ ſuccedat Carolo magno, vt imperatori: ſed veriùs ſuccedit, vt Auguſto, & vocantur imperatores Auguſti. Vltrà dicit ſecunda opinio, in quó iacet difficultas, ꝙ nunquā fuit aliquis legitimus rex Francorū ante Carolū magnum, ita, ꝙ Pipinus & Childericus nō fuerūt veri reges Francorū. ergo Carolus magnus non fuit verus rex Francorum, niſi poſtquā imperator factus eſt. Patet ſic, nam ſi aliquis fuerit legitimus rex Francorum, antequā Carolus magnus eſſet imperator, vel fuit eoipſo, quò pater eius erat verus

rex

rex Francorũ, vel fuit cũ cõſenſu populi, vel ex eo, ꝙ papa illã poteſtatẽ ſibi cõtulit: ſed nullũ iſtorũ eſt dicendũ: & ſupponitur, ꝙ Romani aliquãdo verũ principatũ habuerũt in regno Frãcorũ, hoc ſuppoſito Galli poſt illud ius rebellauerũt imperatori, & ſibi regẽ cõſtituerunt. Hoc ſuppoſito vult ꝓbare doctor, ꝙ anteq̃ Carolus magnꝰ eſſet verus imperator, fuit aliquis verus rex Frãcorũ. Patet, ſi ante, vel fuit per hęreditariã ſucceſſionẽ, vel per cõſenſum populi, id eſt, electionẽ verã, vel interpretatiuã, vel alio modo: ſed nullũ iſtorum eſt dicendũ, igitur. Vnde primus rex Frãcorũ tyrannicè regnũ occupauit, ſi erat verus principatus regni Frãcorũ apud Romanos: ſicut nullus poteſt modo intrare in regnũ Francorũ, & illud occupare, niſi ex conſenſu regis, vel Gallorũ, niſi intret tyrãnicè: ergo principiũ principatꝰ eius nullius fuit efficaciæ, ergo nec ſucceſſio: fortè diceret aliquis, ꝙ ſucceſſu tẽporis pręſcripſerũt. Contrà, ad pręſcriptionẽ requiritur bona fides: ergo, ſi fuit mala fides, nõ potuerunt pręſcribere. Itẽ contra ſupremũ principantẽ nõ currit pręſcriptio, quia nõ ſubijcitur legi: ergo, ſi regnũ Frãcorũ primò ſpectabat ad imperatorẽ: nõ potuit currere pręſcriptio: ergo, cũ prima introductio in regnũ Francorũ fuerit poſt principatũ Romanorũ legitimè acquiſitũ, nõ potuit aliquis contradicẽte Romano imperatore intrare, niſi tyrannicè. Dico, ꝙ incepit eſſe legitimus rex in Gallia, ex cõſenſu populi, quia cõſenſit populus in aliquẽ, vt regeret. Cõtrà, q̃uis populus, qui nõ habet regẽ, per cõſenſum ſuũ poſſet liberè aliquẽ regẽ facere: populus tamen, qui habet regẽ, rege nõ peccãte nõ poteſt alterũ facere regẽ: ergo ſi contradixerit imperator, qui habebat legitimũ principatũ in Gallos, nullus cõſenſus illorũ potuit facere, ꝙ ille, qui intrauit tyrãnicè, eſſet verus rex Galliæ. Vnde non poteſt populus Galliæ facere regẽ nouũ abſq; demerito illius, qui nũc eſt, & nõ cedẽte: ſed ſi nõ haberet regẽ, poſſet inſtituere. Dicit Chryſoſtomus ſup hoc, Soluite & adducite mihi, ꝙ populus, qui elegit regẽ, nõ poteſt ampliùs illũ deſtituere, niſi ꝓpter peccatũ. Si ergo populus cõſenſerit in nouũ regẽ altero cõtradicẽte, nihil iuris habuit: ergo, nõ potuit eſſe rex p talem cõſenſum. Nec potuit fieri per donũ papæ, quia nõ poteſt alterũ in dãnũ alterius conſtituere: ergo, ſi principatus fuit apud regẽ Romanorũ, papa nõ potuit trãsferre ſine peccato, aut cõſenſu: & iſta opinio dicit, ꝙ antequã Carolus magnus eſſet imperator, nullus fuit verus rex Gallorũ. Sed non eſt apparẽtia, quia Clodoueus fuit ſanctus, & allata ſunt illi inſignia Gallorũ. ¶ Ad rationes, dico, ꝙ imperator intrauit tyrãnicè in Galliam, & cõtradicebat populus: & q̃uis fuerit victor, nihilò minũs tyrãnicè occupauit Galliam, & nõ regulariter. Cõtrà, poſteà populus cõſenſit. Dico, ꝙ nõ cõſtat de cõſenſu populi. Scdò dico, ꝙ licèt conſenſerit populus, ille cõſenſus fuit exactus p metũ cadentẽ in conſtãtem virũ: ergo, non dabat poteſtatẽ &c. Nam ſi aliquis populus eſſet abſq; rege, & conſentiat per metũ cadentẽ in cõſtãtem virũ, talis in quẽ cõſentit, nõ eſt verus rex, cũ talis cõſenſus nõ det poteſtatẽ plenariã: hoc igitur dato, ꝙ poſteà cõſenſiſſent Galli, nõ ſequitur, ꝙ imperator habuerit ſup Gallos poteſtatẽ, quia talis cõſenſus fuit p metũ, qui nõ dat poteſtatem. Dico ergo, & credo ita eſſe, quia Galli non

fuerunt longo tẽpore ſine rebellione, ergo ſignũ eſt, ꝙ nõ cõſenſerũt & ſic argumentũ nõ habet magnã apparentiã. ¶ Reſolutio ſecundę opinionis, quę eſt cõformior practicę modernę, eſt, ꝙ rex Romanorũ nõ ſuccedit Carolo magno, in quãtũ erat rex Frãcorũ, quia aliquãdo fuit Carolus magnus rex Frãcorũ, & nondũ erat rex Romanorũ, ſed longo poſt tẽpore effectus eſt rex Romanorũ & imperator. igitur rex Romanorũ nõ ſuccedit Carolo, vt regi Frãcorũ, ſed, vt imperatori. Vltrà dicit, ꝙ rex Romanorũ poſtq̃ à principibus Germaniæ eſt electus: antequã coronetur, habet oẽm adminiſtrationẽ in tẽporalibus, quã habet poſt coronationẽ. Et hãc opinionẽ tenent iuriſtæ multi, & habẽt tenere, qui ponũt imperatorẽ non eſſe in tẽporalibus papæ ſubiectũ: quod patet, nã bene ſequitur: iſte in tẽporalibus nullũ habet recognoſcere ſuperiorẽ: ergo quãtũ ad iſtã adminiſtrationẽ, quę reſpicit tẽporalia, à nulla ſingulari pſona accipit authoritatem. Nã ſi ab iſta ſingulari pſona acciperet authoritatẽ, ergo, illa ſingularis pſona haberet vniuerſalẽ poteſtatẽ, quã alius, qui ab ea accipit, & eius poteſtas acciperetur ab illa. Vnde rex Frãcorũ nullã adminiſtrationem ſumit ab archiepõ Remenſi, q̃uis inungat ipſum: ſed illud eſt ſolẽnitatis ſolum. Dico ſimiliter, ꝙ poſtq̃ rex Romanorũ eſt ritè electus, illa coronatio poſt electionẽ eſt ſolũ ſolẽnitatis, ſicut cõcordãt iuriſtæ & theologi, ꝙ papa poſtq̃ electus eſt, habet ſupremã adminiſtrationẽ in ſpiritualibus, & omnimodã iuriſdictionẽ: & ꝑ hoc, ꝙ coronatur ad altare ſancti Ioãnis Lateranẽſis, nihil poteſtatis de nouo accipit, cũ nulla ſingularis pſona poteſtatem ſpiritualẽ huic conferre poſſit. Similiter eſt de rege Romanorũ, cũ nullũ recognoſcat in temporalibus ſuperiorẽ, nullus poteſt illã illi cõferre: ſed, ꝙ confirmetur & coronetur à papa, hoc eſt, ſolẽnitatis, & nõ neceſſitatis. ¶ Dices, practica videtur in oppoſitũ: nam imperator iſte Maximilianus fuit electus, anteq̃ moreretur vltimus, & tamẽ poſt electionẽ non habuit adminiſtrationẽ in tẽporalibus, & imperialẽ: ergo imperator aliũde ſumit iſtã poteſtatẽ, quàm ab electione, & nõ poteſt dici, niſi à cõfirmatione & coronatione: ergo ab illa ſumit illã poteſtatẽ imperialẽ. Si dicas, ꝙ electus habeat adminiſtrationẽ, anteq̃ præcedens moriatur, tũc duo haberẽt adminiſtrationẽ ex ęquo, & ſic imperiũ nõ eſſet regale: quod nõ eſt dicẽdũ. Vnde eligitur, vt eo mortuo ſuccedat priori in tali dignitate & poteſtate, quã habuit pręcedẽs. Nã, qui habent ꝓuidere imperio, poſſunt ꝓ rationabili cauſa eligere illũ, qui debet ſuccedere: ita, ꝙ priore mortuo electus realiter immediate poſt mortem cõſequetur actualẽ authoritatẽ, quã habebat priùs in potẽtia: ſicut rege mortuo ꝓximus maſculus cõſequitur poteſtatẽ regiã, in regno Frãciæ. Similiter poſſent, qui habent ꝓuidere imperio, determinare certã perſonã, quę habeat talẽ poteſtatẽ, & ex rationabili cauſa faciũt ante mortẽ ad euitanda iurgia & bella. Fateor igitur, ꝙ anteq̃ moriatur imperator, ille, qui iã electus eſt in regẽ Romanorũ, nõ habet illã poteſtatẽ imperatoriã. Dices, à quo ſumit poſteà? Dico, ꝙ ab electiõe præcedente priore mortuo cõſtituũt electũ in tali poteſtate, quẽadmodũ fili⁹ eſt hęres patre mortuo. ¶ Reſolutio doctoris, & opinio, quę videtur ꝓbabilior inter duas opiniones, & cõis practica. Sed

doctoꝝ

doctor mouet difficultatem de Carolo Magno: nam ſicut dictũ eſt, fuit verus hæres Pipini: ſed mortuo Pipino acquiſiuit Carolus Magnus multas terras: in quibus ante acquiſitionem nihil iuris, aut poteſtatis regalis habebat, vt in Tholoza, Alemania, Vaſconia, & Hiſpania. Et poſt acquiſitionem habebat in illis poteſtatem, non, vt hæres Pipini. Doctor ſupponit tanquàm certum ex hiſtorijs, ꝙ Carolus magnus fuit verus rex Gallorũ, ex ſucceſſione Pipini. Sed quo iure poſſidebat illas terras, in quibus priùs nihil habuit? Dicit doctor, quãuis ante acquiſitionem nihil iuris in illis habuerit, fortè diceretur, ꝙ iure belli: nam qui in bello iuſto aliquid acquirit, illud efficitur ſuum, & æſtimandum, ꝙ Carolus magnus iuſto bello acquiſiuit multa. Et dicit doctor duo, ꝙ quãuis ante acquiſitionem nihil iuris in illis habuiſſet, nihilò minùs aliqui tyrannicè regebant illas in perniciem ſubditorum, & in contumeliam dei & fidei: ideo quilibet potens, vt Carolus magnus, potuit iuſtè mouere bellum contra eos, & illos terris illis, & prouincijs ſpoliare: in quibus terris & prouincijs Carolus habuit regiam poteſtatem illo iure, quo alij reges in regnis ſuis, qui poteſtate regia decorantur: in illis tamen terris, vt nonnullis apparet, Carolus antequàm eſſet imperator, non habuit regiam poteſtatem.

¶Conſequenter ponit aliquos caſus, in quibus, quæ capiũtur in bello, non efficiuntur capientis & detinentis. Primus, quando bellũ eſt de rebus repetundis in bello iuſto, & tantùm acceptum eſt ab hoſtibus, ꝙ ſecundũ ſanam conſcientiam eſt ſibi ſatiſfactum de omni dãno dato & labore, & operibus, tam ſuis, ꝗ ſuorum: ſi capiatur aliquid vltrà, quãuis bellum ſit iuſtum, illud non efficitur capientis: ergo nõ ſemper in bello iuſto, quod capitur ab hoſte, efficitur alterius, qui capit. Secundus caſus eſt, quando ille contra quem geritur bellum iuſtum, offert ius, & vult ſatiſfacere. Alius eſt caſus, quando ille, qui gerit bellum iuſtum, non habet iuriſdictionem ſuper illos, quibus facit bellum iuſtum, ſed tantummodò pugnat, & alij eum inuadunt: tunc enim nec licet bona, nec perſonam aduerſam capere, nec inuaſorem detinere: ſed poteſt ille, qui iuſtè pugnat & repellit iniuriam, res quibus ſpoliatus eſt vendicare & recuperare. Alius caſus, quando habẽs iuſtum bellum capit rem alterius ab hoſte iniuſtè detentã. Res enim vel ſeruus innocentis, aut etiam innocens homo ſi detinetur ab hoſte & pòſt capiatur à iuſtè pugnante: non tranſit in dominium capientis. Item ſi ſubditi & vaſſalli alicuius domini, authoritate ſui domini pugnant contra inuaſores, & detentores rerum dominiiſi illas capiãt & recuperent, non efficiuntur detinentium & occupantium: nõ propter hoc enim, ꝙ bello iuſto illas res capiunt, dominus illarum perdit dominium: patent igitur caſus, quibus gerentes bella iuſta nõ efficiuntur domini rerum, quas in illis bellis iuſtis occupant. His ſuppoſitis dicit doct. ꝙ licèt Carolus per bella iuſta occupauerit multas ꝓuincias, & terras, non potuit tamen per huiuſcemodi bella iuſta facere eas ſuas, quia pertinebant ad dominium, & ius imperatoris & fortè aliquæ illarum ad ius & dominium aliorum, qui non poterãt per Carolum priuari iure, ꝙ habebant in eis: veruntamen Carolus poterat illas terras licitè occupare, & fructus accipere, quouſq; ſibi ſatiſ-

factum

factum eſſet de laboribus & expenſis,& operibus ſuis & ſuorũ,præſertim,ſi veri domini illarum terrarum, ipſas modo debito minimè repetebant.Sicut autem per huiuſmodi occupationem non potuit illorum dominium acquirere ſaltem principale, ita,nec per eam in eis potuit dignitatem regiam adipiſci.Sed poſtquam fuit imperator,nactus fuit in eis imperialem & regiam poteſtatem: quamobrem,quia imperatores ſucceſſores Caroli non ſuccedebant Carolo,in quantum erat rex Francorum, nec in quãtum per bella iuſta terras aliquas occupauit:aliquas aſſignauit imperio,vt imperator ſucceſſor ſuus omnes illas eodem iure poſſideret. Aliquas autem attulit cuidam filio ſuo,aut nepoti.Ideo imperatores Romanorum,ſeu ſucceſſores Caroli ſibi ſubiectas eodem iure,vel diuerſo poſſident omnes terras, quo poſſidebat Carolus,in quantum imperator erat,& quas poſſidere debent,in quantum reges,ſeu imperatores Romanorum: Vt autẽ ſciatur,quare dicitur eodẽ iure vel diuerſo,notat doct.ꝙ Carolus & quidam alius imperator non habẽt omnino idem ius,ſeu poteſtatem in omnibus terris ſibi ſubiectis: nam imperator, vel rex aliquibus terris,& vrbibus præeſt immediate,aliis verò mediate.Dicitur præeſſe immediate, quando nullum alium recognoſcunt dominum præter illum. Dicitur præeſſe mediate,quando alter dominus præeſt immediate,qui habet immediatum dominium,quãuis talis ſit regi vel imperatori ſubditus.Concludit doct.in fine huius capituli tertii,ꝙ Carolus antequàm eſſet imperator, non habuit regularem in Italia poteſtatem:& ideo Italia nunquàm fuit à dominio regni Germaniæ,regnum quaſi acceſſorium principali, præſertim ſi Italia comprehendit etiam Romam,quæ eſt caput imperii: ſed aliquo tempore, tam Italia,quã Germania,fuit prædictis cauſis imperio deputata ad onera imperii ſufferenda. ¶ Et hæc ſunt amantiſſime lector, quæ ego ipſo legente excepi,nec alias quæſtiones legit,tum quia faciles,tum legitimo impedimento irretitus ceſſauit: poterit ſtudioſus lector, quod reſiduũ eſt percurrere,& errata corrigere,& nobis veniã dare.

FINIS.

BIBLIOTHECA